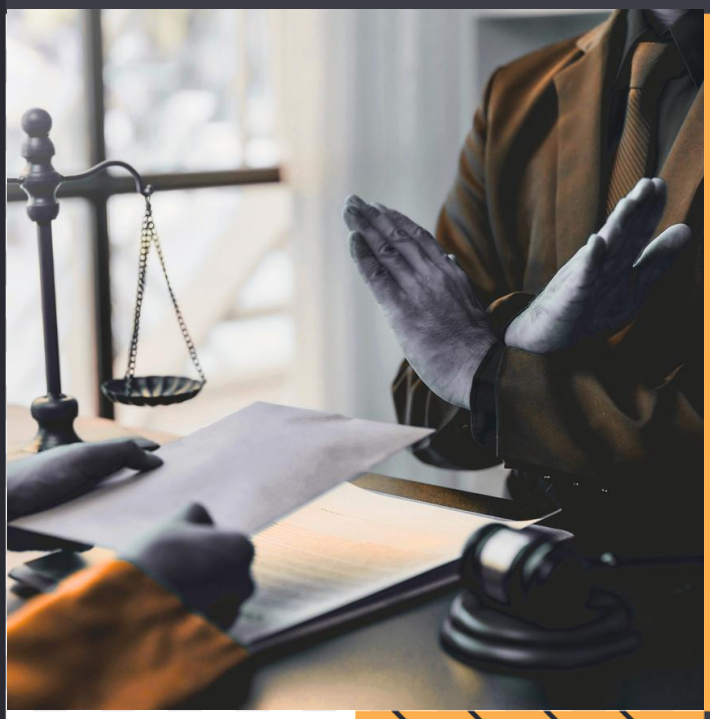

รายงานการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงลึก เพื่อกำหนดแนวทางขับเคลื่อนการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย

โครงการขับเคลื่อนค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทยสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

e-book เล่มรายงานการศึกษาฯ

เสนอต่อ
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ
(สำนักงาน ป.ป.ท.)

จัดทำโดย
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คำนำ

ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) เป็นเครื่องมือสำคัญที่นานาประเทศใช้ประเมินและเปรียบเทียบสถานการณ์การทุจริตในภาครัฐ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน ภาพลักษณ์ และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในปี พ.ศ. 2568 ประเทศไทยมีคะแนน CPI เพียง 33 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 116 จาก 182 ประเทศทั่วโลก ซึ่งลดลงต่อเนื่องเป็นปีที่สาม และถือเป็นคะแนนต่ำที่สุดในรอบ 19 ปี สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่ผ่านมายังไม่เพียงพอที่จะพลิกสถานการณ์ให้ดีขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) จึงได้จัดทำโครงการขับเคลื่อนค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของประเทศไทยสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 โดยจัดจ้างสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคะแนน CPI ของประเทศไทยอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งการวิเคราะห์แนวโน้มคะแนนจากแหล่งข้อมูลทั้ง 9 แหล่ง การศึกษาภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่ปรากฏในสื่อมวลชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ การศึกษาวิเคราะห์ประเทศหรือเขตเศรษฐกิจที่ใช้ตัวชี้วัดในลักษณะดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) หรือตัวชี้วัดอื่นที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริต หรือตัวชี้วัดด้านธรรมาภิบาลเป็นเป้าหมายหรือตัวชี้วัดในแผนหรือยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงาน ตลอดจนการสำรวจการรับรู้ของภาคประชาชนและภาคธุรกิจที่มีต่อประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของไทย และข้อเสนอแนะหรือแนวทางการขับเคลื่อนการยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตในระยะต่อไป

ในการนี้คณะที่ปรึกษาขอขอบคุณ สำนักงาน ป.ป.ท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ในการสนับสนุนและให้คำแนะนำในการดำเนินการจัดทำรายงานการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงลึกเพื่อกำหนดแนวทางขับเคลื่อนการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยให้สามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงาน ป.ป.ท. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง ในการนำข้อมูลและข้อเสนอแนะไปประกอบการกำหนดนโยบายและมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป

คณะที่ปรึกษา

กันยายน 2569

บทสรุปผู้บริหาร

ประเทศไทยได้รับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ในปี พ.ศ. 2568 เท่ากับ 33 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 116 จาก 182 ประเทศและเขตเศรษฐกิจทั่วโลก คะแนนดังกล่าวลดลงจากปี พ.ศ. 2567 จำนวน 1 คะแนน นับเป็นการลดลงต่อเนื่องเป็นปีที่สาม ซึ่งเป็นคะแนนที่ต่ำที่สุดในรอบ 19 ปี และเป็นอันดับที่ต่ำที่สุดนับตั้งแต่องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI) เริ่มจัดอันดับ เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของโลกที่ 42 คะแนน และค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่ 45 คะแนน คะแนนของประเทศไทยยังต่ำกว่าทั้งสองค่าอย่างชัดเจน โดยคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตไม่ได้เป็นเพียงตัวเลขเชิงสัญลักษณ์ เพราะส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน ภาพลักษณ์ของประเทศ และขีดความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) จึงจัดทำโครงการขับเคลื่อนค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 โดยจัดจ้างสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคะแนน CPI ประกอบกับการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่ปรากฏในสื่อมวลชนปี พ.ศ. 2568 การศึกษาประเทศที่ใช้ค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตหรือตัวชี้วัดด้านธรรมาภิบาลเป็นเป้าหมายในแผนระดับชาติ จำนวน 4 ประเทศ คือ ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศลัตเวีย และประเทศคาซัคสถาน และการศึกษาการรับรู้ของภาคประชาชนและภาคธุรกิจต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะหรือแนวทางการขับเคลื่อนการยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตในระยะต่อไป

1. ผลการประเมินคะแนนและแนวโน้มรายแหล่งข้อมูล

คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตเป็นค่าเฉลี่ยที่ประมวลจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง ซึ่งแต่ละแหล่งใช้วิธีการเก็บข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูล และมาตราส่วนคะแนนที่ต่างกัน คะแนนรวมที่ลดลงจาก 35 คะแนน ในปี พ.ศ. 2566 เหลือ 34 คะแนนในปี พ.ศ. 2567 และ 33 คะแนนในปี พ.ศ. 2568 จึงเป็นผลรวมของทิศทางที่ไม่เหมือนกันใน 9 แหล่ง โดยแนวโน้มของคะแนน CPI ประกอบด้วยกลุ่มที่คะแนนเพิ่มขึ้นมี 2 แหล่ง คือ Political and Economic Risk Consultancy 2025 (PERC) และ Varieties of Democracy Project 2025 (VDEM) สะท้อนว่าผู้บริหารธุรกิจบางส่วนรับรู้ถึงความเสี่ยงด้านการทุจริตในการติดต่อกับหน่วยงานรัฐที่ลดลง และพัฒนาการบางด้านของการเปิดกว้างทางการเมือง แต่การเพิ่มขึ้นของสองแหล่งนี้ไม่มากพอที่จะชดเชยการลดลงของแหล่งอื่น กลุ่มที่คะแนนลดลงต่อเนื่องมี 2 แหล่ง และเป็นกลุ่มที่ฉุดคะแนนรวมมากที่สุด IMD World Competitiveness Yearbook 2025 (IMD) และ Economist Intelligence Unit Country Risk Service 2025 (EIU) สะท้อนความกังวลของผู้บริหารระดับสูงต่อประสิทธิภาพภาครัฐ

ความล่าช้าของกฎระเบียบ และการลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการทุจริต ประกอบกับความกังวลต่อความโปร่งใสในการจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณ กลุ่มที่คะแนนทรงตัวมี 2 แหล่ง คือ S&P Global Insights Business Conditions and Risk Indicators 2024 (GI) และ The PRS Group International Country Risk Guide 2025 (PRS) ทั้งสองแหล่งชี้ไปที่ปัญหาเชิงโครงสร้างชุดเดิม คือ ระบบราชการ การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง และระบบอุปถัมภ์ ซึ่งยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่ผู้ประเมินมองเห็น และกลุ่มที่คะแนนผันผวนมี 3 แหล่ง คือ Bertelsmann Stiftung Transformation Index 2026 (STI), World Economic Forum Executive Opinion Survey 2025 (WEF) และ World Justice Project Rule of Law Index 2025 (WJP) ซึ่งขึ้นลงสลับกันในช่วงสามปี เป็นสัญญาณว่าการดำเนินนโยบายต่อต้านการทุจริตของไทยยังขาดความต่อเนื่องพอที่จะสร้างการรับรู้ที่มั่นคงในสายตาผู้ประเมินระหว่างประเทศ

เมื่อพิจารณาผลการประเมินค่าคะแนน CPI ทุกแหล่งข้อมูลที่ประเทศไทยได้รับการประเมินรายละเอียดดังนี้

1) Bertelsmann Stiftung Transformation Index 2026 (STI) ประเมินกลไกการป้องกันการทุจริตในภาครัฐ สำหรับประเทศไทยคะแนนลดลงจาก 34 คะแนนในปี พ.ศ. 2567 เหลือ 30 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนข้อจำกัดด้านหลักนิติธรรม การตรวจสอบถ่วงดุล และการดำเนินคดีต่อผู้ใช้อำนาจรัฐที่ยังถูกมองว่าไม่เสมอภาค โดยเฉพาะประเด็นความเป็นอิสระของตุลาการและความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตย

2) Economist Intelligence Unit Country Risk Service 2025 (EIU) ประเมินความเสี่ยงด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการดำเนินธุรกิจ ประเทศไทยมีคะแนนลดลงต่อเนื่องจาก 37 คะแนนในปี พ.ศ. 2566 เป็น 35 คะแนนในปี พ.ศ. 2567 และ 34 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนว่าภาคธุรกิจยังรับรู้ถึงความเปราะบางของเสถียรภาพทางการเมือง ประสิทธิภาพภาครัฐ และความเสี่ยงด้านการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณและการบริหารราชการ

3) S&P Global Insights Business Conditions and Risk Indicators 2024 (GI) ประเมินความเสี่ยงที่บุคคลหรือบริษัทอาจเผชิญกับการติดสินบนหรือการทุจริตในการดำเนินธุรกิจ สำหรับประเทศไทย คะแนนลดลงจาก 35 คะแนนในปี พ.ศ. 2566 และทรงตัวที่ 32 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 - 2568 สะท้อนความเสี่ยงเชิงโครงสร้างด้านระบบราชการ การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และต้นทุนแฝงที่ภาคธุรกิจอาจเผชิญในการติดต่อกับหน่วยงานรัฐ

4) IMD World Competitiveness Yearbook 2025 (IMD) ประเมินผ่านรายงาน World Competitiveness Yearbook โดยผสมผสานข้อมูลสถิติเชิงประจักษ์กับการสำรวจความคิดเห็นผู้บริหารระดับสูง ประเทศไทยมีคะแนนลดลงอย่างมากจาก 43 คะแนนในปี พ.ศ. 2566 เป็น 36 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และ 26 คะแนนในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนความกังวลของภาคธุรกิจต่อประสิทธิภาพภาครัฐ สถาบันทางกฎหมาย การเมือง และระบบราชการของประเทศที่มีประสิทธิภาพ ไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนและสร้างความเชื่อมั่น ความล่าช้าของกฎระเบียบ และผลกระทบของการทุจริตต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

5) Political and Economic Risk Consultancy 2025 (PERC) ประเมินผ่านการสำรวจความคิดเห็นผู้บริหารทั้งในและต่างประเทศที่ปฏิบัติงานอยู่ในประเทศนั้น ๆ สำหรับประเทศไทย คะแนนปรับดีขึ้นจาก 37 คะแนน ในปี พ.ศ. 2566 เป็น 41 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และ 45 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 ชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง เช่น ระบบทุนทางการเมือง เครือข่ายอุปถัมภ์ ความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย และการเรียกรับผลประโยชน์ในกระบวนการติดต่อราชการ

6) The PRS Group International Country Risk Guide 2025 (PRS) ประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริตผ่านกรอบ International Country Risk Guide โดยเน้นการทุจริตในระบบการเมืองและผลกระทบต่อภาคธุรกิจ ประเทศไทยมีคะแนนเพิ่มจาก 32 คะแนนในปี พ.ศ. 2566 เป็น 33 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และทรงตัว ในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนว่าปัญหาการทุจริตยังมีลักษณะเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะระบบอุปถัมภ์การลงทุนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางทางการเมือง และข้อกังขาต่อความเป็นอิสระของกลไกตรวจสอบ

7) World Economic Forum Executive Opinion Survey 2025 (WEF) ประเมินผ่าน Executive Opinion Survey โดยรวบรวมมุมมองของผู้บริหารระดับสูงต่อปัญหาการเรียกรับสินบนและการใช้ทรัพยากรภาครัฐอย่างไม่เหมาะสม ประเทศไทยมีคะแนนผันผวน โดยลดจาก 36 คะแนน ในปี พ.ศ. 2566 เป็น 34 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และเพิ่มเป็น 35 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนว่าภาคธุรกิจยังเห็นความเสี่ยงจากหนี้สิน เศรษฐกิจถดถอย ความเหลื่อมล้ำ และธรรมาภิบาลภาครัฐที่ยังต้องปรับปรุง

8) World Justice Project Rule of Law Index 2025 (WJP) ประเมินหลักนิติธรรม โดยข้อมูลที่ใช้ใน CPI มุ่งเน้นตัวชี้วัด “การปราศจากการทุจริต” ประเทศไทยมีคะแนน CPI จาก WJP ลดลงจาก 34 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 เหลือ 32 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 แม้ว่าคะแนนหลักนิติธรรมโดยรวมของไทยในปี พ.ศ. 2568 อยู่ที่ 0.50 และอันดับดีขึ้นเล็กน้อย แต่ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยภูมิภาค และยังมีความท้าทายด้านความโปร่งใสการใช้อำนาจรัฐ และความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม

9) Varieties of Democracy Project 2025 (VDEM) ประเมินระดับประชาธิปไตยและการทุจริตทางการเมือง ประเทศไทยมีคะแนนเพิ่มขึ้นจาก 26 คะแนน ในปี พ.ศ. 2566 เป็น 29 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และ 30 คะแนนในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนพัฒนาการบางด้านของการเปิดกว้างทางการเมือง แต่ยังถูกมองว่าอยู่ในกลุ่มระบอบอำนาจนิยมแบบมีการเลือกตั้ง และยังมีความเปราะบางจากกลไกตรวจสอบถ่วงดุล เสรีภาพสื่อและบทบาทขององค์กรตุลาการในการเมือง

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการทุจริตของประเทศไทยของหน่วยงานอื่น ประกอบด้วย 4 แหล่งข้อมูล คือ 1) Freedom House 2) องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาหรือ (Organisation for Economic Co-Operation and Development : OECD) 3) สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime : UNODC) และ 4) ธนาคารโลก (World Bank) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) Freedom House เป็นรายงานสถานการณ์สิทธิเสรีภาพและระบอบประชาธิปไตยโลก ประเมินว่าประเทศไทยยังเผชิญความท้าทายอย่างมาก โดยตัวชี้วัดด้านมาตรการป้องกันการทุจริตและความโปร่งใสของรัฐบาลได้รับคะแนนเพียง 1 จาก 4 คะแนน สะท้อนว่ากลไกการป้องกันและตรวจสอบยังขาดประสิทธิภาพ ขณะที่ข้อจำกัดด้านเสรีภาพสื่อและการแสดงความคิดเห็นส่งผลให้การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการเปิดโปงการทุจริตทำได้อย่างจำกัด นอกจากนี้ อิทธิพลของสถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง การใช้กระบวนการยุติธรรมในคดีทางการเมือง และปัญหาการพ้นผิดของผู้กระทำผิดบางกรณี ยังสะท้อนข้อจำกัดด้านหลักนิติธรรมและความรับผิดชอบของภาครัฐ

2) องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ (Organisation for Economic Co-Operation and Development : OECD) สถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยตามรายงาน OECD Anti-Corruption and Integrity Outlook 2026 แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการจัดทำยุทธศาสตร์ แต่ยังคงประสบปัญหา “ช่องว่างการนำไปปฏิบัติ” ที่รุนแรงในหลายมิติ โดยเฉพาะเรื่องความโปร่งใสและการจัดการความขัดแย้งทางผลประโยชน์ โดยหัวใจสำคัญสำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2569 คือ การเปลี่ยนจาก “ตัวบทกฎหมาย” ไปสู่การ “บังคับใช้จริง” โดยเน้นการติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และการขยายขอบเขตการตรวจสอบให้ครอบคลุมทุกตำแหน่งที่มีอิทธิพลต่อสาธารณะ

3) สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime : UNODC) สถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยในปัจจุบันสะท้อนแนวโน้มถดถอย โดยชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างการทุจริตกับอาชญากรรมไซเบอร์ อาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ บัญชีม้า และการฟอกเงิน โดยมีความอ่อนแอของระบบตรวจสอบและถ่วงดุล รวมถึงความโปร่งใสในบางพื้นที่เป็นปัจจัยเอื้อสำคัญ แม้ประเทศไทยจะดำเนินมาตรการเชิงรุกทั้งการยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศ การอนุวัติตาม UNCAC การดำเนินนโยบาย No Gift Policy และการประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริต แต่ยังจำเป็นต้องพัฒนากลไกป้องกันและปราบปรามอย่างเป็นระบบ

4) ธนาคารโลก (World Bank) กล่าวถึงสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยในปัจจุบันในภาพรวมยังคงมีความท้าทายในระดับสูง โดยปัญหาการทุจริตในประเทศไทยไม่ได้เกิดจากตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากอยู่ในระบบราชการ ความบกพร่องในการป้องกัน เหตุการณ์ความไม่โปร่งใสในหน่วยงานตรวจสอบบางแห่ง สะท้อนถึงความอ่อนแอของกลไกเฝ้าระวังภายในการใช้งบประมาณภาครัฐ การแทรกแซงทางการเมือง ภาคส่วนต่าง ๆ มีความกังวลเรื่องการล็อกสเปกประมูล และการใช้อิทธิพลภายในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง สถานการณ์การทุจริตในประเทศไทยยังอยู่ในเกณฑ์ที่น่ากังวลและส่งผลกระทบโดยตรงต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปเชิงโครงสร้างขนาดใหญ่ควบคู่กับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพิ่มความโปร่งใสในทุกขั้นตอนของภาครัฐ

2. ภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่ปรากฏในสื่อ

สื่อต่างประเทศและสื่อภายในประเทศมองตรงกันว่าปัญหาการทุจริตของไทยเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังอยู่ในกลไกภาครัฐ ไม่ใช่พฤติกรรมเฉพาะบุคคล แต่ใช้กรอบการนำเสนอต่างกัน สื่อต่างประเทศอธิบายการทุจริตในฐานะต้นทุนแฝงของการทำธุรกิจ เช่น Nikkei Asia รายงานว่าการเรียกรับผลประโยชน์โดยมิชอบในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอาจมีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 20 ถึง 40 ของมูลค่าโครงการ และเชื่อมโยงปัญหาเข้ากับความน่าสนใจของพื้นที่ EEC เมื่อเทียบกับคู่แข่งอย่างประเทศเวียดนาม ขณะที่สื่อภายในประเทศ เช่น Bangkok Post และองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ประเมินความสูญเสียทางเศรษฐกิจไว้ประมาณร้อยละ 2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และเน้นการรายงานกรณีที่ตรวจสอบได้เป็นรายกรณี

ความแตกต่างของสื่อต่างประเทศและภายในประเทศมีนัยต่อคะแนนโดยตรง เพราะดัชนีหลายรายการรวมถึงดัชนีการรับรู้การทุจริต IMD และ WEF ใช้ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักลงทุน ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญระหว่างประเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญ การนำเสนอของสื่อต่างประเทศจึงมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของกลุ่มผู้ตอบแบบสำรวจ ส่วนสื่อภายในประเทศส่งผลผ่านการสะสมความไม่ไว้วางใจภายในสังคม โดยพบว่าประมาณร้อยละ 60 ของคดีทุจริตที่ได้รับความสนใจในวงกว้างเริ่มต้นจากการเปิดเผยข้อมูลของภาคประชาชน มากกว่าการนำเสนอของสื่อกระแสหลัก

3. บทเรียนจากประเทศกรณีศึกษา

จากการศึกษาประเทศกรณีศึกษาจำนวน 4 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศลัตเวีย และประเทศคาซัคสถาน พบว่าทั้ง 4 ประเทศกำหนดค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตเป็นเป้าหมายในแผนระดับชาติเช่นเดียวกับประเทศไทย **ประเทศมาเลเซีย**ได้ 50 คะแนนในปี พ.ศ. 2568 และตั้งเป้าหมายไปสู่อันดับ 25 ของโลกภายในปี พ.ศ. 2576 จุดเด่น คือ การบังคับใช้มาตรา 17A แห่งกฎหมาย MACC Act 2009 ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2563 ซึ่งขยายความรับผิดไปยังองค์กรธุรกิจ โดยการต่อสู้คดีทางเดียวที่องค์กรใช้ได้ คือ การพิสูจน์ว่าตนมีมาตรการป้องกันการทุจริตที่เพียงพอตามแนวปฏิบัติ Guidelines on Adequate Procedures **ประเทศอินโดนีเซีย**อาศัยคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Komisi Pemberantasan Korupsi : KPK) เป็นหน่วยงานเฉพาะด้าน ควบคู่กับยุทธศาสตร์ Stranas PK และการจัดซื้อจัดจ้างอิเล็กทรอนิกส์ โดยตั้งเป้าหมายจาก 38 คะแนนในปี พ.ศ. 2568 เป็น 60 คะแนนในปี พ.ศ. 2588 **ประเทศลัตเวีย**บรรจุเป้าหมาย 67 คะแนนในปี พ.ศ. 2570 ไว้ในแผนพัฒนาแห่งชาติ โดยเน้นการสร้างรัฐบาลเปิดและการลดขั้นตอนราชการ ในส่วน**ประเทศคาซัคสถาน**ตั้งเป้าหมาย 55 คะแนนภายในปี พ.ศ. 2573

ข้อค้นพบร่วมจากกรณีศึกษาทั้ง 4 ประเทศสะท้อนให้เห็นว่าทุกประเทศต่างมีกฎหมายและกรอบกฎหมายด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่ครอบคลุมในระดับหนึ่ง ดังนั้น ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ในการควบคุมและลดปัญหาการทุจริตจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีกฎหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่อยู่ที่ประสิทธิผลของการบังคับใช้กฎหมาย ความเป็นอิสระของหน่วยงานตรวจสอบและกระบวนการยุติธรรมจากการแทรกแซง

ของฝ่ายบริหาร ตลอดจนความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อลดการใช้ดุลพินิจและเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการภาครัฐ ควบคู่กับการสร้างและปลูกฝังค่านิยมด้านความซื่อสัตย์สุจริตผ่านระบบการศึกษาในทุกระดับ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของกลไกต่อต้านการทุจริตและการเสริมสร้างธรรมาภิบาลของประเทศในระยะยาว

4. การรับรู้ของภาคประชาชนและภาคธุรกิจ

ผลสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง 1,006 คน แสดงช่องว่างที่ชัดเจนระหว่าง**การรับรู้ปัญหากับความเชื่อมั่นในกลไกแก้ปัญหา** ทั้งสองกลุ่มเห็นว่าการทุจริตยังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยภาคประชาชนให้คะแนนเฉลี่ย 4.78 และภาคธุรกิจให้ 4.79 จากคะแนนเต็ม 5.00 และเห็นว่าภาคการเมืองเกี่ยวข้องกับการทุจริตในระดับสูงที่ 4.73 และ 4.79 คะแนนตามลำดับ แต่**ความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาพรวม** คะแนนกลับตกลงมาอยู่ที่ 2.89 คะแนน สำหรับภาคประชาชน และ 2.76 คะแนน สำหรับภาคธุรกิจ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่ภาคธุรกิจให้คะแนนต่ำที่สุดถึงระดับเชื่อมั่นน้อย คือ ความโปร่งใสของกระบวนการสืบสวนสอบสวนและการเปิดเผยข้อมูลคดีทุจริตที่ 2.51 คะแนน ความเหมาะสมของโทษที่ผู้กระทำการทุจริตได้รับที่ 2.53 คะแนน และประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายที่ 2.54 คะแนน

ทั้งนี้ ข้อค้นพบที่มีนัยต่อการออกแบบมาตรการมากที่สุดอยู่ที่เรื่องการแจ้งเบาะแส เพราะทั้งสองกลุ่มมีเจตจำนงที่จะแจ้งเบาะแสในระดับมากถึงร้อยละ 51.30 และร้อยละ 48.40 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาชนหรือผู้ที่พบเห็นการทุจริตไม่กล้าแจ้งเบาะแส อาจไม่ได้เกิดจากความกลัวอิทธิพลของผู้กระทำผิดเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงความไม่มั่นใจว่าจะมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ซึ่งภาคประชาชนระบุถึงร้อยละ 69.31 และภาคธุรกิจร้อยละ 69.87 รองลงมาคือความกังวลต่อผลกระทบต่อตนเองร้อยละ 57.06 ในกลุ่มประชาชน และความกลัวการตอบโต้จากผู้มีอิทธิพลร้อยละ 53.53 ในกลุ่มธุรกิจ

5. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจัดกลุ่ม 4 ด้านสำคัญที่สอดคล้องกับจุดอ่อนที่แหล่งข้อมูล CPI สะท้อน โดยแต่ละด้านนำเสนอหลักการ ข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรม และประเทศต้นแบบที่ใช้อ้างอิงบทเรียน โดยยึดหลักการปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของประเทศไทย

ด้านที่ 1 คือ การเสริมสร้างเจตจำนงทางการเมือง โดยประกาศให้การแก้ไขปัญหาการทุจริตเป็นวาระแห่งชาติ มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธานคณะกรรมการระดับชาติ เร่งรัดการดำเนินคดีทุจริตที่มีผู้เกี่ยวข้องระดับสูงให้รวดเร็วและไม่เลือกปฏิบัติ พร้อมเปิดเผยความคืบหน้าของคดีสำคัญต่อสาธารณะภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด ในเชิงปฏิบัติควรเพิ่มอัตรากำลังเจ้าพนักงานคดีให้สมดุลกับจำนวนผู้พิพากษา และกำหนดให้คู่ความยื่นคำแถลงสรุปข้อเท็จจริงและพยานเอกสารต่อศาลล่วงหน้าก่อนวันนัดไต่สวน เพื่อลดระยะเวลาสืบพยาน

ด้านที่ 2 คือ การพัฒนากรอบกฎหมายและความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งยกระดับประสิทธิภาพการบังคับใช้มากกว่าการเพิ่มจำนวนกฎหมาย ผลักดันร่างพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารสาธารณะเพื่อแทนที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยระบุรายการข้อมูลที่หน่วยงานต้องเปิดเผยโดยประชาชนไม่ต้องยื่นคำร้องขอ ครอบคลุมสัญญาของหน่วยงานรัฐ รายงานการประชุม ข้อมูลทุกขั้นตอนของงบประมาณ และข้อมูลที่ดินในความครอบครองของรัฐ เพื่อเปลี่ยนจากการให้หน่วยงานใช้ดุลพินิจมาเป็นการกำหนดรายการที่ชัดเจน

ด้านที่ 3 คือ การขยายรัฐบาลดิจิทัล ข้อมูลเปิด และการลดดุลพินิจในการอนุมัติอนุญาต โดยกำหนดมาตรฐานข้อมูลกลางสำหรับงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างให้เหมือนกันทุกหน่วยงาน ทั้งรูปแบบข้อมูล รหัสหน่วยงาน รหัสโครงการ และรหัสสัญญา เผยแพร่ในรูปแบบที่เครื่องคอมพิวเตอร์อ่านและประมวลผลได้ เช่น CSV หรือ JSON แทนไฟล์ PDF และเชื่อมโยงข้อมูลตั้งแต่การจัดทำงบประมาณจนถึงผลสัมฤทธิ์ของโครงการ เพื่อให้ติดตามเส้นทางการใช้จ่ายได้ตลอดวงจร

ด้านที่ 4 คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและการสื่อสารสาธารณะ โดยนำระบบแจ้งเบาะแสแบบดิจิทัลที่แจ้งได้โดยไม่ต้องระบุตัวตนและมีระบบสนทนาที่เข้ารหัสเพื่อให้เจ้าหน้าที่สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ ขยายการคุ้มครองให้ครอบคลุมถึงคู่สมรส บุพการี และบุคคลใกล้ชิดของผู้แจ้งเบาะแส ให้สิทธิโยกย้ายสถานที่ทำงานเมื่อมีความเสี่ยงถูกกลั่นแกล้ง และบังคับใช้มาตรการป้องกันการฟ้องปิดปากตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 อย่างจริงจัง

สำหรับกรอบการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ใน 3 ระยะ **ระยะสั้น**ภายใน 1 ปีเน้นการวางรากฐาน ได้แก่ การประกาศวาระต่อต้านการทุจริตพร้อมเป้าหมายคะแนนที่ชัดเจน การจัดตั้งกลไกประสานงานกลางระหว่างหน่วยงาน และการนำต้นแบบระบบวิเคราะห์ความเสี่ยงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเชิงรุก (Proactive Public Procurement Risk Analysis System : PPRAS) ไปทดสอบใช้จริงในหน่วยงานนำร่อง **ระยะกลาง** 1 - 3 ปี เน้นการพัฒนาระบบ ได้แก่ การขยายบริการภาครัฐแบบดิจิทัล การเปิดเผยข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างแบบข้อมูลเปิด และการพัฒนาระบบติดตามประเมินผลกลาง **ระยะยาว** 3 - 5 ปี เน้นการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง ได้แก่ การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม การเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

ปัจจัยแห่งความสำเร็จและความเสี่ยงในการนำไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับเจตจำนงทางการเมืองที่ต่อเนื่อง ความเป็นอิสระของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความพร้อมของข้อมูลและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม โดยมีความเสี่ยงที่ต้องบริหารจัดการ 4 ประการ คือ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง คุณภาพและความพร้อมของข้อมูล การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงจากผู้ที่ได้ประโยชน์จากสถานะเดิม และการที่การรับรู้ของผู้ประเมินระหว่างประเทศปรับตัวช้ากว่าการเปลี่ยนแปลงจริง ความเสี่ยงประการหลังนี้ทำให้การสื่อสารผลการดำเนินงานและคดีที่ประสบความสำเร็จอย่างสม่ำเสมอมีความจำเป็นไม่น้อยกว่าตัวมาตรการเอง

สารบัญ

ส่วนที่	หัวข้อ	หน้า
คำนำ		**ก**
บทสรุปผู้บริหาร		**ข**
สารบัญ		**ณ**
สารบัญตาราง		**ฎ**
สารบัญรูป		**ฏ**
1	**การศึกษาวิเคราะห์ผลการประเมินคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2568**	**1**
	1.1 ภาพรวมของคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI)	1
	1.2 การวิเคราะห์แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI)	4
	1.3 ผลการประเมินค่าคะแนน CPI ทุกแหล่งข้อมูลที่ประเทศไทยได้รับการประเมิน	8
	1.4 ผลการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการทุจริตของประเทศไทยของหน่วยงานอื่น	64
2	**ศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่ปรากฏจากข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต ประจำปี พ.ศ. 2568**	**81**
	2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	81
	2.2 ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อต่างประเทศ ปี พ.ศ. 2568	88
	2.3 ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อของประเทศ ปี พ.ศ. 2568	94
	2.4 ผลกระทบของสื่อต่างประเทศและสื่อในประเทศต่อภาพลักษณ์ด้านการทุจริตของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2568	102
	2.5 เปรียบเทียบภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อในประเทศและต่างประเทศ ปี พ.ศ. 2568	107
3	**การศึกษาวิเคราะห์ประเทศหรือเขตเศรษฐกิจที่ใช้ตัวชี้วัดในลักษณะดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) หรือตัวชี้วัดอื่นที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริต หรือตัวชี้วัดด้านธรรมาภิบาลเป็นเป้าหมายหรือตัวชี้วัดในแผนหรือยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงาน**	**109**
	3.1 หลักเกณฑ์การคัดเลือกประเทศกรณีศึกษา	110
	3.2 กรณีศึกษาต่างประเทศ	112
	3.3 เปรียบเทียบกรณีศึกษาต่างประเทศ	129
4	**การศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่สะท้อนการรับรู้การทุจริตของภาคประชาชนและภาคธุรกิจของไทย ต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต**	**133**
	4.1 การศึกษาเชิงปริมาณที่สะท้อนการรับรู้การทุจริตของภาคประชาชนและภาคธุรกิจของไทย ต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	133

สารบัญ (ต่อ)

ส่วนที่	หัวข้อ	หน้า
	4.2 การศึกษาเชิงคุณภาพที่สะท้อนการรับรู้การทุจริตของภาคประชาชนและภาคธุรกิจของไทย ต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	149
5	**ข้อเสนอแนะหรือแนวทางการขับเคลื่อนการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตในระยะต่อไป**	**159**
	5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	160
	5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจำแนกตามแหล่งข้อมูลการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริต	167
	5.3 กรอบการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับค่าคะแนน CPI ใน 3 ระยะ	168
	5.4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จและความเสี่ยงในการนำไปปฏิบัติ	169

สารบัญตาราง

ตารางที่	หัวข้อ	หน้า
1	เปรียบเทียบกรณีศึกษาต่างประเทศ 4 ประเทศ	131
2	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	133
3	การรับรู้การทุจริตสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทย	143
4	ความเชื่อมั่น และการรับรู้ต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	144
5	บทบาทของภาคประชาชนและภาคธุรกิจในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	146
6	ข้อเสนอเชิงนโยบายและหน่วยงานหลักจำแนกตามแหล่งข้อมูล CPI	168
7	กรอบการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับค่าคะแนน CPI ใน 3 ระยะ	169

สารบัญรูป

รูปที่	หัวข้อ	หน้า
1	คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทยในภาพรวม และรายแหล่งข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2566 – 2568	5
2	ค่าคะแนนจาก Bertelsmann Stiftung Transformation Index (STI) ปี พ.ศ. 2566 – 2568	13
3	ดัชนีวัดสถานะ STI ปี พ.ศ. 2569 ของประเทศไทย	14
4	ค่าคะแนนจาก Economist Intelligence Unit Country Risk Service (EIU) ปี พ.ศ. 2566 – 2568	21
5	ค่าคะแนนจาก Global Insight Country Risk Ratings (GI) ปี พ.ศ. 2566 – 2568	30
6	ค่าคะแนนจาก IMD World Competitiveness Center World Competitiveness Yearbook Executive Opinion Survey (IMD) พ.ศ. 2566 – 2568	36
7	ปัจจัยที่ส่งผลต่อสถานการณ์ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย	37
8	ค่าคะแนนจาก Political and Economic Risk Consultancy Asian Intelligence (PERC) ปี พ.ศ. 2566 – 2568	41
9	ค่าคะแนนจาก The PRS Group International Country Risk Guide (PRS) ปี พ.ศ. 2566 – 2568	46
10	ค่าคะแนนจาก World Economic Forum Executive Opinion Survey (WEF) ปี พ.ศ. 2566 – 2568	50
11	ค่าเฉลี่ยคะแนนหลักนิติธรรมระดับภูมิภาคของโลกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2567 – พ.ศ. 2568	54
12	ค่าคะแนนจาก World Justice Project Rule of Law Index (WJP) ปี พ.ศ. 2566 – 2568	58
13	ค่าคะแนนจาก Varieties of Democracy (VDEM) ปี พ.ศ. 2566 – 2568	62
14	ภาพรวมสถานการณ์การทุจริตตามกรอบดัชนีชี้วัดธรรมาภิบาลทั่วโลก	76
15	การเปรียบเทียบภาพลักษณ์การทุจริตของประเทศไทยในสื่อ ปี พ.ศ. 2568	108
16	เป้าหมายภายใต้ยุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริตแห่งชาติของมาเลเซีย พ.ศ. 2567 - 2571	114
17	ระดับความรุนแรงของปัญหาการทุจริตประเทศไทย	135
18	ความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ	136
19	ทัศนคติต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริต	137
20	แนวโน้มสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า	138
21	สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต	140
22	รูปแบบปัญหาการทุจริตของประเทศไทยที่ต้องเผชิญ	141

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หัวข้อ	หน้า
23	ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต	142
24	แนวโน้มในการแจ้งเบาะแสเมื่อพบเห็นการทุจริต	148
25	ปัจจัยที่ส่งผลให้ไม่กล้าแจ้งการทุจริต	149

ส่วนที่ 1
การศึกษาวิเคราะห์ผลการประเมินคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2568

1.1 ภาพรวมของคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI)

ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) เป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินสถานการณ์การทุจริตในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI) ได้จัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริตขึ้นเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เพื่อสะท้อนระดับการรับรู้การทุจริตของแต่ละประเทศ ดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเปรียบเทียบสถานการณ์การทุจริตระหว่างประเทศและติดตามความก้าวหน้าในการต่อต้านการทุจริตของแต่ละประเทศ โดยคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 100 คะแนน โดย 0 คะแนน หมายถึงมีการทุจริตมากที่สุด และ 100 คะแนน หมายถึงมีการทุจริตน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย ในปี พ.ศ. 2568 คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตมีค่าเฉลี่ย CPI โลกปรับลดลงเป็นครั้งแรกในรอบกว่า 10 ปี จาก 43 คะแนน เหลือเพียง 42 คะแนน จาก 100 คะแนนเต็ม สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของประเทศส่วนใหญ่ในการควบคุมปัญหาการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพ[1]

ทั้งนี้ จากการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริตประจำปี พ.ศ. 2568 ซึ่งครอบคลุมจำนวน 182 ประเทศ พบว่า มีประเทศจำนวน 123 ประเทศ[2] ที่ได้รับคะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน สะท้อนถึงระดับปัญหาการทุจริตที่ยังอยู่ในเกณฑ์รุนแรง ขณะเดียวกันจำนวนประเทศที่ได้รับคะแนนสูงกว่า 80 คะแนนได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง จากจำนวน 12 ประเทศในช่วงสิบปีก่อน เหลือเพียง 5 ประเทศในปี พ.ศ. 2568 สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนแนวโน้มการถดถอยของหลักธรรมาภิบาลในระดับโลกอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ องค์กร TI ได้วิเคราะห์ว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการลดลงของคะแนน CPI ในหลายประเทศ ประกอบด้วย ความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ ความขัดแย้งทางทหาร ตลอดจนวิกฤตการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและประสิทธิภาพของการบริหารภาครัฐในหลายประเทศทั่วโลก ในขณะเดียวกัน พบว่า ผู้นำหรือรัฐบาลของบางประเทศมีแนวโน้มใช้เหตุผลด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นฐานในการรวมศูนย์อำนาจ ลดทอนกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุล รวมถึงถอยห่างจากมาตรฐานสากลด้านการต่อต้านการทุจริต ส่งผลให้หลักความโปร่งใสและความรับผิดชอบ

---

[1] Transparency International. (2026). *Corruption Perceptions Index 2025*. Transparency International.

[2] Transparency International. (2026). *Corruption Perceptions Index 2025: Averages by Region.* https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Ffiles.transparencycdn.org%2Fimages%2FCPI2025_Results.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK.

ต่อสาธารณะถูกลดทอนความสำคัญ และถูกปฏิบัติในลักษณะที่ขึ้นอยู่กับบริบทหรือดุลพินิจทางการเมืองมากยิ่งขึ้น[3][4]

สำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 มีค่าคะแนน 33 คะแนน อยู่ในอันดับ 116 จาก 182 ประเทศ ซึ่งมีค่าคะแนนลดลงจากปี พ.ศ. 2567 จำนวน 1 คะแนน (คะแนน CPI ปี พ.ศ. 2567 มีค่าคะแนน 34 คะแนน อยู่ในอันดับ 107 จาก 180 ประเทศ) ซึ่งถือว่าคะแนน CPI ของประเทศไทยต่ำที่สุดในรอบ 19 ปี และมีอันดับที่ต่ำที่สุดนับตั้งแต่เคยมีการจัดอันดับของ TI[5] เมื่อพิจารณาคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยในแต่ละแหล่งมีวิธีการประเมินและมุมมองต่อสถานการณ์การทุจริตที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย

1) Bertelsmann Stiftung Transformation Index 2026 (STI) ประเมินกลไกการป้องกันการทุจริตในภาครัฐ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 2 คนต่อประเทศ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้คะแนนและจัดทำรายงานเชิงวิเคราะห์ เกณฑ์การประเมินอยู่ระหว่าง 1 - 10 คะแนน และพิจารณาจาก 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ การดำเนินคดีกับผู้ใช้อำนาจในทางมิชอบ และประสิทธิผลของนโยบายต่อต้านการทุจริต สำหรับประเทศไทย คะแนนเพิ่มขึ้นจาก 33 คะแนน ในปี พ.ศ. 2566 เป็น 34 คะแนน และลดลง ในปี พ.ศ. 2567 เหลือ 30 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนข้อจำกัดด้านหลักนิติธรรม การตรวจสอบถ่วงดุล และการดำเนินคดีต่อผู้ใช้อำนาจรัฐที่ยังถูกมองว่าไม่เสมอภาค โดยเฉพาะประเด็นความเป็นอิสระของตุลาการและความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตย

2) Economist Intelligence Unit Country Risk Service 2025 (EIU) ประเมินความเสี่ยงด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการดำเนินธุรกิจ โดยใช้มาตราส่วน 0 - 4 คะแนน ซึ่งพิจารณาจากความโปร่งใสในการจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณ การยักยอกเงินสาธารณะ การมีกองทุนพิเศษที่ขาดการตรวจสอบ การแต่งตั้งทางการเมือง และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ ประเทศไทยมีคะแนนลดลงต่อเนื่องจาก 37 คะแนนในปี พ.ศ. 2566 เป็น 35 คะแนนในปี พ.ศ. 2567 และ 34 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนว่าภาคธุรกิจยังรับรู้ถึงความเปราะบางของเสถียรภาพทางการเมือง ประสิทธิภาพภาครัฐ และความเสี่ยงด้านการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณและการบริหารราชการ

3) S&P Global Insights Business Conditions and Risk Indicators 2024 (GI) ประเมินความเสี่ยงที่บุคคลหรือบริษัทอาจเผชิญกับการติดสินบนหรือการทุจริตในการดำเนินธุรกิจ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญภายในองค์กรร่วมกับข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญอิสระ ลูกค้า และผู้ติดต่อในประเทศต่าง ๆ เกณฑ์คะแนนอยู่ระหว่าง 1 – 5 คะแนน โดยคะแนนสูงสะท้อนความเสี่ยงทุจริตต่ำ สำหรับประเทศไทย คะแนนลดลงจาก 35 คะแนนในปี พ.ศ. 2566 และทรงตัวที่ 32 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 - 2568 สะท้อนความเสี่ยงเชิงโครงสร้างด้านระบบราชการ การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และต้นทุนแฝงที่ภาคธุรกิจอาจเผชิญในการติดต่อกับหน่วยงานรัฐ

---

[3] Transparency International. (2026). *Corruption Perceptions Index 2025*. Transparency International.

[4] การเงินธนาคาร. (2569). *ดัชนีคอร์รัปชัน ปี 2568 ไทยร่วงเหลือ 33 คะแนน รั้งอันดับที่ 116 ของโลก* https://today.line.me/th/v3/article/oqPWwN6.

[5] สำนักงาน ป.ป.ท. (2569). *รายงานผลการวิเคราะห์ดัชนีการรับรู้การทุจริต ประจำปี พ.ศ. 2568 (Corruption Perceptions Index : CPI 2025).* https://www.pacc.go.th/cpi/assets/files/cpi2025_final.pdf.

4) IMD World Competitiveness Yearbook 2025 (IMD) ประเมินผ่านรายงาน World Competitiveness Yearbook โดยผสมผสานข้อมูลสถิติเชิงประจักษ์กับการสำรวจความคิดเห็นผู้บริหารระดับสูง ประเด็นที่ใช้ใน CPI คือคำถามเกี่ยวกับ “การให้สินบนและการทุจริตมีอยู่หรือไม่” โดยให้คะแนนในมาตราส่วน 1 - 6 และแปลงเป็นมาตราส่วน 0 - 10 ประเทศไทยมีคะแนนลดลงอย่างมากจาก 43 คะแนนในปี พ.ศ. 2566 เป็น 36 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และ 26 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนความกังวลของภาคธุรกิจต่อประสิทธิภาพภาครัฐ สถาบันทางกฎหมาย การเมือง และระบบราชการของประเทศที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนและสร้างความเชื่อมั่น ความล่าช้าของกฎระเบียบ และผลกระทบของการทุจริตต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

5) Political and Economic Risk Consultancy 2025 (PERC) ประเมินผ่านการสำรวจความคิดเห็นผู้บริหารทั้งในและต่างประเทศที่ปฏิบัติงานอยู่ในประเทศนั้น ๆ โดยใช้การสัมภาษณ์และแบบสอบถามทางอิเล็กทรอนิกส์ ข้อคำถามหลักคือให้ผู้ตอบประเมินระดับปัญหาการทุจริตในประเทศที่ทำงานอยู่ ด้วยมาตราส่วน 0 - 10 โดย 0 หมายถึงไม่มีปัญหา และ 10 หมายถึงปัญหารุนแรง สำหรับประเทศไทย คะแนนปรับดีขึ้นจาก 37 คะแนน ในปี พ.ศ. 2566 เป็น 41 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และ 45 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 อย่างไรก็ตาม ยังชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง เช่น ระบบทุนทางการเมือง เครือข่ายอุปถัมภ์ ความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย และการเรียกรับผลประโยชน์ในกระบวนการติดต่อราชการ

6) The PRS Group International Country Risk Guide 2025 (PRS) ประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริตผ่านกรอบ International Country Risk Guide โดยเน้นการทุจริตในระบบการเมืองและผลกระทบต่อภาคธุรกิจ เช่น การเรียกรับสินบนในการออกใบอนุญาต การประเมินภาษี การคุ้มครองของตำรวจ ระบบอุปถัมภ์ การแต่งตั้งแบบพวกพ้อง และความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างการเมืองกับธุรกิจ เกณฑ์คะแนนอยู่ระหว่าง 0–6 โดยคะแนนสูงหมายถึงความเสี่ยงต่ำ ประเทศไทยมีคะแนนเพิ่มจาก 32 คะแนน ในปี พ.ศ. 2566 เป็น 33 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และทรงตัว ในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนว่าปัญหาการทุจริตยังมีลักษณะเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะระบบอุปถัมภ์ การลงทุนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางทางการเมือง และข้อกังขาต่อความเป็นอิสระของกลไกตรวจสอบ

7) World Economic Forum Executive Opinion Survey 2025 (WEF) ประเมินผ่าน Executive Opinion Survey โดยรวบรวมมุมมองของผู้บริหารระดับสูงต่อปัญหาการเรียกรับสินบนและการใช้ทรัพยากรภาครัฐอย่างไม่เหมาะสม เกณฑ์คะแนนอยู่ระหว่าง 1 - 7 โดย 1 หมายถึงการทุจริตเกิดขึ้นบ่อยมาก และ 7 หมายถึงไม่ปรากฏการทุจริต ข้อคำถามครอบคลุมการจ่ายเงินนอกระบบในการนำเข้าส่งออก การสาธารณูปโภค การจัดซื้อจัดจ้าง การเก็บภาษี และการใช้งบประมาณรัฐ ประเทศไทยมีคะแนนผันผวน โดยลดจาก 36 คะแนน ในปี พ.ศ. 2566 เป็น 34 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และเพิ่มเป็น 35 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนว่าภาคธุรกิจยังเห็นความเสี่ยงจากหนี้สิน เศรษฐกิจถดถอย ความเหลื่อมล้ำ และธรรมาภิบาลภาครัฐที่ยังต้องปรับปรุง

8) World Justice Project Rule of Law Index 2025 (WJP) ประเมินหลักนิติธรรม โดยข้อมูลที่ใช้ใน CPI มุ่งเน้นตัวชี้วัด “การปราศจากการทุจริต” ซึ่งประเมินผ่านข้อคำถาม 53 ข้อ ครอบคลุมการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตนของเจ้าหน้าที่ในฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ ตำรวจ ทหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ เกณฑ์คะแนนอยู่ระหว่าง 0 - 1 โดยคะแนนสูงสะท้อนการยึดมั่นหลักนิติธรรมที่ดีขึ้น ประเทศไทยมีคะแนน CPI จาก WJP คะแนนเพิ่มขึ้นจาก 33 คะแนน ในปี พ.ศ. 2566 เป็น 34 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และลดลงเหลือ 32 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 แม้ว่าคะแนนหลักนิติธรรมโดยรวมของไทยในปี พ.ศ. 2568 อยู่ที่ 0.50 และอันดับดีขึ้นเล็กน้อย แต่ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่มีคะแนน 0.59 และยังมีความท้าทายด้านความโปร่งใส การใช้อำนาจรัฐ และความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม

9) Varieties of Democracy Project 2025 (VDEM) ประเมินระดับประชาธิปไตยและการทุจริตทางการเมืองโดยใช้เครือข่ายผู้เชี่ยวชาญจำนวนมากในระดับประเทศและระดับสากล ตัวชี้วัดด้านการทุจริตครอบคลุมฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ โดยพิจารณาทั้งการติดสินบนและการยักยอกทรัพยากรของรัฐ เกณฑ์คะแนนอยู่ระหว่าง 0 - 1 โดย 0 หมายถึงการทุจริตต่ำ และ 1 หมายถึงการทุจริตสูง ประเทศไทยมีคะแนนเพิ่มขึ้นจาก 26 คะแนน ในปี พ.ศ. 2566 เป็น 29 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และ 30 คะแนนในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนพัฒนาการบางด้านของการเปิดกว้างทางการเมือง แต่ยังถูกมองว่าอยู่ในกลุ่มระบอบอำนาจนิยมแบบมีการเลือกตั้ง และยังมีความเปราะบางจากกลไกตรวจสอบถ่วงดุล เสรีภาพสื่อ และบทบาทขององค์กรตุลาการในการเมือง

โดยแต่ละแหล่งข้อมูลจะให้คะแนนประเทศไทยในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต เช่น ความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐ ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ความเสี่ยงต่อการทุจริตในภาคธุรกิจ และความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่อสถานการณ์การทุจริตในประเทศ การวิเคราะห์คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) จึงต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบย่อยเหล่านี้ เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคะแนนในแต่ละปี และนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการปรับปรุงสถานการณ์การทุจริตในประเทศไทยอย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

1.2 การวิเคราะห์แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI)

แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2566 - 2568 มีค่าคะแนนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยปี พ.ศ. 2566 มีค่าคะแนน 35 คะแนน ลดลง 1 คะแนน เป็น 34 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และลดลงต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2568 เหลือเพียง 33 คะแนน แต่เมื่อพิจารณาอันดับโลกของค่าคะแนน CPI ของประเทศไทยมีการผันผวนเล็กน้อย คือ ในปี พ.ศ. 2566 อยู่อันดับที่ 108 ในปี พ.ศ. 2567 ดีขึ้นเล็กน้อยอยู่ที่ลำดับ 107 และในปี พ.ศ. 2568 ลดลงอยู่ที่อันดับ 116 ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทยในภาพรวม และรายแหล่งข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2566 – 2568

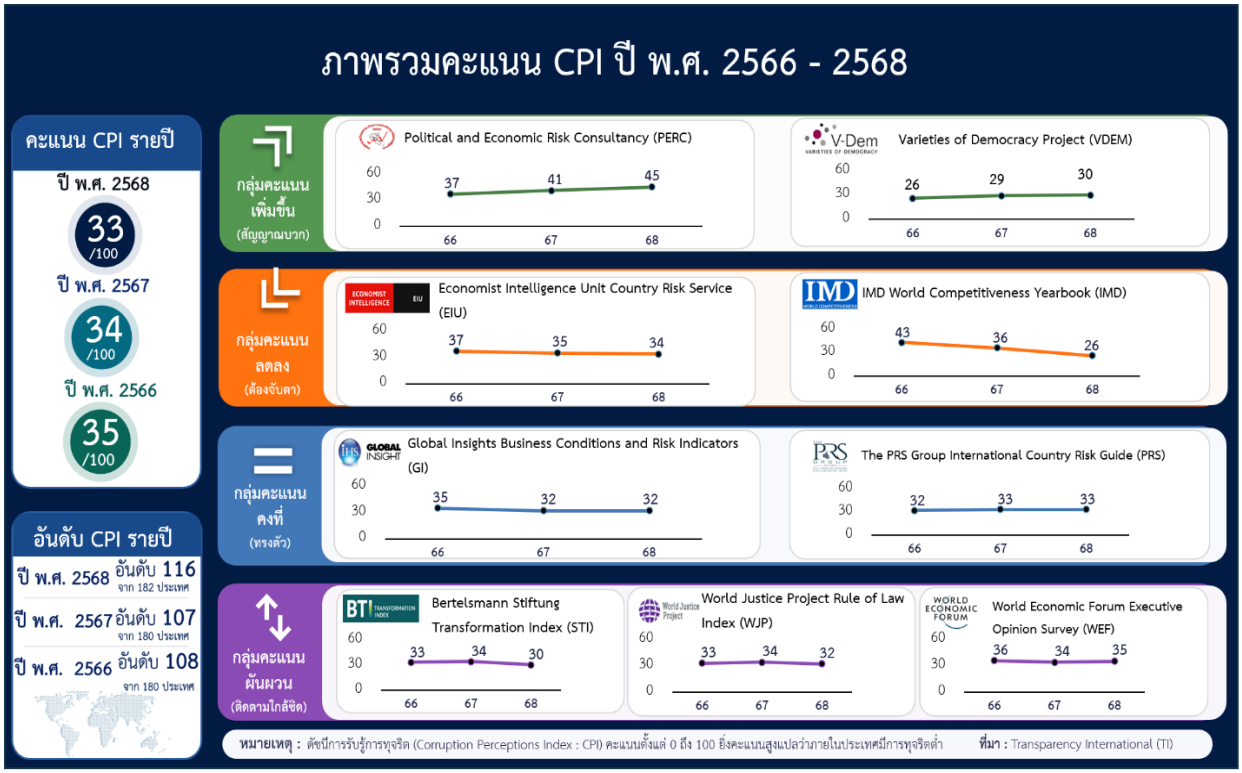

เมื่อวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคต หากประเทศไทยยังไม่สามารถยกระดับประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย ปรับปรุงความโปร่งใสในการบริหารภาครัฐ และสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม คะแนน CPI อาจมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่องหรือทรงตัวในระดับต่ำ โดยเฉพาะในบริบทที่นานาประเทศให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และการป้องกันการทุจริตมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากประเทศไทยสามารถผลักดันมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง เช่น การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Data) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส (Whistleblower Protection) และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม ก็อาจส่งผลให้คะแนน CPI มีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้นในระยะกลางและระยะยาว สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนน CPI ของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2566 – 2568 สามารถวิเคราะห์ตามกลุ่มแหล่งข้อมูลได้ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่มีคะแนนเพิ่มขึ้น กลุ่มที่มีคะแนนลดลง กลุ่มที่มีคะแนนคงที่ และกลุ่มที่มีคะแนนผันผวน[6][7][8] รายละเอียดดังนี้

---

[6] Transparency International. (2026). *Corruption Perceptions Index 2025*. Transparency International.

[7] สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ. (2569). *รายงานผลการวิเคราะห์ดัชนีการรับรู้การทุจริต ประจำปี พ.ศ. 2568.* สำนักงาน ป.ป.ท.

[8] Transparency International. (2026). *CPI 2025: Findings and insights.* Transparency International.

กลุ่มที่มีคะแนนเพิ่มขึ้น มีแหล่งข้อมูลจำนวน 2 แหล่งข้อมูล สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการเชิงบวกของระดับการประเมินอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1) Political and Economic Risk Consultancy (PERC) ในปี พ.ศ. 2566 มีคะแนนอยู่ที่ 37 คะแนน ก่อนปรับตัวเพิ่มขึ้น 4 คะแนน เป็น 41 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องอีก 4 คะแนน เป็น 45 คะแนนในปี พ.ศ. 2568

2) Varieties of Democracy Project (VDEM) ในปี พ.ศ. 2566 มีคะแนนอยู่ที่ 26 คะแนน ก่อนปรับตัวเพิ่มขึ้น 3 คะแนน เป็น 29 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องอีก 1 คะแนน เป็น 30 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568

เมื่อพิจารณาจากกลุ่มแหล่งข้อมูลที่มีคะแนน CPI เพิ่มขึ้น พบว่า คะแนนที่ปรับตัวดีขึ้นส่วนใหญ่สะท้อนการรับรู้เชิงบวกต่อบางมิติของการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต โดยเฉพาะด้านประสิทธิภาพในการควบคุมการทุจริตในภาคธุรกิจ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางธุรกิจ และการลดปัญหาการเรียกรับสินบนในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างบางส่วน เช่น คะแนนจาก PERC ที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องสะท้อนว่าภาคธุรกิจบางส่วนรับรู้ถึงพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านการลดความเสี่ยงจากการทุจริตเชิงธุรกิจและการติดต่อกับหน่วยงานรัฐ อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะยกระดับคะแนนรวมของประเทศ เนื่องจากแหล่งข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรม ประสิทธิภาพภาครัฐ และความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมยังมีแนวโน้มลดลง

กลุ่มที่มีคะแนนลดลง มีแหล่งข้อมูลจำนวน 2 แหล่งข้อมูล ซึ่งบ่งชี้แนวโน้มการลดลงของระดับคะแนน CPI อย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1) Economist Intelligence Unit Country Risk Service (EIU) ในปี พ.ศ. 2566 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 37 คะแนน ก่อนจะปรับลดลง 2 คะแนน เป็น 35 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และลดลงต่อเนื่องอีก 1 คะแนน เป็น 34 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568

2) IMD World Competitiveness Yearbook (IMD) ในปี พ.ศ. 2566 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 43 คะแนน ก่อนจะปรับลดลง 7 คะแนน เป็น 36 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และลดลงต่อเนื่องอีก 10 คะแนน เป็น 26 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568

แหล่งข้อมูลที่มีคะแนนลดลงสะท้อนข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ยังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะการลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการทุจริต การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน ความไม่โปร่งใสของกระบวนการอนุมัติและอนุญาต ตลอดจนความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย แหล่งข้อมูล Economist Intelligence Unit Country Risk Service (EIU) ที่ลดลงสะท้อนความกังวลต่อความเสี่ยงเชิงสถาบันและความสามารถของรัฐในการควบคุมการทุจริต ขณะที่ IMD มีค่าคะแนน CPI ลดลงอย่างมาก บ่งชี้ว่าภาคธุรกิจอาจรับรู้ถึงอุปสรรคด้านประสิทธิภาพภาครัฐ ความโปร่งใสในการกำกับดูแล และต้นทุนแฝงจากการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับระบบราชการ

กลุ่มที่มีคะแนนคงที่ มีแหล่งข้อมูลจำนวน 2 แหล่งข้อมูล สะท้อนถึงแนวโน้มการชะลอตัวและเพิ่มขึ้นของคะแนน CPI ก่อนทรงตัวในปี พ.ศ. 2568 ประกอบด้วย

1) S&P Global Insights Business Conditions and Risk Indicators (GI) ในปี พ.ศ. 2566 มีคะแนนอยู่ที่ 35 คะแนน ก่อนจะปรับลดลง 3 คะแนน เป็น 32 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และคงระดับคะแนนเดิมที่ 32 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568

2) The PRS Group International Country Risk Guide (PRS) ในปี พ.ศ. 2566 มีคะแนนอยู่ที่ 32 คะแนน ก่อนปรับตัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน เป็น 33 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และคงระดับคะแนนเดิมที่ 33 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568

สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังสามารถรักษาระดับการรับรู้ในบางมิติไว้ได้ แต่ยังไม่เกิดพัฒนาการเชิงบวกที่ชัดเจนเพียงพอที่จะผลักดันคะแนนรวมให้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการอนุมัติอนุญาต การประกอบธุรกิจ ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง และประสิทธิภาพและการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งสะท้อนว่าการปฏิรูประบบราชการและกลไกความโปร่งใสยังอยู่ในภาวะทรงตัวมากกว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง

กลุ่มที่มีคะแนนผันผวน มีแหล่งข้อมูลจำนวน 3 แหล่งข้อมูล สะท้อนถึงความผันผวนของระดับคะแนนที่ควรติดตามอย่างใกล้ชิด ประกอบด้วย

1) Bertelsmann Stiftung Transformation Index (STI) ในปี พ.ศ. 2566 มีคะแนนอยู่ที่ 33 คะแนน ก่อนปรับตัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน เป็น 34 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 ก่อนปรับตัวลดลง 4 คะแนน เป็น 30 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568

2) World Economic Forum Executive Opinion Survey (WEF) ในปี พ.ศ. 2566 มีคะแนนอยู่ที่ 36 คะแนน ก่อนปรับตัวลดลง 2 คะแนน เป็น 34 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 ก่อนปรับตัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน เป็น 35 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568

3) World Justice Project Rule of Law Index (WJP) ในปี พ.ศ. 2566 มีคะแนนอยู่ที่ 33 คะแนน ก่อนปรับตัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน เป็น 34 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 ก่อนปรับตัวลดลง 2 คะแนน เป็น 32 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568

สะท้อนให้เห็นว่าการรับรู้ต่อสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยยังไม่มีเสถียรภาพ คะแนนที่ปรับเพิ่มขึ้นหรือลดลงในแต่ละปีอาจเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมือง คุณภาพของการตรวจสอบถ่วงดุล การเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ ความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรม และประสบการณ์ตรงของภาคธุรกิจต่อปัญหาสินบนหรือการใช้อิทธิพลในระบบราชการ ความผันผวนดังกล่าวจึงเป็นสัญญาณว่าการดำเนินนโยบายต่อต้านการทุจริตของไทยยังขาดความต่อเนื่อง และยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นอย่างมั่นคงในสายตาผู้ประเมินระหว่างประเทศได้

1.3 ผลการประเมินค่าคะแนน CPI ทุกแหล่งข้อมูลที่ประเทศไทยได้รับการประเมิน

ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ประจำปี พ.ศ. 2568 สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มสถานการณ์การทุจริตในระดับโลกที่มีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ประเทศที่ได้รับคะแนนสูงกว่า 80 คะแนนมีแนวโน้มลดลงอย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่าความสามารถในการรักษามาตรฐานด้านความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในระดับสูงกำลังเผชิญแรงกดดันมากขึ้น สำหรับประเทศที่ได้รับคะแนนสูงสุด ประเทศเดนมาร์กยังคงครองอันดับหนึ่งด้วยคะแนน 89 คะแนน รองลงมา ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ 88 คะแนน และประเทศสิงคโปร์ 84 คะแนน ซึ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งของระบบสถาบัน กลไกความโปร่งใสและการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่มีคะแนนต่ำที่สุดส่วนใหญ่เป็นประเทศที่เผชิญปัญหาความขัดแย้งภายใน ความเปราะบางของรัฐ และลักษณะการปกครองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ เช่น ประเทศเวเนซุเอลา 10 คะแนน หรือ ประเทศโซมาเลียและประเทศเซาท์ซูดาน ซึ่งได้รับคะแนนต่ำเพียง 9 คะแนน สะท้อนให้เห็นว่าความไร้เสถียรภาพทางการเมืองและความอ่อนแอของสถาบันรัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่สัมพันธ์กับความรุนแรงของปัญหาการทุจริต[9]

ทั้งนี้ รูปแบบการปกครองมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับการรับรู้การทุจริต โดยประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยเต็มใบ[10] มีคะแนนเฉลี่ย CPI อยู่ในระดับสูงถึง 71 คะแนน ขณะที่ประเทศที่มีระบอบการปกครองที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยมีคะแนนเฉลี่ยเพียง 32 คะแนน สะท้อนให้เห็นว่า ความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตย หลักนิติธรรม และกลไกการตรวจสอบถ่วงดุล เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กับความสามารถในการควบคุมการทุจริตของรัฐ อย่างไรก็ตาม แนวโน้มที่น่ากังวลในปี พ.ศ. 2568 คือ การถดถอยของระดับการรับรู้การทุจริตในกลุ่มประเทศประชาธิปไตยเต็มใบ เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับ 64 คะแนน แคนาดา 75 คะแนน และสหราชอาณาจักร 70 คะแนน ซึ่งมีคะแนนลดลงสู่ระดับต่ำสุดเป็นประวัติการณ์ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้ประเทศประชาธิปไตยที่มีสถาบันทางการเมืองค่อนข้างมั่นคงก็ยังอาจเผชิญความเสี่ยงด้านการทุจริตได้ หากกลไกความโปร่งใสและความรับผิดชอบของภาครัฐอ่อนแรงลง

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สถานการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มแย่ลง ได้แก่ การรวมศูนย์อำนาจทางการเมือง ความอ่อนแอของระบบตรวจสอบและถ่วงดุล ตลอดจนการที่ผู้นำในหลายประเทศเริ่มลดทอนความสำคัญของหลักความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ โดยมองว่าประเด็นดังกล่าวเป็นเพียงทางเลือกเชิงนโยบายมากกว่าจะเป็นพันธกิจพื้นฐานของรัฐประชาธิปไตย นอกจากนี้ ยังปรากฏรูปแบบของการคุกคามเสรีภาพสื่อและการจำกัดพื้นที่การทำงานของภาคประชาสังคม ซึ่งส่งผลให้กระบวนการเปิดโปง ตรวจสอบ และสื่อสารปัญหาการทุจริตต่อสาธารณะดำเนินไปได้ยากขึ้น และมีความเสี่ยงสูงขึ้นสำหรับผู้มีบทบาทในการตรวจสอบอำนาจรัฐ

---

[9] Transparency International. (2026). *Corruption Perceptions Index 2025*. Transparency International.

[10] ระบอบประชาธิปไตยเต็มใบ (Full Democracy) คือ ระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง มีการใช้อำนาจอธิปไตยผ่านผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม เคารพสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม ความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย และเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเต็มที่

ผลกระทบของการทุจริตในปี พ.ศ. 2568 ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะมิติทางการเมืองหรือการบริหารราชการเท่านั้น แต่ขยายผลไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดแรงกดดันต่อฐานะทางการคลังของรัฐ ลดทอนคุณภาพของบริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน เช่น สาธารณสุขและการศึกษา และซ้ำเติมปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ในบางประเทศ เช่น เนปาล และมาดากัสการ์ ความไม่พอใจของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ หรือ Gen-Z ต่อปัญหาการทุจริต การใช้อำนาจในทางมิชอบ และการผูกขาดอำนาจของชนชั้นนำ ได้นำไปสู่การเคลื่อนไหวประท้วงขนาดใหญ่ จนกลายเป็นแรงกดดันทางการเมืองที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้ ด้วยเหตุนี้ การต่อต้านการทุจริตจึงไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการปรับปรุงกฎหมายหรือมาตรการภายในประเทศเท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศในการปิดช่องว่างของระบบการเงินและการเคลื่อนย้ายเงินที่ได้มาจากการทุจริตข้ามพรมแดน ตลอดจนการเสริมสร้างมาตรฐานสากลด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ เพื่อวางรากฐานของสังคมที่เป็นธรรม ยั่งยืน และไม่เปิดโอกาสให้การทุจริตกลายเป็นกลไกในการสืบทอดอำนาจหรือผลประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

สำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 ได้รับคะแนน CPI 33 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน และอยู่ในอันดับที่ 116 จาก 182 ประเทศทั่วโลก คะแนนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์การทุจริตของไทยยังอยู่ในระดับที่น่ากังวล เนื่องจากต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลกซึ่งอยู่ที่ 42 คะแนน และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกซึ่งอยู่ที่ 45 คะแนน อีกทั้งการที่ประเทศไทยยังมีคะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน ย่อมบ่งชี้ว่าประเทศยังคงเผชิญปัญหาการทุจริตในระดับที่มีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับประเทศส่วนใหญ่ของโลกที่ยังไม่สามารถควบคุมการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในการพิจารณาการประเมินคะแนน CPI ของแหล่งประเมินทั้ง 9 แหล่ง จึงมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อคะแนน CPI ของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพของระบบยุติธรรม ความสมบูรณ์ของระบอบประชาธิปไตย ประสิทธิภาพของกลไกตรวจสอบถ่วงดุล ความโปร่งใสในการบริหารราชการ ตลอดจนพื้นที่เสรีภาพของสื่อมวลชนและภาคประชาสังคม ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนผ่านผลคะแนนจากแต่ละแหล่งข้อมูล ดังนี้

1.3.1 Bertelsmann Stiftung Transformation Index 2026 (STI)

1) ข้อมูลพื้นฐาน

Bertelsmann Stiftung Transformation Index 2026 (STI) จัดทำขึ้นโดยมูลนิธิ Bertelsmann Stiftung (BF) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ในฐานะมูลนิธิเอกชนที่ดำเนินงานอย่างเป็นอิสระและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายการเมือง โดยมีพันธกิจสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาสังคมในหลายมิติ ได้แก่ การยกระดับคุณภาพการศึกษา การพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่มีความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมระบบสาธารณสุขเชิงป้องกัน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม ตลอดจนการส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมืออันดีระหว่างประเทศ

บทบาทของมูลนิธิ Bertelsmann Stiftung (BF) ในการจัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริตประจำปี พ.ศ. 2568 จำนวน 2 แหล่ง ได้แก่ Sustainable Governance Indicators (SGI) และ Bertelsmann Stiftung Transformation Index (STI หรือ BTI) โดย Sustainable Governance Indicators (SGI) เป็นเครื่องมือที่ใช้ติดตามและประเมินคุณภาพของระบบธรรมาภิบาล ตลอดจนศักยภาพในการกำหนดและดำเนินนโยบายสาธารณะของประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-Operation and Development : OECD) และสหภาพยุโรป ขณะที่ STI เป็นดัชนีที่ใช้ประเมินกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองและเศรษฐกิจ รวมถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการของภาครัฐใน 137 ประเทศทั่วโลก

สำหรับการประเมินประเทศไทยเพื่อประกอบการจัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริตประจำปี พ.ศ. 2568 มีการใช้ข้อมูลจากดัชนี STI โดยให้ความสำคัญกับประเด็น “กลไกการป้องกันการทุจริตในภาครัฐ” เป็นสำคัญ ซึ่งการประเมินในประเด็นดังกล่าวมุ่งพิจารณาระดับความเข้มแข็งและประสิทธิผลของระบบธรรมาภิบาล กลไกทางสถาบัน และกระบวนการกำหนดนโยบายของประเทศในการป้องกัน ยับยั้ง และควบคุมไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางมิชอบหรือแสวงหาประโยชน์ส่วนตน

ทั้งนี้ กระบวนการประเมินดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจำนวน 2 คนในแต่ละประเทศ ซึ่งทำหน้าที่วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ ควบคู่กับการพิจารณาบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อให้ผลการประเมินมีความรอบด้าน เป็นระบบ และสามารถสะท้อนสถานการณ์ของแต่ละประเทศได้อย่างเหมาะสม โดยการประเมินใช้มาตรวัดคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 10 โดยคะแนน 1 สะท้อนถึงระดับการทุจริตที่อยู่ในระดับสูงที่สุด ขณะที่คะแนน 10 สะท้อนถึงระดับการทุจริตที่อยู่ในระดับต่ำที่สุด ทั้งนี้ คะแนนดังกล่าวคำนวณจากค่าเฉลี่ยของผลการประเมินใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่

1) การดำเนินคดีต่อผู้ใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ เป็นการประเมินระดับประสิทธิผลของกระบวนการบังคับใช้กฎหมายต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่กระทำการทุจริตหรือใช้อำนาจในทางมิชอบ โดย 1 คะแนนหมายถึง ผู้กระทำความผิดสามารถหลีกเลี่ยงความรับผิดและดำเนินการโดยไม่เกรงกลัวต่อการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่ 10 คะแนน หมายถึง ผู้กระทำความผิดได้รับการสอบสวน ดำเนินคดี และลงโทษตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด รวมทั้งมีการเปิดเผยกรณีดังกล่าวต่อสาธารณะอย่างโปร่งใสและสม่ำเสมอ

2) ประสิทธิผลของนโยบายต่อต้านการทุจริต เป็นการประเมินระดับความสำเร็จของรัฐบาลในการควบคุม ป้องกัน และลดปัญหาการทุจริตผ่านนโยบาย มาตรการ และกลไกทางสถาบันที่เกี่ยวข้อง โดย 1 คะแนน หมายถึง รัฐบาลไม่สามารถควบคุมปัญหาการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิผล และขาดกลไกการป้องกันการทุจริตที่เป็นรูปธรรม ขณะที่ 10 คะแนน หมายถึง รัฐบาลสามารถดำเนินนโยบายต่อต้านการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิผล และมีกลไกการป้องกัน ตรวจสอบ และบังคับใช้กฎหมายที่มีความเข้มแข็งและเป็นระบบ

2) สถานการณ์โลก

ภาพรวมสถานการณ์โลกจากรายงาน STI 2026 สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง เศรษฐกิจ และธรรมาภิบาลของหลายประเทศทั่วโลกอยู่ในภาวะชะงักงันหรือถดถอย โดยมีปัจจัยสำคัญจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ การขยายตัวของระบอบอำนาจนิยม ความอ่อนแอของรัฐ และประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่อยู่ในระดับต่ำ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ใน 4 มิติ[11][12][13][14][15][16] ดังต่อไปนี้

(1) สถานการณ์ด้านการเมือง โดยสถานการณ์ประชาธิปไตยทั่วโลกเผชิญแรงกดดันเพิ่มขึ้น หลายประเทศมีแนวโน้มรวมศูนย์อำนาจและลดทอนกลไกตรวจสอบถ่วงดุล ในภูมิภาคเอเชียและโอเชียเนีย (Asia and Oceania) ประชาธิปไตยบางแห่งประสบภาวะถดถอยทางการเมือง[17] ขณะที่ยุโรปตะวันออกและเอเชียกลางมีระดับประชาธิปไตยลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะประเทศที่สถาบันการเมืองถูกครอบงำโดยฝ่ายบริหาร ภูมิภาคแอฟริกาตะวันตกและแอฟริกากลางมีพัฒนาการที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน บางประเทศเผชิญกับการรัฐประหารและการสถาปนารัฐบาลทหาร ขณะที่บางประเทศยังสามารถรักษากระบวนการเปลี่ยนผ่านอำนาจอย่างสันติได้ ส่วนภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือยังคงมีระดับประชาธิปไตยต่ำที่สุด แม้บางประเทศจะเกิดการเปิดกว้างทางการเมืองเป็นการชั่วคราวก็ตาม ในทางตรงกันข้าม ประเทศโปแลนด์ได้รับการกล่าวถึงในฐานะตัวอย่างของการฟื้นฟูสถาบันประชาธิปไตยภายหลังการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล โดยรัฐบาลผสมชุดใหม่ที่นำโดยนายกรัฐมนตรีดอนัลด์ ตุสก์ (Donald Tusk) ได้เริ่มกระบวนการแก้ไขการปกครองแบบอำนาจนิยมกลับเข้าสู่การสร้างความตั้งมั่นและทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งมั่นคง ซึ่งได้ดำเนินการฟื้นฟูความเป็นอิสระของสถาบันสำคัญทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ รวมถึงการคืนความเป็นอิสระให้กับสื่อสาธารณะและสำนักข่าวแห่งชาติ โดยการปลดผู้บริหารและสื่อมวลชนที่เคยทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงโฆษณาชวนเชื่อให้กับรัฐบาลชุดก่อน อย่างไรก็ตาม รายงานระบุว่ากระบวนการฟื้นฟูนี้ยังคงเผชิญกับอุปสรรคและข้อจำกัดหลายประการ เช่น ระบบพรรคการเมืองและสังคมในโปแลนด์ยังคงมีความแบ่งขั้วสูง และความเชื่อมั่นของประชาชนต่อสถาบันประชาธิปไตยยังไม่ฟื้นตัวเต็มที่

---

[11] Aurel Croissant and Christoph Trinn. (2026). *Regional Report Asia and Oceania*. STI.

[12] Bertelsmann Stiftung Transformation Index (STI). (2026). *Regional Report Eastern Europe, the Caucasus and Central Asia*. STI.

[13] Allan Sikk. (2026). *Regional Report East-Central and Southeast Europe*. STI.

[14] Ariam Macias-Weller and Thomas Kestler. (2026). *Regional Report Latin America and the Caribbea*. STI.

[15] Jan Claudius Völkel. (2026). *Regional Report Middle East and North Africa*. STI.

[16] Welz Martin. (2026). *Regional Report West and Central Africa*. STI.

[17] ภาวะถดถอยทางการเมือง หมายถึง สภาวะการที่คุณภาพสถาบัน และค่านิยมประชาธิปไตยในระบบการเมืองเสื่อมถอยหรือลดลง โดยรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจค่อย ๆ ทำลายกฎกติกา การเลือกตั้ง และสิทธิเสรีภาพทีละน้อยโดยไม่จำเป็นต้องเกิดการรัฐประหารฉับพลัน

(2) สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบันเศรษฐกิจโลกอยู่ในภาวะฟื้นตัวภายหลังวิกฤตโควิด-19 ปัญหาเงินเฟ้อ และความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์ แม้ประเทศรายได้ปานกลางบางแห่ง เช่น อินเดียและเวียดนาม จะมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่โดดเด่น แต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านความเหลื่อมล้ำ คุณภาพสถาบัน และประสิทธิภาพของรัฐ นอกจากนี้ สงครามระหว่างรัสเซียและยูเครนก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันในภูมิภาคยุโรปตะวันออกและเอเชียกลาง บางประเทศได้รับประโยชน์จากการค้าแบบนำเข้าคู่ขนานและการเคลื่อนย้ายแรงงานทักษะสูง ขณะที่ภูมิภาคละตินอเมริกายังคงเผชิญปัญหาผลิตภาพต่ำ (Low Productivity) เศรษฐกิจนอกระบบ และการจ้างงานที่ขาดหลักประกันทางสังคม นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้กลายเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยส่งผลโดยตรงต่อภาคเกษตรกรรมและโครงสร้างพื้นฐานในหลายภูมิภาค

(3) สถานการณ์ด้านการบริหารจัดการและหลักนิติธรรม โดยประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐในภาพรวมยังคงอยู่ในระดับต่ำและไม่มีพัฒนาการอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งประเทศไต้หวันยังคงได้รับการประเมินว่ามีธรรมาภิบาลในระดับสูง ขณะที่หลายประเทศในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออกมีแนวโน้มถดถอยจากการครอบงำของฝ่ายบริหารและการบั่นทอนกลไกตรวจสอบ นอกจากนี้ ประเทศในละตินอเมริกาบางประเทศจะมีพัฒนาการด้านการบริหารจัดการภายหลังการเลือกตั้งแต่ยังเผชิญปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติและการทุจริตอย่างต่อเนื่อง ส่วนยูเครนมีพัฒนาการด้านการบริหารจัดการที่ดีขึ้นแม้อยู่ภายใต้ภาวะสงคราม เนื่องจากสามารถสร้างฉันทามติทางสังคมและบริหารจัดการวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกันข้ามกับบางประเทศในภูมิภาคซาเฮลและอัฟกานิสถานเผชิญภาวะล้มเหลวของการบริหารจัดการภาครัฐนับตั้งแต่กลุ่มตาลีบัน[18] กลับมามีอำนาจ รัฐบาลไม่สามารถแสดงความมุ่งมั่นที่จะปฏิรูปการเมืองหรือสังคมได้ โดยยังคงพึ่งพาโครงสร้างทางการทหารและคำสั่งเผด็จการมากกว่ากระบวนการตามหลักนิติธรรม รวมถึงการเพิกเฉยต่อความต้องการของประชาชน ส่งผลให้ความชอบธรรมภายในประเทศลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในระดับนานาชาติยังคงไม่มีรัฐใดให้การยอมรับว่ากลุ่มตาลีบันเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมของอัฟกานิสถาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทั้งการปฏิรูปประชาธิปไตยและความคืบหน้าทางเศรษฐกิจไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ การขาดความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการและการทุจริตเชิงระบบยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่บั่นทอนหลักนิติธรรมและความเชื่อมั่นของประชาชนในเกือบทุกภูมิภาค

(4) ปัจจัยและผลกระทบของการทุจริต การทุจริตมีรากฐานเชื่อมโยงกับความอ่อนแอของสถาบันรัฐ โดยเฉพาะการขาดความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ การแทรกแซงทางการเมือง เครือข่ายอุปถัมภ์การเมืองเชิงเครือญาติ อิทธิพลของกลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติ การขาดความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง และการรวมศูนย์อำนาจของฝ่ายบริหาร เป็นปัจจัยที่ทำให้กลไกตรวจสอบและการบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิผล โดยส่งผลกระทบหลายมิติ ได้แก่ การลดทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อสถาบันรัฐ การเปิดทางให้ผู้นำอำนาจนิยมและประชานิยมได้รับการสนับสนุน การจัดสรรทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์

[18] กลุ่มตาลีบัน คือ ขบวนการทางการเมืองและกองกำลังติดอาวุธชาตินิยมอิสลามในประเทศอัฟกานิสถาน ซึ่งปัจจุบันทำหน้าที่เป็นรัฐบาลปกครองอัฟกานิสถาน

ต่อกลุ่มชนชั้นนำ การขยายตัวของความเหลื่อมล้ำและความยากจน ตลอดจนการลดทอนคุณภาพบริการสาธารณะและความปลอดภัยของประชาชน นอกจากนี้ ประเทศที่มีปัญหาการทุจริตและหลักนิติธรรมอ่อนแอยังมีแนวโน้มสูญเสียความเชื่อมั่นจากนักลงทุน และอาจถูกจำกัดความร่วมมือหรือการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าการทุจริตไม่ใช่เพียงปัญหาด้านกฎหมายหรือจริยธรรมของบุคคล แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อสถาบันประชาธิปไตย ประสิทธิภาพของรัฐ และระบบเศรษฐกิจ การทุจริตจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยและเศรษฐกิจตลาดที่มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความยากจน และการเสื่อมถอยของความเชื่อมั่นในระบบการปกครองในระยะยาว

3) สถานการณ์ประเทศไทย

ค่าคะแนน STI ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2566 - 2568 พบว่า ในปี พ.ศ. 2566 มีค่าคะแนน 33 คะแนน และเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2567 ที่ 34 คะแนน และลดลงในปี พ.ศ. 2568 อยู่ที่ 30 คะแนน ดังรูปที่ 2 แสดงให้เห็นว่าปัญหาการใช้อำนาจรัฐ การตรวจสอบถ่วงดุล และความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการปรับปรุงต่อไป โดย TI อธิบายว่าแหล่งข้อมูลนี้ใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองและการกำกับดูแลเป็นผู้ประเมิน[19]

รูปที่ 2 ค่าคะแนนจาก Bertelsmann Stiftung Transformation Index (STI) ปี พ.ศ. 2566 – 2568

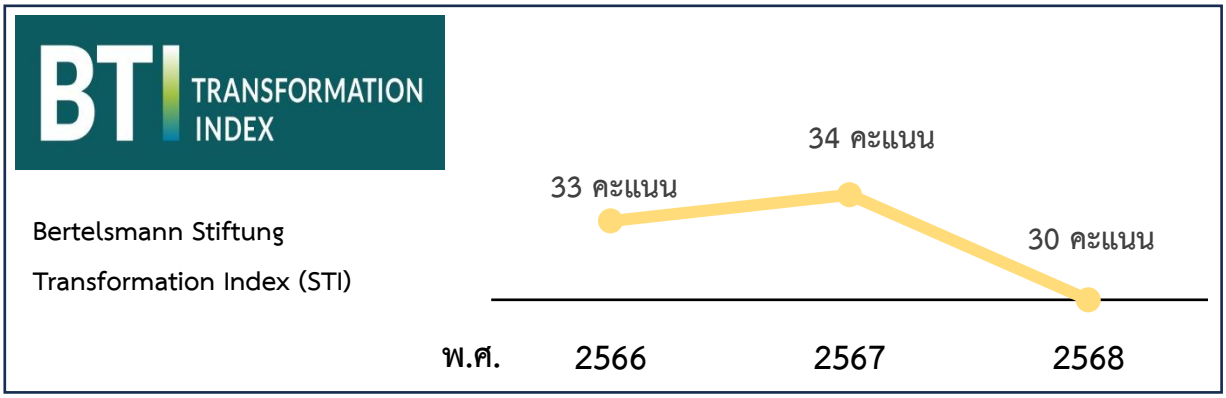

นอกจากนี้ ดัชนีวัดสถานะ STI (Status Index) ในภาพรวมดัชนีชี้วัดประเทศไทยมีคะแนนอยู่ที่ 5.01 คะแนน จาก 10 คะแนน อยู่อันดับที่ 70 จาก 137 ประเทศ โดยการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจมีคะแนนอยู่ที่ 6.11 คะแนน อันดับที่ 43 ซึ่งอยู่ในระดับที่ดีกว่าการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองมีคะแนนเพียง 3.92 คะแนน อันดับที่ 87 และดัชนีเศรษฐกิจที่มีคะแนนเพียง 3.92 คะแนน อันดับที่ 99 ดังรูปที่ 3

[19] Transparency International. (2025). Corruption Perceptions Index 2024 Report. TI. p.21-22.

รูปที่ 3 ดัชนีวัดสถานะ STI ปี พ.ศ. 2569 ของประเทศไทย

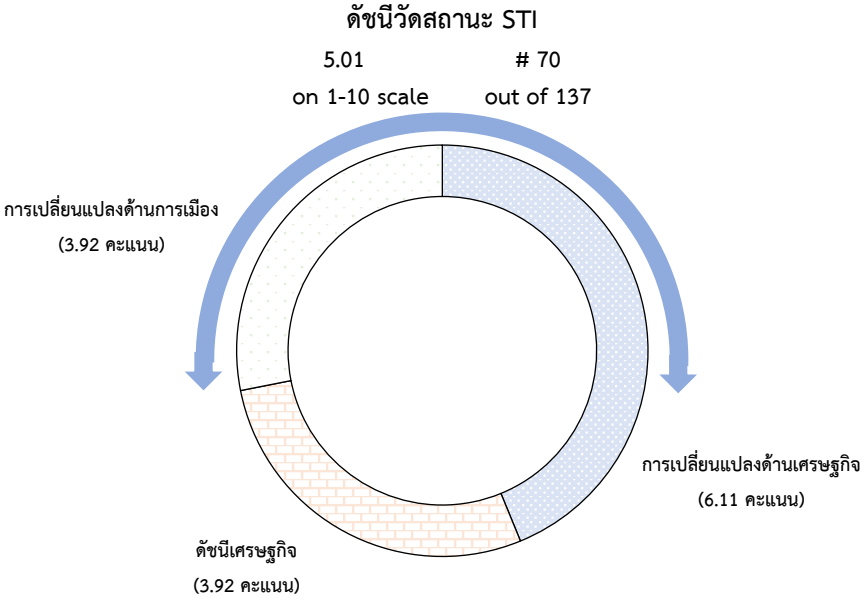

สถานการณ์ของประเทศไทยจากข้อมูลเชิงลึกของดัชนีวัดสถานะ STI ในปี พ.ศ. 2569 รายด้านของประเทศไทย จากรายงาน STI 2026 [20]สรุปได้ ดังนี้

(1) ความเป็นรัฐ (6.8 คะแนน จาก 10 คะแนน) สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีเสถียรภาพและศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐในระดับค่อนข้างดี แต่ยังเผชิญความท้าทายด้านความมั่นคงตามแนวชายแดน การสร้างอัตลักษณ์ของชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนา แม้ว่ารัฐจะสามารถควบคุมการใช้กำลังได้ในภาพรวม แต่ยังมีข้อจำกัดจากสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้และชายแดนไทย – เมียนมา ขณะที่การให้บริการสาธารณะพื้นฐานมีประสิทธิภาพ ประชาชนสามารถเข้าถึงน้ำสะอาด สุขาภิบาล และไฟฟ้าได้เกือบทั้งหมด

(2) การมีส่วนร่วมทางการเมือง (2.8 คะแนน จาก 10 คะแนน) ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านความเสรีของการเลือกตั้งที่แม้จะมีการจัดเลือกตั้งแต่ยังขาดเสรีและไม่เป็นธรรม การใช้อำนาจของรัฐบาลที่แท้จริงถูกควบคุมจากผู้มีอำนาจส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพลดลง นอกจากนี้สิทธิในการรวมกลุ่มและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ยังถูกบังคับใช้โดยไม่เท่าเทียม เสรีภาพยังคงถูกจำกัดอย่างเข้มงวด เช่น การใช้กฎหมายหลายฉบับในการควบคุมการรวมกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ในรายงาน STI ระบุว่าสถาบันการเมืองและองค์กรอิสระยังได้รับอิทธิพลจากกลุ่มอำนาจเดิม ส่งผลให้การแข่งขันทางการเมืองและการแสดงออกของประชาชนยังไม่เป็นไปอย่างเสรี

(3) หลักนิติธรรม (2.8 คะแนน จาก 10 คะแนน) หลักนิติธรรมของประเทศไทยยังมีข้อจำกัด แม้จะมีการแบ่งแยกอำนาจบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ แต่ความเป็นอิสระของระบบตุลาการและองค์กรอิสระถูกมองว่าเป็น “เครื่องมือของฝ่ายอนุรักษนิยม” ยังมีการดำเนินคดีต่อผู้ใช้อำนาจโดยมิชอบ และการคุ้มครองสิทธิพลเมือง โดยกระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมายถูกมองว่ายังขาดความเป็นกลางและมีการบังคับใช้

[20] Bertelsmann Stiftung . (2026). *BTI 2026 Country Report Thailand.* Bertelsmann Stiftung.

กฎหมายอย่างไม่เท่าเทียม สิทธิและเสรีภาพถูกจำกัดอย่างหนักผ่านการใช้กฎหมาย เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีถึง 15 ปี” พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 และกฎหมายความมั่นคงต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 เพื่อปราบปรามผู้ประท้วงและนักการเมืองฝ่ายค้าน เป็นต้น

(4) ความมั่นคงของสถาบันประชาธิปไตย (3 คะแนน จาก 10 คะแนน) สะท้อนถึงสภาวะที่สถาบันประชาธิปไตยมีความเปราะบางและถูกครอบงำโดยอำนาจนอกระบบ ซึ่งถึงแม้จะมีสถาบันประชาธิปไตยดำรงอยู่และมีการเลือกตั้ง แต่ประเทศไทยยังอยู่ภายใต้ระบอบที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เนื่องจากมีกลุ่มผู้มีอำนาจที่ควบคุมการดำเนินงานของสถาบันประชาธิปไตย โดยกลุ่มอำนาจดั้งเดิมใช้สถาบันประชาธิปไตยเป็นเพียง “หน้าฉาก” เพื่อรักษาอำนาจของตนเอง

(5) การบูรณาการทางการเมืองและสังคม (4.3 คะแนน จาก 10 คะแนน) ประเทศไทยยังเผชิญกับความแตกแยกทางการเมืองและสังคม ประเด็นทางการเมือง ระบบพรรคการเมืองขาดความเข้มแข็งและมีลักษณะไม่มั่นคง มีพรรคการเมืองขนาดเล็กจำนวนมาก และมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายอย่างรุนแรง พรรคการเมืองส่วนใหญ่ขับเคลื่อนโดยกลุ่มชนชั้นนำและมีรากฐานในสังคม สมาชิกพรรคทั่วไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของพรรคน้อยมาก และมีการย้ายพรรคเกิดขึ้นเป็นปกติ นอกจากนี้กฎเกณฑ์การเลือกตั้งที่ออกแบบโดยคณะรัฐประหาร (คณะรักษาความสงบแห่งชาติ : คสช.) จงใจทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอและไม่สามารถชนะเสียงข้างมากเบ็ดเสร็จได้ ขณะที่กลุ่มผลประโยชน์ภาคธุรกิจมีอิทธิพลต่อนโยบายรัฐมากกว่าภาคประชาชน สำหรับกลุ่มเยาวชนและขบวนการคนรุ่นใหม่ที่เริ่มต้นการเรียกร้องการปฏิรูปทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ถูกปราบปรามอย่างหนักและอ่อนแอลงในปี พ.ศ. 2567 ประเด็นทางสังคมสิทธิความหลากหลายทางเพศประสบความสำเร็จครั้งประวัติศาสตร์ในการผลักดันกฎหมายสมรสเท่าเทียมจนมีผลบังคับใช้ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2568 การยอมรับระบอบประชาธิปไตย สังคมไทยยังคงแตกแยกในอุดมการณ์ประชาธิปไตย ระหว่างกลุ่มชนชั้นกลางที่บางส่วนยอมรับอำนาจนิยมเพื่อเสถียรภาพกับกลุ่มคนยากจนในชนบทที่ต้องการประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้งและไร้การแทรกแซงจากผู้มีอิทธิพล

(6) ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม (6.0 คะแนน จาก 10 คะแนน) ประเทศไทยมีดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index : HDI) อยู่ในระดับสูง ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มี “การพัฒนามนุษย์ในระดับสูงมาก” โดยอยู่ในอันดับที่ 66 จาก 193 ประเทศทั่วโลก แต่ยังเผชิญปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ เพศ และโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะ รวมทั้งความแตกต่างของการพัฒนาระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท ซึ่งยังเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการพัฒนาอย่างทั่วถึง

(7) การจัดระเบียบตลาดและการแข่งขัน (6.3 คะแนน จาก 10 คะแนน) ประเทศไทยมีระบบตลาดและการค้าค่อนข้างเปิด เช่น การเป็นสมาชิกของเครือข่ายการแข่งขันสากล การมีความตกลงการค้าเสรี และกรอบความร่วมมือความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค เป็นต้น โดยการดำเนินการ

จะมีการปรับปรุงกฎระเบียบเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ และขยายความตกลงการค้าเสรี แต่อย่างไรก็ตามระบบเศรษฐกิจยังถูกครอบงำโดยกลุ่มทุนขนาดใหญ่ ขณะที่ตลาดทุนได้รับผลกระทบจากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและการเมือง

(8) เสถียรภาพทางการเงินและการคลัง (8 คะแนน จาก 10 คะแนน) แสดงให้เห็นถึงการมีเสถียรภาพทางการเงินและการคลังค่อนข้างดี แต่ยังคงมีความท้าทายจากความขัดแย้งเชิงนโยบายระหว่างรัฐบาลและธนาคาร โดยอัตราเงินเฟ้อกลับเข้าสู่กรอบเป้าหมายและบัญชีเดินสะพัดกลับมาเกินดุลหลังการฟื้นตัวจากโควิด-19 อย่างไรก็ตาม ตลาดทุนยังเผชิญความผันผวนจากความเชื่อมั่นของนักลงทุนที่ลดลง

(9) สิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล (7 คะแนน จาก 10 คะแนน) ประเทศไทยมีการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินและการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชนในระดับค่อนข้างดี ประกอบกับการมีกฎหมายที่คุ้มครองและกำกับดูแลบริษัทเอกชนอย่างชัดเจน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ เป็นต้น แต่ยังมีข้อวิพากษ์เกี่ยวกับการให้สิทธิประโยชน์แก่กลุ่มทุนขนาดใหญ่และข้อพิพาทด้านการถือครองที่ดินในบางกรณี

(10) ระบอบสวัสดิการ (5 คะแนน จาก 10 คะแนน) ปัจจุบันภาครัฐมีการขยายระบบสวัสดิการและหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมประชาชนส่วนใหญ่ เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค กองทุนบำนาญหลายประเภทสำหรับผู้มีอายุมากกว่า 60 ปี เป็นต้น แต่การเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมยังมีความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในด้านเพศ เชื้อชาติ ศาสนา และความคิดเห็นทางการเมือง

(11) สมรรถนะทางเศรษฐกิจ (5 คะแนน จาก 10 คะแนน) เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มฟื้นตัวจากการขยายตัวของการบริโภคภายในประเทศและการท่องเที่ยว แต่ยังเปราะบางจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ลดลงและข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจ

(12) ความยั่งยืน (5.5 คะแนน จาก 10 คะแนน) ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการกำหนดกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แต่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านการบังคับใช้ถูกมองว่าไร้ประสิทธิภาพและเป็นเพียง “กฎหมายส่งเสริมการลงทุนในคราบกฎหมายสิ่งแวดล้อม” การเข้าถึงระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุมทั่วประเทศและส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่าย และการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตามสถานการณ์ด้านความยั่งยืนของไทยมีความคืบหน้าในเชิงตัวเลขและกรอบกฎหมายในทางปฏิบัติยังคงมีความขัดแย้งระหว่างการเร่งการเติบโตทางเศรษฐกิจกับการปกป้องสิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหาเชิงโครงสร้างในระบบการศึกษาที่งบประมาณถูกตัดลดลงและคุณภาพยังไม่เท่าเทียม

(13) ระดับความยากลำบาก (5 คะแนน จาก 10 คะแนน) การพัฒนาประเทศยังถูกจำกัดด้วยความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ความมั่งคั่งกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ความแตกต่างทางชนชั้นมีช่องว่างขนาดใหญ่ระหว่างกลุ่ม “ผู้มั่งคั่งและมีชาติตระกูล” รวมถึงชนชั้นกลางกับชนชั้นล่าง อิทธิพลของกลุ่มอำนาจเดิม และความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปและการพัฒนาในระยะยาว

(14) ความสามารถในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (4.3 คะแนน จาก 10 คะแนน) สะท้อนถึงสภาวะที่รัฐบาลมีความพยายามผลักดันนโยบายสาธารณะ แต่ยังประสบข้อจำกัดจากโครงสร้างรัฐบาลผสม ถึงแม้การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 จะทำให้รัฐบาลมีความรับผิดชอบต่อประชาชนมากขึ้น แต่การที่เป็นรัฐบาลผสมที่มีหลายพรรคและมีกลุ่มก้อนภายในพรรคเพื่อไทยเอง ทำให้การสร้างความชัดเจนและฉันทามติทางนโยบายทำได้ยาก ผลประโยชน์ของกลุ่มทุน และความยากในการสร้างฉันทามติ ส่งผลให้การดำเนินนโยบายและการเรียนรู้เชิงนโยบายยังไม่มีประสิทธิภาพเต็มที่

(15) ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร (4.3 คะแนน จาก 10 คะแนน) แสดงถึงสภาวะที่รัฐบาลพยายามบริหารจัดการภายใต้ข้อจำกัดของโครงสร้างอำนาจและการประสานงาน รวมถึงการบริหารทรัพยากรยังเผชิญปัญหาการรวมศูนย์อำนาจ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของไทยยังคงเผชิญกับปัญหาความแตกแยกในรัฐบาลผสม การรวมศูนย์อำนาจ และการที่ระบบตรวจสอบถูกมองว่าเป็นเครื่องมือทางการเมือง มากกว่าจะเป็นกลไกสร้างความโปร่งใสอย่างเท่าเทียม

(16) การสร้างฉันทามติ (2.6 คะแนน จาก 10 คะแนน) สะท้อนถึงสภาวะที่สังคมไทยยังคงมีความแตกแยกอย่างรุนแรง และขาดความพยายามในการปรองดองที่แท้จริง แม้ส่วนใหญ่จะยอมรับระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่มีความเห็นต่างอย่างมากจากฝ่ายอนุรักษนิยมที่สนับสนุนประชาธิปไตยแบบดั้งเดิมกับฝ่ายก้าวหน้าที่ต้องการประชาธิปไตยที่สมบูรณ์และพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง การปฏิรูปประชาธิปไตย ในช่วงปี พ.ศ. 2562 – 2566 ถูกมองว่าเป็นเพียง “ประชาธิปไตยหน้าฉาก” เนื่องจากกลไกสำคัญ เช่น วุฒิสภาและองค์กรอิสระล้วนถูกแต่งตั้งโดยคณะรัฐประหาร ด้านการจัดการความขัดแย้งประเทศไทยยังคงเผชิญกับความขัดแย้งที่ฝังราก ทั้งความขัดแย้งทางชนชั้นและภูมิศาสตร์ ระหว่างคนจนในชนบทกับชนชั้นกลางในเมือง หรือความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างฝ่ายที่ต้องการปฏิรูปสถาบันการเมืองการปกครองกับฝ่ายที่ต้องการรักษาสถานะเดิม และความขัดแย้งทางเชื้อชาติและศาสนาจากเหตุการณ์ไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังคงมีการใช้ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง

(17) ความร่วมมือระหว่างประเทศ (6.3 คะแนน จาก 10 คะแนน) ประเทศไทยมีบทบาทที่เข้มแข็งด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค อย่างไรก็ตาม ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนและภาพลักษณ์การทุจริตยังส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของประเทศในเวทีระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ การทุจริตส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในหลายมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ การบริหารราชการ หลักนิติธรรม และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน คือ ในปี พ.ศ. 2566 สำนักงาน ป.ป.ช. ตรวจพบความเสียหายจากการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐมีมูลค่าเกือบ 100,000 ล้านบาท และความเสียหายจากการรับสินบนกว่า 2,000 ล้านบาท[21] นอกจากนี้ ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2565 – มกราคม พ.ศ. 2567 ยังพบโครงการของรัฐที่มีพฤติการณ์ส่อไปในทางทุจริตจำนวน 1,553 คดี คิดเป็นมูลค่าโครงการรวมกว่า 140,000 ล้านบาท สะท้อนถึงความสูญเสียทางเศรษฐกิจและงบประมาณของภาครัฐในระดับสูง

---

[21] สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.). (2567). *รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. สำนักงาน ป.ป.ช.

ด้านภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ คะแนน CPI ของประเทศไทยยังคงอยู่ในระดับ 33 – 38 คะแนนจาก 100 คะแนน แสดงให้เห็นว่าปัญหาการทุจริตยังคงเป็นอุปสรรคต่อความน่าเชื่อถือของประเทศ ส่งผลให้ความเชื่อมั่นของนักลงทุนลดลง โดยเฉพาะกรณีอื้อฉาวและความไม่โปร่งใสในการดำเนินงาน อาทิ ข้อพิพาทเกี่ยวกับการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินการรถไฟแห่งประเทศไทยในจังหวัดบุรีรัมย์ และความไม่แน่นอนทางการเมือง ซึ่งกระทบต่อเสถียรภาพของตลาดทุนและการลงทุน อีกทั้งในด้านหลักนิติธรรม การบังคับใช้กฎหมายถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีลักษณะเลือกปฏิบัติ โดยการดำเนินคดีทุจริตทางการเมืองมักถูกมองว่าไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ประกอบกับการขาดความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล นักการเมือง และเจ้าหน้าที่ระดับสูง ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่อต้านการทุจริตขาดความน่าเชื่อถือ

สำหรับประสิทธิภาพการบริหารราชการ ปัญหาการทุจริตและความล่าช้าในระบบราชการที่มีการรวมศูนย์อำนาจ ส่งผลให้การให้บริการภาครัฐขาดประสิทธิภาพและเกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะ ดังที่ปรากฏในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมถึงข้อวิพากษ์เกี่ยวกับการเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มทุนรายใหญ่ผ่านการให้สัมปทานและสัญญาของรัฐ ซึ่งกระทบต่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม

นอกจากนี้ การทุจริตยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากกลุ่มผลประโยชน์สามารถแทรกแซงการดำเนินนโยบายสาธารณะและลดประสิทธิผลของมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมและการต่อต้านการทุจริต ขณะเดียวกัน โครงการภาครัฐขนาดใหญ่ เช่น โครงการดิจิทัลวอลเล็ต ยังถูกประเมินว่ามีความเสี่ยงต่อการทุจริตหากขาดระบบกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ โดยสรุป การทุจริตไม่เพียงก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและงบประมาณ แต่ยังบั่นทอนหลักนิติธรรม ความเชื่อมั่นของประชาชนและนักลงทุน ตลอดจนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

4) ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทยตามรายงานของ STI 2026 คือ

(1) การปฏิรูปองค์กรอิสระให้มีความเป็นอิสระและโปร่งใสอย่างแท้จริง รายงาน STI ระบุว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. และองค์กรอิสระอื่น ๆ มักถูกมองว่าเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายทหารหรือกลุ่มอำนาจเดิม เนื่องจากที่มาของกรรมการมีความเชื่อมโยงกับวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง จึงควรปรับปรุงกระบวนการสรรหาให้มีความยึดโยงกับประชาชนและปราศจากการแทรกแซงจากขั้วอำนาจทางการเมือง

(2) การขจัดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน ต้องมีมาตรการที่เข้มงวดในการป้องกันไม่ให้ผู้ที่มีความใกล้ชิดกับกองทัพหรือฝ่ายบริหารเข้ามาดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์

(3) บังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม ยกเลิกการดำเนินคดีเชิงพรรคพวก เนื่องจากการดำเนินคดีทุจริตในปัจจุบันยังมีลักษณะ “สองมาตรฐาน” โดยมุ่งเน้นจัดการฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ขณะที่ผู้นำรัฐประหารหรือบุคคลในฝ่ายอนุรักษนิยมมักไม่ถูกตรวจสอบอย่างจริงจัง การสร้างบรรทัดฐานให้ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน จะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นจากนานาชาติได้

(4) เพิ่มความโปร่งใสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างและโครงการขนาดใหญ่ โดยที่ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลโครงการของรัฐได้อย่างละเอียด โดยเฉพาะโครงการที่มีความเสี่ยงสูง เช่น โครงการดิจิทัลวอลเล็ต หรือการจัดซื้ออาวุธของกองทัพ ซึ่งปัจจุบันประชาชนยังขาดการเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ การเข้าร่วมข้อตกลงระหว่างประเทศด้านความโปร่งใส เช่น ความตกลงว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ (Government Procurement Agreement : GPA) ขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ซึ่งปัจจุบันไทยยังเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ เพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นสากล

(5) การกระจายอำนาจและลดการรวมศูนย์ โดยการปฏิรูประบบราชการไทยที่มีการรวมศูนย์อำนาจสูงมักประสบปัญหาการทุจริตและความล่าช้า ประกอบกับการเพิ่มอำนาจการตรวจสอบให้แก่ท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่จะช่วยลดโอกาสในการใช้อำนาจมิชอบ

(6) ส่งเสริมบทบาทการตรวจสอบของภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน ผ่านการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออก โดยยกเลิกการใช้กฎหมายหมิ่นประมาททางอาญาและคดีติดเพื่อปิดปาก (SLAPP Suits) ต่อผู้วิพากษ์วิจารณ์การทุจริตในภาครัฐหรือกองทัพ และสนับสนุนสื่อที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการนำเสนอข้อมูลที่รอบด้านและเป็นอิสระจากจำกัดและการควบคุมข้อมูลของรัฐ

(7) การเรียนรู้และปรับปรุงนโยบายอย่างเป็นระบบ การสร้างกลไกการเรียนรู้ทางนโยบายแทนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญตามสถานการณ์ รัฐบาลควรสร้างระบบการประเมินผลนโยบายที่โปร่งใสและนำบทเรียนจากอดีตมาป้องกันการทุจริตในอนาคต

1.3.2 Economist Intelligence Unit Country Risk Service 2025 (EIU)

1) ข้อมูลพื้นฐาน

Economist Intelligence Unit (EIU) คือ หน่วยงานวิจัยและวิเคราะห์ชั้นนำระดับโลกในเครือ The Economist Group ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2489 ให้บริการข้อมูลพยากรณ์เศรษฐกิจ การวิเคราะห์การเมือง ความเสี่ยงระดับประเทศ และอุตสาหกรรม โดยมีนักวิเคราะห์ประจำและผู้ร่วมงานกว่า 650 คน ปฏิบัติงานครอบคลุมมากกว่า 200 ประเทศเพื่อช่วยธุรกิจและรัฐบาลในการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจ รายงานเศรษฐกิจและการเมืองที่นักวิเคราะห์ของ EIU จัดทำขึ้นนั้นต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างเข้มงวดก่อนทำการเผยแพร่

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนของ EIU ที่ใช้ในการจัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริต โดยมีมาตราส่วนตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 4 คะแนน โดยที่ 0 คะแนน หมายถึง มีการทุจริตในระดับต่ำมาก 4 คะแนน หมายถึง มีการทุจริตในระดับสูงมาก ซึ่งการให้คะแนนจะพิจารณาจากคำถาม ประกอบด้วย

1) มีขั้นตอนและระบบการตรวจสอบที่ชัดเจนในการจัดสรรและการใช้จ่ายเงินงบประมาณสาธารณะหรือไม่

2) มีการยักยอกเงินงบประมาณสาธารณะโดยรัฐมนตรีหรือเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือเพื่อพรรคการเมืองหรือไม่

3) มีการจัดตั้งกองทุนพิเศษที่ไม่มีระบบการตรวจสอบและความรับผิดชอบหรือไม่

4) มีการนำทรัพยากรสาธารณะไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน พวกพ้อง หรือวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือไม่

5) มีระบบข้าราชการพลเรือนที่เป็นมืออาชีพ (ระบบคุณธรรม) หรือมีเจ้าหน้าที่จำนวนมากที่มาจากการแต่งตั้งโดยตรงจากรัฐบาล (ระบบอุปถัมภ์) หรือไม่

6) มีองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการบริหารจัดการการเงินภาครัฐหรือไม่

7) มีฝ่ายตุลาการที่เป็นอิสระซึ่งมีอำนาจในการพิจารณาคดีรัฐมนตรีหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิดหรือไม่

8) มีธรรมเนียมการจ่ายเงินสินบนเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญญาจ้างหรือความสะดวกต่าง ๆ หรือไม่

2) สถานการณ์โลก

การประเมินสถานการณ์โลกของ Economist Intelligence Unit (EIU) ในช่วงปี พ.ศ. 2568 – 2569 พบว่า โลกกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสถาบันระหว่างประเทศ ส่งผลให้ความเสี่ยงระดับโลกมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น โดยประเด็นสำคัญประการแรก คือ ความไม่แน่นอนของนโยบายรัฐบาลสหรัฐอเมริกาภายใต้การบริหารของประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ ซึ่งอาจส่งผลต่อความเป็นอิสระของธนาคารกลางสหรัฐฯ และลดบทบาทของสหรัฐฯ ในฐานะผู้นำระเบียบเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้ตลาดการเงิน ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐ และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโลกมีความผันผวนเพิ่มขึ้น อีกประเด็นสำคัญ คือ การทวีความรุนแรงของสงครามการค้าและมาตรการภาษีศุลกากร โดยเฉพาะนโยบายการขึ้นภาษีนำเข้าของสหรัฐฯ ซึ่งอาจผลักดันอัตราภาษีเฉลี่ยให้อยู่ในระดับสูงใกล้เคียงกับช่วงทศวรรษ 1930 ส่งผลให้เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้า การชะลอตัวของอุปสงค์โลก และกระทบต่อการเติบโตของเศรษฐกิจโลกที่คาดว่าจะลดลงเหลือร้อยละ 2.4 ในปี พ.ศ. 2569 ขณะเดียวกัน สหรัฐฯ มีแนวโน้มเผชิญภาวะเศรษฐกิจชะงักงันควบคู่กับเงินเฟ้อจากต้นทุนสินค้าที่สูงขึ้นและการชะลอตัวของการลงทุน ส่วนประเทศในภูมิภาคเอเชียอาจได้รับผลกระทบจากการส่งออกที่ชะลอตัวภายหลังการเร่งส่งออกเพื่อหลีกเลี่ยงมาตรการภาษี

นอกจากนี้ ในประเด็นด้านภูมิรัฐศาสตร์ ความขัดแย้งระหว่างประเทศยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญ ทั้งสงครามรัสเซีย–ยูเครน การเจรจาด้านนิวเคลียร์กับอิหร่าน และความตึงเครียดระหว่างสหรัฐฯ กับจีนในประเด็นไต้หวัน ซึ่งส่งผลต่อบรรยากาศการลงทุนและเสถียรภาพของเศรษฐกิจโลก อีกทั้ง ความผันผวนของตลาดการเงินจากทิศทางค่าเงินดอลลาร์สหรัฐและต้นทุนการกู้ยืม รวมถึงการใช้มาตรการภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ จะเพิ่มข้อจำกัดต่อการดำเนินนโยบายการเงินของหลายประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย และในด้านตลาดแรงงานและโครงสร้างพื้นฐาน การลงทุนทั่วโลกมีแนวโน้มมุ่งสู่โครงสร้างพื้นฐานด้านปัญญาประดิษฐ์ และการลงทุนด้านความมั่นคงในยุโรป ขณะที่การเปลี่ยนผ่านสู่ระบบอัตโนมัติและนวัตกรรมจะส่งผลให้ความต้องการแรงงานเปลี่ยนแปลงไป โดยต้องอาศัยทักษะที่สูงขึ้นและสอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า EIU ประเมินว่าความเสี่ยงของโลกในช่วงปี พ.ศ. 2568 – 2569 มีลักษณะเชื่อมโยงและซับซ้อน แม้ว่าการเติบโตของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และแนวโน้มการผ่อนคลายนโยบายการเงินจะเป็นโอกาสสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่ความไม่แน่นอนด้านนโยบาย การกีดกันทางการค้า และความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงหลักที่ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องติดตามและเตรียมมาตรการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ

3) สถานการณ์ประเทศไทย

ค่าคะแนน EIU ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2566 - 2568 พบว่า ค่าคะแนนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2566 มีค่าคะแนน 37 คะแนน ปี พ.ศ. 2567 มีค่าคะแนน 35 คะแนน และปี พ.ศ. 2568 มีค่าคะแนน 34 คะแนน ดังรูปที่ 4 แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญยังประเมินว่าประสิทธิภาพของสถาบันภาครัฐ ความโปร่งใส และการควบคุมการใช้อำนาจรัฐยังไม่ดีขึ้นอย่างชัดเจน ส่งผลให้ความเชื่อมั่นต่อการกำกับดูแลภาครัฐลดลงเล็กน้อย

รูปที่ 4 ค่าคะแนนจาก Economist Intelligence Unit Country Risk Service (EIU) ปี พ.ศ. 2566 – 2568

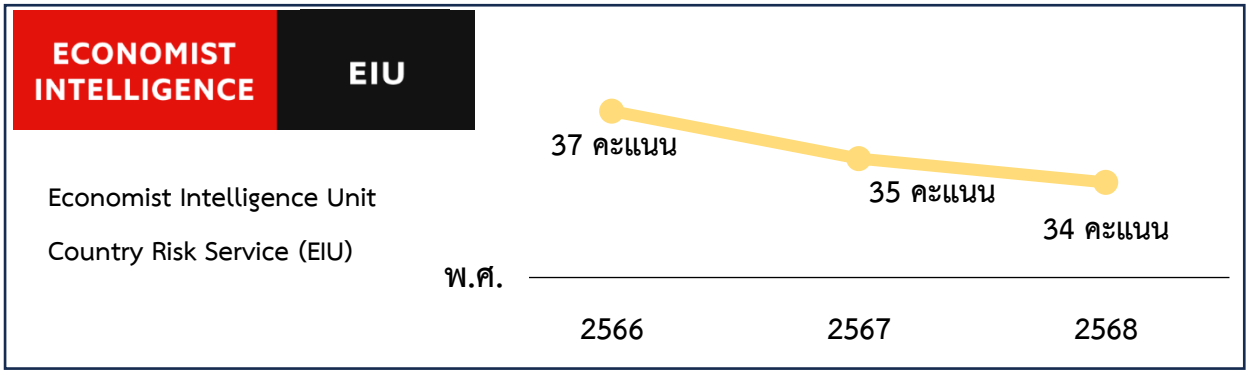

สถานการณ์ของประเทศไทยจากความเสี่ยงในการดำเนินงานของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2567 – 2568 จากแหล่งข้อมูล EIU พบว่า ด้านเศรษฐกิจมหภาค และเสถียรภาพทางการเมืองยังคงมีความเปราะบางจากการเผชิญหน้าของกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ซึ่งการเติบโตของ GDP มีแนวโน้มขยายตัวดีขึ้นจากการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยว แต่การดำเนินนโยบายประชานิยมอาจส่งผลกระทบต่อวินัยทางการคลังและภาระหนี้สาธารณะในระยะยาว แม้ว่าระบบการเงินและการธนาคารจะมีความมั่นคงสูง แต่ภาคธุรกิจยังต้องเผชิญกับความท้าทายจากปัญหาการทุจริต การขาดแคลนแรงงานทักษะสูง และประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐที่ยังไม่แน่นอน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และนโยบายภาษี มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ ทว่าความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนและปัญหาความขัดแย้งทางสังคมยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงด้านความมั่นคงที่ต้องเฝ้าระวัง ทั้งนี้ จากการประเมินสถานการณ์ความมั่นคงของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2567 - 2568 พบว่า สภาวะความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยมีปัจจัยชี้วัดในมิติต่าง ๆ[22][23][24] ดังนี้

[22] Economist Intelligence Unit (EIU). (2024). *Operational risk Thailand*. EIU.

[23] Economist Intelligence Unit (EIU). (2026). Global outlook 2026 Reasons to remain cautious. EIU.

[24] Economist Intelligence Unit (EIU). (2026). Asia outlook 2025 A consumer comeback amid geopolitical uncertainty. EIU.

(1) เสถียรภาพทางการเมืองและผลกระทบต่อความมั่นคง สถานการณ์ความมั่นคงภายในประเทศได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ โดยเฉพาะภายหลังการยุบพรรคก้าวไกล และการจัดตั้งพรรคประชาชนขึ้นมาทดแทน ซึ่งก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มผู้นิยมการปฏิรูปและฝ่ายอนุรักษนิยมที่เชื่อมโยงกับสถาบันทหารและสถาบันหลักของชาติ นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคเพื่อไทย ซึ่งเป็นแกนนำรัฐบาลกับพรรคร่วมรัฐบาลที่มีความเชื่อมโยงกับฝ่ายทหาร เริ่มมีความซับซ้อนและตึงเครียดมากขึ้น ขณะเดียวกัน กระแสความไม่พอใจของสาธารณชนต่อบทบาทของฝ่ายทหารในการเมือง รวมถึงประเด็นข้อกังขาเรื่องการได้รับสิทธิพิเศษของนายทักษิณ ชินวัตร ผู้นำทางพฤตินัยของพรรคเพื่อไทยในการรับโทษจำคุก เป็นปัจจัยเร่งที่อาจก่อให้เกิดการชุมนุมประท้วง หากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไม่ได้รับการแก้ไขผ่านกระบวนการทางประชาธิปไตยที่เป็นธรรม

(2) สถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูยังคงเป็นความเสี่ยงหลักที่ยืดเยื้อ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบและขบวนการแบ่งแยกดินแดนยังคงดำเนินกิจกรรมที่มุ่งเป้าโจมตีเจ้าหน้าที่ทหาร พระสงฆ์ และบุคคลที่ถูกสงสัยว่าเป็นสายข่าวให้แก่รัฐบาล นอกจากนี้ ยังปรากฏการใช้ระเบิดแสวงเครื่องโจมตีในพื้นที่ย่านพาณิชย์และแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งความมั่นคงและภาพลักษณ์ด้านการ ท่องเที่ยวของประเทศ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความเสี่ยงในระดับพื้นที่ตามแนวชายแดนตะวันตก อันเนื่องมาจากเหตุการณ์สู้รบระหว่างรัฐบาลทหารเมียนมากับกองกำลังกลุ่มต่อต้านและกบฏฝ่ายต่าง ๆ การปะทะกันดังกล่าวมีการรุกล้ำและส่งผลกระทบเข้ามายังฝั่งไทย ซึ่งถือเป็นประเด็นความท้าทายด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด

(3) ภัยคุกคามรูปแบบใหม่และความปลอดภัยทางไซเบอร์ ในมิติด้านความมั่นคงปลอดภัยสมัยใหม่ พบว่า “ความปลอดภัยทางไซเบอร์” เป็นประเด็นที่มีความเสี่ยงสูง ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญต่อความมั่นคงของโครงสร้างพื้นฐานและข้อมูลในระดับประเทศ นอกจากนี้ ยังคงมีความเสี่ยงจากอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งเป็นประเด็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด

(4) สถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน ในช่วงปี พ.ศ. 2567 – 2568 ยังคงเผชิญความเสี่ยงด้านเสถียรภาพทางการเมืองที่เกิดจากความขัดแย้งเชิงโครงสร้างระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนการปฏิรูปการเมืองกับกลุ่มอนุรักษนิยมและฝ่ายความมั่นคง โดยการยุบพรรคก้าวไกลเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากทั้งสองฝ่ายมีจุดยืนที่แตกต่างกันเกี่ยวกับบทบาทของกองทัพและการปฏิรูปสถาบันทางการเมือง ส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางการเมืองมีความเปราะบางและอาจกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินและความเชื่อมั่นของภาคเศรษฐกิจ ในด้านการบริหารประเทศ พรรคเพื่อไทยในฐานะแกนนำรัฐบาลต้องเผชิญข้อจำกัดในการรักษาสมดุลระหว่างฐานเสียงเดิมกับพรรคร่วมรัฐบาลและกลุ่มอำนาจดั้งเดิม ทำให้การผลักดันนโยบายปฏิรูปเป็นไปอย่างจำกัด ขณะที่โครงสร้างรัฐบาลผสมซึ่งประกอบด้วยพรรคการเมืองหลายพรรคที่มีผลประโยชน์แตกต่างกัน ส่งผลให้การตัดสินใจเชิงนโยบาย การบังคับใช้กฎหมาย และการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเกิดความล่าช้าและขาดเอกภาพ ประกอบกับความไม่พอใจของประชาชนต่อบทบาทของกองทัพในทางการเมืองและประเด็นทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ อาจเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการชุมนุม

และความไม่สงบทางสังคม หากข้อขัดแย้งไม่ได้รับการแก้ไขผ่านกระบวนการประชาธิปไตยและกลไกรัฐสภาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความสามารถของรัฐบาลในการรักษาสมดุลระหว่างกลุ่มอำนาจและสร้างฉันทามติทางการเมืองจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพของประเทศ

นอกจากนี้ ด้านประสิทธิผลของการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐบาลยังเผชิญข้อจำกัดจากการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่ขาดเอกภาพ จากการที่หน่วยงานราชการต่าง ๆ ดำเนินงานแยกส่วน ต่างคนต่างทำ โดยไม่มีเป้าหมายและแผนปฏิบัติการร่วมกัน ส่งผลให้เกิดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน ข้อมูลไม่ตรงกัน ความล่าช้าในการกำหนดและดำเนินนโยบาย ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาใหญ่ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงความไม่แน่นอนของกฎหมายและกฎระเบียบ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของระบบราชการและความรับผิดชอบของภาครัฐ ขณะเดียวกันนโยบายประชานิยมเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและสนับสนุนกลุ่มฐานเสียง แม้จะช่วยกระตุ้นการบริโภคในระยะสั้น แต่มีความเสี่ยงต่อวินัยการเงินการคลังในระยะยาว อย่างไรก็ตามรัฐบาลมีความพยายามยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศผ่านการปรับปรุงกฎระเบียบ การอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ และการเร่งรัดโครงการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เช่น เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC)

(5) กฎหมายและระเบียบข้อบังคับของประเทศไทย พบว่า ดัชนีความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในสภาวะความเสี่ยงในระดับปานกลาง และยังคงเอื้อต่อการดำเนินธุรกิจเมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย แม้ว่าระบบตุลาการจะได้รับการประเมินว่ามีความเป็นกลางในการพิจารณาคดีทางพาณิชย์ แต่กระบวนการยุติธรรมยังคงประสบปัญหาความล่าช้า เนื่องจากมีคดีคั่งค้างในศาลเป็นจำนวนมาก และยังขาดมาตรการที่ชัดเจนในการลดระยะเวลาการพิจารณาคดี นอกจากนี้ แม้จะไม่ปรากฏหลักฐานการเลือกปฏิบัติระหว่างนักลงทุนในประเทศและต่างประเทศ แต่การที่บุคคลผู้มีอิทธิพลทางการเมืองหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจอาจได้รับสิทธิพิเศษในกระบวนการยุติธรรม ยังคงเป็นความท้าทายต่อหลักนิติธรรมและความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ ประเทศไทยมีกรอบกฎหมายด้านทรัพย์สินทางปัญญาและทรัพย์สินส่วนบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และมีความเสี่ยงจากการเวนคืนหรือยึดทรัพย์สินโดยรัฐอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุน อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายด้านทรัพย์สินทางปัญญายังขาดเสถียรภาพในทางปฏิบัติ จึงยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการปรับปรุง

ด้านการดำเนินธุรกิจ ประเทศไทยถือว่ามีความยุ่งยากซับซ้อนน้อยกว่าคู่แข่งในอาเซียนอย่างอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม โดยเฉพาะขั้นตอนการจัดตั้งธุรกิจและการบังคับใช้สัญญา ซึ่งเป็นผลมาจากความพยายามยกเลิกกฎระเบียบที่ล้าสมัยเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ อีกทั้งมาตรฐานบัญชีของไทยยังมีความโปร่งใสและน่าเชื่อถือสูง แม้รัฐจะยังคงมีการควบคุมราคาสินค้าบางประเภทอยู่ก็ตาม

(6) โครงสร้างและพลวัตทางเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทย พบว่า การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและปัจจัยขับเคลื่อนสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีแนวโน้มการขยายตัวขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยขับเคลื่อนหลักประกอบด้วยการฟื้นตัวอย่างต่อเนื่องของภาคการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการกลับมาของนักท่องเที่ยวจากสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เกิดจากมาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา นอกจากนี้ การบริโภคภาคเอกชนยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการเติบโตในช่วงเวลาดังกล่าว

ด้านเสถียรภาพทางการเงินและอัตราแลกเปลี่ยนในมิติด้านอัตราแลกเปลี่ยน คาดการณ์ว่าค่าเงินบาทจะยังคงเผชิญกับแรงกดดันในทิศทางอ่อนค่า เมื่อเปรียบเทียบกับสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐตลอดช่วงปี พ.ศ. 2567 ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการปรับทิศทางนโยบายการเงินของธนาคารกลางสหรัฐฯ ที่มีแนวโน้มเริ่มปรับลดอัตราดอกเบี้ยในช่วงไตรมาสที่สามของปี พ.ศ. 2567 อย่างไรก็ตาม คาดว่าค่าเงินบาทจะกลับมามีเสถียรภาพและแข็งค่าขึ้นในปี พ.ศ. 2568 ตามการฟื้นตัวอย่างเต็มรูปแบบของภาคการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ภาคต่างประเทศและผลกระทบจากเศรษฐกิจโลก ดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยมีแนวโน้มเกินดุลเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2567 - 2568 หลักจากการฟื้นตัวที่แข็งแกร่งของดุลบริการตามการเติบโตของภาคการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ภาคการส่งออกและการผลิตภาคอุตสาหกรรมยังคงเผชิญกับความท้าทายจากอุปสงค์ทั่วโลกที่ฟื้นตัวไม่สม่ำเสมอ นอกจากนี้ ประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียยังต้องเฝ้าระวังความผันผวนจากนโยบายทางการค้าของสหรัฐอเมริกาภายใต้รัฐบาลชุดใหม่ โดยเฉพาะมาตรการจัดเก็บภาษีนำเข้า ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานและการตัดสินใจลงทุนของภาคธุรกิจในระยะต่อไป

ด้านการค้าระหว่างประเทศและการชำระเงินของประเทศไทย พบว่า ความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับต่ำมาก ซึ่งสะท้อนถึงเสถียรภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลก โดยการบูรณาการทางการค้าและข้อตกลงเขตการค้าเสรี ประเทศไทยมีจุดแข็งที่สำคัญจากการเป็นสมาชิกขององค์กรการค้าโลก (WTO) และสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) รวมถึงการเป็นภาคีในความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) นอกจากนี้ ไทยยังมีข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) กับประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ อาทิ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี และญี่ปุ่น

ด้านเสถียรภาพของเงินตราและการเคลื่อนย้ายเงินทุนในมิติด้านการชำระเงิน พบว่าค่าเงินบาทมีสภาพคล่องและสามารถเปลี่ยนมือได้อย่างเสรี สำหรับธุรกรรมในบัญชีเดินสะพัด โดยการเคลื่อนย้ายเงินทุนเกือบทั้งหมดดำเนินไปโดยปราศจากข้อจำกัดที่เข้มงวด ถึงแม้ในสภาวะวิกฤตการณ์ทางการเงิน นักลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment : FDI) จะยังคงสามารถเข้าถึงเงินตราต่างประเทศเพื่อการค้าได้ตามปกติ ทั้งนี้ ความเสี่ยงด้านการควบคุมเงินทุน และความเสี่ยงจากวิกฤตการณ์ทางการเงิน ถูกประเมินไว้ในระดับที่ต่ำ

(7) ความเสี่ยงทางการเงินของประเทศไทย พบว่า ความเสี่ยงทางการเงินของประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำมาก สะท้อนถึงความมั่นคงของระบบการเงินและสถาบันการเงินภายในประเทศ โดยระบบธนาคารพาณิชย์มีฐานะการเงินที่แข็งแกร่ง มีความเปราะบางต่ำ เนื่องจากพึ่งพาแหล่งเงินทุนภายในประเทศเป็นหลักมากกว่าการระดมทุนจากตลาดต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มการควบรวมกิจการของสถาบันการเงินทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับภูมิภาค ขณะเดียวกัน ตลาดตราสารหนี้สกุลเงินบาทมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากการเติบโตของภาคธุรกิจเอกชนและการสนับสนุนของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งช่วยเพิ่มทางเลือกในการระดมทุนและกระจายความเสี่ยงทางการเงิน โดยภาพรวม ประเทศไทยได้รับการประเมินว่ามีเสถียรภาพทางการเงินอยู่ในระดับสูงจากความเข้มแข็งของระบบธนาคาร การมีเงินกองทุนเพียงพอ และการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สามารถรองรับความผันผวนของเศรษฐกิจโลกและรักษาเสถียรภาพทางการเงินของประเทศได้อย่างต่อเนื่อง

(8) ด้านนโยบายภาษีของประเทศไทย พบว่า สภาวะความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง โดยระบบภาษีมีความชัดเจนและมีเสถียรภาพ สามารถคาดการณ์ได้ ไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อนักลงทุนต่างชาติ ทั้งนี้ อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลยังคงอยู่ที่ร้อยละ 20 และภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ร้อยละ 7 ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นและเอื้อต่อการลงทุน รัฐบาลใช้นโยบายภาษีเป็นกลไกส่งเสริมการลงทุนผ่านมาตรการจูงใจในอุตสาหกรรมเป้าหมาย ธุรกิจนวัตกรรม และการลงทุนในพื้นที่ EEC เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ขณะเดียวกัน การปรับโครงสร้างภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างส่งผลต่อผู้ถือครองรายใหญ่เป็นหลัก โดยมีผลกระทบต่อภาคธุรกิจและนักลงทุนต่างชาติในระดับจำกัด รวมถึงมีมาตรการลดหย่อนภาษีเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวและการบริโภคภายในประเทศ นอกจากนี้ ประเทศไทยมีความเสี่ยงจากการบังคับใช้กฎหมายภาษีย้อนหลังและการจัดเก็บภาษีแบบเลือกปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำ ขณะที่อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลยังอยู่ในระดับที่สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

ดังนั้น สามารถสรุปว่านโยบายภาษีของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2567 – 2568 มีความแน่นอนและเอื้อต่อการลงทุน ช่วยรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และไม่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของนักลงทุนต่างชาติอย่างมีนัยสำคัญ

(9) สภาวะตลาดแรงงานของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2567 – 2568 ยังคงเผชิญความท้าทายเชิงโครงสร้าง แม้ว่าความเสี่ยงด้านแรงงานสัมพันธ์และการหยุดงานประท้วงจะอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากอัตราการรวมตัวของสหภาพแรงงานในภาคเอกชนยังมีจำกัด แต่ยังคงต้องเฝ้าระวังการเคลื่อนไหวของแรงงานในรัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะองค์กรที่อยู่ระหว่างการแปรรูป

ประเด็นสำคัญ คือ การขาดแคลนแรงงานทักษะสูงและการเข้าสู่สังคมสูงวัย ซึ่งส่งผลให้ภาคธุรกิจประสบปัญหาในการจัดหาแรงงานที่มีทักษะสอดคล้องกับอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ขณะที่การปฏิรูประบบการศึกษายังเป็นความท้าทายในการพัฒนากำลังคนให้ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังพึ่งพาแรงงานข้ามชาติจำนวนมากเพื่อทดแทนการขาดแคลนแรงงาน แม้จะช่วยรองรับความต้องการของภาคการผลิต แต่ก็ส่งผลให้ระดับค่าจ้างเฉลี่ยภายในประเทศปรับตัวเพิ่มขึ้นได้อย่างจำกัด ขณะเดียวกัน นโยบายปรับเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำของภาครัฐมีแนวโน้มเพิ่มต้นทุนการดำเนินงานของภาคธุรกิจในระยะต่อไป

(10) ความมั่นคงและประสิทธิภาพของโครงสร้างพื้นฐานในประเทศไทย พบว่า ความเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพแวดล้อมด้านการคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ รัฐบาลได้ดำเนินการเร่งรัดการก่อสร้างระบบขนส่งมวลชนทางรางเส้นทางใหม่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อยกระดับการเดินทางของประชาชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาความหนาแน่นของการจราจร ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสัญจร แม้ว่าในปัจจุบันจะมีโครงการขยายขีดความสามารถของระบบรางถนน และท่าอากาศยานขนาดใหญ่หลายแห่งที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ แต่การบริหารจัดการในระบบโลจิสติกส์ยังคงเป็นความท้าทายที่ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงได้ในระยะสั้น

นอกจากนี้ ยังมีความคืบหน้าของโครงการลงทุนขนาดใหญ่และเขตเศรษฐกิจพิเศษ รัฐบาลมีความพยายามในการผลักดันการใช้จ่ายภาครัฐผ่านโครงการลงทุนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในพื้นที่ EEC เพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม พบข้อจำกัดด้านระยะเวลาดำเนินงานที่ส่งผลให้การก่อสร้างโครงการสำคัญหลายแห่งต้องล่าช้าออกไปจนถึงช่วงปี พ.ศ. 2569 - 2571

(11) ความมั่นคงทางพลังงานและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในด้านพลังงาน แม้ว่าปัจจุบันปริมาณการสำรองพลังงานจะยังคงเพียงพอต่อความต้องการทางเศรษฐกิจ แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นต้องเร่งสร้างความเชื่อมั่นในเสถียรภาพของการจัดหาพลังงาน หากไม่มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ประเทศไทยอาจเผชิญกับสภาวะวิกฤตการณ์ขาดแคลนพลังงานที่ทวีความรุนแรงขึ้นในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษนี้ สำหรับโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า การให้บริการเครือข่ายโทรคมนาคมในพื้นที่ห่างไกลยังคงมีความไม่ทั่วถึง

(12) ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและสภาพแวดล้อม จากการประเมินความเสี่ยงเชิงเศรษฐกิจที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ถือเป็นปัจจัยภายนอกที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการวางแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับสถานการณ์ความผันผวนทางสภาพภูมิอากาศที่อาจส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและระบบกระจายสินค้าในวงกว้าง แม้โครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทยจะมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและจัดอยู่ในระดับที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ แต่ความล่าช้าในการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ ปัญหาด้านความมั่นคงทางพลังงานในอนาคต และความไม่ทั่วถึงของโครงข่ายเทคโนโลยีในพื้นที่ชนบท ยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข การเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งมอบโครงการตามกำหนดการและการเร่งรัดการปฏิรูปโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและพลังงาน จะเป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของชาติอย่างยั่งยืนสืบไป

ทั้งนี้ จากสถานการณ์ความเสี่ยง 12 ประการ มีผลกระทบที่ส่งผลต่อประเทศไทยในมิติต่าง ๆ ดังนี้

(1) ผลกระทบจากปัจจัยภายนอกและนโยบายระหว่างประเทศ นโยบายการค้าของสหรัฐฯ การกลับมาของนายโดนัลด์ ทรัมป์ อาจก่อให้เกิดความผันผวนต่อเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะนโยบายการจัดเก็บภาษีนำเข้าสินค้าที่อาจสูงถึงร้อยละ 20 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานและการตัดสินใจลงทุนในภูมิภาค ภาคการส่งออกของไทยจะได้รับอานิสงส์จากความต้องการเซมิคอนดักเตอร์และชิปที่เพิ่มสูงขึ้นจากกระแสปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของจีดีพีในระยะสั้นถึงระยะปานกลาง มาตรการยกเว้นการตรวจลงตรา (Visa-free) สำหรับนักท่องเที่ยวจีนจะช่วยเร่งการฟื้นตัวของภาคบริการอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลมากขึ้น

(2) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและการเงินภายในประเทศ การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) คาดการณ์ว่าจีดีพีจะขยายตัวจากร้อยละ 1.9 ในปี พ.ศ. 2566 เป็นร้อยละ 2.5 ในปี พ.ศ. 2567 และจะเร่งตัวขึ้นอีกในปี พ.ศ. 2568 นโยบายประชานิยม อาทิ การแจกเงินสดจะช่วยสนับสนุนการบริโภคภาคครัวเรือน แต่ในทางกลับกันจะส่งผลให้สภาวะขาดดุลงบประมาณขยายตัวและเพิ่มภาระ

หนี้สาธารณะ ซึ่งกระทบต่อวินัยการเงินการคลัง เงินบาทจะยังคงเผชิญกับแรงกดดันในทิศทางอ่อนค่าเมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐตลอดปี พ.ศ. 2567 ตามทิศทางอัตราดอกเบี้ยของธนาคารกลางสหรัฐฯ ก่อนที่จะกลับมาแข็งค่าขึ้นในปี พ.ศ. 2568

(3) ผลกระทบด้านความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมือง การยุบพรรคก้าวไกลและการจัดตั้งพรรคประชาชน ก่อให้เกิดความเปราะบางด้านความมั่นคง โดยเฉพาะความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ระหว่างฝ่ายปฏิรูปและกลุ่มอนุรักษนิยม กระแสความไม่พอใจของสาธารณชนต่อบทบาทของทหารและการได้รับสิทธิพิเศษในการรับโทษของนายทักษิณ ชินวัตร เป็นปัจจัยเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การชุมนุมบนท้องถนน สถานการณ์ชายแดนและพื้นที่ภาคใต้ การสู้รบในประเทศเมียนมาส่งผลกระทบในลักษณะการสู้รบที่ลุกลามเข้าสู่ชายแดนไทย ขณะที่ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นความท้าทายที่ยืดเยื้อ

(4) ผลกระทบเชิงโครงสร้างและความท้าทายระยะยาว วิกฤตตลาดแรงงาน ประเทศไทยกำลังเผชิญกับภาวะสังคมสูงวัยและการขาดแคลนแรงงานทักษะสูงในอุตสาหกรรมสมัยใหม่ นอกจากนี้นโยบายการปรับเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำเป็นสองเท่าอาจส่งผลต่อต้นทุนการดำเนินธุรกิจ แม้จะมีการเร่งลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ในพื้นที่ EEC แต่พบว่ามีแนวโน้มที่จะล่าช้าออกไปจนถึงช่วงปี พ.ศ. 2569 - 2571 ส่วนโครงการสะพานเศรษฐกิจ ยังคงมีความไม่แน่นอนสูง อีกทั้ง หากไม่มีการบริหารจัดการพลังงานสำรองที่มีประสิทธิภาพ ประเทศไทยอาจประสบปัญหาการขาดแคลนพลังงานได้ในอนาคต

4) ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อสภาวะความเสี่ยงในมิติต่าง ๆ หน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอาจดำเนินการตามแนวทางข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ ดังนี้

(1) การรักษาวินัยการเงินการคลังและการฉวยจังหวะการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก รัฐบาลควรพิจารณารักษาสมดุลระหว่างการดำเนินนโยบายประชานิยมเพื่อกระตุ้นการบริโภคกับการรักษาเสถียรภาพทางการคลังในระยะยาว เนื่องจากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจระยะสั้นอาจก่อให้เกิดสภาวะขาดดุลงบประมาณและเพิ่มภาระหนี้สาธารณะ นอกจากนี้ ควรเร่งผลักดันภาคการส่งออกโดยเฉพาะกลุ่มเซมิคอนดักเตอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อรองรับวัฏจักรการเติบโตของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการขับเคลื่อนจีดีพี ควบคู่ไปกับการขยายความร่วมมือทางการค้าผ่านความตกลง FTA กับสหภาพยุโรปและการที่ประเทศเข้าร่วมเป็นภาคีในความตกลงที่ครอบคลุมและก้าวหน้าสำหรับหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership : CPTPP) เพื่อลดอุปสรรคทางการค้าและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

(2) การเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและกลไกความมั่นคง เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและความเข้มแข็งของกลไกด้านความมั่นคง รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการแก้ไขความขัดแย้งทางอุดมการณ์ผ่านกระบวนการทางรัฐสภาและการเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรม เพื่อลดโอกาสการเกิดการชุมนุมประท้วงรุนแรงบนท้องถนน ในมิติด้านความมั่นคง ควรมีการยกระดับการบริหารจัดการ

สถานการณ์ตามแนวชายแดนตะวันตกเพื่อรับมือกับผลกระทบจากการสู้รบในประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการใช้แนวทางสันติวิธีและการพัฒนาพื้นที่เพื่อบรรเทาปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน

(3) การปฏิรูประบบราชการและกระบวนการยุติธรรม มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับปรุงประสิทธิผลของรัฐบาลโดยการเพิ่มความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตและการแสวงหาประโยชน์เพื่อพวกพ้อง ในมิติด้านกฎหมายควรมีการเร่งรัดกระบวนการพิจารณาคดีให้มีความรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาคดีค้างพิจารณาในศาลล้มละลาย และการเพิ่มความสม่ำเสมอในการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนต่างชาติ

(4) การปฏิรูปตลาดแรงงานและยกระดับทุนมนุษย์ ท่ามกลางสภาวะการเข้าสู่สังคมสูงวัย ประเทศไทยควรเร่งปฏิรูประบบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา เพื่อผลิตแรงงานที่มีทักษะขั้นสูงและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางให้ตรงตามความต้องการของอุตสาหกรรมนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ นอกจากนี้ ควรมีการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติอย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถเติมเต็มช่องว่างในตลาดแรงงานได้โดยไม่ส่งผลกระทบในเชิงลบต่อระดับค่าจ้างเฉลี่ยในระยะยาว

(5) การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทางพลังงาน รัฐบาลควรเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลโครงการลงทุนขนาดใหญ่ให้สามารถดำเนินการและส่งมอบได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด เพื่อลดความสูญเสียจากโอกาสทางการแข่งขัน ประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการควบคู่กัน คือการเร่งสร้างความเชื่อมั่นในเสถียรภาพของการจัดหาพลังงานและเพิ่มปริมาณพลังงานสำรอง เพื่อป้องกันวิกฤตการณ์ขาดแคลนพลังงานที่อาจเกิดขึ้นในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษนี้ รวมถึงการขยายโครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศให้ครอบคลุมพื้นที่ห่างไกลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

1.3.3 S&P Global Insights Business Conditions and Risk Indicators 2024 (GI)

1) ข้อมูลพื้นฐาน

S&P Global Insights Business Conditions and Risk Indicators (GI) เดิมคือบริษัท IHS Global Insight ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2502 เป็นบริษัทข้อมูลระดับโลกที่มีพนักงานมากกว่า 5,100 คน ในกว่า 30 ประเทศทั่วโลก ต่อมาในปี พ.ศ. 2565 IHS Markit ได้ควบรวมกิจการกับ S&P Global มีลักษณะการดำเนินงานเป็นผู้ให้บริการระบบออนไลน์ที่ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจมหภาค ความเสี่ยงรายประเทศ และการวิเคราะห์ในภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีขอบเขตการวิเคราะห์ครอบคลุมปัจจัยเสี่ยง 6 ด้านในกว่า 200 ประเทศ ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย ภาษี การดำเนินงาน และความมั่นคง โดยคะแนนความเสี่ยงด้านการทุจริตที่ใช้ในการจัดทำดัชนี CPI มาจาก Global Insight Business Conditions and Risk Indicators

กระบวนการประเมินจัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญในองค์กรกว่า 100 คน ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอิสระในแต่ละประเทศ ลูกค้า และผู้ติดต่ออื่น ๆ คะแนนที่ได้สะท้อนถึงมุมมองของผู้เชี่ยวชาญต่อระดับความรุนแรงของปัญหาในแต่ละพื้นที่ ประเด็นที่ใช้วัดการทุจริต มุ่งเน้นไปที่ความเสี่ยงที่บุคคลหรือบริษัทจะเผชิญกับการติดสินบนหรือการทุจริตอื่น ๆ เพื่อการดำเนินธุรกิจ ตั้งแต่การประมูลสัญญาจ้างขนาดใหญ่ไปจนถึงการนำเข้า-ส่งออกสินค้า หรือการขอเอกสารทางธุรการทั่วไป

เกณฑ์การให้คะแนนใช้มาตราส่วนตั้งแต่ 1 ถึง 5 โดยที่ 1 คะแนน หมายถึง มีการทุจริตสูงสุด 5 คะแนน หมายถึง มีการทุจริตต่ำสุด ซึ่งสามารถให้คะแนนแบบครึ่งคะแนนได้ (เช่น 3.5 คะแนน) การประเมินการทุจริตโดยผู้เชี่ยวชาญตอบคำถามและพิจารณาประเด็น “ความเสี่ยงที่บุคคลหรือบริษัทจะเผชิญกับการติดสินบนหรือพฤติกรรมการทุจริตอื่น ๆ ในการดำเนินธุรกิจ” ที่ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ **การประมูลสัญญาจ้าง** ความเสี่ยงในการต้องจ่ายสินบนเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญญาจ้างโครงการขนาดใหญ่ **การนำเข้าและส่งออก** การจ่ายเงินเพื่อให้สามารถนำสินค้าเข้าหรือส่งออกได้ แม้จะเป็นเพียงสินค้ารายการเล็ก ๆ ก็ตาม และ**การติดต่อราชการทั่วไป** การต้องจ่ายสินบนเพื่อให้ได้รับเอกสารทางธุรการที่ใช้ในชีวิตการทำงานปกติ

2) สถานการณ์โลก

รายงานดัชนีสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและตัวบ่งชี้ความเสี่ยง (Business Conditions and Risk Indicators) ของ S&P Global Insights ประจำปี พ.ศ. 2567 สะท้อนสภาพแวดล้อมความเสี่ยงด้านการทุจริตในภาคธุรกิจระดับโลก (Global Risk Trends) พบว่า สภาวะความเสี่ยงด้านการทุจริต (Corruption Risks) ในมิติทางธุรกิจมีแนวโน้มทวีความรุนแรงและสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยแปรผันตามปัจจัยกดดันทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Tensions) และสภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว ข้อมูลระบุว่าปัญหาการทุจริตมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการทำลายสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงาน อุตสาหกรรมสกัดทรัพยากร และสินค้าโภคภัณฑ์ การขาดธรรมาภิบาลในองค์กรภาครัฐและเอกชนเปิดช่องว่างให้เกิด “ความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม” (Conflicts of Interest) นำไปสู่การติดสินบนเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายและการกำกับดูแลด้านสิ่งแวดล้อม ภาคธุรกิจต้องเผชิญกับต้นทุนแฝงจากการเรียกรับผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่รัฐ (Sanding Effect) ซึ่งลดทอนความเชื่อมั่นของนักลงทุนและส่งผลกระทบเชิงลบโดยตรงต่อปริมาณการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI)

เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์การทุจริตในแต่ละภูมิภาค (Regional Analysis) พบว่า กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกและสหภาพยุโรปแม้จะมีคะแนนเฉลี่ยด้านความโปร่งใสในเกณฑ์สูง แต่เริ่มมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายควบคุมภายในขาดประสิทธิภาพ และการที่กลุ่มทุนสามารถเข้ามามีอิทธิพลเหนือการกำหนดนโยบายสาธารณะ ผ่านกระบวนการวิ่งเต้นที่ขาดความโปร่งใส

ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก เผชิญกับวัฏจักรการทุจริตที่ทับซ้อนกับวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยงบประมาณที่จัดสรรเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว และการเปลี่ยนผ่านพลังงาน เผชิญความเสี่ยงสูงต่อการรั่วไหลและการทุจริตเชิงนโยบาย

ภูมิภาคแอฟริกาใต้ทะเลทรายสะฮารา (Sub-Saharan Africa) ยังคงเป็นภูมิภาคที่มีดัชนีความเสี่ยงด้านการทุจริตสูงสุดในเชิงสถิติ อันเนื่องมาจากความขัดแย้งภายในประเทศ ฐานอำนาจรัฐที่อ่อนแอ และการขาดกลไกตรวจสอบภาคสาธารณะที่เป็นอิสระ

ภูมิภาคอเมริกาและตะวันออกกลาง ประสบปัญหาโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมถูกแทรกแซงโดยกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมืองและเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติ ก่อให้เกิด “วัฒนธรรมการลอยนวลพ้นผิด” ของเจ้าหน้าที่ระดับสูง

การทุจริตในศตวรรษปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการให้หรือรับสินบนในระดับปฏิบัติการ แต่ได้พัฒนาไปสู่ “การยึดกุมอำนาจรัฐโดยกลุ่มผลประโยชน์” ซึ่งส่งผลกระทบเชิงระบบ การทุจริตเชิงนโยบายถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) โดยเฉพาะการจัดสรรทุนเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมักถูกบิดเบือนหรือยักยอกผ่านเครือข่ายทางการเงินที่ผิดกฎหมาย และการใช้ประโยชน์จากช่องโหว่ของศูนย์กลางทางการเงินระดับโลกที่ขาดการควบคุมดูแลที่มีประสิทธิภาพ

3) สถานการณ์ประเทศไทย

ค่าคะแนน GI ของประเทศไทยใน ปี พ.ศ. 2566 - 2568 พบว่า ค่าคะแนนในปี พ.ศ. 2566 อยู่ที่ 35 คะแนน ลดลง 3 คะแนน เป็น 32 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และคงที่ในปี พ.ศ. 2568 ดังรูปที่ 5 สะท้อนว่าผู้เชี่ยวชาญและนักลงทุนยังมองว่าความเสี่ยงจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ การเรียกรับผลประโยชน์ และความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการลงทุนและการพัฒนาเศรษฐกิจ

รูปที่ 5 ค่าคะแนนจาก Global Insight Country Risk Ratings (GI) ปี พ.ศ. 2566 – 2568

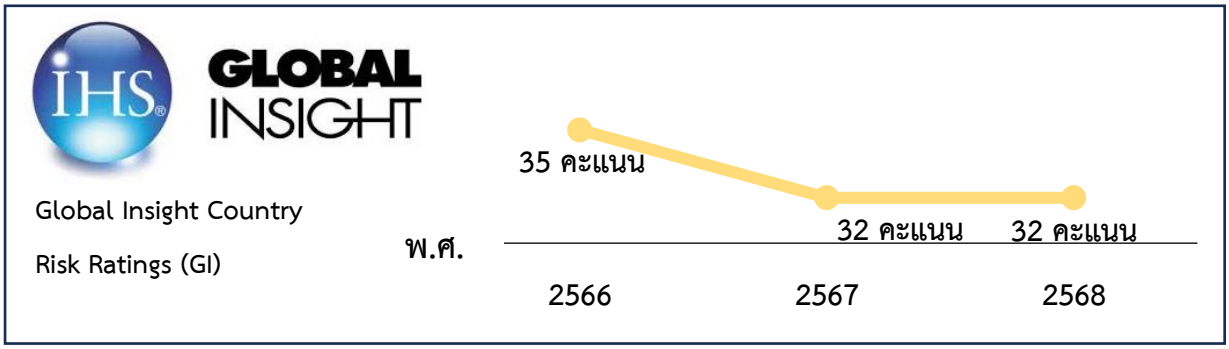

สถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยจากรายงานดัชนีสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและตัวบ่งชี้ความเสี่ยงของ S&P Global Insights วิเคราะห์สถานการณ์ความเสี่ยงด้านการทุจริตของประเทศไทย พบว่ายังมีความเสี่ยงเชิงโครงสร้างและการกำกับดูแล โดยระเบียบปฏิบัติและกระบวนการทางราชการบางส่วนยังคงเอื้อให้เกิดความยืดหยุ่นในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื่องทางเศรษฐกิจทั้งอุปสรรคต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ซึ่งระดับความเสี่ยงด้านการทุจริตที่อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ส่งผลให้ผู้ประกอบการและนักลงทุนต่างชาติต้องเผชิญกับต้นทุนแฝงในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ เช่น การขอใบอนุญาต การผ่านพิธีการศุลกากร และการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ซึ่งทำหน้าที่เสมือนภาษีแฝงที่ลดทอนขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริตในภาคธุรกิจโดย S&P Global Insights สะท้อนทิศทางที่สอดคล้องกับคะแนนและอันดับ CPI ของประเทศไทยที่ยังคงติดหล่มอยู่ในระดับต่ำกว่า 40 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งสะท้อนความล่าช้าในกระบวนการปฏิรูปเชิงสถาบันอย่างเป็นรูปธรรม[25][26] โดยมิติความเสี่ยงด้านการทุจริตที่พบ ได้แก่

[25] S&P Global. (2026). *Economic Indicators & Forecasts*. S&P Global.

[26] S&P Global. (2025). *Impact Report 2024.* S&P Global.

มิติเชิงโครงสร้าง พบความเสี่ยงจากการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ซึ่งเป็นความเสี่ยงสูงสุดกระจุกตัวอยู่ในโครงการขนาดใหญ่และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ซึ่งมีข้อสังเกตเกี่ยวกับการล็อกสเปกและการเข้าถึงข้อมูลภายในโดยกลุ่มทุนที่มีความเชื่อมโยงทางการเมือง ความเสี่ยงในห่วงโซ่อุปทานที่ภาคธุรกิจต้องเผชิญกับการเรียกรับผลประโยชน์หรือสินบนระดับปฏิบัติการ[27] ในกระบวนการขนส่ง โลจิสติกส์ และการตรวจจับแรงงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทานสินค้าส่งออกการบูรณาการเกณฑ์ ESG (Governance Deficit in ESG)

มิติด้านธรรมาภิบาล ภาคการลงทุนในระดับสากลเริ่มมีมาตรการคัดกรองความขัดแย้งที่เข้มงวด ส่งผลให้บริษัทในประเทศไทยที่ขาดระบบการควบคุมภายในและการต่อต้านทุจริตที่ชัดเจน เสี่ยงต่อการถูกปรับลดอันดับความน่าเชื่อถือด้านความยั่งยืน ดังนั้น การเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจของประเทศไทยไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัลและการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ จึงเผชิญกับความเสี่ยงจากการแทรกแซงโดยกฎระเบียบที่ล้าสมัย รัฐบาลจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายเพื่อลดจำนวนใบอนุญาต และเร่งรัดการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะเพื่อทำลายวงจรการเรียกรับผลประโยชน์เชิงนโยบาย

ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องขับเคลื่อนมาตรการสำคัญ 2 ประการ คือ

ประการแรก การปรับปรุงระบบจัดซื้อจัดจ้างสู่ระบบดิจิทัลแบบเปิด โดยการนำระบบตรวจสอบข้อมูลแบบรวมศูนย์และเทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงมาใช้ในขั้นตอนการเสนอราคาเพื่อเปิดเผยพฤติกรรมการสมยอมราคาระหว่างผู้รับเหมาด้วยกันเพื่อให้เกิดความโปร่งใส

ประการที่สอง การยกระดับมาตรฐานการตรวจสอบภายในของรัฐวิสาหกิจและองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและดึงดูดเม็ดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในระยะยาว[28]

4) ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการทุจริตของประเทศไทยตามคำแนะนำของ S&P Global Insights มีดังนี้

(1) บทบาทหน้าที่ของภาคส่วนราชการและหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล ต้องยกระดับและขับเคลื่อนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อลดความเสี่ยงด้านการทุจริต และปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของประเทศไทยอย่างเร่งด่วน โดยการปฏิรูปกฎระเบียบเพื่อลดดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งรายงานระบุว่าจุดเปราะบางสำคัญเกิดจากการเรียกรับผลประโยชน์อันเนื่องมาจากกฎระเบียบภาครัฐที่ซับซ้อนและการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ มาตรการลดขั้นตอนทางกฎหมาย เร่งรัดการทบทวน ยกเลิก หรือปรับปรุงกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่ล้าสมัย โดยเฉพาะกระบวนการอนุมัติ อนุญาต และการออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจ เพื่อลดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นการตัดวงจร “สินบนระดับปฏิบัติการ”

---

[27] สินบนระดับปฏิบัติการ คือ การให้หรือรับทรัพย์สินและผลประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มเจ้าหน้าที่หรือพนักงานระดับล่าง ผู้ทำหน้าที่หน้างาน หรือผู้ปฏิบัติงานจริง เพื่อให้มีการดำเนินงานลัดขั้นตอน เร่งรัดเอกสาร หรือหลีกเลี่ยงการตรวจสอบตามกฎระเบียบ

[28] S&P Global Market Intelligence. (2026). Business Conditions and Risk Indicators / Country Risk Scores. S&P Global.

(2) การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลเต็มรูปแบบ โดยการยกระดับระบบการให้บริการภาครัฐผ่านการบริการแบบเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) โดยกำหนดให้กระบวนการยื่นเอกสาร การชำระค่าธรรมเนียม และการติดตามสถานะดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ร้อยละ 100 เพื่อจำกัดช่องทางการใช้ดุลพินิจส่วนบุคคล

(3) การสร้างความโปร่งใสในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เนื่องจากงบประมาณแผ่นดินในโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมีความเสี่ยงต่อการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนและการสมยอมราคา การบังคับใช้มาตรฐานข้อมูลสัญญาแบบเปิด ปรับปรุงระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) ให้เปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นวางแผน ประกาศเชิญชวน จนถึงการบริหารสัญญา เพื่อให้ภาคประชาสังคมและผู้ร่วมประเมินอิสระสามารถตรวจสอบได้

(4) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อการตรวจจับความผิดปกติ สอดคล้องกับแนวโน้มเทคโนโลยีระดับโลกที่ S&P Global นำมาใช้ในชุดข้อมูล UNGC Screening Dataset เพื่อคัดกรองความขัดแย้งเชิงพฤติกรรม การสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้าในภาครัฐผ่านการพัฒนาและนำระบบปัญญาประดิษฐ์และแบบจำลองการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) มาใช้ในหน่วยงานตรวจสอบ เช่น สำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงาน ป.ป.ท. เพื่อตรวจจับสัญญาณพฤติกรรมที่ส่อถึงการทุจริตในลักษณะสากลและใกล้เคียงเวลาจริง เช่น การตรวจจับความผิดปกติในงบดุลของบริษัทที่ชนะการประมูล พฤติกรรมการเสนอราคาที่ส่อไปในทางฮั้วประมูล หรือการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เครือญาติของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับบริษัทเอกชน

1.3.4 IMD World Competitiveness Yearbook 2025 (IMD)

1) ข้อมูลพื้นฐาน

International Institute for Management Development หรือ IMD เป็นสถาบันการศึกษาด้านธุรกิจที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาผู้นำระดับสากลผ่านหลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้บริหารที่มีประสิทธิผลสูง โดยสถาบัน IMD ได้รับการจัดอันดับให้เป็นผู้นำในด้านหลักสูตรการศึกษาสำหรับผู้บริหารและหลักสูตรทั่วไป ด้านรายงาน World Competitiveness Yearbook (WCY) เป็นเครื่องมือหลักที่ใช้ในการวัดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ โดยทำการจัดอันดับและวิเคราะห์ว่าสภาพแวดล้อมทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของแต่ละประเทศส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจอย่างไร ทั้งนี้ สถาบัน IMD ได้ให้นิยามความสามารถในการแข่งขันว่าเป็นสาขาความรู้ทางเศรษฐกิจที่วิเคราะห์ข้อเท็จจริงและนโยบายที่มีผลต่อความสามารถของประเทศในการสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มของวิสาหกิจและสร้างความมั่งคั่งให้แก่ประชาชน กระบวนการจัดทำรายงานอาศัยการผสมผสานระหว่างข้อมูลสถิติเชิงประจักษ์ และการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูง ซึ่งสะท้อนมุมมองจากภาคธุรกิจในแต่ละประเทศ

โดยการสำรวจจะครอบคลุมทั้งผู้บริหารทั้งภายในประเทศและนอกประเทศที่ปฏิบัติงานในประเทศนั้น ๆ เพื่อให้ได้มุมมองที่เป็นสากลต่อสภาพแวดล้อมในระดับท้องถิ่น โดยในปี พ.ศ. 2566 มีผู้บริหารตอบแบบสอบถามมากกว่า 6,400 ราย นอกจากนี้ IMD ยังดำเนินงานร่วมกับสถาบันพันธมิตรจำนวน 57 แห่งทั่วโลก เพื่อรับประกันความถูกต้องและความเกี่ยวข้องของข้อมูล สำหรับการประเมิน

ด้านการทุจริตเพื่อประกอบการจัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ประจำปี พ.ศ. 2568 นั้น สถาบัน IMD ใช้ข้อคำถามเพียงประเด็นเดียว คือ “การให้สินบนการทุจริตมีอยู่หรือไม่” โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 6 ซึ่งจะถูกแปลงค่าเป็นมาตราส่วน 0 (ระดับการทุจริตสูงสุด) ถึง 10 (ระดับการทุจริตต่ำสุด)

2) สถานการณ์โลก

สถานการณ์โลกในปี พ.ศ. 2568 ด้านเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันของโลกตามรายงานของ IMD ขีดความสามารถในการแข่งขันของโลกตกอยู่ในสภาวะที่เรียกว่า “จุดหักเหสำคัญ” ซึ่งเต็มไปด้วยความผันผวนและความแตกแยก โดยผลการวิเคราะห์จากรายงานขีดความสามารถในการแข่งขันของโลกชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ[29] ดังนี้

(1) นโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการค้าโลก โดยในปี พ.ศ. 2568 โลกเผชิญกับการกลับมาของ “นโยบายปกป้องทางการค้า”[30] อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะการใช้นโยบายภาษี การค้าแบบมีโควตา และการอุดหนุนอุตสาหกรรมภายในประเทศภายใต้ข้ออ้างด้านความมั่นคงแห่งชาติหรืออำนาจอธิปไตยเชิงยุทธศาสตร์ ส่งผลให้ห่วงโซ่อุปทานโลกเปลี่ยนผ่านจากยุคที่เน้นประสิทธิภาพและต้นทุนต่ำสุดไปสู่ยุคที่เน้นความยืดหยุ่นและความมั่นคง ภาคธุรกิจจำนวนมากเริ่มหันไปใช้นโยบาย “Friendshoring” หรือการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่เป็นพันธมิตรทางการเมืองเพื่อลดความเสี่ยงจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์

(2) ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและสภาวะการเงินตึงตัว ค่าเงินได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการแข่งขัน โดยดอลลาร์สหรัฐยังคงแข็งค่าสูงกว่าปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากอัตราดอกเบี้ยที่สูงและเม็ดเงินไหลเข้าเพื่อความปลอดภัย ในขณะที่หลายประเทศต้องเผชิญกับอัตราเงินเฟ้อที่ยืดเยื้อโดยเฉพาะในภาคบริการ และอัตราดอกเบี้ยที่สูงที่สุดในรอบหลายทศวรรษ สภาวะดังกล่าวกดดันต้นทุนทางการเงินของภาคธุรกิจและสร้างความเสี่ยงต่อความยั่งยืนของหนี้สาธารณะ ซึ่งอยู่ในระดับสูงสุดเป็นประวัติการณ์ทั่วโลก

(3) การเร่งตัวของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลและนวัตกรรม ขีดความสามารถในการแข่งขันในปัจจุบันถูกตัดสินด้วย “ความพร้อมทางดิจิทัล” ผู้นำทางเศรษฐกิจได้นำปัญญาประดิษฐ์ ระบบอัตโนมัติและข้อมูลขนาดใหญ่มาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตในทุกภาคส่วน ส่งผลให้ประเทศที่มีระบบนิเวศนวัตกรรมที่เข้มแข็งเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สถาบันวิจัย และภาคธุรกิจจะสามารถสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้สูงกว่าประเทศที่ล้าหลังทางเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญ

---

[29] International Institute for Management Development. (2025). *World Competitiveness Yearbook 2025.* IMD.

[30] นโยบายปกป้องทางการค้า (Protectionism) คือ การที่รัฐบาลใช้มาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อจำกัดการนำเข้าสินค้าและบริการจากต่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับผู้ผลิตในประเทศ ปกป้องอุตสาหกรรมเกิดใหม่ รักษาการจ้างงาน และลดการขาดดุลการค้า

(4) ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมในฐานะข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ความสามารถในการลดคาร์บอน โดยที่ยังคงรักษาการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ กลายเป็นตัวชี้วัดความแตกต่างสำคัญในปี พ.ศ. 2568 ประเทศที่เป็นผู้นำได้เปลี่ยนผ่านภาระทางระเบียบข้อบังคับให้กลายเป็นโอกาสทางการแข่งขันผ่านการพัฒนากลไกการเงินสีเขียว[31] และโครงสร้างพื้นฐานพลังงานหมุนเวียนที่คุ้มค่า

(5) วิกฤตการณ์การแบ่งขั้วทางสังคม แนวโน้มการแบ่งขั้วทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ทวีความรุนแรงขึ้นถือเป็นความท้าทายสำคัญต่อเสถียรภาพของประเทศในระดับโลก โดยปรากฏทั้งในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว ปัจจัยดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ และความรู้สึกถูกกีดกันของประชาชนบางกลุ่ม ซึ่งล้วนส่งผลให้ความไว้วางใจต่อสถาบันของรัฐและกระบวนการประชาธิปไตยลดลง ความแตกแยกทางสังคมที่เกิดขึ้นยังส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของนโยบายสาธารณะ ความเชื่อมั่นของภาคเอกชน และบรรยากาศการลงทุน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในปี พ.ศ. 2568 ไม่ได้ขึ้นอยู่เพียงปัจจัยด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาคหรือความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทความปกติใหม่ที่มีความผันผวนและไม่แน่นอน ประเทศที่สามารถรักษาความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน คือ ประเทศที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างการเสริมสร้างความมั่นคงภายในประเทศกับการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจและการค้า ตลอดจนสามารถยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐควบคู่ไปกับการส่งเสริมความเป็นธรรมและการมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิผล เมื่อพิจารณาตามกรอบการประเมินขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศของ IMD World Competitiveness Yearbook 2025 ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติหลัก[32] สามารถสรุปได้ ดังนี้

(1) ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2568 ภายใต้ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเติบโตของ GDP เพียงอย่างเดียว แต่ได้รับอิทธิพลจากนโยบายกีดกันทางการค้า ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ และการปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานโลก ซึ่งเปลี่ยนจากการเน้นประสิทธิภาพด้านต้นทุนไปสู่ความยืดหยุ่นและความมั่นคง ประเทศที่สามารถปรับตัวต่อการค้าและความร่วมมือกับประเทศพันธมิตรได้อย่างรวดเร็วจะมีความได้เปรียบในการแข่งขัน

ขณะเดียวกัน เศรษฐกิจโลกยังเผชิญแรงกดดันจากอัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย และหนี้สาธารณะที่อยู่ในระดับสูง ส่งผลให้ต้นทุนทางการเงินเพิ่มขึ้นและจำกัดการดำเนินนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและตลาดทุนยังเพิ่มความไม่แน่นอนต่อการลงทุนและการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ

---

[31] กลไกการเงินสีเขียว (Green Finance) คือ การจัดสรรเงินทุน การให้สินเชื่อการลงทุน และบริการทางการเงินรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยดูแลสิ่งแวดล้อม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และแก้ปัญหาโลกร้อน เช่น พลังงานสะอาด การจัดการขยะ และการอนุรักษ์ธรรมชาติ

[32] International Institute for Management Development. (2025). *World Competitiveness Yearbook 2025*. IMD.

รายงาน IMD กล่าวว่า ความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันขึ้นอยู่กับความคล่องตัวเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาทักษะแรงงาน การปรับตัวสู่เศรษฐกิจดิจิทัลและเทคโนโลยีสีเขียว ตลอดจนการบริหารความเสี่ยงจากภูมิรัฐศาสตร์และความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยประเทศที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างเสถียรภาพภายในกับการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจ จะสามารถรักษาประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

(2) ประสิทธิภาพภาครัฐ ตามกรอบแนวคิดของ IMD หมายถึง ความสามารถของภาครัฐในการกำหนดและดำเนินนโยบายที่เอื้อต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ภายใต้บริบทโลกที่มีความผันผวนและความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ ประสิทธิภาพภาครัฐจึงเป็นปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุน การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาเสถียรภาพทางสังคม โดยประเทศที่มีผลการดำเนินงานโดดเด่น เช่น กลุ่มประเทศนอร์ดิก สามารถบูรณาการประสิทธิภาพของสถาบันภาครัฐเข้ากับความเสมอภาคทางสังคม ส่งผลให้มีความเข้มแข็งในการรับมือ กับแรงกดดันจากภายนอก ขณะเดียวกัน หลายประเทศได้ปรับนโยบายเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก โดยมุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ เช่น เซมิคอนดักเตอร์[33] และพลังงานสะอาด พร้อมประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบรัฐบาลดิจิทัลเพื่อยกระดับการบริหารภาครัฐเชิงรุก

รายงาน IMD กล่าวว่า ประสิทธิภาพภาครัฐเป็นสินทรัพย์เชิงยุทธศาสตร์ที่มีผลโดยตรงต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยประเทศที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างหลักนิติธรรม วินัยการคลัง การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาที่ทั่วถึง จะสามารถเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนในระยะยาวได้

(3) ประสิทธิภาพภาคธุรกิจ ความสามารถของสภาพแวดล้อมภายในประเทศในการเอื้อให้ภาคธุรกิจดำเนินงานอย่างมีนวัตกรรม มีประสิทธิภาพ และสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในปี พ.ศ. 2568 ประสิทธิภาพภาคธุรกิจไม่ได้วัดจากผลกำไรหรือต้นทุนเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลก นโยบายกีดกันทางการค้า และความเสี่ยงด้านภูมิรัฐศาสตร์ ปัจจัยสำคัญประกอบด้วย ผลิตภาพและประสิทธิภาพขององค์กร คุณภาพตลาดแรงงาน การเข้าถึงแหล่งเงินทุน แนวปฏิบัติด้านการบริหารจัดการ และทัศนคติที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มผลิตภาพ ยกระดับธรรมาภิบาล และเสริมสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมที่เชื่อมโยงภาคธุรกิจกับสถาบันวิจัย

ภาคธุรกิจยังเผชิญแรงกดดันจากอัตราดอกเบี้ยที่สูง ต้นทุนทางการเงิน และการแบ่งขั้วของห่วงโซ่อุปทานโลก ทำให้องค์กรต้องปรับจากการมุ่งเน้นประสิทธิภาพด้านต้นทุนไปสู่การสร้างความยืดหยุ่นผ่านการกระจายฐานการผลิตและการบริหารความเสี่ยง นอกจากนี้ การลดการปล่อยคาร์บอน การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน และการเงินสีเขียว ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

---

[33] อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ คือ ภาคธุรกิจที่ผลิตและพัฒนาสารกึ่งตัวนำ ซึ่งนำมาใช้ทำ “ชิป” หรือวงจรรวม (Integrated Circuit : IC)

รายงาน IMD กล่าวว่า ความสำเร็จของภาคธุรกิจในปัจจุบันขึ้นอยู่กับความคล่องตัวเชิงกลยุทธ์ (Strategic Agility) ความสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยี AI กับทุนมนุษย์ และการรักษาความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

(4) โครงสร้างพื้นฐาน ตามกรอบการประเมินของ IMD World Competitiveness Yearbook 2025 หมายถึง ความสามารถของโครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และทรัพยากรมนุษย์ในการสนับสนุนภาคธุรกิจและการพัฒนาประเทศ ในปี พ.ศ. 2568 โครงสร้างพื้นฐานได้เปลี่ยนบทบาทจากปัจจัยสนับสนุนทางเศรษฐกิจไปสู่รากฐานของความมั่นคงเชิงยุทธศาสตร์และการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เทคโนโลยี AI ระบบอัตโนมัติ และ Big Data รวมถึงการเชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย และภาคธุรกิจ เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มผลิตภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน ขณะเดียวกันการลงทุนด้านพลังงานหมุนเวียน การลดการปล่อยคาร์บอน และระบบการเงินสีเขียว[34] ได้กลายเป็นความได้เปรียบเชิงการแข่งขันในระยะยาว นอกจากนี้ การพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านระบบการศึกษาและสาธารณสุขที่มีคุณภาพยังเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการเข้าถึงบริการที่ไม่เท่าเทียมอาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งทางสังคม สะท้อนว่าประเทศที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงต้องสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ควบคู่กับการเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสะอาด และการเสริมสร้างทุนมนุษย์เพื่อรองรับความผันผวนของเศรษฐกิจโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) สถานการณ์ประเทศไทย

ค่าคะแนน IMD ของประเทศไทยใน ปี พ.ศ. 2566 - 2568 พบว่า มีค่าคะแนนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2566 มีค่าคะแนน 43 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 มีค่าคะแนน 36 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 มีค่าคะแนน 26 คะแนน ดังรูปที่ 6 แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการยังคงมองว่าปัญหาการทุจริตและความไม่โปร่งใสของภาครัฐเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

รูปที่ 6 ค่าคะแนนจาก IMD World Competitiveness Center World Competitiveness Yearbook Executive Opinion Survey (IMD) พ.ศ. 2566 – 2568

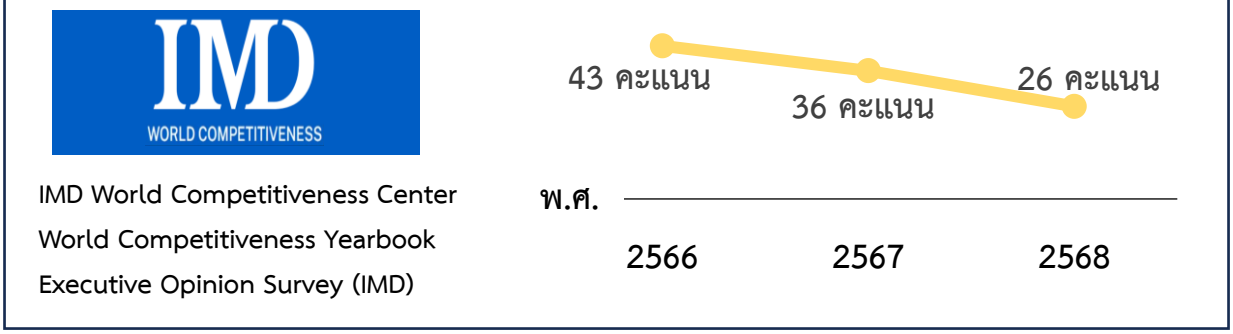

[34] การเงินสีเขียว คือ เงินกู้หรือการลงทุนที่สนับสนุนกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การซื้อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ในปี พ.ศ. 2568 สถานการณ์ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ตามรายงานของ World Competitiveness Yearbook 2025[35] ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ โดยประเทศไทยได้รับการจัดอันดับให้เป็นอันดับที่ 30 ของโลก จากทั้งหมด 69 เขตเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการปรับตัวลดลงจากอันดับที่ 25 ในปีก่อนหน้า ท่ามกลางสภาวะเศรษฐกิจโลกที่เผชิญกับนโยบายปกป้องทางการค้า และความผันผวนทางภูมิรัฐศาสตร์

รูปที่ 7 ปัจจัยที่ส่งผลต่อสถานการณ์ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

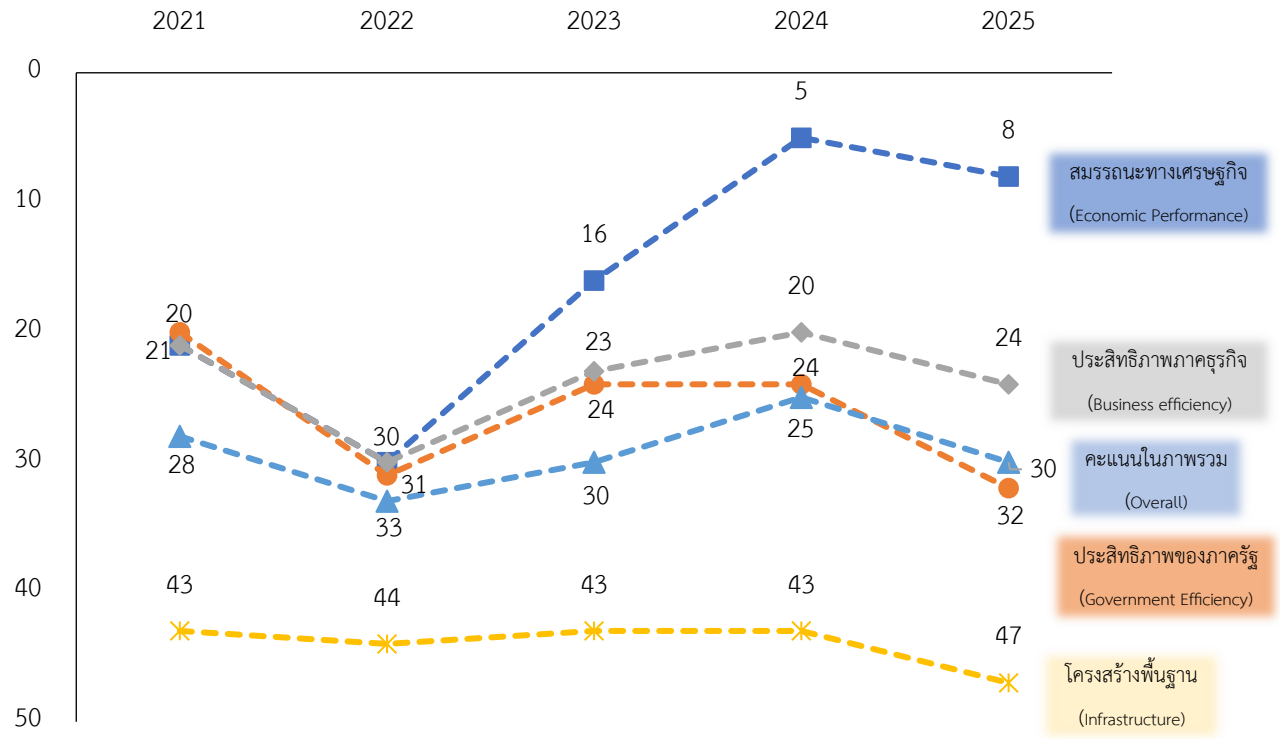

ที่มา : IMD World Competitiveness Yearbook 2025

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสถานการณ์ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย สามารถแยกได้ตามปัจจัยหลัก 4 ด้าน ดังนี้

(1) ประสิทธิภาพด้านเศรษฐกิจ (Economic Performance) ประเทศไทยยังคงแสดงความแข็งแกร่งในปัจจัยด้านประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ อยู่ในอันดับที่ 8 ของโลก แม้จะลดลงจากอันดับที่ 5 ในปีที่ผ่านมา ปัจจัยสนับสนุนสำคัญ คือ ระดับราคาสินค้าที่อยู่ในอันดับที่ 13 โดยมีอัตราเงินเฟ้อของผู้บริโภคในระดับต่ำเพียงร้อยละ 0.40 (อันดับที่ 3 ของโลก) นอกจากนี้ ยังมีจุดแข็งในด้านการจ้างงานอยู่ในอันดับที่ 3 ของโลก โดยมีอัตราการว่างงานที่ต่ำมากเพียงร้อยละ 1.08 (อันดับที่ 2 ของโลก) อย่างไรก็ตาม อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อยู่ที่ร้อยละ 2.5 ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 28 สะท้อนถึงความจำเป็นในการเร่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระยะยาว

[35] IMD World Competitiveness Center. (2026). *World Competitiveness Yearbook 2025*. IMD. https://www.imd.org/wp-content/uploads/2025/06/Booklet-WCR-2025-v3.pdf.

(2) ประสิทธิภาพภาครัฐ (Government Efficiency) สมรรถนะในด้านประสิทธิภาพภาครัฐมีการปรับตัวลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยตกลงมาอยู่ที่อันดับที่ 32 จากอันดับที่ 24 ในปีก่อนหน้า ประเด็นที่เปราะบางที่สุด คือ โครงสร้างเชิงสถาบัน ซึ่งประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 49 โดยผลการสำรวจระบุว่าภาคธุรกิจมีความกังวลต่อความล่าช้าในการปรับตัวของนโยบายภาครัฐและการกำกับดูแลกฎหมายที่ยังไม่เอื้อต่อความสามารถในการแข่งขันเท่าที่ควร แม้ว่าด้านนโยบายภาษีจะยังคงอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี (อันดับที่ 8)

(3) ประสิทธิภาพภาคธุรกิจ (Business efficiency) ในส่วนของประสิทธิภาพภาคธุรกิจประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 24 ของโลก จุดแข็งที่สำคัญ คือ ตลาดแรงงาน อยู่ในอันดับที่ 17 อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงเผชิญความท้าทายในด้านผลิตภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนความจำเป็นในการยกระดับทักษะแรงงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่เทคโนโลยีดิจิทัลและมาตรฐานความยั่งยืน (ESG) ซึ่งเป็นเกณฑ์สากลใหม่ที่ภาคธุรกิจ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ต้องปรับตัวให้ทัน

(4) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) โครงสร้างพื้นฐานยังคงเป็นปัจจัยหลักที่ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันต่ำที่สุด โดยอยู่ในอันดับที่ 47 โดยเฉพาะด้านการศึกษา อยู่อันดับที่ 55 และโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ อันดับที่ 37 ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งรัดการลงทุนในทุนมนุษย์ การวิจัยและพัฒนา เพื่อลดช่องว่างด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเมื่อเทียบกับประเทศระดับผู้นำ

นอกจากปัจจัย 4 ประการข้างต้น มิติทางสังคมและความเหลื่อมล้ำ ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารในประเทศไทยสะท้อนว่า “ความเหลื่อมล้ำทางสังคม” เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความแบ่งขั้ว โดยมีผู้บริหารร้อยละ 65.1 ระบุว่าเป็นปัจจัยที่น่ากังวลสูงสุด ซึ่งสูงเป็นอันดับที่ 10 ของโลกในมิตินี้ อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารมองว่าประเด็นความแตกแยกทางสังคม (Social Divisions) เช่น เชื้อชาติ หรือศาสนา เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแบ่งขั้วเพียงร้อยละ 14.2 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ต่ำเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยโลก

เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์การทุจริตและธรรมาภิบาลของประเทศไทย ตามรายงาน IMD World Competitiveness Yearbook 2025 พบว่า แม้ประเทศไทยมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจมหภาค แต่ยังเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้างด้านความโปร่งใสและหลักนิติธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันและความเชื่อมั่นของภาคธุรกิจ โดยตัวชี้วัดด้านการทุจริตและการติดสินบนอยู่ในอันดับที่ 49 สะท้อนว่าระบบธรรมาภิบาลยังขาดความโปร่งใสและการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ ผู้บริหารร้อยละ 65.1 เห็นว่าความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความแบ่งขั้วในประเทศ (อันดับ 10 ของโลก) ซึ่งสะท้อนว่าการทุจริตไม่เพียงกระทบต่อเศรษฐกิจ แต่ยังซ้ำเติมความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาส จะเป็นอุปสรรคต่อความเข้มแข็งของสถาบันและการรับมือกับวิกฤตในระยะยาว

4) ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

แนวทางข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาการทุจริตและยกระดับธรรมาภิบาลของประเทศไทย ตามรายงาน IMD World Competitiveness Yearbook 2025 แม้ประเทศไทยจะมีขีดความสามารถในการแข่งขันโดยรวมอยู่ในอันดับที่ 30 ของโลก แต่ปัจจัยด้าน “โครงสร้างเชิงสถาบัน” ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดหลักในเรื่องหลักนิติธรรมและการต่อต้านการทุจริต กลับอยู่ในอันดับที่ 49 จาก 69 เขตเศรษฐกิจ

สภาวการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูประบบธรรมาภิบาล โดยมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการทุจริต ดังนี้

(1) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใสและยั่งยืน การปฏิรูปโครงสร้างเชิงสถาบันและเสริมสร้างหลักนิติธรรม ประเทศไทยควรเร่งรัดการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมและกรอบกฎหมายธุรกิจ เพื่อลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ และสร้างความเท่าเทียมในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งการที่ประเทศไทยมีอันดับด้านกฎหมายธุรกิจอยู่ที่อันดับ 40 และโครงสร้างเชิงสถาบันที่อันดับ 49 บ่งชี้ว่าความโปร่งใสของสถาบันภาครัฐยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็ว

(2) การพัฒนาระบบธรรมาภิบาลอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ รายงานของ IMD เน้นย้ำถึงความสำคัญของ “ความพร้อมทางดิจิทัล” ในฐานะปัจจัยขับเคลื่อนขีดความสามารถในการแข่งขันยุคใหม่ ข้อเสนอแนะสำคัญคือการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในระบบธรรมาภิบาล เพื่อยกระดับความโปร่งใสและประสิทธิภาพของภาครัฐ การลดช่องว่างในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะช่วยลดโอกาสในการติดสินบนและการทุจริตประพฤติมิชอบได้โดยตรง

(3) การปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการสู่ “โมเดลธรรมาภิบาลเชิงรุก” หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านจากการบริหารราชการแบบตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีการวางแผนล่วงหน้าและมีความคล่องตัวเชิงกลยุทธ์ การสร้างกลไกการคาดการณ์เหตุการณ์ และการวางแผนสถานการณ์ จะช่วยให้รัฐบาลสามารถระบุและจัดการกับความเสี่ยงด้านการทุจริตก่อนที่จะลุกลามเป็นวิกฤตได้

(4) การสร้างสถาบันที่สร้างเสริมความเชื่อมั่น ความแตกแยกทางภูมิรัฐศาสตร์และเศรษฐกิจในปัจจุบันมีรากฐานมาจาก “การขาดความเชื่อมั่น” รายงานเสนอแนะให้รัฐบาลลงทุนในการสร้างสถาบันที่มีกระบวนการกำกับดูแลที่โปร่งใสและมีข้อผูกพันเชิงนโยบายที่น่าเชื่อถือ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและร่วมกำหนดมาตรฐานจริยธรรมในการดำเนินกิจการ

(5) การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อลดปัจจัยขับเคลื่อนการทุจริต รายงานชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างประสิทธิผลเชิงสถาบันกับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย ผู้บริหารร้อยละ 65.1 มองว่าความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความแบ่งขั้ว ซึ่งมักนำไปสู่ระบบพรรคพวกและการหาประโยชน์ส่วนตน ดังนั้น การแก้ไขปัญหาการทุจริตจึงต้องดำเนินควบคู่ไปกับการสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและความเป็นธรรมทางสังคมเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและลดแรงจูงใจในการทุจริตเชิงโครงสร้าง

1.3.5 Political and Economic Risk Consultancy 2025 (PERC)

1) ข้อมูลพื้นฐาน

Political and Economic Risk Consultancy (PERC) เป็นบริษัทที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิเคราะห์และให้ข้อมูลทางธุรกิจสำหรับองค์กรที่ดำเนินกิจการในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีการจัดทำรายงานวิเคราะห์ความเสี่ยงในหลากหลายมิติ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ตัวแปรสำคัญทางสังคมและการเมืองที่มีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ อาทิ ปัญหาการทุจริต สิทธิและความเสี่ยงด้านทรัพย์สินทางปัญญา คุณภาพแรงงาน ตลอดจนการประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนเชิงระบบของประเทศในเอเชีย

กระบวนการจัดทำข้อมูล PERC ใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร (Executive Opinion Survey) ทั้งภายในประเทศและนอกประเทศที่พำนักและปฏิบัติงานอยู่ในประเทศนั้น ๆ โดยตรง การจัดเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว และการส่งแบบสอบถามทางอิเล็กทรอนิกส์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยผู้บริหารระดับกลางและระดับสูง นักวิชาการและผู้ประกอบวิชาชีพที่มีความเข้าใจในบริบทของประเทศที่ตนประเมินเป็นอย่างดี ในปี พ.ศ. 2568 มีการรวบรวมความคิดเห็นทั้งสิ้น 1,776 ราย ซึ่งกำหนดให้มีผู้ตอบแบบสอบถามอย่างน้อย 100 รายต่อหนึ่งประเทศ (ยกเว้นกัมพูชาที่มีผู้ตอบ 83 ราย และมาเก๊า 75 ราย)

สำหรับการประเมินด้านการทุจริตเพื่อประกอบการจัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ประจำปี พ.ศ. 2568 นั้น PERC ใช้ข้อคำถามหลักเพียงประเด็นเดียว คือ “ท่านให้คะแนนปัญหาการทุจริตในประเทศที่ท่านปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด” (How do you grade the problem of corruption in the country in which you are working) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในมาตราส่วนตั้งแต่ 0 ถึง 10 โดยที่ 0 คะแนน หมายถึง ไม่มีปัญหาการทุจริตในประเทศ 10 คะแนน หมายถึง ปัญหาการทุจริตในประเทศเป็นปัญหาร้ายแรง

2) สถานการณ์โลก

สถานการณ์โลกตามรายงานผลการสำรวจและประเมินสภาวะความเสี่ยงประจำปี พ.ศ. 2568 ของ PERC สะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธรรมาภิบาลในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกและระดับโลกถึงสถานการณ์และสภาวะชะงักงันของการต่อต้านการทุจริต จากผลการสำรวจความคิดเห็นของนักบริหารและผู้ประกอบการในภาคธุรกิจ โดย PERC พบว่า สถานการณ์การทุจริตในระดับโลกและภูมิภาคเอเชียมีแนวโน้มอยู่ในสภาวะ “ชะลอตัวและหยุดชะลออยู่กับที่” จากปัจจัยกดดันเชิงระบบหลายประการ ทั้งวิกฤตความเชื่อมั่นและการประท้วงของภาคประชาชน ความไร้ประสิทธิภาพในการปราบปรามการทุจริตและการขาดความรับผิดชอบของผู้นำ ส่งผลให้เกิดกระแสความไม่พอใจของประชาชนอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรรุ่นใหม่ที่ลุกขึ้นมาเรียกร้องความโปร่งใสเนื่องจากผลกระทบจากมาตรการรัดเข็มขัดทางเศรษฐกิจและปัญหาค่าครองชีพ การทุจริตถูกมองว่าเป็นตัวทำลายโอกาสที่เท่าเทียมและบริการสาธารณะพื้นฐาน

อีกทั้ง การทุจริตในสภาวการณ์ปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเรียกรับสินบนในระดับปฏิบัติการ แต่ขยายตัวสู่ลักษณะ “การใช้อิทธิพลเหนือนโยบายและการขาดความโปร่งใสในทุนทางการเมือง” ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบเชิงระบบ ทั้งการบิดเบือนการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ กลุ่มทุนขนาดใหญ่สามารถเข้าถึงหรือ

แทรกแซงการกำหนดนโยบายและกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐผ่านการสนับสนุนทางการเมืองที่ไม่เปิดเผยข้อมูล ทำให้เกิดข้อจำกัดต่อนักลงทุนต่างชาติในการเข้ามาแข่งขันอย่างเสรี รวมถึงพฤติกรรมการยึดกุมอำนาจและการลอยนวลพ้นผิด ในกลุ่มประเทศที่มีคะแนนความเสี่ยงสูง ปรากฏแนวโน้มที่ฝ่ายบริหารใช้วิกฤตการณ์ทางภูมิรัฐศาสตร์และความมั่นคงเป็นข้ออ้างในการรวมศูนย์อำนาจ ตลอดจนแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมและลดทอนบทบาทของสถาบันตรวจสอบที่เป็นอิสระ[36]

3) สถานการณ์ประเทศไทย

ค่าคะแนน PERC ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2566 - 2568 พบว่า มีค่าคะแนนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2566 มีค่าคะแนน 37 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 มีค่าเพิ่มขึ้นเป็น 41 คะแนน และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2568 เป็น 45 คะแนน ดังรูปที่ 8[37] แสดงให้เห็นว่าภาคธุรกิจต่างชาติในภูมิภาคเอเชียรับรู้ว่าการดำเนินงานของภาครัฐไทยมีความโปร่งใสมากขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน อย่างไรก็ตาม ค่าคะแนนยังต่ำกว่า 50 คะแนน จึงสะท้อนว่ายังมีข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพของระบบราชการและการบังคับใช้กฎหมาย

รูปที่ 8 ค่าคะแนนจาก Political and Economic Risk Consultancy Asian Intelligence (PERC) ปี พ.ศ. 2566 – 2568

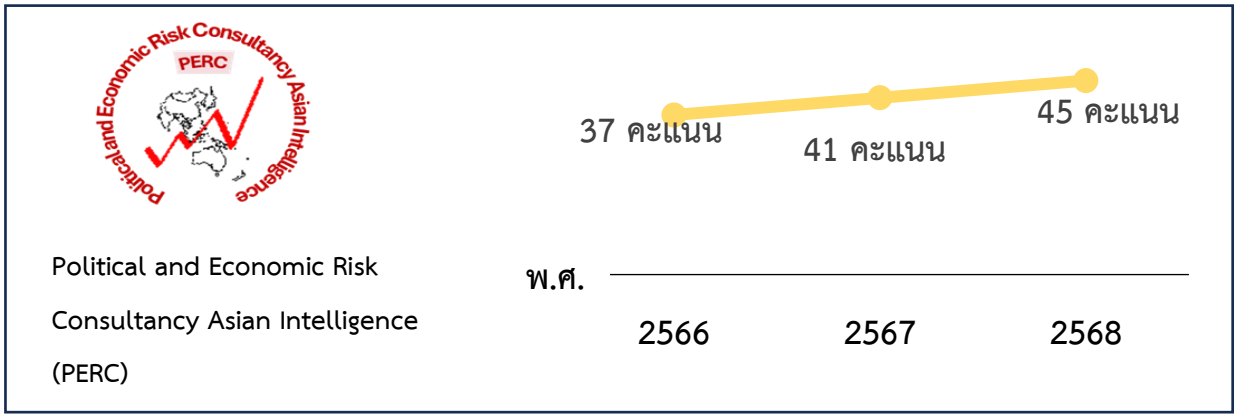

สถานการณ์ประเทศไทยจากรายงานผลการสำรวจและประเมินสภาวะความเสี่ยงประจำปี พ.ศ. 2568 โดย PERC ระบุว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญกับสภาวการณ์ท้าทายขั้นวิกฤตเชิงโครงสร้างทางธรรมาภิบาล ความเสี่ยงการทุจริตในภาครัฐของประเทศไทยจากการประมวลผลมุมมองทัศนคติของกลุ่มนักลงทุน นักบริหาร และผู้ประกอบการในภาคธุรกิจโดยสถาบัน PERC พบว่า สภาพแวดล้อมทางธุรกิจและการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทยมีดัชนีความเสี่ยงต่อการทุจริตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยแปรผันตามข้อจำกัดเชิงสถาบัน ดังนี้

[36] Political & Economic Risk Consultancy Ltd. (PERC). (2025). *Asian Intelligence Reports.* PERC.

[37] Political & Economic Risk Consultancy Ltd. (PERC). (2024). *Corruption in Asia -- 2024*. PERC. (p.4).

(1) ภาวะถดถอยและเสื่อมถอยเชิงโครงสร้างระยะยาว ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัญหาการทุจริตในประเทศไทยไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในลักษณะปัจเจกบุคคล แต่มีลักษณะเป็น “พฤติการณ์เชิงระบบที่หยั่งรากลึก” ซึ่งเกิดจากการรวมศูนย์อำนาจและการลดทอนกลไกการตรวจสอบถ่วงดุล ส่งผลให้เกณฑ์คะแนนของประเทศไทยปรับตัวเข้าใกล้กลุ่มประเทศที่จัดอยู่ในระบอบการปกครองแบบไม่เป็นประชาธิปไตย

(2) การสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขันและการลงทุน ปัจจัยความเสี่ยงจากการเรียกรับผลประโยชน์แฝงส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะในกระบวนการพิจารณาอนุมัติ อนุญาต และการประสานงานราชการที่ขาดความโปร่งใส ทำให้เกิดต้นทุนแฝง ที่บั่นทอนเสถียรภาพและภาพลักษณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศในระดับสากล เมื่อวิเคราะห์มิติความเสี่ยงและการแทรกแซงเชิงระบบ พบว่า ความเสี่ยงเกี่ยวกับความโปร่งใสในระบบทุนทางการเมือง ซึ่งการขาดกลไกการควบคุมดูแลและการตรวจสอบที่มาของเงินทุนทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้กลุ่มทุนนอกระบบกฎหมายหรือกลุ่มผลประโยชน์ขนาดใหญ่ สามารถเข้ามามีอิทธิพลเหนือการกำหนดนโยบายสาธารณะและการกำหนดทิศทางการบริหารราชการแผ่นดิน

(3) การยุติธรรมและองค์กรอิสระ ปรากฏข้อกังวลเกี่ยวกับความเป็นอิสระและการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานในระบบกระบวนการยุติธรรม รวมถึงความเปราะบางของกลไกการตรวจสอบภายในดังเช่นกรณีของหน่วยงานตรวจสอบภาครัฐในห้วงปี พ.ศ. 2568 ที่ผ่านมา ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดในการเอาผิดผู้กระทำความผิดรายใหญ่และการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เสมอภาค

(4) การจำกัดพื้นที่ของภาคประชาสังคม มาตรการควบคุมและการตรวจสอบสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน ภาคประชาชน และผู้ชี้เบาะแส ส่งผลให้กลไกการตรวจสอบภาคประชาชนอ่อนแอลง ซึ่งเป็นปัจจัยเร่งที่ทำให้ความเสี่ยงด้านการทุจริตในภาครัฐขยายตัว

ทั้งนี้ การวิเคราะห์เปรียบเทียบในระดับภูมิภาค PERC ระบุว่าขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกบางประเทศ เช่น เวียดนาม (41 คะแนน) เริ่มมีแนวโน้มการปรับปรุงดัชนีความโปร่งใสจากการปฏิรูปเชิงโครงสร้างและการปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง แต่ประเทศไทยกลับมีอันดับร่วงลงมาอยู่ในลำดับที่ 8 ของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN) โดยมีคะแนนตามหลังประเทศสิงคโปร์ (84 คะแนน) ประเทศบรูไน (63 คะแนน) ประเทศมาเลเซีย (52 คะแนน) ประเทศเวียดนาม (41 คะแนน) ประเทศอินโดนีเซีย (34 คะแนน) และประเทศลาว (34 คะแนน) ตามลำดับ สภาวการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ามาตรการทางนโยบายและการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบของประเทศไทยที่ผ่านมายังขาดการบังคับใช้ที่เป็นรูปธรรมและขาดเจตจำนงทางการเมืองที่เข้มแข็งพอในการปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบที่ล้าสมัย ส่งผลให้พฤติกรรมการทุจริตเชิงนโยบายและการเรียกรับสินบนในระดับปฏิบัติการยังคงทรงตัวในเกณฑ์สูง[38]

[38] Political & Economic Risk Consultancy Ltd. (PERC). (2026). *(Asian Intelligence Reports 2025).* PERC.

4) ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการทุจริตของประเทศไทยตามรายงาน PERC ปัญหาหลักของประเทศไทยเกิดจากการเสื่อมถอยเชิงโครงสร้างระยะยาว ความอ่อนแอของสถาบันตรวจสอบที่เป็นอิสระ และการขยายตัวของเครือข่ายอุปถัมภ์ (Entrenched Patronage Networks) เพื่อตอบสนองต่อข้อสังเกตและลดความเสี่ยงเชิงโครงสร้างดังกล่าว ภาคส่วนราชการและหน่วยงานผู้มีหน้าที่กำกับดูแลจำเป็นต้องพิจารณาขับเคลื่อนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการทางกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

(1) การปฏิรูปและสร้างความโปร่งใสในระบบทุนทางการเมือง รายงานของ PERC ระบุว่าจุดเปราะบางสำคัญในกลุ่มประเทศที่มีคะแนนตกต่ำ เกิดจากการขาดการควบคุมเงินทุนทางการเมือง ส่งผลให้กลุ่มทุนขนาดใหญ่สามารถเข้ามาแทรกแซงหรือใช้อิทธิพลเหนือนโยบายสาธารณะ การบังคับใช้มาตรการควบคุมบัญชีเงินทุนพรรคการเมือง เร่งรัดการปรับปรุงข้อกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง โดยบังคับให้มีการเปิดเผยบัญชีทรัพย์สิน ที่มาของเงินบริจาค และเส้นทางการเงินของผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองต่อสาธารณะอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับข้อมติสากลภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต (UNCAC) การสกัดกั้นการทุจริตเชิงนโยบาย โดยกำหนดหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดในการตรวจสอบความขัดแย้งกันแห่งผลประโยชน์ ระหว่างกลุ่มทุนผู้บริจาคพรรคการเมืองกับการได้รับสัมปทานหรือโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เพื่อป้องกันสภาวะการยึดกุมอำนาจรัฐโดยกลุ่มผลประโยชน์

(2) การเสริมสร้างหลักนิติธรรมและความเป็นอิสระของสถาบันตรวจสอบ โครงสร้างการตรวจสอบของไทย พบความเปราะบางในการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เสมอภาคและการลอยนวลพ้นผิดของผู้มีอิทธิพลทางการเมือง การคุ้มครองความเป็นอิสระของสถาบันตุลาการและองค์กรอิสระ โดยการปรับปรุงกระบวนการสรรหา แต่งตั้ง และโยกย้ายกรรมการในองค์กรอิสระ เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้ปราศจากการแทรกแซงจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในหลักนิติธรรม การเพิ่มประสิทธิภาพในการเอาผิดผู้กระทำความผิดรายใหญ่ โดยการยกระดับมาตรฐานการไต่สวนและการดำเนินคดีทุจริตขนานใหญ่ โดยไม่มีข้อยกเว้นทางการเมือง เพื่อทำลายวัฒนธรรมการลอยนวลพ้นผิดที่บั่นทอนคะแนนความเชื่อมั่นจากนักลงทุนต่างชาติ

(3) การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐและการคุ้มครองพื้นที่ภาคประชาสังคม ผลการวิเคราะห์ของ PERC และ TI ชี้ให้เห็นว่าประเทศที่มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของภาคประชาชนและสื่อมวลชน มักจะมีการทุจริตที่รุนแรงขึ้น เนื่องจากขาดกลไกการตรวจสอบจากภายนอก การตรากฎหมายคุ้มครองผู้ชี้เบาะแสและปราบปรามการฟ้องปิดปาก โดยผลักดันให้มีมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองความปลอดภัยและสิทธิของประชาชน สื่อมวลชนสืบสวนสอบสวน และเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้แจ้งเบาะแสการทุจริตจากการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีกลั่นแกล้งหรือปิดปากโดยกลุ่มผู้มีอิทธิพล การยกระดับกฎหมายข้อมูลข่าวสารราชการสู่ระบบเปิดโดยกำหนดให้หน่วยงานราชการต้องเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงาน งบประมาณ และสัญญาจัดซื้อจัดจ้างในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้โดยง่าย เพื่อสร้างความโปร่งใสในกระบวนการทำงานของรัฐ

(4) การสร้างระบบควบคุมภายในและธรรมาภิบาลในภาครัฐ ลดโอกาสการเรียกรับผลประโยชน์หรือสินบนระดับปฏิบัติการ ซึ่งเป็นปัญหาทางกายภาพที่กลุ่มตัวอย่างภาคธุรกิจในรายงานของ PERC มักเผชิญในกระบวนการติดต่อราชการการลดดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ด้วยเทคโนโลยี โดยเร่งรัดการปฏิรูประบบราชการไปสู่ดิจิทัลในกระบวนการอนุมัติและออกใบอนุญาต เพื่อลดการใช้ดุลพินิจส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่และลดการเผชิญหน้าระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับผู้ประกอบการ

การประเมินและวิเคราะห์จุดอ่อน ข้อจำกัด หรือความเสี่ยงของหน่วยงานรัฐ ในด้านการบริหารงานบุคลากร งบประมาณ และเทคโนโลยี เพื่อป้องกันความเสียหาย การทุจริต หรือความล้มเหลวในการให้บริการประชาชนยามวิกฤต โดยนำระบบประเมินความเสี่ยงและเทคโนโลยีตรวจจับความผิดปกติทางการเงินมาใช้ในหน่วยงานที่มีความเสี่ยงสูง เช่น หน่วยงานจัดเก็บรายได้ หน่วยงานตรวจนำเข้า-ส่งออก และหน่วยงานจัดซื้อจัดจ้าง

1.3.6 The PRS Group International Country Risk Guide 2025 (PRS)

1) ข้อมูลพื้นฐาน

The PRS Group ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2522 ณ บริเวณเมืองซีราคิวส์ รัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เป็นองค์กรที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 PRS ได้เริ่มจัดทำรายงาน International Country Risk Guide (ICRG) เพื่อนำเสนอการจัดอันดับความเสี่ยงด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการเงินให้แก่ภาคธุรกิจระหว่างประเทศ ปัจจุบันรายงาน ICRG ทำหน้าที่เป็นระบบเตือนภัยล่วงหน้า เพื่อชี้ให้เห็นถึงโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ โดยมีการติดตามและประเมินสถานการณ์ใน 141 ประเทศทั่วโลก

ด้านการประเมินการทุจริต ICRG ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์การทุจริตภายในระบบการเมืองเป็นหลัก โดยพิจารณารูปแบบการทุจริตที่ส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจโดยตรง เช่น การเรียกรับสินบนหรือเงินพิเศษที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งใบอนุญาตนำเข้าและส่งออก การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา การประเมินภาษี การคุ้มครองของตำรวจ หรือการอำนวยความสะดวกด้านเงินกู้

นอกจากนี้ เกณฑ์การประเมินยังครอบคลุมถึงปัญหาเชิงโครงสร้างและธรรมาภิบาล อาทิ ระบบอุปถัมภ์ที่เกินขอบเขต การใช้ระบบพวกพ้องในการแต่งตั้งบุคลากร การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองอย่างลับ ๆ และความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดจนเกินควรระหว่างภาคการเมืองและภาคธุรกิจ

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนอยู่ในช่วง 0 ถึง 6 โดยที่ 0 คะแนน หมายถึง มีความเสี่ยงต่อการทุจริตสูงสุด 6 คะแนน หมายถึง มีความเสี่ยงต่อการทุจริตต่ำสุด โดยสามารถให้คะแนนแบบครึ่งคะแนน 0.5 ได้ กระบวนการประเมินคณะทำงานของ ICRG จะรวบรวมข้อมูลทางการเมืองและแปลงผลเป็นคะแนนความเสี่ยงตามชุดคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสอดคล้องทั้งในเชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศและเชิงช่วงเวลา

2) สถานการณ์โลก

สถานการณ์การทุจริตโลกตามรายงานของ International Country Risk Guide 2025[39] โดยสถาบัน PRS Group กล่าวถึงพฤติการณ์รูปแบบหลักของการทุจริต ประกอบด้วย ระบบอุปถัมภ์และการเล่นพรรคเล่นพวก การจัดสรรตำแหน่งหรือโควตาทางธุรกิจผ่านความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าขีดความสามารถทางธุรกิจ การขาดความโปร่งใสในเส้นทางการเงินของพรรคการเมืองที่เอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุน ซึ่งนำไปสู่การผูกขาดและการบิดเบือนกลไกตลาดเสรี

สถานการณ์และแนวโน้มความเสี่ยงการทุจริตโลก ปี พ.ศ. 2568 จากรายงาน ICRG และ PRS สะท้อนว่าความโปร่งใสทั่วโลกลดลงเป็นครั้งแรกในรอบทศวรรษ โดยคะแนนเฉลี่ย CPI ลดจาก 43 คะแนน เหลือ 42 คะแนน สะท้อนภาวะชะงักงันของการต่อต้านการทุจริต ซึ่งสัมพันธ์กับวิกฤตประชาธิปไตยและการรวมศูนย์อำนาจในหลายประเทศ ส่งผลให้ประสิทธิภาพของสถาบันตรวจสอบอ่อนแอและเพิ่มความเสี่ยงต่อการลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งนี้ PRS ระบุว่าการทุจริตส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของนโยบายรัฐ ก่อให้เกิดตลาดมืดและเพิ่มต้นทุนการดำเนินธุรกิจของนักลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาเชิงภูมิภาค พบว่า

กลุ่มประเทศที่มีความเสี่ยงต่ำ เช่น ประเทศเดนมาร์ก ประเทศฟินแลนด์ และประเทศสิงคโปร์ มีจุดเด่นด้านระบบราชการดิจิทัล หลักนิติธรรมที่เข้มแข็ง และการบริหารงานที่แยกผลประโยชน์ส่วนตนออกจากผลประโยชน์สาธารณะอย่างชัดเจน จึงสามารถรักษาระดับความโปร่งใสและธรรมาภิบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มประเทศที่มีความเสี่ยงปานกลาง/ผันผวน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปบางส่วนเผชิญความผันผวนทางนโยบายและมาตรการภาษี รวมถึงแรงกดดันทางสังคมที่ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจของภาคประชาชนต่อความโปร่งใสของรัฐ

กลุ่มประเทศที่มีความเสี่ยงสูง/ภาวะวิกฤต เช่น แอฟริกาใต้ อเมริกาใต้ (ประเทศเวเนซุเอลา) และบางส่วนของเอเชียประสบปัญหา “การลอยนวลพ้นผิดเชิงระบบ”[40] กระบวนการยุติธรรมถูกแทรกแซง

นอกจากนี้ รายงาน ICRG 2025 ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการทุจริตที่อันตรายที่สุดต่อนักลงทุนในปัจจุบันคือ “การทุจริตเชิงนโยบายเพื่อแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ”[41] การลดลงของคะแนนธรรมาภิบาลในภาพรวมสะท้อนว่า มาตรการทางกฎหมายแบบดั้งเดิมไม่สามารถรับมือกับการทุจริตที่ซับซ้อนได้ รัฐบาลและบรรษัทข้ามชาติจึงจำเป็นต้องยกระดับการตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกและการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาวิเคราะห์ (Geospatial and AI Analysis) เพื่อตรวจจับความผิดปกติเชิงพฤติกรรมในห่วงโซ่อุปทานระดับโลกก่อนที่ความเสี่ยงด้านการทุจริตจะลุกลามจนกลายเป็นวิกฤตการณ์เสถียรภาพของรัฐบาลแหล่งอ้างอิงข้อมูล[42]

---

[39] The PRS Group. (2026). *International Country Risk Guide 2025*. PRS Group.

[40] การลอยนวลพ้นผิดเชิงระบบ (Systemic Impunity) คือ ภาวะที่ผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะผู้มีอำนาจหรือเจ้าหน้าที่รัฐ สามารถหลีกเลี่ยงการรับโทษทางกฎหมายได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เกิดจากการที่กลไกรัฐและกระบวนการยุติธรรมล้มเหลวในการตรวจสอบ ทำให้เกิดความอยุติธรรมและผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยา

[41] การทุจริตเชิงนโยบายเพื่อแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Rent-Seeking and Regulatory Capture) คือ การที่กลุ่มทุนหรือผู้มีอิทธิพลร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อล็อกสเปก ออกกฎหมาย หรือกำหนดนโยบายของประเทศให้เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องของตนเอง ทำให้สามารถผูกขาดและโกยกำไรมหาศาลได้อย่างถูกกฎหมาย โดยที่สังคมและประชาชนเป็นผู้แบกรับความสูญเสีย

[42] The PRS Group. *International Country Risk Guide - ICRG Methodology and Monthly Reports 2025.* PRS Group.

3) สถานการณ์ประเทศไทย

ค่าคะแนน PRS ของประเทศไทยใน ปี พ.ศ. 2566 - 2568 พบว่า ค่าคะแนนในปี พ.ศ. 2566 32 คะแนน ก่อนเพิ่มขึ้น 1 คะแนน เป็น 33 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 และค่าคะแนนมีความคงที่ในปี พ.ศ. 2568 ดังรูปที่ 9 แสดงให้เห็นว่าความเสี่ยงด้านการทุจริตในสายตาของนักลงทุนต่างประเทศลดลงเพียงเล็กน้อย แต่ยังไม่เพียงพอที่จะสร้างความเชื่อมั่นในระดับสูง สะท้อนว่าภาคธุรกิจยังคงกังวลต่อความโปร่งใสของระบบราชการและกระบวนการอนุมัติอนุญาตต่าง ๆ

รูปที่ 9 ค่าคะแนนจาก The PRS Group International Country Risk Guide (PRS) ปี พ.ศ. 2566 – 2568

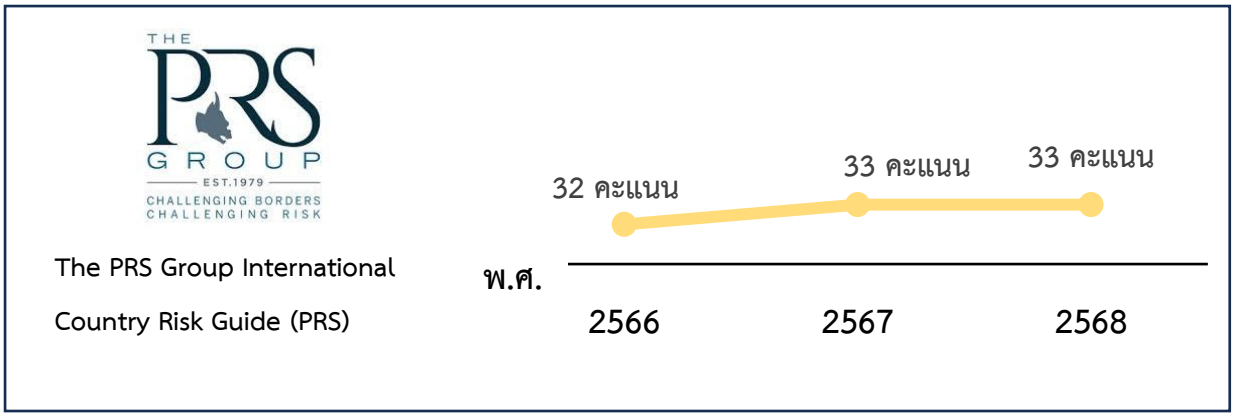

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตจากรายงานดัชนีความเสี่ยงระหว่างประเทศ พ.ศ. 2568 โดยสถาบัน The PRS Group สรุปภาพรวมและสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยจากแบบจำลองการประเมินของ The PRS Group ในปี พ.ศ. 2568 ดัชนีความเสี่ยงด้านการทุจริตในภาครัฐของประเทศไทยมีทิศทางที่สอดคล้องกับคะแนน CPI ซึ่งปรับตัวลดลงจาก 34 คะแนน เป็น 33 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 100) ส่งผลให้อันดับโลกของประเทศไทยร่วงลงถึง 9 อันดับ มาอยู่ที่ อันดับ 116 จาก 182 ประเทศทั่วโลก ซึ่งเป็นเกณฑ์คะแนนที่ต่ำที่สุดและสะท้อนแนวโน้มการถดถอยเชิงธรรมาภิบาลอย่างชัดเจน ความเสี่ยงเชิงระบบจากเครือข่ายอุปถัมภ์ เกณฑ์การประเมินของ ICRG ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงดัชนีการเรียกรับเงินสินบนระดับปฏิบัติการเท่านั้น แต่พุ่งเป้าไปที่ความเสี่ยงอันเกิดจากการบิดเบือนกลไกนโยบายรัฐ ซึ่งประเทศไทยถูกประเมินว่ายังคงมีลักษณะความเสี่ยงประเภท “ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดผิดปกติระหว่างภาคการเมืองและกลุ่มทุนเอกชน” รวมถึงระบบการเล่นพรรคเล่นพวกในกระบวนการจัดสรรทรัพยากรภาครัฐที่มีต้นทุนแฝงทางการค้า รายงานระบุว่าปัญหาการทุจริตทำหน้าที่เสมือนเป็นต้นทุนแฝงหรือภาษีทางอ้อมสำหรับการดำเนินธุรกิจในประเทศไทย ส่งผลให้นักลงทุนต่างชาติประเมินว่าประเทศไทยมีสภาวะความเสี่ยงทางการเมืองที่สูงขึ้นและบั่นทอนเสถียรภาพในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ นอกจากนี้ ในมิติความเสี่ยงและการบิดเบือนกลไกธรรมาภิบาล จากรายงานของ ICRG สามารถจำแนกความเปราะบางเชิงโครงสร้างของประเทศไทยได้ ดังนี้

(1) กฎระเบียบภาครัฐที่ซับซ้อนและการควบคุมที่ล้าสมัย เอื้อให้เกิดช่องว่างในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ ก่อให้เกิดพฤติกรรมการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ ในการอนุมัติและออกใบอนุญาตทางธุรกิจ ความโปร่งใสในระบบทุนทางการเมือง การขาดกลไกการควบคุมตรวจสอบเส้นทางการเงินและผู้สนับสนุนพรรคการเมืองในลักษณะเปิดเผย ส่งผลให้เกิดการทุจริตเชิงนโยบาย เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุนผู้สนับสนุนเสถียรภาพและกระบวนการตรวจสอบ

(2) ความเป็นอิสระและประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานตรวจสอบและระบบตุลาการยังคงเผชิญข้อกังขาจากสังคม ประกอบกับความผันผวนทางการเมือง ส่งผลให้เกิดความกังวลเรื่อง “วัฒนธรรมการลอยนวลพ้นผิดเชิงระบบ”

(3) การวิเคราะห์เปรียบเทียบในระดับภูมิภาค ข้อมูลจากรายงานและการสำรวจชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยมีระดับดัชนีธรรมาภิบาลและคะแนนความโปร่งใสอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลก (42 คะแนน) โดยในระดับภูมิภาคอาเซียน ประเทศไทยมีระดับคะแนนตามหลังหลายประเทศอย่างมีนัยสำคัญ เช่น ประเทศสิงคโปร์ (84 คะแนน) ประเทศมาเลเซีย (52 คะแนน) และประเทศเวียดนาม (41 คะแนน) สะท้อนว่ามาตรการปฏิรูปเพื่อต่อต้านการทุจริตของประเทศไทยในปัจจุบันยังขาดการบังคับใช้ที่เป็นรูปธรรมและขาดเจตจำนงทางการเมือง (Political Will) ที่เข้มแข็งพอในการยกระดับมาตรฐานให้เท่าทันบริบทโลก

ดังนั้น เพื่อลดความเสี่ยงด้านการทุจริตตามกรอบการประเมินของ ICRG และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สำคัญ คือ การลดขั้นตอนทางกฎหมายและดุลพินิจ การเร่งรัดการปฏิรูประบบราชการไปสู่รัฐบาลดิจิทัลในกระบวนการอนุมัติ อนุญาต และการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เพื่อจำกัดช่องทางการเผชิญหน้าและการเรียกรับสินบนของเจ้าหน้าที่การเปิดเผยข้อมูลผู้รับประโยชน์ที่แท้จริง และการกำหนดให้ภาคเอกชนที่เข้าประมูลโครงการของรัฐต้องเปิดเผยรายชื่อผู้ถือหุ้นและผู้ได้รับผลประโยชน์ขั้นสุดท้าย เพื่อสกัดกั้นปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนและการสมยอมราคา (Collusive Tendering)[43][44]

4) ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการทุจริตของประเทศไทยตามกรอบการประเมินผล International Country Risk Guide (ICRG) คือ

(1) มาตรการเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา การปฏิรูประบบราชการเพื่อขจัดระบบอุปถัมภ์และการเล่นพรรคเล่นพวก โดยการกำหนดหลักเกณฑ์การเข้าสู่ตำแหน่ง การเลื่อนขั้นและการแต่งตั้งข้าราชการระดับสูงให้อยู่บนพื้นฐานของระบบคุณธรรมอย่างเคร่งครัด ลดทอนอำนาจการใช้ดุลพินิจฝ่ายการเมืองในการแทรกแซงข้าราชการประจำ และการเพิ่มความเข้มงวดของประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน และจัดให้มีกลไกตรวจสอบภายนอกที่เป็นอิสระในการกลั่นกรองบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

---

[43] The PRS Group. (2026). *International Country Risk Guide - ICRG Methodology and Monthly Reports 2025.* The PRS Group.

[44] The PRS Group. (2026). *The Quality of Government Institute (QoG), University of Gothenburg International.* The PRS Group.

(2) การควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเมืองและภาคธุรกิจ ควรปรับปรุงมาตรการควบคุมและตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างนักการเมือง ข้าราชการระดับสูง กับกลุ่มทุนหรือผู้รับเหมาภาคเอกชนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เพื่อป้องกันสภาวะ “ทุนผูกขาดงบประมาณรัฐ” หรือการเอื้อประโยชน์ในการประมูลโครงการภาครัฐ และการยกระดับมาตรฐานการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐตามมาตรฐานสากล โดยใช้ระบบการตรวจสอบทางอิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบเพื่อลดการปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการ

(3) การเพิ่มความโปร่งใสในระบบการเงินและทุนสนับสนุนของพรรคการเมือง โดยการกำหนดให้มีการเปิดเผยบัญชีรายรับ-รายจ่าย และแหล่งที่มาของเงินทุนสนับสนุนพรรคการเมืองในทุกมิติอย่างเป็นสาธารณะ เพื่อป้องกัน “เงินทุนลึกลับ” หรือการครอบงำพรรคการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม โดยบังคับใช้บทลงโทษขั้นรุนแรงต่อพรรคการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการรับบริจาคเงินทุน เพื่อตัดวงจรการทุจริตเชิงนโยบายถอนทุนคืนภายหลังการเลือกตั้ง

(4) การยกระดับประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายและหลักนิติธรรม โดยการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) เพื่อให้การไต่สวนและการลงโทษผู้กระทำผิดเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เสมอภาค และปราศจากการเลือกปฏิบัติ และปรับปรุงมาตรการคุ้มครองพยานและผู้แจ้งเบาะแสการทุจริต (Whistleblower Protection) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากภาคประชาชนและบุคลากรภายในหน่วยงานรัฐ[45][46][47]

1.3.7 World Economic Forum Executive Opinion Survey 2025 (WEF)

1) ข้อมูลพื้นฐาน

World Economic Forum หรือ WEF เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีความเป็นอิสระ มุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ เพื่อปรับปรุงสภาวะของโลก โดยได้รับการจดทะเบียนในรูปแบบของมูลนิธิที่ไม่แสวงหาผลกำไรเมื่อปี พ.ศ. 2514 และมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ กรุงเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส WEF มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงผู้นำจากภาคธุรกิจ การเมือง วิชาการ และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันกำหนดวาระในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับอุตสาหกรรม

---

[45] The PRS Group. (2025). *International Country Risk Guide (ICRG) Risk Model and Country Report*. Available from: The PRS Group, Inc. https://www.prsgroup.com.

[46] The Quality of Government Institute. (2025). *The QoG Dataset: International Country Risk Guide Indicators (icrg_qog)*. University of Gothenburg.

[47] Transparency International. (2026). *Corruption Perceptions Index 2025: Technical Report and Source Description (Incorporating ICRG Data).* The PRS Group.

WEF มีการดำเนินการประเมินสภาวการณ์การทุจริตผ่านการสำรวจความคิดเห็นผู้บริหาร (Executive Opinion Survey : EOS) ซึ่งเป็นเครื่องมือรายปีที่สำคัญในการรวบรวมข้อมูลเชิงลึก โดยข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจเป็นองค์ประกอบหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์และจัดทำดัชนีชี้ความสามารถในการแข่งขันระดับโลก (Global Competitiveness Index : GCI) รวมถึงดัชนีอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนภาพลักษณ์และปัจจัยสนับสนุนเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจในระยะยาว รวมถึงการจัดทำดัชนีดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ด้วย

การจัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ประจำปี พ.ศ. 2568 ข้อมูลจากแบบสำรวจ EOS ได้รับการรวบรวมในช่วงระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2568 โดยครอบคลุมทั้งสิ้น 116 ประเทศ ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนมุมมองของผู้บริหารระดับสูงต่อสภาวการณ์การทุจริต โดยเฉพาะในประเด็นการเรียกรับสินบนและการใช้เงินงบประมาณภาครัฐเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งถือเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญต่อธรรมาภิบาลและการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสากล โดยการสำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหารระดับสูงกำหนดมาตราส่วนการประเมินไว้ในช่วงคะแนนระหว่าง 1 ถึง 7 โดยที่คะแนนระดับ 1 หมายถึง อุบัติการณ์ของการทุจริตหรือการกระทำผิด “เกิดขึ้นเป็นปกติหรือบ่อยครั้งมาก” คะแนนระดับ 7 หมายถึง “ไม่เคยปรากฏหรือเกิดขึ้นเลย”

ข้อคำถามในการประเมิน ผู้บริหารจะพิจารณาจากชุดข้อคำถามสำคัญ 2 ประเด็นหลัก ครอบคลุมรูปแบบการทุจริตที่ส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจและธรรมาภิบาลภาครัฐ ประกอบด้วย **การเรียกรับหรือจ่ายเงินสินบนนอกระบบ** เป็นการประเมินความถี่ของการจ่ายเงินพิเศษที่ไม่มีการลงบันทึกหลักฐาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานใน 5 ประเด็น ได้แก่ (ก) การนำเข้าและส่งออก (ข) การบริการสาธารณูปโภค (ค) การชำระภาษีประจำปี (ง) การประมูลสัญญาจ้างและใบอนุญาตภาครัฐ และ (จ) การพิจารณาคดีของฝ่ายตุลาการ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการตัดสิน และ**การเบี่ยงเบนเงินงบประมาณภาครัฐ** เป็นการประเมินความถี่ของการรั่วไหลหรือการนำเงินงบประมาณแผ่นดินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์เพื่อเอื้อประโยชน์แก่บริษัท บุคคล หรือกลุ่มบุคคล อันเป็นผลมาจากพฤติกรรมการทุจริต

2) สถานการณ์โลก

สถานการณ์โลกจากการวิเคราะห์รายงานความเสี่ยงโลกปี พ.ศ. 2569 โดยสภาเศรษฐกิจโลก ภาพรวมสถานการณ์โลกยุคแห่งการแข่งขันและความไม่แน่นอน และกำลังก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการแข่งขัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่โครงสร้างความร่วมมือเดิมเริ่มเสื่อมถอย และรัฐบาลต่าง ๆ หันไปใช้กรอบการทำงานในระดับภูมิภาคแทนพหุภาคีนิยม จากการสำรวจ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญร้อยละ 50 คาดการณ์ว่าแนวโน้มโลกในช่วง 2 ปีข้างหน้าจะอยู่ในสภาวะปั่นป่วนหรือมีพายุรุนแรง และสัดส่วนนี้จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 57 ในช่วง 10 ปีข้างหน้า โดยมีเพียงร้อยละ 1 เท่านั้นที่คาดว่าโลกจะอยู่ในสภาวะสงบ

สถานการณ์ทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ การเผชิญหน้าทางภูมิเศรษฐศาสตร์ได้กลายเป็นความเสี่ยงที่รุนแรงที่สุดในระยะสั้น โดยมีการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจ เช่น การกำหนดภาษีศุลกากร มาตรการคว่ำบาตร และการควบคุมการลงทุน เพื่อแสวงหาความได้เปรียบทางยุทธศาสตร์

และสร้างความมั่นคงแห่งชาติ รายงานระบุว่าร้อยละ 68 ของผู้ตอบแบบสอบถามมองว่าระเบียบโลกในอีก 10 ปีข้างหน้าจะเป็น “ระเบียบแบบหลายขั้วหรือแตกแยก” ซึ่งมหาอำนาจระดับกลางและระดับใหญ่จะแข่งขันกันกำหนดกฎเกณฑ์เอง

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและหนี้สิน ความเปราะบางทางการเงิน ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจมีอัตราการพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความกังวลเรื่องการถดถอยของเศรษฐกิจ และอัตราเงินเฟ้อ วิกฤตหนี้สิน ระดับหนี้รวมทั่วโลกพุ่งสูงถึง 251 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 235 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมโลก (GDP) ในปี พ.ศ. 2567 รัฐบาลหลายประเทศต้องเผชิญกับภาระการชำระหนี้ที่สูงขึ้นในขณะที่มีแรงกดดันด้านการใช้จ่ายเพื่อโครงสร้างพื้นฐานและการป้องกันประเทศ อีกทั้งภาวะฟองสบู่ในสินทรัพย์มีความกังวลอย่างยิ่งเกี่ยวกับราคาหุ้นของบริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งอาจนำไปสู่การแตกของฟองสบู่สินทรัพย์หากผลตอบแทนไม่เป็นไปตามความคาดหมาย

สถานการณ์ทางสังคมและความเหลื่อมล้ำ ความแตกแยกในสังคมเป็นความเสี่ยงที่รุนแรงอันดับ 3 ในช่วง 2 ปีข้างหน้า โดยมีมูลเหตุจากความเหลื่อมล้ำทางรายได้และโอกาสที่ขยายตัวกว้างขึ้น

สถานการณ์ด้านเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ได้เปลี่ยนสถานะจากเทคโนโลยีอุบัติใหม่มาเป็น “พลังเชิงโครงสร้าง” ที่กำหนดทิศทางเศรษฐกิจและสังคม แม้จะมีโอกาสมหาศาลแต่ก็นำมาซึ่งความเสี่ยงด้านการว่างงานจากการทดแทนด้วยเครื่องจักร และความเสี่ยงในการนำไปใช้ในทางที่ผิดทางการทหาร

สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม แม้ในระยะสั้น (2 ปี) ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมจะถูกลดความสำคัญลงในเชิงเปรียบเทียบเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ที่เร่งด่วนกว่า แต่ในระยะยาว (10 ปี) เหตุการณ์สภาพอากาศสุดขั้วยังคงถูกจัดให้อยู่ในอันดับ 1 ของความเสี่ยงที่รุนแรงที่สุด โดยมีความกังวลเกี่ยวกับการล่มสลายของระบบนิเวศและการเปลี่ยนแปลงที่ไม่อาจย้อนกลับได้ของระบบโลก

3) สถานการณ์ประเทศไทย

ค่าคะแนน WEF ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2566 - 2568 พบว่า ค่าคะแนนมีความผันผวน โดยในปี พ.ศ. 2566 มีค่าคะแนน 36 คะแนน และลดลงในปี พ.ศ. 2567 โดยมีค่าคะแนน 34 คะแนน และเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2568 คือ 35 คะแนน ดังรูปที่ 10 สะท้อนว่าภาคธุรกิจยังมีความกังวลเกี่ยวกับการใช้อำนาจของภาครัฐ ความโปร่งใสของกระบวนการอนุมัติ และประสิทธิภาพของระบบราชการ ซึ่งอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการลงทุน

รูปที่ 10 ค่าคะแนนจาก World Economic Forum Executive Opinion Survey (WEF) ปี พ.ศ. 2566 – 2568

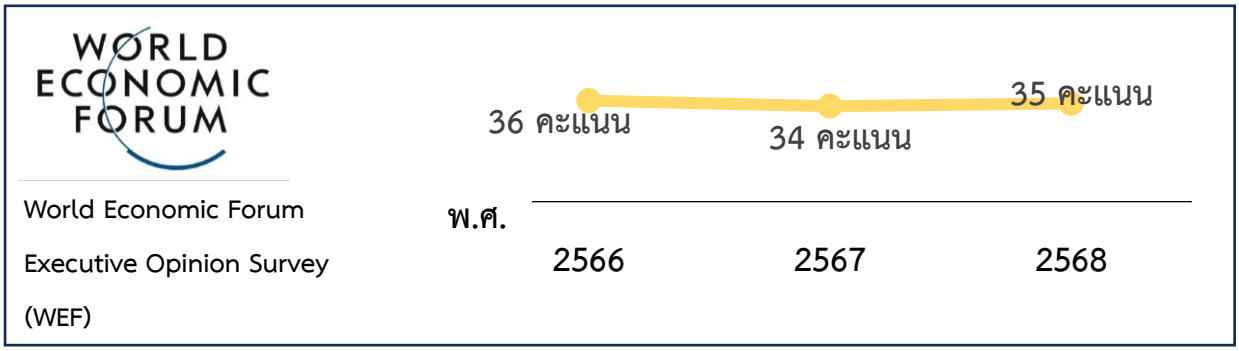

จากการวิเคราะห์รายงานความเสี่ยงโลกปี พ.ศ. 2569 โดยสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ความเสี่ยงที่สำคัญของประเทศไทย[48] ได้ดังนี้

(1) สถานการณ์หนี้สิน ประเทศไทยเผชิญความเสี่ยงด้านปัญหาหนี้สินทั้งในภาคสาธารณะ ภาคธุรกิจ และภาคครัวเรือน ภาระหนี้ที่พุ่งสูงขึ้นส่งผลให้ภาคส่วนต่าง ๆ ประสบความยากลำบากในการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะล้มละลายหรือการขาดสภาพคล่องในวงกว้าง ความเสี่ยงมีความเชื่อมโยงกับอัตราดอกเบี้ยโลกที่ยังคงอยู่ในระดับสูงและความจำเป็นในการใช้จ่ายของภาครัฐเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งอาจบั่นทอนเสถียรภาพทางการเงินในระยะยาว

(2) ภาวะเศรษฐกิจถดถอย ประเทศไทยเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจชะงักงันหรือการหดตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ สถานการณ์ดังกล่าวเป็นผลกระทบจากการรวมตัวของปัจจัยลบ ได้แก่ นโยบายการค้าแบบคุ้มกัน และความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อภาคการส่งออก รายงานระบุว่าประเทศไทยในฐานะเศรษฐกิจที่พึ่งพาการค้าโลก มีความสุ่มเสี่ยงต่อการชะลอตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั่วโลก ซึ่งอาจนำไปสู่สภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่ยืดเยื้อ

(3) การขาดโอกาสทางเศรษฐกิจหรือการว่างงาน ประเทศไทยมีความเสี่ยงด้านความเสื่อมถอยเชิงโครงสร้างของโอกาสในการประกอบอาชีพ ปัญหานี้เกิดจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างทักษะแรงงานกับความต้องการของตลาด และอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งทุนหรือเทคโนโลยีสำหรับประชากรบางกลุ่ม นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานจากผลกระทบของเทคโนโลยีอาจส่งผลให้เกิดการว่างงานเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นปัจจัยบั่นทอนความมั่นคงทางสังคม

(4) ผลกระทบอันไม่พึงประสงค์จากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ประเทศไทยจัดให้ความเสี่ยงจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความเสี่ยงมีความครอบคลุมถึงการนำ AI มาใช้ทดแทนแรงงานมนุษย์อย่างรวดเร็วเกินกว่าที่ระบบธรรมาภิบาลและการรีสกิลจะปรับตัวทัน ตลอดจนความกังวลเรื่องการใช้ AI ในการสร้างข้อมูลบิดเบือน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในสถาบันต่าง ๆ และความสามัคคีในสังคม

(5) ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และทรัพย์สิน รายงานชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างเศรษฐกิจปัจจุบันมีลักษณะเป็น “K-shaped”[49] ซึ่งกลุ่มผู้มีสินทรัพย์หรือทักษะสูงได้รับประโยชน์จากการฟื้นตัวและเทคโนโลยีใหม่ ในขณะที่แรงงานไร้ฝีมือและกลุ่มเปราะบางประสบความยากลำบากจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น ความเหลื่อมล้ำที่ขยายตัวนี้ถือเป็นปัจจัยหลักที่กระตุ้นให้เกิดความแตกแยกในสังคมและการล่มสลายของสัญญาประชาคม

---

[48] World Economic Forum. (2026). *The Global Risks Report 2026*. World Economic Forum.

[49] โครงสร้างเศรษฐกิจแบบ K-shaped คือ เศรษฐกิจที่เติบโตแบบสองทิศทาง ด้านบนของตัว K (K ขาบน) คือ กลุ่มคนรวยและบริษัทยักษ์ใหญ่ที่ยังคงเติบโตและใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ขณะที่ด้านล่าง (K ขาล่าง) คือ กลุ่มรายได้ต่ำและธุรกิจขนาดเล็กที่ยังคงแย่ลงหรือซบเซาทรุดตัวต่อเนื่อง

4) ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

แนวทางในการปรับปรุงธรรมาภิบาล การสร้างความเชื่อมั่นในสถาบัน และการเสริมสร้างหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการยกระดับค่าคะแนน CPI สามารถสรุปข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

(1) การเสริมสร้างหลักนิติธรรม จากการที่โลกกำลังเผชิญกับสภาวะ “หลักนิติธรรมถดถอยทั่วโลก” โดยร้อยละ 68 ของประเทศที่สำรวจมีคะแนนด้านหลักนิติธรรมลดลง ประเทศไทยควรเร่งปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้มีความเสมอภาคและโปร่งใส เพื่อป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจ ซึ่งเป็นรากฐานของการลดปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ

(2) การเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจ รายงานระบุว่ากลไกการปรึกษาหารือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนสำคัญในการสร้างความโปร่งใสรอบด้านในกระบวนการตัดสินใจ ประเทศไทยควรพัฒนาช่องทางที่เอื้อให้ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมสามารถตรวจสอบและมีส่วนร่วมในนโยบายภาครัฐ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ชัดเจนและลดโอกาสในการใช้ดุลพินิจที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มทุน

(3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน การสร้างความรับผิดชอบและความเชื่อมั่น จะเกิดขึ้นได้จากการดึงเอาทรัพยากร ความรู้ และข้อมูลจากพันธมิตรหลายภาคส่วนมาใช้ร่วมกัน การยกระดับคะแนน CPI ควรเน้นการสร้างแพลตฟอร์มในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างรัฐบาล ธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและขยายผลความสำเร็จอย่างยั่งยืน

(4) การสร้างความเชื่อมั่นในระบบดิจิทัลและข้อมูลในยุคที่ข้อมูลบิดเบือน และเทคโนโลยี AI สามารถบ่อนทำลายความเชื่อมั่นในสถาบันหลักได้ ภาครัฐควรลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ปลอดภัยและระบบพิสูจน์ตัวตนที่น่าเชื่อถือ เพื่อลดช่องว่างในการทุจริตผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการสนับสนุนมาตรฐานความโปร่งใสของข้อมูล เช่น เทคโนโลยี Blockchain เพื่อใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐ

(5) การฟื้นฟูสัญญาประชาคม ความรู้สึกถูกทอดทิ้งและความเหลื่อมล้ำเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดความไม่ไว้วางใจในธรรมาภิบาล ประเทศไทยควรเน้นการบริหารราชการที่ทั่วถึงและครอบคลุมทั้งในเชิงภาษา ภูมิศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์สังคม เพื่อลดช่องว่างระหว่างชนชั้นนำและประชาชน การสร้างความตระหนักรู้และการศึกษา จะเป็นหัวใจสำคัญในการปรับเปลี่ยนค่านิยม กติกา และความสัมพันธ์ร่วมกันในสังคม เพื่อตอบรับกับวิกฤตและความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ รวมถึงการสร้างความเชื่อมั่นว่ากลไกของรัฐจะส่งมอบความเป็นธรรมและโอกาสที่เท่าเทียมได้จริง

1.3.8 World Justice Project Rule of Law Index 2025 (WJP)

1) ข้อมูลพื้นฐาน

World Justice Project หรือ WJP เป็นองค์กรอิสระระดับสากลที่ไม่แสวงหาผลกำไร มุ่งเน้นการขับเคลื่อนและส่งเสริมหลักนิติธรรม เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความก้าวหน้า สร้างโอกาส และความเท่าเทียม การดำเนินงานของ WJP ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญที่ว่าหลักนิติธรรมเป็นพื้นฐานของคุณภาพชีวิตในสังคม และการแสวงหาความร่วมมือจากหลากหลายสาขาวิชาชีพเพื่อเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการสร้างความตระหนักรู้และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมทั่วโลก

สำหรับการจัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ประจำปี พ.ศ. 2568 ข้อมูลจาก WJP มุ่งเน้นไปที่ดัชนีเรื่องการปราศจากการทุจริต ซึ่งเป็นการประเมินผ่านข้อคำถามจำนวน 53 ข้อ เพื่อชี้วัดระดับการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตนของเจ้าหน้าที่รัฐ ขอบเขตการประเมินครอบคลุมหน่วยงานหลายภาคส่วน ได้แก่ ระบบสาธารณสุข หน่วยงานกำกับดูแลของรัฐ กองทัพ ตำรวจ และศาล โดยมีการจำแนกคะแนนออกเป็น 4 ดัชนีย่อยหลัก ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่ในฝ่ายบริหาร (2) เจ้าหน้าที่ในฝ่ายตุลาการ (3) เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหาร และ (4) เจ้าหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติ

ด้านเกณฑ์การวัดผล WJP กำหนดมาตราส่วนคะแนนต่อเนื่องตั้งแต่ 0 ถึง 1 โดยที่ 0 คะแนน หมายถึง ระดับการยึดมั่นในหลักนิติธรรมที่น้อย (หรือมีการทุจริตสูง) และ 1 คะแนน หมายถึง การปฏิบัติตามหลักนิติธรรมที่ดียิ่งขึ้น (หรือไม่มีการทุจริต) เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่จำแนกตามโครงสร้างอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน WJP ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อคำถามทั้งหมดแล้วจัดกลุ่มออกเป็น 4 ดัชนีย่อย ประกอบด้วย

เจ้าหน้าที่ในฝ่ายบริหาร ประเมินว่าเจ้าหน้าที่ในสังกัดฝ่ายบริหารไม่มีพฤติกรรมการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตน

เจ้าหน้าที่ในฝ่ายตุลาการ ประเมินความโปร่งใสและการปราศจากการทุจริตภายในระบบศาลและบุคลากรทางกฎหมาย

เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหาร ประเมินพฤติกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกองทัพและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย

เจ้าหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติ ประเมินระดับความโปร่งใสและธรรมาภิบาลของสมาชิกในสภานิติบัญญัติ

2) สถานการณ์โลก

สถานการณ์โลกจากรายงาน World Justice Project[50] มีดัชนีที่ใช้เกณฑ์วัดผล 8 ประการ ประกอบด้วย 1) ข้อจำกัดอำนาจรัฐ 2) การปราศจากการทุจริต 3) รัฐบาลเปิดเผย 4) สิทธิขั้นพื้นฐาน 5) ความสงบเรียบร้อยและความมั่นคง 6) การบังคับใช้กฎระเบียบ 7) ความยุติธรรมทางแพ่ง และ 8) ความยุติธรรมทางอาญา เพื่อสะท้อนภาพรวมของความรับผิดชอบและความโปร่งใสในแต่ละรัฐ ข้อมูลในปี พ.ศ. 2568 แสดงให้เห็นถึงภาวะถดถอยของหลักนิติธรรม โดยเฉพาะการขยายตัวของอำนาจนิยมและการลิดรอนสิทธิเสรีภาพในหลายภูมิภาค นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นว่าหลักนิติธรรมที่เข้มแข็งส่งผลบวกโดยตรงต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ สันติภาพ และคุณภาพชีวิตของประชากร โดยผู้สนใจสามารถเข้าถึงรายละเอียดเชิงลึกและเครื่องมือเปรียบเทียบข้อมูลย้อนหลังเพิ่มเติมได้ผ่านระบบออนไลน์ของโครงการ

สถานการณ์หลักนิติธรรม ในระดับสากลตามรายงานของดัชนีหลักนิติธรรมโดย World Justice Project ประจำปี พ.ศ. 2568 ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มที่น่ากังวลอย่างยิ่ง โดยระบุว่าโลกกำลังเผชิญกับ “ภาวะถดถอยของหลักนิติธรรม” ที่ทวีความรุนแรงและเร่งตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าประเทศส่วนใหญ่ถึง

[50]World Justice Project (WJP). (2026). *Rule of Law Index 2025*. WJP.

ร้อยละ 68 มีคะแนนหลักนิติธรรมลดลง ซึ่งถือเป็นการลดลงต่อเนื่องเป็นปีที่ 8 ติดต่อกัน โดยจำนวนประเทศที่มีสถานการณ์แย่ลงนั้นมีสัดส่วนที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2567 โดยปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญที่นำไปสู่ความถดถอย คือ การขยายตัวของลัทธิอำนาจนิยม ส่งผลกระทบโดยตรงต่อกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ โดยเฉพาะความอิสระของสถาบันตุลาการและฝ่ายนิติบัญญัติที่ลดน้อยลง ทำให้รัฐบาลขาดการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ประชาชนมากกว่าร้อยละ 70 ของประเทศทั่วโลก ยังถูกปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงออก การรวมกลุ่ม และการชุมนุม อย่างไรก็ตาม แม้ภาพรวมของหลักนิติธรรมโลกจะมีแนวโน้มถดถอย แต่ยังปรากฏพัฒนาการเชิงบวกในบางประเทศที่สามารถยกระดับหลักนิติธรรมได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่น สาธารณรัฐโดมินิกัน ซึ่งมีอัตราการพัฒนาสูงที่สุด และในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก ประเทศไทย ได้รับการระบุว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความก้าวหน้าในการพัฒนาหลักนิติธรรม สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่าการเสื่อมถอยของหลักนิติธรรมในระดับโลกเป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ โดยภาครัฐ ผู้กำหนดนโยบาย ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมจำเป็นต้องร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยืดหยุ่นของสถาบันทางกฎหมาย เพื่อธำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรม สิทธิเสรีภาพ และความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน

รูปที่ 11 ค่าเฉลี่ยคะแนนหลักนิติธรรมระดับภูมิภาคของโลกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2567 – พ.ศ. 2568

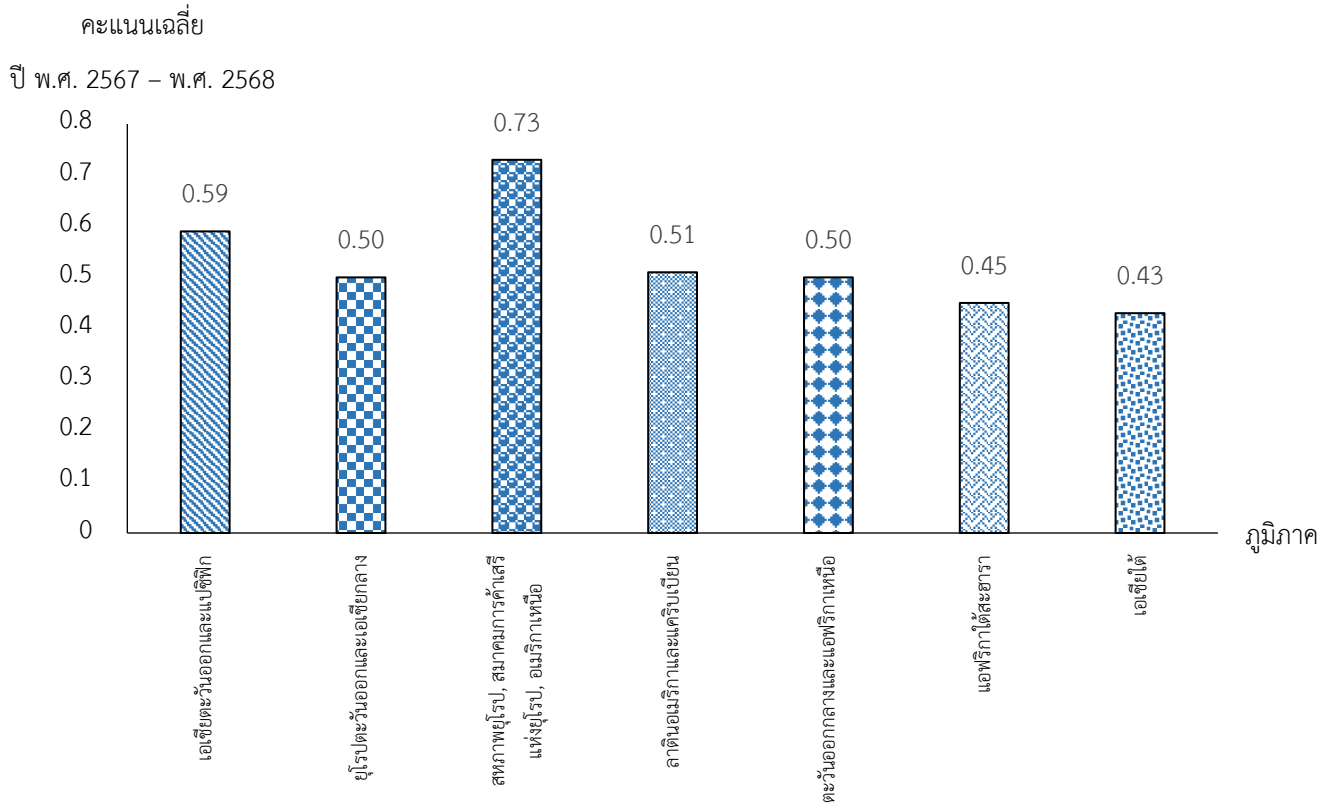

หมายเหตุ : คะแนนเฉลี่ยเต็ม 1 คะแนน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบสถานการณ์หลักนิติธรรมตามภูมิภาคต่าง ๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) สถานการณ์หลักนิติธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก ค่าเฉลี่ยคะแนนหลักนิติธรรมของภูมิภาคนี้อยู่ที่ 0.59 คะแนน ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยในหลายภูมิภาค แม้ว่าจะยังคงเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างในหลายมิติ เมื่อพิจารณาในภาพรวมภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกประกอบด้วยกลุ่มประเทศที่มีระดับการยึดมั่นในหลักนิติธรรมที่แตกต่างกันอย่างยิ่ง โดยมีประเทศนิวซีแลนด์ (0.83 คะแนน) และประเทศออสเตรเลีย (0.80 คะแนน) เป็นผู้นำในลำดับต้นของโลก ตามมาด้วยประเทศที่มีความเข้มแข็งทางระบบยุติธรรมอย่างประเทศญี่ปุ่น (0.78 คะแนน) และประเทศสิงคโปร์ (0.78 คะแนน) ในขณะที่ประเทศกัมพูชา (0.31 คะแนน) และประเทศเมียนมา (0.34 คะแนน) ยังคงอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีคะแนนต่ำสุดในภูมิภาคและในระดับโลกประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งในปีนี้ คือ การที่บางประเทศในภูมิภาคสามารถพัฒนาคะแนนให้สูงขึ้นสวนทางกับคะแนนเฉลี่ยของประเทศทั่วโลกที่มีคะแนนลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทย ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งใน “ผู้นำระดับภูมิภาคด้านการพัฒนาหลักนิติธรรม” โดยมีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.0 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า อย่างไรก็ตาม ยังคงไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบจากภาวะถดถอยของหลักนิติธรรมในระดับสากลได้ โดยประเทศอย่างประเทศอินโดนีเซีย (ลดลงร้อยละ -0.7) และฮ่องกง (ลดลงร้อยละ -0.5) ซึ่งมีคะแนนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยสำคัญของการถดถอย คือ การเพิ่มขึ้นของอำนาจนิยมที่ส่งผลให้การตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจรัฐอ่อนแอลง การจำกัดสิทธิเสรีภาพ และบทบาทของประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และสื่อมวลชนในการรวมตัว แสดงความคิดเห็น ตรวจสอบอำนาจรัฐ และมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมากกว่าร้อยละ 70 ของประเทศทั่วโลกกำลังประสบปัญหาการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของระบบยุติธรรมยังเป็นประเด็นที่มีความเหลื่อมล้ำสูง ซึ่งภายในภูมิภาคมีทั้งประเทศที่มีระบบการปราศจากการทุจริตที่เข้มแข็งมาก เช่น ประเทศสิงคโปร์ (0.93 คะแนน) และประเทศที่เผชิญกับวิกฤตความซื่อสัตย์สุจริตในฝ่ายนิติบัญญัติอย่างรุนแรง เช่น ประเทศไทย (0.25 คะแนน) ความแตกต่างนี้สะท้อนให้เห็นว่าความท้าทายหลักของภูมิภาคไม่ได้อยู่ที่การขาดแคลนตัวอย่างที่ดี แต่เป็นการสร้างสถาบันหลักนิติธรรมที่ยืดหยุ่นและสามารถต้านทานการแทรกแซงทางการเมืองได้

(2) สถานการณ์หลักนิติธรรมในภูมิภาคยุโรปตะวันออกและเอเชียกลาง มีคะแนนเฉลี่ยหลักนิติธรรมอยู่ที่ 0.50 คะแนน สะท้อนความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการบริหารกฎหมายระหว่างประเทศในภูมิภาค โดยประเทศจอร์เจียยังมีคะแนนสูงสุด (0.58 คะแนน) แม้ลดลงร้อยละ 2.4 ขณะที่ประเทศรัสเซียและประเทศตุรกีมีคะแนนต่ำสุด (0.41 คะแนน) และประเทศรัสเซียเป็นหนึ่งในประเทศที่มีคะแนนลดลงมากที่สุดของโลก (ร้อยละ -4.9) ด้านพัฒนาการเชิงบวก ประเทศมาซิโดเนียเหนือได้รับการยกย่องเป็นผู้นำระดับภูมิภาคด้านการพัฒนาหลักนิติธรรม โดยคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.3 รองลงมา คือ ประเทศแอลเบเนีย (ร้อยละ 1.2) และประเทศอุซเบกิสถาน (ร้อยละ 0.5) สะท้อนความพยายามปฏิรูปภายในประเทศ

อย่างไรก็ตาม ภูมิภาคยังเผชิญความท้าทายจากการขยายตัวของลัทธิอำนาจนิยม ซึ่งบั่นทอนกลไกตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจรัฐ จำกัดพื้นที่ภาคประชาสังคม และลดความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ นอกจากนี้ หลายประเทศยังมีปัญหาความโปร่งใสและการทุจริต โดยเฉพาะเบลารุสและตุรกีที่มีคะแนนความซื่อสัตย์ของฝ่ายนิติบัญญัติอยู่ในระดับต่ำ สะท้อนวิกฤตความเชื่อมั่นต่อกระบวนการนิติบัญญัติและธรรมาภิบาลของภาครัฐ

(3) สถานการณ์หลักนิติธรรมในสหภาพยุโรป สมาคมการค้าเสรียุโรป และอเมริกาเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยหลักนิติธรรมอยู่ที่ 0.73 คะแนน ซึ่งนับว่าสูงที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น แม้ยังปรากฏสัญญาณการถดถอยในบางประเทศ โดยประเทศเดนมาร์ก (0.90 คะแนน) ประเทศนอร์เวย์ (0.89 คะแนน) ประเทศฟินแลนด์ (0.87 คะแนน) และประเทศสวีเดน (0.85 คะแนน) ครองอันดับต้นของโลก สะท้อนความเข้มแข็งของหลักนิติธรรม การตรวจสอบถ่วงดุล และการปราศจากการทุจริต ขณะที่ประเทศเยอรมนี ประเทศลักเซมเบิร์ก และประเทศไอร์แลนด์ยังคงรักษามาตรฐานธรรมาภิบาลได้ในระดับสูง

อย่างไรก็ตาม ภูมิภาคเริ่มเผชิญภาวะถดถอยของหลักนิติธรรม โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งคะแนนลดลงร้อยละ 2.8 จนอยู่ในอันดับที่ 27 ของโลก จากความอ่อนแอด้านสิทธิขั้นพื้นฐานและความโปร่งใสของภาครัฐ ขณะที่ประเทศฮังการี มีคะแนนต่ำที่สุดในภูมิภาค (0.50 คะแนน) และลดลงร้อยละ 2.0 สะท้อนความท้าทายด้านหลักนิติธรรมที่ยังคงดำเนินต่อไปในบางประเทศของยุโรป

(4) สถานการณ์หลักนิติธรรมในภูมิภาคลาตินอเมริกาและแคริบเบียน มีคะแนนเฉลี่ยหลักนิติธรรมอยู่ที่ 0.51 คะแนน โดยมีความแตกต่างระหว่างประเทศค่อนข้างสูง คือ ประเทศอุรุกวัย (0.72 คะแนน) ประเทศคอสตาริกา (0.68 คะแนน) ประเทศบาร์เบโดส (0.66 คะแนน) และประเทศชิลี (0.66 คะแนน) ซึ่งเป็นประเทศที่มีผลการดำเนินงานโดดเด่น สะท้อนความเข้มแข็งของสถาบันตรวจสอบอำนาจรัฐ ความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ และการควบคุมการทุจริต

อย่างไรก็ตาม หลายประเทศเผชิญภาวะถดถอยของหลักนิติธรรม โดยเฉพาะประเทศเม็กซิโก และประเทศเอลซัลวาดอร์ ซึ่งคะแนนลดลงร้อยละ 2.8 และ 2.7 ตามลำดับ จากการขยายตัวของลัทธิอำนาจนิยม การอ่อนแอของกลไกตรวจสอบถ่วงดุล และการจำกัดพื้นที่ภาคประชาสังคม ขณะที่ประเทศเวเนซุเอลามีคะแนนต่ำที่สุดในภูมิภาคและอยู่ลำดับท้ายของโลก (0.26 คะแนน) สะท้อนความล้มเหลวของสถาบันหลักนิติธรรม โดยเฉพาะการตรวจสอบอำนาจรัฐและความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ ภาพรวมจึงชี้ให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำด้านหลักนิติธรรมระหว่างประเทศในภูมิภาค และความจำเป็นในการเสริมสร้างความเป็นอิสระของกระบวนการยุติธรรม กลไกตรวจสอบถ่วงดุล และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของสถาบันในระยะยาว

(5) สถานการณ์หลักนิติธรรมในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือมีคะแนนหลักนิติธรรมเฉลี่ย 0.50 คะแนน สะท้อนความแตกต่างของคุณภาพสถาบันระหว่างประเทศอย่างชัดเจน โดยประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (0.64 คะแนน) ครองอันดับหนึ่งของภูมิภาค รองลงมา คือ ประเทศกาตาร์ (0.62 คะแนน) และประเทศคูเวต (0.58 คะแนน) ซึ่งมีระบบกฎหมายและสถาบันที่มีเสถียรภาพ ทั้งนี้ ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ได้รับการยกย่องเป็นผู้นำระดับภูมิภาคด้านการพัฒนาหลักนิติธรรม จากคะแนนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.7 เมื่อเทียบกับปีก่อน

อย่างไรก็ตาม หลายประเทศยังเผชิญภาวะถดถอย โดยเฉพาะประเทศตูนิเซีย ที่คะแนนลดลงร้อยละ -2.7 ซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการลดลงมากที่สุดของโลก สาเหตุสำคัญมาจากการขยายตัวของลัทธิอำนาจนิยม การอ่อนแอของกลไกตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ และการจำกัดพื้นที่ภาคประชาสังคม สำหรับประเทศที่มีคะแนนต่ำ ประเทศอียิปต์ มีคะแนนรวมเพียง 0.35 คะแนน สะท้อนปัญหาด้านสิทธิขั้นพื้นฐานและความโปร่งใสของภาครัฐ ขณะที่ ประเทศจอร์แดน แม้มีคะแนนรวม 0.55 คะแนน แต่มีคะแนนความสุจริตของฝ่ายตุลาการ (0.73 คะแนน) และหน่วยงานความมั่นคง (0.77 คะแนน) อยู่ในระดับสูง ตรงกันข้ามกับฝ่ายนิติบัญญัติที่ได้เพียง 0.31 คะแนน แสดงให้เห็นว่าปัญหาการทุจริตของภูมิภาคยังคงกระจุกตัวอยู่ในโครงสร้างทางการเมืองมากกว่าระบบยุติธรรม

(6) สถานการณ์หลักนิติธรรมในภูมิภาคแอฟริกาใต้สะฮารา ภูมิภาคแอฟริกาใต้สะฮารามีคะแนนหลักนิติธรรมเฉลี่ย 0.45 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าหลายภูมิภาค สะท้อนความท้าทายด้านความมั่นคง สิทธิขั้นพื้นฐาน และความโปร่งใสของสถาบันรัฐ โดยประเทศรวันดา (0.63 คะแนน) ครองอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ประเทศนามิเบีย (0.61 คะแนน) ประเทศมอริเชียส (0.60 คะแนน) และประเทศบอตสวานา (0.60 คะแนน) ขณะที่ประเทศเซเนกัล ได้รับการยกย่องเป็นผู้นำระดับภูมิภาคด้านการพัฒนาหลักนิติธรรมจากคะแนนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.6

อย่างไรก็ตาม หลายประเทศเผชิญการถดถอยอย่างรุนแรง โดยเฉพาะประเทศซูดาน (ลดลงร้อยละ 4.4) และประเทศโมซัมบิก (ลดลงร้อยละ 3.9) อันเป็นผลจากการขยายตัวของลัทธิอำนาจนิยม การอ่อนแอของกลไกตรวจสอบถ่วงดุล และการจำกัดพื้นที่ภาคประชาสังคม นอกจากนี้ ประเทศที่มีคะแนนต่ำ เช่น ประเทศคองโก (0.34 คะแนน) และประเทศซูดาน (0.34 คะแนน) ยังประสบปัญหาด้านความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยและประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างต่อเนื่อง

(7) สถานการณ์หลักนิติธรรมในภูมิภาคเอเชียใต้ ภูมิภาคเอเชียใต้มีคะแนนหลักนิติธรรมเฉลี่ย 0.43 คะแนน ต่ำที่สุดในบรรดาทุกภูมิภาค สะท้อนความเปราะบางของระบบกฎหมายและสถาบันตรวจสอบ แม้ประเทศเนปาล (0.52 คะแนน) ยังคงเป็นประเทศที่มีคะแนนสูงสุดของภูมิภาค แต่มีคะแนนลดลงเล็กน้อย ขณะที่ประเทศบังกลาเทศและประเทศศรีลังกามีพัฒนาการเชิงบวก โดยคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.3 และ 1.1 ตามลำดับ จนได้รับการยกย่องเป็นประเทศผู้นำด้านการพัฒนาหลักนิติธรรมของภูมิภาค ในทางกลับกันประเทศอัฟกานิสถาน และประเทศปากีสถานเป็นประเทศที่มีการถดถอยรุนแรงที่สุด สาเหตุสำคัญมาจากความอ่อนแอของสิทธิขั้นพื้นฐาน การขาดกลไกตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจรัฐ การทุจริตคอร์รัปชัน และข้อจำกัดต่อเสรีภาพในการแสดงออกและพื้นที่ภาคประชาสังคม ซึ่งล้วนบั่นทอนประสิทธิภาพของหลักนิติธรรมในภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญ

3) สถานการณ์ประเทศไทย

ค่าคะแนน WJP ของประเทศไทยใน ปี พ.ศ. 2566 - 2568 พบว่า มีค่าคะแนนที่ผันผวน โดยในปี พ.ศ. 2566 มีคะแนน 33 คะแนน เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2567 มีคะแนน 34 คะแนน และลดลงในปี พ.ศ. 2568 มีคะแนน 32 คะแนน ดังรูปที่ 12[51] สะท้อนว่าผู้เชี่ยวชาญมองว่าการบังคับใช้กฎหมายและกลไกตรวจสอบภาครัฐมีพัฒนาการเพียงเล็กน้อย แต่ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความเป็นอิสระของหน่วยงานตรวจสอบและประสิทธิภาพในการดำเนินคดีทุจริต

รูปที่ 12 ค่าคะแนนจาก World Justice Project Rule of Law Index (WJP) ปี พ.ศ. 2566 – 2568

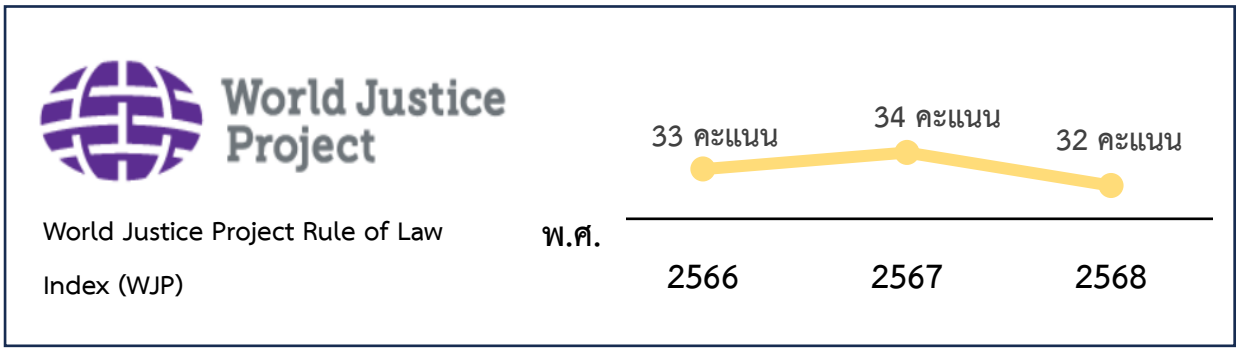

สถานการณ์หลักนิติธรรมของประเทศไทยตามรายงาน World Justice Project[52] ภาพรวมคะแนนและอันดับในระดับโลก ประเทศไทยมีคะแนนรวมด้านหลักนิติธรรมประจำปี พ.ศ. 2568 อยู่ที่ 0.50 คะแนน จากคะแนนเต็ม 1.00 ในเชิงการจัดอันดับระดับโลก ประเทศไทยได้รับการจัดให้อยู่ในอันดับที่ 77 จากทั้งหมด 143 ประเทศและเขตเศรษฐกิจทั่วโลก ซึ่งมีการปรับตัวดีขึ้น 2 อันดับ เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2567 การได้รับคะแนนในระดับ 0.50 คะแนน สะท้อนถึงสถานะของหลักนิติธรรมที่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งต้องอาศัยการปรับปรุงในหลายมิติเพื่อให้เข้าใกล้มาตรฐานของกลุ่มประเทศที่มีคะแนนสูง ทั้งนี้ ประเทศไทยถูกจัดให้เป็นหนึ่งใน “ประเทศที่มีพัฒนาการด้านหลักนิติธรรมสูงสุด” ในรอบปี พ.ศ. 2567 และ พ.ศ. 2568 โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงของคะแนนรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.0 ซึ่งถือเป็นสถิติที่น่าสนใจท่ามกลางภาวะ “ความถดถอยของหลักนิติธรรมโลก” ที่ร้อยละ 68 ของประเทศทั่วโลกมีคะแนนลดลง การพัฒนาที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ประเทศไทยก้าวขึ้นเป็นผู้นำระดับภูมิภาคในด้านอัตราการพัฒนาสำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 10 จาก 15 ประเทศ โดยมีคะแนนหลักนิติธรรม 0.50 คะแนน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภูมิภาคที่ 0.59 คะแนน สะท้อนว่าหลักนิติธรรมของไทยยังอยู่ในระดับปานกลางและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในหลายด้าน แม้จะยังมีคะแนนสูงกว่ากัมพูชา (0.31 คะแนน) และเมียนมา (0.34 คะแนน) แต่ยังตามหลัง

[51] World Justice Project. (2023). *Thailand Ranks 82nd out of 142 in Rule of Law Index.* From https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/Thailand_1.pdf.

[52] World Justice Project (WJP). (2026). *Rule of Law Index 2025.* WJP.

ประเทศผู้นำของภูมิภาค ได้แก่ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ประเทศไทยมีพัฒนาการเชิงบวกในปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากหลักนิติธรรมที่เข้มแข็งมีความสัมพันธ์กับผลิตภาพทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ความท้าทายสำคัญ คือ การรักษาความต่อเนื่องของการปฏิรูปสถาบัน เนื่องจากการสร้างหลักนิติธรรมต้องใช้เวลายาวนาน ขณะที่การเสื่อมถอยสามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ สำหรับมิติการปราศจากการทุจริต ตามดัชนี World Justice Project ปี พ.ศ. 2568 ประเทศไทยได้ 0.45 คะแนน ซึ่งประเมินจากการใช้อำนาจโดยมิชอบใน 4 ภาคส่วน ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ ตำรวจและกองทัพ และฝ่ายนิติบัญญัติ โดยพิจารณาจากการเรียกรับสินบน การจ่ายเงินนอกระบบ และการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ผลการประเมินสะท้อนว่าประเทศไทยยังมีความเปราะบางด้านการทุจริต และพบความเหลื่อมล้ำของระดับความโปร่งใสระหว่างหน่วยงานภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญ คือ

ฝ่ายบริหาร มีคะแนนอยู่ที่ 0.44 โดยประเมินจากการเรียกรับสินบนในการส่งมอบบริการสาธารณะและการบังคับใช้กฎระเบียบ ซึ่งยังคงเป็นจุดที่ประชาชนสัมผัสได้ถึงความเสี่ยงในการทุจริต

ฝ่ายตุลาการ เป็นส่วนงานที่ได้รับความเชื่อมั่นสูงสุดในหมวดนี้ (คะแนน 0.66) สะท้อนว่าสถาบันศาลยังคงทำหน้าที่เป็นปราการด่านสำคัญที่ปราศจากการแทรกแซงโดยอิทธิพลที่ไม่เหมาะสมได้ดีกว่าส่วนงานอื่น

ตำรวจและกองทัพ ได้รับคะแนนในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ (0.46) โดยมีประเด็นท้าทายหลักอยู่ที่การเรียกรับผลประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่พื้นฐานและการสอบสวนคดีอาญา

ฝ่ายนิติบัญญัติ ถือเป็น “จุดเปราะบางที่สุด” ของไทยด้วยคะแนนเพียง 0.25 ซึ่งตามเกณฑ์ของ WJP ตัวเลขนี้บ่งชี้ถึงปัญหาการรับสินบนเพื่อแลกกับผลประโยชน์ทางการเมืองหรือการลงมติกฎหมาย ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฉุดรั้งความน่าเชื่อถือในระบบนิติบัญญัติอย่างยิ่ง

ดังนั้น การที่ประเทศไทยมีคะแนนหลักนิติธรรมโดยรวมดีขึ้นจนถูกจัดเป็นผู้นำการพัฒนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกถือเป็นสัญญาณบวกที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม หากสถาบันทางการเมืองและหน่วยงานความมั่นคงยังไม่สามารถยกระดับความโปร่งใสให้ทัดเทียมกับฝ่ายตุลาการได้ ความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของหลักนิติธรรมในระยะยาว เนื่องจากงานวิจัยเชิงประจักษ์ระบุว่าประเทศที่มีหลักนิติธรรมและความโปร่งใสสูงจะมีผลิตภาพทางเศรษฐกิจและความสงบสุขทางสังคมที่เหนือกว่าอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ การใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตน ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาหลักยังคงอยู่ที่การรับรู้ว่าเจ้าหน้าที่รัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์สาธารณะ โดยเฉพาะในระดับการเมืองและการบังคับใช้กฎหมายพื้นฐาน นอกจากนี้ยังมีความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา แม้ประเทศไทยจะถูกจัดเป็นหนึ่งในผู้นำระดับภูมิภาคด้านการพัฒนาหลักนิติธรรมโดยรวม แต่การถดถอยของคะแนนการทุจริตชี้ให้เห็นว่ามาตรการต่อต้านการทุจริตของไทย

ยังไม่สามารถตามทันการพัฒนาในด้านอื่น เช่น ความสงบเรียบร้อยหรือสิทธิขั้นพื้นฐานได้ การที่ระดับการทุจริตยังอยู่ในเกณฑ์สูง ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพของระบบยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะความโปร่งใสในชั้นการสอบสวนของตำรวจและอัยการ ซึ่งปัญหาการทุจริตของประเทศไทยในมุมมองสากลมีลักษณะเป็น “ปัญหาเชิงโครงสร้างในฝ่ายการเมือง” เป็นสำคัญ ในขณะที่ “ฝ่ายตุลาการ” ยังเป็นเสาหลักที่ช่วยพยุงภาพลักษณ์ด้านความซื่อสัตย์สุจริตของประเทศไว้ได้ หากประเทศไทยต้องการยกระดับหลักนิติธรรมให้ทัดเทียมสากล จำเป็นต้องเร่งปฏิรูปความโปร่งใสในกระบวนการนิติบัญญัติและการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารอย่างจริงจัง

4) ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

จากการวิเคราะห์สถานะและคะแนนของประเทศไทย ข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับคะแนนหลักนิติธรรมของประเทศไทย คือ

(1) การปฏิรูปฝ่ายนิติบัญญัติและเสริมสร้างกลไกต่อต้านการทุจริต ประเทศไทยควรยกระดับความโปร่งใสของฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นจุดอ่อนสำคัญ โดยเสริมสร้างกลไกตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ตุลาการ และองค์กรอิสระ พร้อมพัฒนาระบบตรวจสอบบัญชี การกลั่นกรองการใช้อำนาจ และบังคับใช้มาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำผิดอย่างจริงจังและเท่าเทียม ตามแนวปฏิบัติของประเทศที่มีผลการประเมินสูง เช่น เดนมาร์กและนอร์เวย์

(2) การป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนและการเปิดเผยข้อมูลทรัพย์สิน ควรกำหนดมาตรการป้องกันการรับสินบน การแสวงหาประโยชน์จากตำแหน่ง และผลประโยชน์ทับซ้อนของสมาชิกสภานิติบัญญัติ พร้อมพัฒนาระบบเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินและผลประโยชน์ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ เพื่อให้การตรากฎหมายเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง

(3) การส่งเสริมรัฐบาลเปิด ภาครัฐควรยกระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน โดยพัฒนาระบบเปิดเผยข้อมูลภาครัฐและกฎหมายให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการตรวจสอบและเสนอแนะนโยบาย เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบของภาครัฐ

(4) การพัฒนาระบบข้อมูลเปิดและกลไกรับเรื่องร้องเรียน ควรปรับปรุงกระบวนการขอข้อมูลข่าวสารของรัฐให้สะดวก รวดเร็ว และลดข้อจำกัดในการเปิดเผยข้อมูล พร้อมพัฒนากลไกรับเรื่องร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลภาครัฐในรูปแบบ Open Data เพื่อสนับสนุนการตรวจสอบโดยภาคประชาชนและภาควิชาการ

(5) การเสริมสร้างความเป็นอิสระและประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ประเทศไทยควรคุ้มครองความเป็นอิสระของศาลจากการแทรกแซงทางการเมือง ควบคู่กับการเร่งรัดการพิจารณาคดีแพ่งและอาญาให้เป็นไปภายในระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนและภาคธุรกิจ นอกจากนี้ ควรยกระดับศักยภาพของพนักงานสอบสวนและเครื่องมือในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อเพิ่มความถูกต้อง รวดเร็ว และประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม

1.3.9 Varieties of Democracy Project 2025 (VDEM)

1) ข้อมูลพื้นฐาน

Varieties of Democracy Project หรือ VDEM เป็นแหล่งประเมินที่เป็นนวัตกรรมใหม่ในการสร้างมโนทัศน์และวัดระดับความเป็นประชาธิปไตย มุ่งเน้นการจัดเก็บข้อมูลที่มีความละเอียดและหลากหลายมิติ เพื่อสะท้อนความซับซ้อนของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการจัดให้มีการเลือกตั้งเท่านั้น VDEM เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการของนักวิชาการจำนวนมากกว่า 3,000 คนทั่วโลก โดยมีหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมดูแล ได้แก่ ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยโกเทนเบิร์ก (University of Gothenburg) ประเทศสวีเดน และสถาบัน Kellogg มหาวิทยาลัยนอเทรอดาม (University of Notre Dame) ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยโครงสร้างการบริหารจัดการและการดำเนินงาน VDEM ประกอบด้วยคณะผู้วิจัยหลักจำนวน 5 ราย ผู้จัดการโครงการที่มีความรับผิดชอบเฉพาะด้านจำนวน 23 ราย ผู้จัดการระดับภูมิภาคมากกว่า 33 ราย ผู้ประสานงานระดับประเทศ 134 ราย และเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญประจำประเทศมากกว่า 4,200 ราย ส่งผลให้ VDEM ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในโครงการจัดเก็บข้อมูลทางสังคมศาสตร์เพื่อการวิจัยที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในระดับสากล

การประเมิน VDEM จำแนกหลักการประชาธิปไตยระดับสูงออกเป็น 7 มิติสำคัญ ได้แก่ ด้านการเลือกตั้ง ด้านเสรีนิยม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการปรึกษาหารือ ด้านความเท่าเทียม ด้านเสียงข้างมาก และด้านการประนีประนอม เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดเก็บข้อมูล โดยกระบวนการจัดทำข้อมูลการอาศัยการผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเอกสารทางราชการ อาทิ รัฐธรรมนูญและบันทึกของรัฐบาล และการประเมินเชิงอัตวิสัยโดยผู้เชี่ยวชาญในประเด็นด้านการปฏิบัติและความสอดคล้องกับตัวบทกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อรักษามาตรฐานความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ VDEM ได้กำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 5 คนต่อหนึ่งตัวชี้วัดในการประเมินแต่ละประเทศ โดยมีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญอย่างเข้มงวดตามเกณฑ์ความรู้ความสามารถและความเป็นกลาง พร้อมทั้งมีการใช้โมเดลการวัดแบบเบย์ (Bayesian measurement model)[53] ที่มีความทันสมัย เพื่อจัดการกับข้อผิดพลาดของผู้ให้คะแนนและเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลสามารถนำไปเปรียบเทียบกันได้ทั้งในระดับสากลและตามช่วงเวลา

สำหรับบทบาทในการจัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ประจำปี พ.ศ. 2568 VDEM ได้ทำการประเมินดัชนีการทุจริตทางการเมืองครอบคลุมทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ โดยพิจารณาทั้งการติดสินบนและการยักยอกเงินรัฐ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนที่ใช้มาตราส่วน ตั้งแต่ 0 ถึง 1 คะแนน โดยที่ 0 คะแนน หมายถึง ระดับการทุจริตต่ำที่สุด 1 คะแนน หมายถึง ระดับการทุจริตสูงที่สุด VDEM ได้กำหนดข้อคำถามเพื่อประเมินสถานการณ์การทุจริต คือ “การทุจริตทางการเมืองมีความแพร่หลายเพียงใด” โดยข้อคำถามถูกออกแบบมาเพื่อสำรวจรูปแบบการทุจริตที่ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ ทั้งนี้ ฝ่ายบริหารการวัดยังแยกระหว่างการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการติดสินบน และการทุจริตที่เกิดจากการยักยอกทรัพย์ นอกจากนี้ ยังแยกระหว่างการทุจริตในระดับสูงของฝ่ายบริหาร (คณะรัฐมนตรี/ผู้บริหาร) และในภาคส่วนสาธารณะ (ผู้ปฏิบัติ)

---

[53] วิธีการอนุมานทางสถิติที่ปรับปรุงความเชื่อโดยการรวมข้อมูลเดิมเข้ากับหลักฐานใหม่เพื่อเป็นแนวทางในกระบวนการอนุมานทางสถิติ

2) สถานการณ์โลก

สถานการณ์โลกจากรายงานประชาธิปไตยปี พ.ศ. 2569 ตามรายงาน Democracy Report 2026 ของสถาบัน VDEM สะท้อนให้เห็นว่าระบอบประชาธิปไตยทั่วโลกกำลังเผชิญภาวะถดถอยอย่างรุนแรง โดยประชากรโลกประมาณ ร้อยละ 74 หรือกว่า 6 พันล้านคน อาศัยอยู่ภายใต้ระบอบอำนาจนิยม ขณะที่ประชากรในระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีเหลือเพียง ร้อยละ 7 หรือประมาณ 0.6 พันล้านคน นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาถูกจัดว่าไม่เป็นประชาธิปไตยแบบเสรีเป็นครั้งแรกในรอบกว่า 50 ปี จากการรวมศูนย์อำนาจฝ่ายบริหารและการอ่อนแอลงของกลไกตรวจสอบถ่วงดุล ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2568 มีประเทศที่เป็นระบอบอำนาจนิยม 92 ประเทศ และระบอบประชาธิปไตย 87 ประเทศ โดยจำนวนประเทศประชาธิปไตยแบบเสรีลดลงจาก 45 ประเทศในปี พ.ศ. 2552 เหลือ 31 ประเทศในปี พ.ศ. 2568 ควบคู่กับการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการควบคุมสื่อในหลายประเทศ สะท้อนการขยายตัวของกระแสอำนาจนิยมในทุกภูมิภาค

ในระดับภูมิภาค เอเชียตะวันออกและแปซิฟิก มีประชากรร้อยละ 68 อยู่ภายใต้ระบอบอำนาจนิยมแบบปิด โดยเฉพาะประเทศจีน ประเทศเมียนมา และประเทศเกาหลีเหนือ ขณะที่ประเทศอินโดนีเซียและประเทศฟิลิปปินส์มีแนวโน้มประชาธิปไตยถดถอย เอเชียใต้และเอเชียกลาง เป็นภูมิภาคที่เผชิญการเสื่อมถอยรุนแรงที่สุด โดยมีประเทศอินเดียเป็นปัจจัยสำคัญ ยุโรปตะวันออก มีการถดถอยเด่นชัดในประเทศฮังการี ประเทศเซอร์เบีย และประเทศรัสเซีย ส่วนลาตินอเมริกาและแคริบเบียน แม้ประเทศบราซิลมีแนวโน้มฟื้นตัว แต่หลายประเทศ เช่น ประเทศอาร์เจนตินา ประเทศเม็กซิโก และประเทศเปรู ยังคงเผชิญภาวะเสื่อมถอย อย่างไรก็ตาม บางประเทศสามารถฟื้นฟูประชาธิปไตยได้ เช่น ประเทศบราซิล ประเทศโปแลนด์ และประเทศมอริเชียส ซึ่งสะท้อนศักยภาพในการฟื้นฟูสถาบันประชาธิปไตย แม้กระบวนการดังกล่าวยังมีความเปราะบางและเสี่ยงต่อการถดถอยซ้ำ

3) สถานการณ์ประเทศไทย

ค่าคะแนน VDEM ของประเทศไทยใน ปี พ.ศ. 2566 - 2568 พบว่า มีค่าคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2566 มีคะแนน 26 คะแนน ในปี พ.ศ. 2567 ที่ 29 คะแนน และในปี พ.ศ. 2568 ที่ 30 คะแนน ดังรูปที่ 13 ซึ่งเป็นหนึ่งในแหล่งในการประเมินที่มีการปรับตัวดีขึ้นมากที่สุด แม้ว่าคะแนนจะยังต่ำที่สุดในบรรดาแหล่งข้อมูลทั้ง 9 แหล่ง แต่แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นสัญญาณเชิงบวกของการพัฒนาด้านธรรมาภิบาลและกลไกตรวจสอบภาครัฐมากขึ้น

รูปที่ 13 ค่าคะแนนจาก Varieties of Democracy (VDEM) ปี พ.ศ. 2566 – 2568

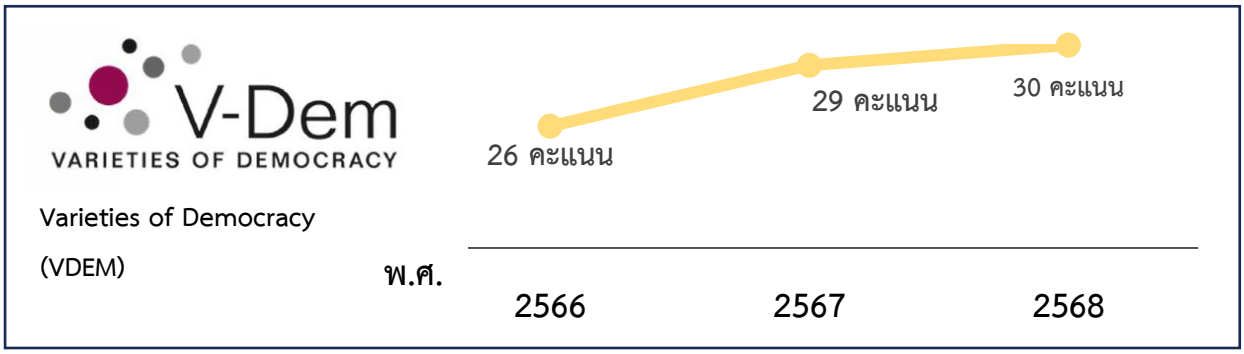

สถานการณ์ของประเทศไทยจากการวิเคราะห์รายงานดัชนีประชาธิปไตยปี 2026[54] โดยสถาบัน VDEM สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทย คือ **สถานะและประเภทระบอบการปกครอง** ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มระบอบอำนาจนิยมแบบเลือกตั้ง โดยเป็นหนึ่งในประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกที่อาศัยอยู่ภายใต้ระบอบอำนาจนิยม อย่างไรก็ตาม รายงานระบุว่าประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงตอนของการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย” และถูกจัดให้เป็นหนึ่งในประเทศที่มีลักษณะการฟื้นตัวแบบ U-Turn[55] โดยจุดเริ่มต้นของการถดถอยเกิดจากการที่ประเทศไทยเคยเผชิญกับการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557 ส่งผลให้คะแนนดัชนีประชาธิปไตยเสรี (Liberal Democracy Index : LDI) ลดลงอย่างรุนแรง ดังนั้นการฟื้นตัวของประเทศไทยเริ่มเห็นผลจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2562 ทำให้ประเทศกลับสู่ระบอบอำนาจนิยมแบบเลือกตั้งและตามมาด้วยการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 ที่มีการแข่งขันที่สูงขึ้น โดยประเทศไทยเป็นประเทศแบบ U-Turn เพียงประเทศเดียวที่ยังคงมีสถานะเป็นระบอบอำนาจนิยมตลอดช่วงของการฟื้นตัว โดยยังไม่สามารถก้าวข้ามไปสู่สถานะประเทศประชาธิปไตยได้สำเร็จ

อุปสรรคและความเปราะบางของสถานการณ์การเมือง ในปี พ.ศ. 2567 - 2568 แม้จะมีความพยายามในการปฏิรูปแต่ประเทศไทยยังคงเผชิญกับอุปสรรคสำคัญจากกลไกทางสถาบันการแทรกแซงโดยตุลาการ ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2567 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งยุบพรรคก้าวไกล ซึ่งเป็นพรรคที่ชนะการเลือกตั้ง รวมถึงถอดถอนนายกรัฐมนตรีและสั่งแบนผู้นำฝ่ายค้านทางการเมืองเป็นเวลา 10 ปี รวมถึงในปี พ.ศ. 2568 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งถอดถอนนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแม้จะมีการเปิดกว้างขึ้น แต่ยังไม่เห็นถึงความชัดเจนสู่การเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ดังนั้น ประเทศไทยจึงถูกจัดให้เป็นหนึ่งในกรณีศึกษาร่วมกับประเทศบราซิลและประเทศโปแลนด์ ในฐานะประเทศที่สามารถหยุดยั้งกระบวนการกลายเป็นอำนาจนิยมได้ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นตัวอย่างของความเปราะบาง เนื่องจากคะแนนดัชนีประชาธิปไตยยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าช่วงก่อนปี พ.ศ. 2557 และยังต้องเผชิญกับความท้าทายจากอำนาจที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งซึ่งยังคงมีบทบาทสูงในการกำหนดทิศทางของการเมืองระดับชาติ

ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2569 แนวโน้มประชาธิปไตยของไทยตกอยู่ในสภาวะ “ความหวังบนความเปราะบาง” ที่ยังไม่มีช่องทางที่ชัดเจนสู่การเปลี่ยนผ่านเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ แม้จะมีการเลือกตั้งและการเปิดกว้างขึ้น แต่โครงสร้างอำนาจเดิมและการแทรกแซงจากองค์กรตรวจสอบยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ แม้ว่าประเทศไทยจะมีการปรับปรุงในบางตัวชี้วัดย่อย เช่น เสรีภาพในการอภิปรายถกเถียง ทั้งในกลุ่มชายและหญิง ความเป็นอิสระขององค์กรจัดการเลือกตั้ง และความเสรีเป็นธรรมของการเลือกตั้งที่ดูเหมือนจะดีขึ้น แต่ความก้าวหน้าเหล่านี้กลับถูกลดทอนจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างด้วยการปราบปรามและแทรกแซงในระดับโครงสร้างสถาบัน ทำให้ภาพรวมของประชาธิปไตยไทยยังคงไม่มั่นคงและเสี่ยงต่อการกลับไปถดถอยซ้ำ

---

[54] Varieties of Democracy Project. (2026). *Democracy Report 2026*. VDEM.

[55] ลักษณะแบบ U-Turn ของไทย หมายถึง การที่ประเทศเริ่มมีการปรับปรุงด้านประชาธิปไตยหลังจากผ่านช่วงเวลาของระบอบอำนาจนิยมมาอย่างยาวนาน

4) ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

รายงานประชาธิปไตยประจำปี พ.ศ. 2569 (Democracy Report 2026) จากสถาบัน VDEM ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับภาพลักษณ์และคะแนนด้านธรรมาภิบาลสำหรับประเทศไทย ดังนี้

(1) การเสริมสร้างความเป็นอิสระและประสิทธิภาพของฝ่ายตุลาการ สถาบันตุลาการที่เข้มแข็งและเป็นอิสระเป็นกุญแจสำคัญในการตรวจสอบฝ่ายบริหาร สำหรับประเทศไทยถึงแม้จะเป็นประเทศที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านกลับสู่ประชาธิปไตยแต่ยังมีความเปราะบางสูง โดยเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการยุบพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่ชนะการเลือกตั้งและการถอดถอนนายกรัฐมนตรี ดังนั้น จึงควรกำหนดขอบเขตอำนาจขององค์กรอิสระและศาลให้มีความชัดเจน เพื่อลดการแทรกแซงทางการเมืองและสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของคะแนน CPI

(2) การเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจสอบของฝ่ายนิติบัญญัติ เนื่องจากการตรวจสอบฝ่ายบริหารโดยฝ่ายนิติบัญญัติเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่ถดถอยมากที่สุดในประเทศที่กำลังก้าวเข้าสู่ระบอบอำนาจนิยม จึงควรสนับสนุนให้รัฐสภามีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนการกระทำที่ส่อไปในทางมิชอบของฝ่ายบริหารได้อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการใช้งบประมาณและการดำเนินนโยบาย

(3) การปกป้องเสรีภาพของสื่อมวลชนและการเข้าถึงข้อมูล รายงานระบุว่า “การเซ็นเซอร์สื่อโดยรัฐ” เป็นเครื่องมือหลักที่รัฐบาลอำนาจนิยมใช้เพื่อปิดกั้นการตรวจสอบ ในขณะที่ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการยกระดับธรรมาภิบาลมักจะมีการปรับปรุงเสรีภาพสื่อในช่วงแรกของการปฏิรูป การลดการปิดกั้นและคุกคามสื่อ เพื่อให้สื่อทำหน้าที่ในการสอดส่องในการเปิดโปงการทุจริตได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องกลัวการฟ้องร้อง

ทั้งนี้ แม้ประเทศไทยจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มระบอบอำนาจนิยมแบบมีการเลือกตั้ง ในปี พ.ศ. 2568 และกำลังมีความพยายามในการเปลี่ยนผ่านกลับสู่ประชาธิปไตย แต่การจะยกระดับคะแนน CPI อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้าง “ระบบตรวจสอบและถ่วงดุล” ที่ทำงานได้จริง และการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออกเพื่อสร้างความโปร่งใสในสังคม

1.4 ผลการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการทุจริตของประเทศไทยของหน่วยงานอื่น

1.4.1 Freedom House

Freedom House เป็นรายงานสถานการณ์สิทธิเสรีภาพและระบอบประชาธิปไตยโลก ในปี พ.ศ. 2569 เป็นปีที่แสดงให้เห็นถึงการถดถอยของเสรีภาพทั่วโลกอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 20 ติดต่อกัน โดยในปี พ.ศ. 2568 มีประเทศที่มีระดับเสรีภาพลดลงถึง 54 ประเทศ ในขณะที่มีเพียง 35 ประเทศที่มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสภาวการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของระบอบอำนาจนิยมที่แผ่ขยายวงกว้างและมีความเข้มข้นมากขึ้นในระดับสากล โดยปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการถดถอยของเสรีภาพโลก ความเปลี่ยนแปลงในทางลบส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลัก 4 ประการ ได้แก่ ความขัดแย้งด้วยอาวุธ การรัฐประหาร การทำลายสถาบันประชาธิปไตยโดยผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง และการปราบปรามที่รุนแรงขึ้นโดยรัฐบาลเผด็จการ รายละเอียดดังนี้

1) ความขัดแย้งด้วยอาวุธ สร้างวิกฤตการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงในหลายพื้นที่ เช่น **ประเทศซูดาน** การสู้รบระหว่างกองทัพบกและกองกำลังกึ่งทหาร (Rapid Support Forces : RSF) นำไปสู่การสังหารหมู่ ความรุนแรงทางเพศ และการบังคับพลัดถิ่น **ประเทศเมียนมา** สงครามกลางเมืองระหว่างเผด็จการทหารกับกองกำลังต่อต้านและกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ ส่งผลให้คะแนนเสรีภาพลดลงอย่างมาก และส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง **ประเทศยูเครน** สงครามรุกรานจากรัสเซียทำให้ไม่สามารถจัดการเลือกตั้งได้ตามปกติเนื่องจากเหตุผลด้านความปลอดภัยและข้อจำกัดภายใต้กฎอัยการศึก **ตะวันออกกลาง** สงครามระหว่างประเทศอิสราเอลและฮามาสในฉนวนกาซาส่งผลให้เกิดหายนะทางมนุษยธรรมและมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก นอกจากนี้ ความขัดแย้งด้วยอาวุธยังมีลักษณะที่แพร่กระจายข้ามพรมแดน ดึงดูดทหารรับจ้างหรือการแทรกแซงจากต่างชาติ และทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อแสวงหาความปลอดภัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสรีภาพและเสถียรภาพในระดับภูมิภาค

ทั้งนี้ ความขัดแย้งด้วยอาวุธส่งผลกระทบต่อเสรีภาพ ทั้งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ความขัดแย้งด้วยอาวุธไม่เพียงแต่คุกคามความปลอดภัยทางร่างกาย แต่ยังทำลายรากฐานของรัฐและเสรีภาพพื้นฐานอื่น ๆ เช่น เสรีภาพในการเคลื่อนไหว และสิทธิในทรัพย์สินกลุ่มเปราะบางทั้งผู้หญิง สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มศาสนาส่วนน้อย มักได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง และในบางกรณีตกเป็นเป้าหมายของการโจมตีโดยตรง อีกทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการสร้างประชาธิปไตย โดยความขัดแย้งที่ยืดเยื้อทำให้การสร้างหรือฟื้นฟูสถาบันประชาธิปไตยเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น เนื่องจากมักมีการแทรกแซงจากต่างชาติหรือกลุ่มติดอาวุธที่ไม่ใช่รัฐ

สำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 ความขัดแย้งด้วยอาวุธบริเวณพรมแดนไทย-กัมพูชา ส่งผลให้พลเรือนไทยมากกว่า 180,000 คนต้องกลายเป็นผู้พลัดถิ่น ซึ่งการพลัดถิ่นของประชากรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คะแนนเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายของประเทศไทยลดลงจาก 3 คะแนนเหลือ 2 คะแนน

2) การรัฐประหาร เป็นการล้มล้างระบบรัฐธรรมนูญอย่างผิดกฎหมาย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบระยะยาว โดยการรัฐประหารเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ เช่น **ประเทศกินี-บิสเซา** เป็นประเทศที่คะแนนเสรีภาพลดลงมากที่สุดในโลกในปี พ.ศ. 2568 (-8 คะแนน) หลังเกิดเหตุการณ์กลุ่มติดอาวุธบุกทำลายสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและทำลายบัตรเลือกตั้งระหว่างการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนพฤศจิกายน **ประเทศมาลี** เป็นตัวอย่างของประเทศที่มีการถดถอยที่รุนแรงที่สุดในรอบ 20 ปี โดยคะแนนลดลงถึง 53 คะแนนผลจากการรัฐประหารซ้ำหลายครั้งในปี พ.ศ. 2555 พ.ศ. 2563 และ พ.ศ. 2564 ทำให้มาลีเปลี่ยนสถานะจากประเทศ “เสรี” เป็น “ไม่เสรี” อย่างรวดเร็ว และในปี พ.ศ. 2568 รัฐบาลทหารยังได้สั่งยุบพรรคการเมืองทั้งหมด **ประเทศเมียนมา** การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2564 ไม่เพียงแต่ทำลายการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย แต่ยังนำไปสู่สงครามกลางเมืองที่ขยายตัวกว้างขวาง อีกทั้งรัฐบาลทหารยังได้สั่งห้ามวิพากษ์วิจารณ์แผนการเลือกตั้งที่ตนเองควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จ

ผลกระทบจากการรัฐประหาร คือ กระบวนการรัฐประหารมักเริ่มต้นด้วยการล้มล้างระบบรัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองที่มีอยู่ เมื่อผู้นำรัฐประหารเข้าสู่อำนาจ มักจะมีการใช้ “อำนาจที่ปราศจากการตรวจสอบ” เพื่อเปลี่ยนแปลงสถาบันต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการรักษาอำนาจของตน ความเสียหาย

ที่เกิดขึ้นกับสถาบันเหล่านี้ส่งผลให้ประเทศนั้น ๆ มีความเปราะบางและมีแนวโน้มที่จะเกิดการรัฐประหารซ้ำได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ในระยะยาวผู้ปกครองจากการรัฐประหารมักขยายขอบเขตการกดขี่ไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ทำให้การเรียกร้องสิทธิพื้นฐานทำได้ยากยิ่งขึ้น

สำหรับประเทศไทย การรัฐประหารถือเป็นปัจจัยหลักและเป็นรากฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสื่อมถอยของเสรีภาพอย่างต่อเนื่องตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา โดยประเทศไทยมีประวัติศาสตร์การเกิดรัฐประหารหรือความพยายามรัฐประหารมาแล้วมากกว่า 20 ครั้ง นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในช่วงทศวรรษ 1930 จากการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยมีคะแนนเสรีภาพลดลงมากที่สุดติดอันดับโลกในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา แม้จะมีการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งบางส่วนในปี พ.ศ. 2562 แต่โครงสร้างอำนาจยังคงถูกครอบงำโดยฝ่ายทหาร อีกทั้งการรัฐประหารทำให้สถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งยังคงมีอิทธิพลชี้ขาดเหนือกิจการทางการเมืองของประเทศ ซึ่งการรัฐประหารในประเทศไทยไม่เพียงเป็นการยึดอำนาจชั่วคราว แต่ได้สร้างกลไกเชิงสถาบันที่เอื้อให้กลุ่มชนชั้นนำและกองทัพสามารถรักษาอำนาจและขัดขวางเจตจำนงของประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ แม้ในช่วงที่ไม่มีการปกครองโดยทหารโดยตรง

3) การทำลายสถาบันประชาธิปไตยโดยผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่ส่งผลเสียต่อเสรีภาพอย่างรุนแรงและยั่งยืน เช่น **ประเทศเอลซัลวาดอร์** ประธานาธิบดีนายิบ บูเคเล ใช้เสียงข้างมากในสภาเพื่อเปลี่ยนตัวผู้พิพากษาศาลสูงสุดและอัยการสูงสุด นำไปสู่การยกเลิกข้อจำกัดวาระการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเพื่อให้ตนเองสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งใหม่ได้ตลอด **ประเทศฮังการี** นายกรัฐมนตรีวิกเตอร์ ออร์บาน และพรรค Fidesz ใช้วิธีการแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่และเปลี่ยนแปลงกฎหมายรัฐธรรมนูญเพื่อกระชับอำนาจและบ่อนทำลายสถาบันอิสระของประเทศ **ประเทศนิการากัวและประเทศเวเนซุเอลา** เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของประชาธิปไตยที่อ่อนแอ ซึ่งถูกเปลี่ยนรูปแบบให้กลายเป็นระบอบเผด็จการโดยสมบูรณ์ผ่านผู้นำที่เคยชนะการเลือกตั้งที่แข่งขันกันอย่างยุติธรรมในอดีต โดยกลไกและยุทธวิธีในการบ่อนทำลาย คือ ผู้นำที่มาจากการเลือกตั้งแต่มักมีแนวคิดอำนาจนิยม มักใช้ยุทธวิธีที่ซับซ้อนเพื่อขยายอำนาจของตนเองและลดทอนกลไกการตรวจสอบ ซึ่งแม้จะมีการเลือกตั้งแต่มีการใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่เพื่อความได้เปรียบ การใช้ทรัพยากรของรัฐเพื่อหาเสียง หรือการขัดขวางคู่แข่งทางการเมือง เพื่อให้มั่นใจว่าจะชนะการเลือกตั้งในครั้งต่อไป อีกทั้ง ผู้นำจะพยายามเข้าควบคุมหรือแต่งตั้งบุคคลที่จงรักภักดีเข้าไปในศาลและสภา เพื่อกำจัดระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ ดังนั้น เมื่อสถาบันหลัก เช่น ศาลและสภาถูกทำให้เป็นเครื่องมือทางการเมือง ส่งผลให้สิทธิในกระบวนการยุติธรรม และเสรีภาพในการแสดงออกได้รับความเสียหายอย่างหนัก ส่งผลให้เสรีภาพโลกถดถอยลงตลอด 20 ปีที่ผ่านมา

สำหรับประเทศไทย แม้จะมีการเลือกตั้งที่แข่งขันกันได้มากขึ้นในปี พ.ศ. 2566 แต่สถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ และวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งของทหาร กลับมีบทบาทหลักในการสกัดกั้นและถอดถอนผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง และในปี พ.ศ. 2568 ศาลรัฐธรรมนูญได้ถอดถอน

นางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี จากข้อหาการละเมิดจริยธรรม Freedom House จึงมองว่าเป็นสัญญาณของการใช้อิทธิพลของสถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเหนือกิจการทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการที่พรรคการเมืองฝ่ายค้าน (พรรคก้าวไกล) ถูกสั่งยุบพรรคโดยศาลรัฐธรรมนูญ ยังสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันประชาธิปไตยไทยถูกกัดเซาะจากอำนาจนอกระบบที่เข้ามาแทรกแซงผลการเลือกตั้งของประชาชน

4) การปราบปรามที่รุนแรงขึ้นโดยรัฐบาลเผด็จการ ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเผด็จการ ผู้นำได้เปลี่ยนโครงสร้างและทรัพยากรของรัฐให้กลายเป็นเครื่องมือในการโจมตีศัตรูทางการเมืองและผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์ โดยระบอบเผด็จการมักใช้ทรัพย์สินของสาธารณะเป็นแหล่งความมั่งคั่งส่วนตัวและใช้สร้างเครือข่ายอุปถัมภ์เพื่อรักษาฐานอำนาจ เช่น **ประเทศอาเซอร์ไบจาน** มีการใช้บริษัทน้ำมันของรัฐเป็นเครื่องมือในการมอบสัญญาจ้างและตำแหน่งสำคัญให้กับพรรคพวก ซึ่งส่งผลให้ถูกกดดันให้สนับสนุนพรรคฝ่ายรัฐบาลในช่วงการเลือกตั้ง **ประเทศเบลารุส** ในปี พ.ศ. 2563 รัฐบาลใช้กำลังรุนแรงถึงแก่ชีวิตเพื่อสลายการประท้วงการต่อต้านการเลือกตั้งที่ฉ้อฉล ส่งผลให้มีผู้ถูกจับกุมมากกว่า 32,000 คน และมีรายงานการซ้อมทรมานผู้ถูกคุมขัง **ประเทศแทนซาเนีย** ในปี พ.ศ. 2568 ชัยชนะในการเลือกตั้งของผู้นำเดิมเกิดขึ้นท่ามกลางการกีดกันคู่แข่ง การจำกัดสื่อ และการใช้ความรุนแรงต่อผู้ประท้วงจนส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 1,000 คน

ทั้งนี้ การปราบปรามที่รุนแรงขึ้นโดยรัฐบาลเผด็จการส่งผลให้เสรีภาพพื้นฐาน 3 ด้านได้รับความเสียหายหนัก คือ เสรีภาพสื่อ เสรีภาพในการแสดงออกส่วนบุคคล และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม รัฐบาลในหลายประเทศใช้กฎหมายและการสอดแนมทางดิจิทัลเพื่อปิดปากผู้เห็นต่าง อีกทั้ง สถาบันตุลาการในหลายพื้นที่ถูกแทรกแซงโดยฝ่ายบริหาร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกำจัดคู่แข่งทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่การขาดการตรวจสอบและการใช้อำนาจโดยมิชอบที่แพร่กระจายไปทั่วโลก

สำหรับประเทศไทย ไม่ได้แสดงออกผ่านการใช้กำลังทหารเข้ายึดอำนาจเพียงอย่างเดียว แต่มีลักษณะในการใช้ “สถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง” และ “กระบวนการยุติธรรม” เป็นเครื่องมือหลักในการควบคุมและกำจัดศัตรูทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มโลกที่ผู้นำเผด็จการมักเปลี่ยนทรัพยากรและโครงสร้างรัฐให้เป็นอาวุธเพื่อทำลายผู้เห็นต่าง ดังนั้น Freedom House จึงกล่าวว่าประเทศไทยยังคงใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อปราบปรามบุคคลที่วิพากษ์วิจารณ์สถาบันหลักและเรียกร้องประชาธิปไตยโดยกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ มีการเดินหน้าฟ้องร้องและลงโทษผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงเสรีภาพของสื่อมวลชนยังคงเผชิญกับข้อจำกัดและไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระเต็มที่ และบุคคลไม่สามารถแสดงความคิดเห็นส่วนตัวในประเด็นที่ละเอียดอ่อนได้โดยปราศจากความกลัวว่าจะถูกสอดแนมหรือการตอบโต้จากประชาชน

ตามรายงาน Freedom House 2026 ประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 ยังคงถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศ “ไม่เสรี” (Not Free) โดยได้รับคะแนน 33 จาก 100 คะแนน ลดลงจากปีก่อน สะท้อนข้อจำกัดด้านสิทธิทางการเมืองและเสรีภาพพลเมือง แม้จะมีการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 แต่สถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เช่น กองทัพ ตุลาการ และสถาบันกษัตริย์ ยังคงมีอิทธิพลต่อการเมือง ขณะที่การแทรกแซงของศาลรัฐธรรมนูญและการถอดถอนผู้นำทางการเมือง ส่งผลต่อเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัด

ด้านเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพสื่อ และการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้เห็นต่าง รวมถึงผลกระทบจากความขัดแย้งบริเวณชายแดนไทย–กัมพูชาที่กระทบต่อเสรีภาพในการดำรงชีวิตและการเคลื่อนย้ายของประชาชน อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีพัฒนาการเชิงบวกด้านสิทธิทางสังคมจากการบังคับใช้กฎหมายสมรสเท่าเทียม ซึ่งนับเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รับรองสิทธิของคู่สมรสเพศเดียวกันอย่างเท่าเทียม

ด้านการต่อต้านการทุจริต Freedom House ประเมินว่าประเทศไทยยังเผชิญความท้าทายอย่างมาก โดยตัวชี้วัดด้านมาตรการป้องกันการทุจริตและความโปร่งใสของรัฐบาลได้รับคะแนนเพียง 1 จาก 4 คะแนน สะท้อนว่ากลไกการป้องกันและตรวจสอบยังขาดประสิทธิภาพ ขณะที่ข้อจำกัดด้านเสรีภาพสื่อและการแสดงความคิดเห็นส่งผลให้การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการเปิดโปงการทุจริตทำได้อย่างจำกัด นอกจากนี้ อิทธิพลของสถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง การใช้กระบวนการยุติธรรมในคดีทางการเมือง และปัญหาการพ้นผิดของผู้กระทำผิดบางกรณี ยังสะท้อนข้อจำกัดด้านหลักนิติธรรมและความรับผิดชอบของภาครัฐ

ดังนั้น Freedom House เสนอว่า การยกระดับสถานะของประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง โดยมุ่งเสริมสร้างความเป็นอิสระขององค์กรตรวจสอบและกระบวนการยุติธรรม เพิ่มความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ คุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชน ผู้แจ้งเบาะแส และภาคประชาสังคม รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันการฟอกเงินและการทุจริตข้ามพรมแดน เพื่อพัฒนาระบบธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและมาตรฐานสากล

1.4.2 องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ (Organisation for Economic Co-Operation and Development : OECD)

สถานการณ์การทุจริตโลกตามรายงานของ OECD Anti-Corruption and Integrity Outlook 2026 การทุจริตยังคงเป็นภัยคุกคามที่รุนแรงและมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่เสมอ ซึ่งส่งผลกระทบอย่างหนักต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ การบิดเบือนนโยบายสาธารณะ และการทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อสถาบันภาครัฐ ผลกระทบจากการทุจริตก่อให้เกิดมูลค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจมหาศาล โดยส่งผลกระทบต่อทั้งรายได้ของรัฐ รายได้ขององค์กร และประสิทธิภาพในการลงทุนภาครัฐ ความสูญเสียในระดับองค์กรทั่วโลกมีการประมาณการว่าองค์กรต่าง ๆ ทั่วโลก (ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรไม่แสวงผลกำไร) สูญเสียรายได้ประมาณร้อยละ 5 ของรายได้ทั้งหมดต่อปีให้กับการทุจริตภายในองค์กร ซึ่งคิดเป็นมูลค่าความเสียหายสูงถึงประมาณ 5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ด้านความสูญเสียในงบลงทุนภาครัฐและการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารจัดการที่ผิดพลาดและการทุจริตทำให้งบประมาณการลงทุนภาครัฐทั่วโลกสูญเสียไปประมาณร้อยละ 8 - 25 ในแต่ละปี สำหรับผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้ภาษี การทุจริตส่งผลเสียต่อการจัดเก็บภาษี โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) ประมาณการว่าประเทศที่มีระดับการทุจริตต่ำกว่า จะสามารถจัดเก็บภาษีได้มากกว่าประเทศที่มีระดับเศรษฐกิจใกล้เคียงกันแต่มีการทุจริตสูงถึงประมาณร้อยละ 4 ของ GDP

มูลค่าความเสียหายจากอาชญากรรมจัดตั้ง อาชญากรรมจัดตั้งซึ่งใช้การทุจริตเป็นเครื่องมือสำคัญในการแทรกซึมระบบเศรษฐกิจและบริการสาธารณะ สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจโลกคิดเป็นมูลค่าสูงถึงร้อยละ 5 ของ GDP โลก ต่อปี หรือในช่วงวิกฤต เช่น การระบาดของ COVID-19 พบความสูญเสียจากการฉ้อโกงจำนวนมาก เช่น ในสหรัฐอเมริกา มีการประมาณการว่าเงินช่วยเหลือผู้ว่างงานสูญเสียไปกับการฉ้อโกงระหว่าง 100,000 - 135,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (คิดเป็นร้อยละ 11 - 15 ของเงินช่วยเหลือทั้งหมด)[56] นอกจากนี้ การทุจริตยังเพิ่มต้นทุนและความไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการลดผลิตภาพ (productivity) และความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของประเทศ และทรัพยากรของชาติที่ควรถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ที่มีประสิทธิภาพ เช่น การวิจัยและพัฒนา (R&D) กลับถูกดึงไปใช้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตนหรือการทุจริต และสำคัญที่สุดคือการทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล ผลสำรวจของ OECD เกี่ยวกับปัจจัยขับเคลื่อนความเชื่อมั่นในสถาบันสาธารณะ ระบุว่าปัจจุบันจำนวนประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อรัฐบาลอยู่ในระดับต่ำหรือไม่เชื่อมั่นเลย มีมากกว่าจำนวนคนที่ความเชื่อมั่นรัฐบาล โดยประชาชนน้อยกว่า 1 ใน 3 เชื่อว่ารัฐบาลจะยอมปฏิเสธข้อเรียกร้องของบริษัทขนาดใหญ่หากข้อเรียกร้องนั้นขัดต่อผลประโยชน์สาธารณะ และประชาชนเกือบครึ่งสงสัยว่านักการเมืองระดับสูงจะปฏิเสธการให้ผลประโยชน์ทางการเมือง เพื่อแลกกับตำแหน่งงานที่ได้รับค่าตอบแทนสูงในภาคเอกชนเกิดปรากฏการณ์ประตูหมุน (Revolving Door)[57] อีกทั้งการทุจริตไม่ได้เพียงแต่สร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจ แต่ยังบิดเบือนนโยบายภาครัฐ เพิ่มความเหลื่อมล้ำ และทำให้ประชาชนรู้สึกว่ารัฐบาลไม่ได้ทำหน้าที่รับใช้ผลประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง

ภัยคุกคามจากอาชญากรรมจัดตั้งและเทคโนโลยี[58] เป็นภัยคุกคามสำคัญที่ใช้การทุจริตเป็นเครื่องมือในการแทรกซึมระบบเศรษฐกิจที่ถูกกฎหมายและบริการสาธารณะ ซึ่งสร้างความเสียหายต่อ GDP โลกสูงถึงร้อยละ 5 ต่อปี ภัยคุกคามจากอาชญากรรมจัดตั้ง คือ การที่เครือข่ายอาชญากรใช้การทุจริตเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์เพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบและแทรกซึมเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่ถูกกฎหมาย โดยมีลักษณะที่กลุ่มอาชญากรพยายามเข้าควบคุมการให้บริการสาธารณะ การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม และการใช้อิทธิพลควบคุมนโยบายของรัฐ ที่มักมุ่งเป้าไปที่การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การให้เงินทุนสนับสนุน การออกใบอนุญาต เพื่อยักยอกงบประมาณของรัฐ ซึ่งแตกต่างจากการทุจริตทั่วไปที่อาชญากรรมจัดตั้งมักใช้การข่มขู่ และความรุนแรง ควบคู่ไปกับการให้สินบนที่มีมูลค่าสูงเพื่อจูงใจและกดดันเจ้าหน้าที่ โดยรายงานในปี พ.ศ. 2567 ระบุว่ากลุ่มอาชญากรรมจัดตั้งถึงร้อยละ 71 มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริต

---

[56] OECD. (2026). *Anti-Corruption and Integrity Outlook 2026*. OECD. pp. 113.

[57] ปรากฏการณ์ประตูหมุน (Revolving Door) ในบริบททางสังคมและการเมือง หมายถึง การย้ายงานหรือเปลี่ยนบทบาทหน้าที่อย่างต่อเนื่องระหว่างภาครัฐ (ผู้มีอำนาจกำกับดูแล) และภาคเอกชน (บริษัทที่ถูกกำกับดูแล) เปรียบเหมือนคนเดินเข้า-ออกประตูหมุนที่หมุนไปมา ทำให้เส้นแบ่งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวมไม่ชัดเจน โดยมักส่งผลให้เกิด ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest)

[58] อาชญากรรมจัดตั้ง (Organized Crime) คือกลุ่มอาชญากรที่มีโครงสร้างองค์กรชัดเจน มีการแบ่งงานกันทำเป็นลำดับขั้น ดำเนินการผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่องและเป็นความลับ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการเงิน อำนาจ หรืออิทธิพล มักทำเป็นธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น ค้ายาเสพติด ค้ามนุษย์ เรียกค่าคุ้มครอง หรือฟอกเงิน

ด้านภัยคุกคามจากเทคโนโลยี เป็นการนำนวัตกรรมสมัยใหม่โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์และเครื่องมือดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการทุจริตและหลอกลวง ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความซับซ้อนและขนาดของการกระทำผิด โดยผู้กระทำผิดใช้เทคโนโลยีและเครือข่ายข้ามชาติเพื่อทำให้วิธีการทุจริตมีความแนบเนียนและตรวจจับได้ยากขึ้น อาทิ การใช้ข้อมูลจริงผสมกับข้อมูลเท็จ (บางครั้งใช้ AI ช่วยสร้าง) เพื่อเข้าถึงบริการภาครัฐหรือยักยอกเงินสวัสดิการ การใช้เทคโนโลยีอย่างตลาดมืด และสกุลเงินดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกในการซื้อขายสิ่งผิดกฎหมายและฟอกเงินโดยไม่ทิ้งร่องรอยให้ตรวจสอบได้ง่าย รวมถึงการใช้ AI และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) เพื่อปิดบังแหล่งที่มาที่แท้จริงของเงินบริจาคทางการเมืองหรือเพื่อโน้มน้าวความเห็นสาธารณะในทางที่ผิด

สถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยตามรายงาน OECD Anti-Corruption and Integrity Outlook 2026 แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการจัดทำยุทธศาสตร์ แต่ยังคงประสบปัญหา “ช่องว่างการนำไปปฏิบัติ” ที่รุนแรงในหลายมิติ โดยเฉพาะเรื่องความโปร่งใสและการจัดการความขัดแย้งทางผลประโยชน์ รายละเอียดดังนี้

1) ด้านกรอบยุทธศาสตร์ ประเทศไทยมีผลการดำเนินงานในด้านยุทธศาสตร์ที่โดดเด่นกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ทั้งในด้านความเข้มแข็งของกฎระเบียบ (ร้อยละ 40 เทียบกับค่าเฉลี่ย OECD ที่ร้อยละ 38) และการนำไปปฏิบัติจริง (ร้อยละ 37 เทียบกับค่าเฉลี่ย OECD ที่ร้อยละ 32) โดยยุทธศาสตร์หลัก ประกอบด้วย แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ และยุทธศาสตร์ด้านมาตรฐานทางจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมภาครัฐ ซึ่งยุทธศาสตร์เป็นการมุ่งเน้นไปที่การจัดการทรัพยากรมนุษย์และการบังคับใช้กฎหมาย แต่ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ความเสี่ยงสำคัญ อาทิ การบริหารจัดการการเงินภาครัฐ การควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง และการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

2) การจัดการความขัดแย้งทางผลประโยชน์ เป็นด้านที่มีช่องว่างการนำไปปฏิบัติสูงที่สุด โดยประเทศไทยมีกฎระเบียบที่เข้มแข็งถึงร้อยละ 78 แต่ในทางปฏิบัติกลับทำได้เพียงร้อยละ 11 (ขณะที่ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติของ OECD อยู่ที่ร้อยละ 45) แม้จะมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ครอบคลุมการเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินของนักการเมืองและข้าราชการระดับสูง แต่ประเทศไทยยังไม่มีการนิยามคำว่า “ความขัดแย้งทางผลประโยชน์” ที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกสถานการณ์ความเสี่ยง และข้อกำหนดการยื่นบัญชีทรัพย์สินยังไม่ครอบคลุมถึงตุลาการระดับสูงสุด

3) การล็อบบี้[59] ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ควบคุมการล็อบบี้หรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของรัฐ ส่งผลให้ไม่มีการกำหนดบทลงโทษเมื่อเกิดการละเมิดความโปร่งใส ไม่มีหน่วยงานกลางที่กำกับดูแลโดยตรง และไม่มีระยะเวลาเว้นวรรคสำหรับนักล็อบบี้[60]แม้ว่าจะมีการกำหนด

---

[59] การล็อบบี้ คือ การที่บุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์พยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและกฎหมายของรัฐบาล

[60] สำหรับนักล็อบบี้ (Lobbyists) คือ กฎระเบียบหรือแนวปฏิบัติที่กำหนดให้ อดีตเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมือง หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ลาออกหรือพ้นจากตำแหน่ง ต้องเว้นระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะสามารถเข้าทำงานเป็นล็อบบี้ยีสต์ (Lobbyist), ที่ปรึกษา, หรือรับตำแหน่งในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลที่ตนเคยรับผิดชอบ

ระยะเวลาห้ามดำรงตำแหน่งในองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง เป็นเวลา 2 ปี สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและตำแหน่งระดับสูงที่กำหนดโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

4) การเงินทางการเมือง ประเทศไทยมีคะแนนการปฏิบัติร้อยละ 57 สูงกว่าความเข้มแข็งของกฎระเบียบร้อยละ 40 ซึ่งมีการห้ามรับเงินบริจาคจากรัฐต่างประเทศหรือวิสาหกิจต่างชาติ และห้ามรับเงินจากหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ อีกทั้งยังไม่มีการจำกัดเพดานเงินบริจาคส่วนตัวสำหรับการรณรงค์หาเสียงของสมาชิกวุฒิสภา

5) การเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ ประเทศไทยมีระดับคะแนนกฎระเบียบร้อยละ 33 และการปฏิบัติร้อยละ 42 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ที่ร้อยละ 72 และร้อยละ 62 ตามลำดับ ซึ่งมีการเปิดเผยข้อมูลสำคัญ เช่น งบประมาณระดับชาติ ผลการเลือกตั้ง การประกาศจัดซื้อจัดจ้าง และทะเบียนราษฎร์/ที่ดิน แต่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ไม่มีอำนาจในการออกบทลงโทษ เมื่อมีการฝ่าฝืน และไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในการตอบสนองต่อคำขอข้อมูลของประชาชน

6) ช่องว่างการนำกฎหมายไปปฏิบัติ ในประเทศไทยยังคงอยู่ในระดับสูง เนื่องจากปัญหาเชิงโครงสร้าง ความบกพร่องในการบังคับใช้ แม้ประเทศไทยจะมีการออกกฎหมายหรือแผนแม่บทที่ดีในเชิงนโยบาย แต่การขาดรายละเอียดเชิงนิยาม อำนาจในการลงโทษที่ชัดเจน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กฎหมายเหล่านั้นไม่สามารถแปรไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพได้

OECD Anti-Corruption and Integrity Outlook 2026 ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการต่อต้านการทุจริตที่มีประสิทธิภาพสำหรับรัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ มีประเด็นสำคัญ คือ

การยกระดับยุทธศาสตร์ชาติให้ครอบคลุมประเด็นความเสี่ยง โดยการขยายขอบเขตยุทธศาสตร์ แม้ยุทธศาสตร์ของไทยจะมีรากฐานที่ดีแต่ควรขยายการกำกับดูแลให้ครอบคลุมประเด็นความเสี่ยงสูงที่ยังขาดหายไป ได้แก่ การบริหารจัดการการเงินภาครัฐ การควบคุมภายใน การบริหารความเสี่ยง และการจัดซื้อจัดจ้างสาธารณะ จึงควรนำการประเมินความเสี่ยงเชิงลึกแบบครอบคลุมทั้งระบบมาใช้เป็นฐานในการกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์เพื่อให้ตอบโจทย์ปัญหาจริงได้แม่นยำขึ้น

การปิดช่องว่างการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน ควรออกกฎหมายบังคับให้สมาชิกของหน่วยงานตุลาการระดับสูง ต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินและส่วนได้ส่วนเสียเช่นเดียวกับนักการเมืองและข้าราชการระดับสูง เพื่อสร้างมาตรฐานความโปร่งใสที่เท่าเทียม นอกจากนี้ ประเทศไทยยังขาดการนิยาม “ความขัดแย้งทางผลประโยชน์” ที่ครอบคลุมทุกสถานการณ์เสี่ยงในเชิงรุก ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ระบุและจัดการสถานการณ์ที่อาจนำไปสู่การทุจริตได้ดีขึ้น

การสร้างระบบควบคุมการล็อบบี้ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีการควบคุมประเด็นนี้โดยตรง จึงควรออกกฎหมายนิยามการล็อบบี้ กำหนดบทลงโทษ และจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้ล็อบบี้ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ เพื่อให้ทราบว่ากลุ่มอิทธิพลใดพยายามโน้มน้าวนโยบายของรัฐ อีกทั้ง ควรมีหลักเกณฑ์หรือคู่มือในการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและผู้ล็อบบี้เพื่อป้องกันการใช้อิทธิพลที่ไม่เหมาะสม

การเสริมสร้างความโปร่งใสของการเงินพรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ควรจ้างนักสอบบัญชีที่ได้รับใบอนุญาตเข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานโดยตรง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและอิสระในการตรวจสอบบัญชีของพรรคการเมืองแทนการใช้บุคคลภายนอกเพียงอย่างเดียว อีกทั้งควรพิจารณาสั่งห้ามการบริจาคเงินแบบไม่ระบุตัวตนทั้งหมด (ปัจจุบันยอมรับได้หากต่ำกว่า 5,000 บาท) และออกข้อห้ามที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของรัฐเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง

การเพิ่มอำนาจบังคับใช้กฎหมายข้อมูลข่าวสาร ประเทศไทยควรปรับปรุงกฎหมายให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการมีอำนาจออกคำสั่งที่มีผลผูกพัน และกำหนดบทลงโทษสำหรับหน่วยงานที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายความโปร่งใส นอกจากนี้ รัฐบาลควรเปิดเผยชุดข้อมูลสำคัญเพิ่มเติม เช่น บัญชีทรัพย์สิน/ส่วนได้เสียของเจ้าหน้าที่รัฐ วาระงานของรัฐมนตรี และร่างกฎหมายที่เสนอต่อสภาในรูปแบบข้อมูลเปิดเพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้ง่ายขึ้น

ทั้งนี้ OECD กล่าวว่าหัวใจสำคัญสำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2569 คือ การเปลี่ยนจาก “ตัวบทกฎหมาย” ไปสู่การ “บังคับใช้จริง” โดยเน้นการติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และการขยายขอบเขตการตรวจสอบให้ครอบคลุมทุกตำแหน่งที่มีอิทธิพลต่อสาธารณะ

1.4.3 สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime : UNODC)

สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) และผลการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติต่อต้านการทุจริต สมัยที่ 11 (COSP11)[61] กล่าวถึง สถานการณ์การทุจริตตามดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ประจำปี พ.ศ. 2568 สะท้อนสภาวะวิกฤตโดยมีค่าเฉลี่ยของโลกอยู่ที่ 42 คะแนน ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำที่สุดในรอบกว่าทศวรรษ ข้อค้นพบที่น่ากังวลว่า 2 ใน 3 ประเทศที่ได้รับการประเมิน (123 จาก 182 ประเทศ) มีคะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน แสดงถึงปัญหาการทุจริตเชิงระบบที่ฝังรากลึก ปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบประกอบด้วยความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ ความขัดแย้งทางทหาร และวิกฤตสภาพภูมิอากาศ ซึ่งถูกนำมาเป็นข้ออ้างในการรวมศูนย์อำนาจและลดทอนประสิทธิภาพของกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจรัฐ

รายงานการวิจัยของ UNODC ในปี พ.ศ. 2568 เรื่อง “The Nexus Between Cybercrime and Corruption”[62] ระบุว่าการทุจริตไม่ได้ดำรงอยู่โดยเอกเทศ แต่ทำหน้าที่เป็นกลไกกลางที่สนับสนุนอาชญากรรมข้ามชาติในโลกยุคดิจิทัลอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน โดยกลุ่มอาชญากรได้นำเทคโนโลยี AI มาใช้

---

[61] การประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติต่อต้านการทุจริต สมัยที่ 11 (COSP11) จัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 - 19 ธันวาคม 2568 ณ กรุงโดฮา รัฐกาตาร์ โดยมีสาระสำคัญคือการกำหนดแนวทางป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับสากล การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ และการรับรองร่างข้อมติเพื่อจัดการกับผลกระทบทางสังคมจากการทุจริต

[62] United Nations Office on Drugs and Crime. (2025). *The Nexus Between Cybercrime and Corruption.* https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2025/2025.10.21_The_Nexus_Between_Cybercrime_and_Corruption.pdf

ในการสร้าง Deepfake[63] การโคลนเสียง และบอทอัตโนมัติ เพื่อหลอกลวงและฟอกเงิน ในขณะที่การทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐช่วยสร้างสภาวะที่เอื้ออำนวยให้กลุ่มอาชญากรเหล่านี้สามารถดำเนินการได้โดยปราศจากการสืบสวน อีกทั้ง ยังมีอุตสาหกรรมศูนย์หลอกลวงข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกิดปรากฏพฤติการณ์การค้ามนุษย์เพื่อบังคับใช้แรงงานในศูนย์หลอกลวงข้ามชาติ กระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยการติดสินบนเจ้าหน้าที่ ด่านตรวจคนเข้าเมือง และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการข้ามพรมแดนอย่างผิดกฎหมายและการคุ้มครองฐานปฏิบัติการ รวมถึงการใช้คริปโทเคอร์เรนซีและระบบธนาคารใต้ดินเป็นช่องทางหลักในการโอนย้ายเงินทุนจากการทุจริตข้ามพรมแดน ซึ่งมีความซับซ้อนยากต่อการติดตามผ่านระบบสถาบันการเงินปกติ

สถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยในปัจจุบันจากรายงานของ United Nations Office on Drugs and Crime : UNODC พบว่า ค่าคะแนน CPI ประจำปี พ.ศ. 2568 ของประเทศไทยสะท้อนสภาวะถดถอยอย่างมีนัยสำคัญ โดยประเทศไทยได้รับ 33 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 116 ของโลก จากทั้งหมด 182 ประเทศ ซึ่งเป็นระดับคะแนนที่ต่ำที่สุดนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนรูปแบบการประเมินในปี พ.ศ. 2555 ประเทศไทยมีอันดับร่วงลงมาอยู่ที่อันดับ 8 ของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมีคะแนนต่ำกว่าประเทศลาว (34 คะแนน) และอินโดนีเซีย (34 คะแนน) เป็นครั้งแรก โดยแหล่งข้อมูลที่มีคะแนนลดลงอย่างรุนแรง ได้แก่ IMD World Competitiveness Yearbook (-10 คะแนน) และ Bertelsmann Stiftung Transformation Index (-4 คะแนน) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาเรื่องการให้สินบนและการทุจริตที่ยังคงมีอยู่สูงในกระบวนการอนุมัติอนุญาต และความล้มเหลวในการลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำผิด

รายงานของ UNODC เรื่อง “The Nexus Between Cybercrime and Corruption”[64] ระบุว่าประเทศไทยกำลังเผชิญกับอาชญากรรมไซเบอร์ที่มีการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นปัจจัยสนับสนุนหลัก โดยมีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการหลอกลวง ซึ่งพบการขยายตัวของการใช้อุปกรณ์ส่งสัญญาณโทรศัพท์จำลอง (IMSI-catchers หรือ Stingray) ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อดักจับข้อมูลและส่ง SMS Phishing หลอกลวงประชาชน โดยมีการจับกุมผู้ต้องหาชาวต่างชาติที่ทำงานร่วมกับเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติได้หลายกรณี นอกจากนี้ อุตสาหกรรมศูนย์หลอกลวงข้ามชาติและเจ้าหน้าที่รัฐ การปราบปรามศูนย์หลอกลวงข้ามชาติรายใหญ่ในภาคใต้ (จังหวัดนครศรีธรรมราช) เมื่อปี พ.ศ. 2567 พบความเชื่อมโยงกับนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดหาฐานปฏิบัติการ อีกทั้ง ความโปร่งใสต่ำบริเวณชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษยังเอื้อต่อการค้ามนุษย์เพื่อบังคับใช้แรงงานในศูนย์หลอกลวงข้ามชาติ นอกจากนี้ ปัญหาบัญชีม้าและฟอกเงินยังมีการใช้ระบบอัตโนมัติในการเปิดบัญชีเงินฝาก และการฟอกเงินผ่านสินทรัพย์ดิจิทัลเพื่ออำพรางเส้นทางการเงินจากการทุจริต

---

[63] Deepfake (ดีพเฟก) คือ สื่อสังเคราะห์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ขั้นสูง โดยนำภาพ เสียง หรือวิดีโอของบุคคลเป้าหมายมาให้ AI เรียนรู้ลักษณะท่าทางและน้ำเสียง จากนั้นนำไปตัดต่อหรือสวมทับจนบุคคลนั้นพูดหรือทำในสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นจริงได้อย่างแนบเนียน

[64] United Nations Office on Drugs and Crime. (2025). *The Nexus Between Cybercrime and Corruption.* https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2025/2025.10.21_The_Nexus_Between_Cybercrime_and_Corruption.pdf

ดังนั้น ประเทศไทยได้ดำเนินการเชิงรุกเพื่อตอบสนองต่อข้อเสนอแนะของ UNODC และอนุสัญญาสหประชาชาติต่อต้านการทุจริต (UNCAC) ในหลายมิติ ทั้งการยกระดับกฎหมายระหว่างประเทศ โดยประเทศไทยได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติต่อต้านอาชญากรรมไซเบอร์ (UNCC) เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2568 ณ กรุงฮานอย เพื่อสร้างความร่วมมือในการรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัลข้ามพรมแดน ความร่วมมือภายใต้กรอบ IPEF และประเทศไทยได้ยื่นรายงานทบทวนความคืบหน้าการอนุวัติตามอนุสัญญา UNCAC โดยสมัครใจภายใต้กรอบความร่วมมือเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก (IPEF Pillar IV) เพื่อปรับปรุงระบบธรรมาภิบาลตามมาตรฐานสากล และมีการบังคับใช้นโยบาย No Gift Policy อย่างเคร่งครัดในทุกส่วนราชการ และการจัดทำคู่มือการประเมินความเสี่ยงต่อการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยมุ่งเน้นการตรวจสอบโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐขนาดใหญ่

อย่างไรก็ตาม องค์การสหประชาชาติว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรม (UNODC) ระบุว่า อุปสรรคสำคัญของประเทศไทยในการต่อต้านการทุจริต ได้แก่ การเรียกรับสินบนในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรม และความอ่อนแอของระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ จึงเสนอให้รัฐบาลเร่งพัฒนากลไกป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเป็นระบบ โดยข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ตามแนวทางปฏิญญาโดฮา[65] เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจจับความผิดปกติของการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การตรวจสอบการสมยอมราคา และการติดตามเส้นทางธุรกรรมทางการเงินของเจ้าหน้าที่รัฐและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผ่านการเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถาบันการเงิน เพื่อป้องกันการฟอกเงินและอาชญากรรมทางการเงิน

นอกจากนี้ UNODC เสนอให้เพิ่มความโปร่งใสในระบบการเมืองและการบริหารภาครัฐ โดยกำหนดให้เปิดเผยแหล่งที่มาของเงินสนับสนุนพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมถึงบังคับใช้มาตรการเปิดเผยข้อมูลผู้ถือผลประโยชน์ที่แท้จริงของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐและธุรกิจที่มีความเสี่ยง เพื่อป้องกันการแทรกแซงจากกลุ่มผลประโยชน์และการฟอกเงิน

อีกประเด็นสำคัญ คือ การคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส พยาน นักข่าวสืบสวนสอบสวน และภาคประชาสังคมจากการฟ้องร้องเพื่อปิดปาก (SLAPPs) และการคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ โดยจัดให้มีกลไกรับเรื่องร้องเรียนที่รักษาความลับ มาตรการคุ้มครองผู้รายงาน และระบบคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปิดเผยข้อมูลการทุจริตและส่งเสริมวัฒนธรรมความโปร่งใส

ทั้งนี้ UNODC ยังเน้นบทบาทของภาคประชาสังคมและสื่อมวลชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารหนี้สาธารณะ และการเข้าถึงข้อมูลภาครัฐ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวนโยบายและกฎหมายด้านการต่อต้านการทุจริต เพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และประสิทธิภาพของระบบการตรวจสอบในระยะยาว

---

[65] ปฏิญญาโดฮา คือ ปฏิญญาทางการเมืองของสหประชาชาติ ที่ประเทศสมาชิกให้การรับรองร่วมกัน เพื่อกำหนดแนวทางในการป้องกันอาชญากรรม ส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และสนับสนุนหลักนิติธรรมควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.4.4 ธนาคารโลก (World Bank)

ธนาคารโลก (World Bank: WB) เป็นสถาบันการเงินระหว่างประเทศในกลุ่มธนาคารโลก ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2487 มีสำนักงานใหญ่ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐอเมริกา มีพันธกิจในการลดความยากจน ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศสมาชิก ผ่านการให้เงินกู้ ความช่วยเหลือทางวิชาการ การวิจัย และการจัดทำนโยบายด้านการพัฒนา โดยความเกี่ยวข้องกับการทุจริต ธนาคารโลกมองว่าการทุจริตยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขจัดความยากจน การสร้างความมั่งคั่งร่วมกัน และการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากบั่นทอนสิทธิมนุษยชน ลดความเชื่อมั่นต่อภาครัฐ และลดประสิทธิภาพของการลงทุนและการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับความโปร่งใสในการบริหารภาครัฐ ธนาคารโลกได้ส่งเสริมการใช้ระบบเทคโนโลยีภาครัฐ หรือ GovTech และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ โดยพัฒนาเครื่องมือสำคัญ ได้แก่ ProACT (Procurement Anticorruption and Transparency Platform)[66] สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินความโปร่งใสของระบบจัดซื้อจัดจ้าง รวมถึง GRAS (Government Risk Assessment System)[67] ที่ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการตรวจจับสัญญาณความเสี่ยงของการทุจริต การฉ้อโกง และการสมยอมในการประมูล เพื่อสนับสนุนการกำกับดูแลการใช้จ่ายภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ธนาคารโลกยังสนับสนุนการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเทคโนโลยีด้านปัญญาประดิษฐ์เพื่อตรวจจับรูปแบบการทุจริตที่ซับซ้อน วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของผู้ยื่นประมูลและประเมินความเสี่ยงของคู่สัญญาภาครัฐ ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลข้อมูล และข้อมูลเปิด เพื่อให้หน่วยงานตรวจสอบและภาคประชาสังคมสามารถเข้าถึงข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างโปร่งใส อันเป็นการเสริมสร้างความรับผิดชอบ และลดโอกาสการทุจริตในภาครัฐ

ทั้งนี้ รายงานและข้อมูลเชิงสำรวจของกลุ่มธนาคารโลก (World Bank Group) ประจำปี พ.ศ. 2568 รวมถึงดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยในปัจจุบัน คือ ภาพรวมสถานการณ์การทุจริตตามกรอบดัชนีชี้วัดธรรมาภิบาลทั่วโลก (Worldwide Governance Indicators : WGI)[68] ของธนาคารโลก ซึ่งใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งรวมถึงองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติปรากฏว่าสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยยังคงมีความท้าทายในระดับสูง ดังรูปที่ 14

---

[66] ProACT คือ แพลตฟอร์มด้านการต่อต้านการทุจริตและส่งเสริมความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

[67] GRAS คือ ระบบประเมินความเสี่ยงของภาครัฐ

[68] World Bank. (2026). *Interactive Data Access.* https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators/interactive-data-access.

รูปที่ 14 ภาพรวมสถานการณ์การทุจริตตามกรอบดัชนีชี้วัดธรรมาภิบาลทั่วโลก

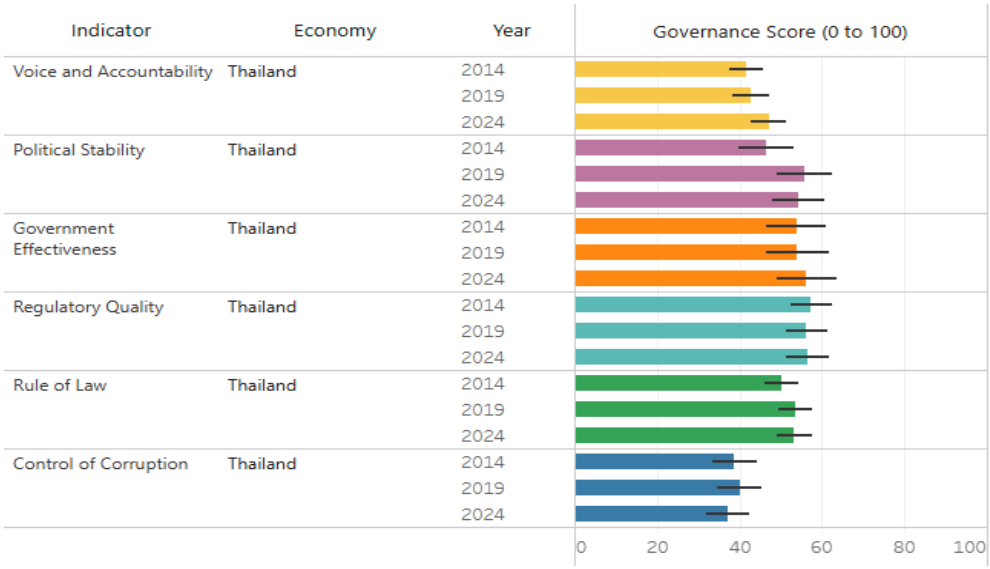

นอกจากนี้ รายงานการสำรวจความคิดเห็นต่อธนาคารโลกในประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2568 (FY 2025 Thailand - Country Opinion Survey)[69] วิเคราะห์สถานการณ์การทุจริตของประเทศไทย พบว่า ปัญหาการทุจริตในประเทศไทยไม่ได้เกิดจากตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากอยู่ในระบบราชการ ได้แก่ กระบวนการยุติธรรมที่อ่อนแอตั้งแต่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจไปจนถึงองค์กรอิสระ ซึ่งไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนในการตรวจสอบและลงโทษผู้กระทำผิดรายใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความบกพร่องในการป้องกัน เหตุการณ์ความไม่โปร่งใสในหน่วยงานตรวจสอบบางแห่งสะท้อนถึงความอ่อนแอของกลไกเฝ้าระวังภายในการใช้งบประมาณภาครัฐ การแทรกแซงทางการเมืองภาคส่วนต่าง ๆ มีความกังวลเรื่องการล็อกสเปกประมูล และการใช้อิทธิพลภายในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง สถานการณ์การทุจริตในประเทศไทยยังอยู่ในเกณฑ์ที่น่ากังวลและส่งผลกระทบโดยตรงต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปเชิงโครงสร้างขนาดใหญ่ควบคู่กับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพิ่มความโปร่งใสในทุกขั้นตอนของภาครัฐ

จากสถานการณ์ดังกล่าว World Bank ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการทุจริตของประเทศไทย ดังนี้

การปฏิรูปเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการภาครัฐ โดยการเพิ่มขีดความสามารถของสถาบันตรวจสอบ หน่วยงานตรวจสอบและองค์กรอิสระควรได้รับการส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งและเป็นอิสระจากการแทรกแซงทางการเมือง เพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็นที่พึ่งของประชาชนในการสืบสวนและลงโทษผู้กระทำความผิดรายใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรม ควรปฏิรูปกระบวนการตั้งแต่พนักงานสอบสวนจนถึงศาล เพื่อลดช่องว่างในการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและสร้างความเชื่อมั่น

[69] World Bank. (2026). *FY 2025 Thailand - Country Opinion Survey.* https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/54e80b2b-a9b2-4192-8c92-8534c29ac9a1/content.

ในหลักนิติธรรม นอกจากนี้ ควรมีการเสริมสร้างจริยธรรมและทักษะทางเทคนิค สนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านเทคนิคของข้าราชการในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อตรวจสอบและป้องกันการทุจริต รวมถึงการสร้างระบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมภาครัฐ การยกระดับระบบจัดซื้อจัดจ้างด้วยแพลตฟอร์ม ProACT และ GRAS[70] รัฐบาลควรนำระบบการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงมาใช้ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ระบุความเสี่ยงด้านจริยธรรม และตรวจจับสัญญาณเตือนภัยของการฉ้อโกงและการสมยอมกันในการประมูล และการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล ที่มุ่งเน้นการให้บริการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และเพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินงาน ซึ่งจะช่วยลดโอกาสในการเรียกรับสินบน

การเพิ่มความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูล ประเทศไทยควรบูรณาการฐานข้อมูลเจ้าของที่แท้จริงเข้ากับระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เพื่อป้องกันการใช้บริษัทบังหน้าในการฟอกเงินหรือรับงานภาครัฐอย่างผิดกฎหมาย และการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ รวมถึงสนับสนุนการเปิดเผยข้อมูลสัญญาจัดซื้อจัดจ้างและรายงานการใช้งบประมาณในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้โดยง่าย เพื่อให้ภาคประชาสังคมและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์การจัดการความเสี่ยงการทุจริตจากรายงานของกลุ่มธนาคารโลก (World Bank Group) โดยกลุ่มธนาคารโลกมีการใช้ระบบเทคโนโลยี เช่น GRAS และ ProACT เพื่อตรวจจับสัญญาณเหล่านี้ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างและการใช้จ่ายภาครัฐ สัญญาณเตือนภัย (Red Flags)[71] เช่น

สัญญาณเตือนภัยในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง จากการปลอมแปลงเอกสาร เช่น การยื่นเอกสารรับรองจากผู้ผลิตที่เป็นเท็จ หรือการส่งรายงานการตรวจสอบโรงงานที่มีการปลอมแปลงข้อมูล การบิดเบือนข้อมูลประสบการณ์ โดยผู้ยื่นประมูลมีการระบุข้อมูลผลงานในอดีตหรือประสบการณ์การทำงานที่เกินจริงเพื่อให้ผ่านคุณสมบัติ การสมยอมในการประมูลที่พบความเชื่อมโยงที่ผิดปกติระหว่างบริษัทที่เข้าแข่งขัน เช่น การใช้เอกสารที่มีรูปแบบเดียวกัน หรือพบว่าผู้ยื่นประมูลรายหนึ่งแท้จริงแล้วเป็นผู้รับเหมาช่วง[72] ของอีกรายโดยไม่มีการเปิดเผย การระบุรายละเอียดเพื่อเอื้อประโยชน์ โดยการออกแบบข้อกำหนดของสัญญาหรือเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่บริษัทในเครือข่ายของพรรคการเมืองหรือผู้มีอิทธิพล และความผิดปกติในขั้นตอนการยื่นประมูล เช่น การพบว่าบัญชีอีเมลของผู้ร้องเรียนถูกปิดกั้นในช่วงเวลาที่มีการยื่นประมูล เพื่อขัดขวางไม่ให้ยื่นเอกสารได้ทันตามกำหนด

---

[70] ProACT และ GRAS เครื่องมือด้านการบริหารจัดการภาครัฐและธรรมาภิบาล คือชุดเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง (Procurement Integrity Analytics) ที่พัฒนาโดย World Bank สำหรับตรวจสอบและป้องกันการทุจริต และฮั้วประมูลในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

[71] สัญญาณเตือนภัย (Red Flags) หมายถึง ตัวชี้วัดหรือสัญญาณความผิดปกติที่อาจบ่งชี้ถึงพฤติกรรมการทุจริต การฉ้อโกง การสมยอม หรือความบกพร่องของระบบควบคุมภายใน

[72] ผู้รับเหมาช่วง (Subcontractor) คือ บุคคล ทีมงาน หรือบริษัทที่ผู้รับเหมาหลัก (Main Contractor) ว่าจ้างให้มาทำงานเฉพาะด้าน หรือรับช่วงต่อในโครงการนั้น ๆ โดยผู้รับเหมาช่วงไม่ใช่พนักงานของบริษัทผู้รับเหมาหลัก และมักเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในงานนั้น

สัญญาณเตือนภัยด้านข้อมูลคู่สัญญา เช่น โครงสร้างความเป็นเจ้าของที่ซับซ้อนหรือไม่โปร่งใส มีการใช้บริษัทบังหน้า หรือการปกปิดข้อมูล เจ้าของที่แท้จริง เพื่อฟอกเงินหรือรับงานภาครัฐอย่างผิดกฎหมาย ข้อมูลขัดแย้งข้ามโครงการ ที่พบว่าข้อมูลของผู้ยื่นประมูลรายเดียวกันมีความแตกต่างกันเมื่อยื่นในโครงการที่ต่างกัน หรือพบข้อมูลสื่อเชิงลบเกี่ยวกับคู่สัญญา การแอบอ้างบุคลากร การใช้ชื่อหรือประวัติการทำงานของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตในการยื่นข้อเสนอประมูล

สัญญาณเตือนภัยด้านพฤติกรรมและเจ้าหน้าที่ เช่น ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ที่ไม่ได้เปิดเผยที่เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่ธนาคารโลกมีส่วนได้ส่วนเสียในบริษัทที่ได้รับสัญญาจ้างหรือแอบอ้างบริษัทของตนเองเข้ารับงาน การเรียกรับผลประโยชน์หรือสินบน การจ่ายเงินใต้โต๊ะให้แก่เจ้าหน้าที่โครงการเพื่อให้ได้รับสัญญา หรือการที่เจ้าหน้าที่เรียกรับเงินจากคู่สัญญาเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการ การขัดขวางการตรวจสอบ พฤติกรรมทำลายหรือปลอมแปลงหลักฐาน การปิดบังข้อมูลสำคัญ หรือการข่มขู่พยานเพื่อไม่ให้ความร่วมมือในการสืบสวน

อย่างไรก็ตาม การตรวจจับสัญญาณความเสี่ยง (Red Flags) ช่วยให้หน่วยงานกำกับดูแลสามารถดำเนินมาตรการเชิงรุกเพื่อป้องกันการทุจริต ลดความสูญเสียงบประมาณ และยกระดับความโปร่งใสในการดำเนินโครงการภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 สถานการณ์การทุจริตยังอยู่ในระดับรุนแรง สะท้อนจากคะแนนการประเมินที่ต่ำกว่า 50 คะแนน และการวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูลสำคัญหลายแห่ง พบว่า ปัญหาการทุจริตมีลักษณะเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะข้อกังวลเกี่ยวกับความเป็นอิสระของกระบวนการยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมายที่ถูกมองว่าไม่สม่ำเสมอ อิทธิพลของสถาบันนอกระบบต่อการเมือง และเครือข่ายอุปถัมภ์ระหว่างภาคการเมืองกับกลุ่มทุน ซึ่งเอื้อต่อการทุจริตเชิงนโยบายและการแสวงหาผลประโยชน์นอกจากนี้ การจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนและภาคประชาสังคม รวมถึงการใช้มาตรการทางกฎหมายต่อผู้เปิดโปงการทุจริตยังเป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบภาครัฐ ขณะที่ยังพบความเชื่อมโยงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติในบางกรณี ส่งผลให้ปัญหาการทุจริตที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน เนื่องจากเพิ่มต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ และก่อให้เกิดความเสียหายต่องบประมาณของรัฐเป็นมูลค่าสูง ตลอดจนซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำทางสังคมและลดประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณะ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

แนวทางการยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทย มีประเด็นสำคัญคือ **การปฏิรูปองค์กรอิสระและกระบวนการยุติธรรม** โดยการสร้างความเป็นอิสระอย่างแท้จริง ปรับปรุงกระบวนการสรรหากรรมการในองค์กรอิสระ (เช่น สำนักงาน ป.ป.ช. และ สตง.) ให้มีความยึดโยงกับประชาชนและปราศจากการแทรกแซงจากขั้วอำนาจทางการเมืองหรือวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง

การเสริมสร้างหลักนิติธรรมและยุติการเลือกปฏิบัติ ยกเลิกการดำเนินคดีเชิงพรรคพวก สร้างบรรทัดฐานให้ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ยกเลิกการฟ้องร้องที่มีลักษณะสองมาตรฐานที่มุ่งจัดการเฉพาะฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองแต่คุ้มครองบุคคลในเครือข่ายอำนาจเดิม และควรปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ เร่งรัดการพิจารณาคดีให้มีความรวดเร็ว เสมอภาค และโปร่งใส ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวนจนถึงชั้นศาล เพื่อป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจ

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและระบบเปิด (GovTech & Open Data) ยกระดับการให้บริการภาครัฐสู่ระบบออนไลน์ร้อยละ 100 (One-Stop Service) เพื่อลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่และตัดวงจร “สินบนระดับปฏิบัติการ” และนำมาตรฐานข้อมูลสัญญาแบบเปิดมาใช้ โดยการนำเทคโนโลยี AI และ Big Data มาตรวจสอบความผิดปกติและตรวจจับสัญญาณเตือนภัยของการสมยอมราคาในโครงการเมกะโปรเจกต์ พร้อมทั้งยกระดับกฎหมายข้อมูลข่าวสารสู่ระบบข้อมูลเปิดที่ประชาชนเข้าถึงและตรวจสอบได้โดยง่าย รวมถึงการเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินและส่วนได้เสียของเจ้าหน้าที่รัฐในรูปแบบดิจิทัล

การส่งเสริมภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน ยกเลิกการใช้กฎหมายหมิ่นประมาททางอาญาและมาตรการฟ้องปิดปากต่อผู้วิจารณ์การทุจริต เพื่อให้สื่อและประชาชนทำหน้าที่ตรวจสอบได้อย่างอิสระ และพัฒนากรอบกฎหมายที่คุ้มครองพยานและผู้แจ้งเบาะแส (Whistleblowers) ให้มีความปลอดภัยจากการถูกแก้แค้นหรือถูกคุกคาม

ส่วนที่ 2
ศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่ปรากฏจากข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต ประจำปี พ.ศ. 2568

การศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในมิติที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดจากหลากหลายสาขาทั้งด้านรัฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และการสร้างภาพลักษณ์ประเทศ เพื่อให้สามารถอธิบายกระบวนการรับรู้ การคงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงของการรับรู้ในระดับนานาชาติได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ภาพลักษณ์ของประเทศไม่ได้เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์หรือข้อมูลทางสถิติเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการสะสมของการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และการสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ จนก่อให้เกิดเป็น “ภาพจำ” หรือ “การรับรู้ร่วม” ของประชาคมโลกต่อประเทศนั้น ๆ ซึ่งถือเป็นทุนทางความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือที่มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เศรษฐกิจ และการลงทุนในระยะยาว

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่ปรากฏจากข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต ประจำปี พ.ศ. 2568 ประกอบด้วย แนวคิดของภาพลักษณ์ ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร ทฤษฎีการสร้างกรอบข่าว ความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานข่าวสารกับคะแนน CPI รายละเอียดดังนี้

2.1.1 ภาพลักษณ์

แนวคิดของ Kotler, Haider และ Rein (1993)[73] ภาพลักษณ์ คือ ผลรวมของความเชื่อ ความคิด และความประทับใจที่บุคคลหนึ่งมีต่อสถานที่หรือประเทศนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของ Anholt (2007)[74] ที่มองว่าภาพลักษณ์ประเทศทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายครอบคลุมมากกว่าแค่การท่องเที่ยว แต่หมายรวมถึงความสามารถในการแข่งขันทางการเมืองและเศรษฐกิจในเวทีโลก ซึ่งจากการนิยามคำว่าภาพลักษณ์เน้นย้ำถึงความประทับใจ และความเชื่อ ที่ชี้ให้เห็นว่าภาพลักษณ์ของประเทศมีความเป็นพลวัต และสามารถถูกสั่นคลอนได้ง่ายหากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลงเชิงลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นความโปร่งใส ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่นักลงทุนและคู่ค้านานาชาติใช้ในการประเมินความเสี่ยง ประกอบกับการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศในมิติความโปร่งใส ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของสินค้า

---

[73] Kotler, P., Haider, D. H., & Rein, I. (1993). *Marketing Places: Attracting Investment, Industry, and Tourism to Cities, States, and Nations*. Free Press.

[74] Anholt, S. (2007). *Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions*. Palgrave Macmillan.

บริการ และสถาบันของรัฐในระดับสากล งานวิจัยด้านการสื่อสารแบรนด์ประเทศโดย เสรี วงษ์มณฑา (2564)[75] ระบุว่าภาพลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่รัฐจะสามารถประกาศได้เองตามลำพัง แต่เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยการยอมรับจากภายนอก ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ การรับรู้ถึงความมั่นคงทางการเมือง ความสามารถทางเศรษฐกิจ และความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม ในบริบทของการต่อต้านการทุจริต ภาพลักษณ์ประเทศจึงทำหน้าที่เป็นดัชนีชี้วัดความเชื่อมั่น หากภาพลักษณ์ถูกครอบงำด้วยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทุจริตอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้ความเชื่อมั่นของประเทศลดลง และกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขับเคลื่อนนโยบาย Soft Power และการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของยุทธศาสตร์ชาติ

ดังนั้น ภาพลักษณ์ หมายถึง การรับรู้ ความเชื่อ ความคิด และความประทับใจที่บุคคลหรือสังคมมีต่อบุคคล องค์กร หรือประเทศ ซึ่งเกิดจากการสะสมของข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และการสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ จนกลายเป็น “ภาพจำ” ในสายตาของสาธารณชน โดยภาพลักษณ์มีลักษณะเป็นพลวัต สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบทและข้อมูลที่ได้รับ และมีผลต่อระดับความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือ ตลอดจนการยอมรับในระดับสากล ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะในประเด็นความโปร่งใสและการทุจริต ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนและประชาคมระหว่างประเทศ

2.1.2 ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร

แนวคิดของ McCombs และ Shaw (1972)[76] ศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนต่อการรับรู้และการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกา อธิบายว่าสื่อมวลชนไม่ได้มีอำนาจโดยตรงในการกำหนดให้ประชาชน “คิดอย่างไร” ต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง แต่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าประชาชนควรให้ความสนใจหรือ “คิดเกี่ยวกับเรื่องใด” ผ่านกระบวนการคัดเลือก จัดลำดับ และนำเสนอประเด็นข่าวสารอย่างต่อเนื่อง การนำเสนอข่าวซ้ำ ๆ หรือการจัดสรรพื้นที่ข่าวให้กับประเด็นหนึ่งมากกว่าประเด็นอื่นจึงมีผลต่อการสร้างความเด่นชัดของประเด็นในสังคมซึ่งถือเป็นแก่นสำคัญของทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร นอกจากนี้ James W. Dearing & Everett M. Roger (1996)[77] ได้อธิบายว่ากระบวนการกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกประเด็นที่มีความสำคัญ มีคุณค่าความเป็นข่าว และมีศักยภาพในการกลายเป็นประเด็นสาธารณะ โดยกระบวนการดังกล่าวสามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

ประการแรก วาระของสื่อมวลชน หมายถึง ประเด็นที่สื่อมวลชนคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน โดยพิจารณาจากความโดดเด่น ความน่าสนใจ และคุณค่าของข่าวเมื่อเปรียบเทียบกับข่าวอื่นในช่วงเวลาเดียวกัน

---

[75] เสรี วงษ์มณฑา. (2564). การสร้างภาพลักษณ์และการสื่อสารแบรนด์ประเทศ. *วารสารนิเทศศาสตร์.* 2564(1).

[76] McCombs, M., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly, 36*(2), 176-187. https://doi.org/10.1086/267990

[77] Dearing, J. W., & Rogers, E. M. (1996). *Agenda-setting.* Thousand Oaks, Ca: Sage Publication.

ประการที่สอง วาระของสาธารณชน หมายถึง ประเด็นที่ประชาชนหรือสังคมให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ หรือความรู้สึกของผู้คนในสังคม และอาจนำไปสู่การเรียกร้องให้เกิดการแก้ไขปัญหา

ประการที่สาม วาระเชิงนโยบาย หมายถึง ประเด็นที่ได้รับการผลักดันจนเข้าสู่ความสนใจของผู้กำหนดนโยบายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาจเริ่มต้นจากประเด็นขนาดเล็ก ก่อนจะขยายตัวเป็นประเด็นสาธารณะที่มีนัยสำคัญในระดับนโยบาย

นอกจากนี้ Galtung & Ruge (1965)[78] ได้ชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขและคุณค่าของข่าวที่มีผลต่อการคัดเลือกและการนำเสนอประเด็นของสื่อมวลชน อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทของสังคมร่วมสมัยที่เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทเพิ่มขึ้น กระบวนการกำหนดวาระข่าวสารมิได้จำกัดอยู่เฉพาะสื่อดั้งเดิมหรือองค์กรข่าวกระแสหลักอีกต่อไป ประชาชนทั่วไปสามารถรวบรวมข้อมูล รายงานเหตุการณ์จากพื้นที่จริง และเผยแพร่ข่าวสารสู่สาธารณชนได้อย่างรวดเร็วโดยไม่จำเป็นต้องผ่านกลไกของสื่อมวลชนแบบเดิม ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของอำนาจในการกำหนดวาระข่าวสารจากระบบสื่อแบบรวมศูนย์ไปสู่ระบบการสื่อสารแบบกระจายตัวมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนสามารถผลิตและเผยแพร่ข่าวสารได้ด้วยตนเอง แม้จะช่วยขยายพื้นที่การมีส่วนร่วมทางการสื่อสารและเปิดโอกาสให้ประเด็นที่หลากหลายเข้าสู่พื้นที่สาธารณะมากขึ้น แต่ก็อาจก่อให้เกิดข้อท้าทายด้านความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลข่าวสาร ด้วยเหตุนี้สื่อมวลชนกระแสหลักจึงยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ตรวจสอบ กลั่นกรอง และยืนยันความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำเสนอแก่สาธารณชน เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูลและรักษาความน่าเชื่อถือขององค์กรข่าว สอดคล้องกับการศึกษาของณัฏฐา โกมลวาทิน (2557)[79] มองว่าบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะผู้เฝ้าประตูข่าวสาร กำลังลดความเข้มข้นลง ขณะที่สื่อภาคสังคมและประชาชนผู้ใช้สื่อมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นทั้งในฐานะผู้ผลิตเนื้อหา ผู้รายงานเหตุการณ์ และผู้เสนอประเด็นให้สื่อกระแสหลักนำไปขยายผลต่อไป ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับประชาชนจึงเปลี่ยนจากการสื่อสารทางเดียวไปสู่การสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสารยังคงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจบทบาทของสื่อในการกำหนดความสนใจของสังคม แต่ในบริบทปัจจุบันกระบวนการกำหนดวาระข่าวสารไม่ได้เกิดจากสื่อมวลชนหรือสื่อกระแสหลักเพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไปแต่เป็นกระบวนการที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชน สาธารณชน สื่อสังคมออนไลน์ และภาคนโยบาย โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของ “นักข่าวพลเมือง”

---

[78] Galtung, J., & Ruge, M. H. (1965). The structure of foreign news. *Journal of Peace Research, 2*(1), 64-91.

[79] ณัฏฐา โกมลวาทิน. (2557). *สัมภาษณ์พิเศษ 3 นักข่าวดัง กับการใช้โซเชียลมีเดียในภาคสื่อสารมวลชนอย่างไรให้คุ้มค่า.* https://thumbsup.in.th/2014/05/exclusive-interview-3-journalist-social-media/.

ซึ่งสามารถรายงานเหตุการณ์จากสถานการณ์จริงและเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ดี บทบาทดังกล่าวจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กับการตรวจสอบข้อเท็จจริงและความรับผิดชอบทางจริยธรรมในการสื่อสาร เพื่อให้การกำหนดวาระข่าวสารในสังคมร่วมสมัยมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

2.1.3 ทฤษฎีการสร้างกรอบข่าว

ทฤษฎีการสร้างกรอบข่าวถือเป็นแนวคิดที่พัฒนาต่อยอดจากทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร โดยมุ่งอธิบายว่าบทบาทของสื่อมวลชนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการกำหนดว่า “ประเด็นใด” ควรได้รับความสนใจจากสาธารณชนเท่านั้น หากยังรวมถึงการกำหนดว่า ประเด็นดังกล่าวควรถูกทำความเข้าใจหรือตีความ “ในลักษณะใด” ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ทฤษฎีการสร้างกรอบข่าวให้ความสำคัญกับวิธีการนำเสนอ ความหมาย และมุมมองที่สื่อเลือกใช้ในการประกอบสร้างความจริงทางสังคมผ่านข่าวสาร[80] โดยการสร้างกรอบข่าวหมายถึง กระบวนการคัดเลือกแง่มุมบางประการของความเป็นจริงแล้วนำมาเน้นย้ำให้มีความโดดเด่นในการนำเสนอเพื่อชี้นำการตีความของผู้รับสารให้เป็นไปตามกรอบความหมายที่ต้องการ กระบวนการดังกล่าวอาจดำเนินผ่านกลวิธีทางการสื่อสารหลายรูปแบบ เช่น การเลือกใช้ถ้อยคำหรือภาษาที่มีน้ำหนักทางอารมณ์ การกำหนดหัวข้อข่าว การเลือกภาพประกอบ การจัดวางลำดับเนื้อหา ตลอดจนการเปรียบเทียบเหตุการณ์หนึ่งกับเหตุการณ์อื่น การสร้างกรอบข่าวจึงมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมของประชาชน เนื่องจากผู้รับสารมักประมวลผลและทำความเข้าใจประเด็นสาธารณะผ่านกรอบความหมายที่สื่อได้นำเสนอ ทั้งนี้ การสร้างกรอบข่าวไม่ได้เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของผู้สื่อข่าวหรือองค์กรสื่อเพียงลำพัง หากแต่เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการผลิตข่าว กลุ่มอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ รวมถึงบริบททางวัฒนธรรมที่แวดล้อมการทำงานของสื่อ[81] โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

ประการแรก กระบวนการผลิตข่าว เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดกรอบข่าว เนื่องจากองค์กรสื่อดำรงอยู่ภายใต้แรงกดดันทางวิชาชีพและเงื่อนไขเชิงโครงสร้างหลายประการ เช่น คุณค่าและบรรทัดฐานของสังคม ข้อจำกัดขององค์กร แรงกดดันจากกลุ่มผลประโยชน์หรือผู้กำหนดนโยบาย แนวปฏิบัติของวิชาชีพสื่อ ตลอดจนอุดมการณ์และทัศนคติทางการเมืองของผู้สื่อข่าว ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีส่วนในการกำหนดว่า ข่าวเรื่องหนึ่งจะถูกคัดเลือก นำเสนอ และตีความภายใต้กรอบความหมายแบบใด

ประการที่สอง กลุ่มการเมืองและกลุ่มธุรกิจมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างกรอบข่าว เนื่องจากผู้นำทางการเมือง รัฐบาล กลุ่มผลประโยชน์ องค์กรธุรกิจ และแหล่งข่าวเชิงสถาบันต่าง ๆ มักพยายามเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตข่าว ผ่านการให้ข้อมูล การจัดแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การกำหนดประเด็นสื่อสาร หรือแม้กระทั่งการใช้แรงกดดันทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ทางองค์กร การดำเนินการเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อกำหนดกรอบการรับรู้ของสื่อและสาธารณชนให้สอดคล้องกับผลประโยชน์หรือจุดยืนของตน

---

[80] Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication, 43*(4), 51-58. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x

[81] Tewksbury, D., & Scheufele, D. A. (2009). News Framing Theory and Research. In J. Bryant, & M. B. Oliver, *Media Effects: Advanced in Theory and Research (Vol. 3).* New York: Routledge.

ประการที่สาม บริบททางวัฒนธรรมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการวางกรอบข่าว เนื่องจากการนำเสนอข่าวของสื่อย่อมเกิดขึ้นภายใต้ระบบความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน ศาสนา ประเพณี และโครงสร้างความหมายที่ดำรงอยู่ในสังคมนั้น ๆ บริบททางวัฒนธรรมอาจแฝงอยู่ในทัศนคติของผู้สื่อข่าว องค์กรสื่อและผู้รับสาร โดยผู้สื่อข่าวอาจตีความและปรับข้อมูลข่าวสารให้สอดคล้องกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมของตนโดยไม่รู้ตัว ดังนั้น การสร้างกรอบข่าวจึงเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกับโครงสร้างทางวัฒนธรรมและความหมายร่วมของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้ด้านประเภทหรือลักษณะของกรอบข่าว สามารถจำแนกได้หลายแนวทางตามกรอบการศึกษาของนักวิชาการ เช่น การจำแนกกรอบข่าวตามมุมมองหรือทัศนคติ การจำแนกกรอบข่าวตามระดับของเหตุการณ์หรือประเด็นปัญหา การจำแนกกรอบข่าวตามองค์ประกอบของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ การจำแนกกรอบข่าวตามองค์ประกอบของคุณค่าข่าว และการจำแนกกรอบข่าวตามเนื้อหาของข่าว ซึ่งมักขึ้นอยู่กับบริบทของประเด็นที่ศึกษา เป็นต้น[82]

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าทฤษฎีการสร้างกรอบข่าวช่วยอธิบายให้เห็นว่าข่าวไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดข้อเท็จจริงอย่างเป็นกลาง หากแต่เป็นกระบวนการประกอบสร้างความหมายที่เกิดจากการคัดเลือก การเน้นย้ำ และการจัดวางองค์ประกอบของข้อมูลข่าวสารภายใต้กรอบบางประการ การวางกรอบข่าวของสื่อมวลชนได้รับอิทธิพลจากกระบวนการผลิตข่าว กลุ่มอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ แหล่งข่าวเชิงสถาบัน ตลอดจนบริบททางวัฒนธรรมที่แวดล้อมสังคม ดังนั้น กรอบข่าวจึงมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการตีความของผู้รับสาร และมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ทัศนคติ และการก่อตัวของความคิดเห็นสาธารณะต่อประเด็นต่าง ๆ ในสังคม

2.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานข่าวสารกับคะแนน CPI

ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) เป็นดัชนีที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากตัวชี้วัดการทุจริตที่อาศัยข้อมูลเชิงปริมาณโดยตรง เช่น จำนวนคดีทุจริต จำนวนผู้ถูกดำเนินคดี หรือมูลค่าความเสียหายจากการทุจริต เนื่องจาก CPI มุ่งวัด “การรับรู้” เกี่ยวกับระดับการทุจริตในภาครัฐ โดยอาศัยการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารภาคธุรกิจจากแหล่งข้อมูลหลายแห่ง ด้วยเหตุนี้ บริบทด้านข้อมูลข่าวสาร สภาพแวดล้อมทางการเมือง และการนำเสนอประเด็นการทุจริตของสื่อมวลชนจึงอาจมีความสัมพันธ์กับการก่อรูปของการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาการทุจริตได้อย่างมีนัยสำคัญ[83][84] โดยความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานข่าวสารกับคะแนน CPI สามารถวิเคราะห์ได้ในลักษณะความสัมพันธ์แบบสองทิศทาง (Two-Way Relationship) คือ

---

[82] Giles, D. (2008). Media Framing Analysis. *Media Psychology Review. 1*(1).

[83] Transparency International. (2024). *Corruption Perceptions Index 2023: Technical Note*. TI.

[84] สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2567). *รายงานการศึกษาแนวทางพัฒนาการสื่อสารเพื่อยกระดับ CPI.* https://www.nacc.go.th

ทิศทางแรก การรายงานข่าวเกี่ยวกับการทุจริตอาจส่งผลต่อการรับรู้ของกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่ประเมินสภาพแวดล้อมด้านธรรมาภิบาลและการทุจริตของประเทศ เนื่องจากข้อมูลข่าวสารจากสื่อเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมทางข้อมูลที่ช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญ นักลงทุน และผู้ประกอบการใช้ประกอบการทำความเข้าใจสถานการณ์ของประเทศ แม้ว่าการประเมิน CPI จะไม่ได้คำนวณจากจำนวนข่าวการทุจริตโดยตรง แต่ความถี่ ความรุนแรง ความต่อเนื่อง และลักษณะการนำเสนอข่าวสามารถมีอิทธิพลต่อบรรยากาศการรับรู้โดยรวมได้ ในเชิงทฤษฎีประเด็นดังกล่าวสามารถอธิบายผ่านแนวคิดการกำหนดวาระข่าวสาร ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าประเด็นใดได้รับความสนใจในสังคมเป็นพิเศษ โดยการนำเสนอประเด็นหนึ่งอย่างต่อเนื่องอาจทำให้ประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญมากขึ้นในสายตาของสาธารณะและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น หากสื่อมวลชนรายงานข่าวเกี่ยวกับคดีทุจริต ความล้มเหลวของกลไกตรวจสอบหรือข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจโดยมิชอบอย่างต่อเนื่องและได้รับความสนใจในวงกว้าง ประเด็นดังกล่าวอาจกลายเป็นกรอบสำคัญที่ผู้รับสารใช้ในการประเมินภาพรวมของประเทศ ประกอบกับงานศึกษาของ Charron and Annoni (2021)[85] ที่กล่าวว่าการรับข่าวสารจากแหล่งสื่อต่างประเภทสามารถมีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้เกี่ยวกับการทุจริต ทั้งนี้ สื่อไม่ได้มีบทบาทเพียงการส่งต่อข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ยังมีส่วนในการสร้างบริบทของการตีความเหตุการณ์และกำหนดระดับความโดดเด่นของปัญหาในสายตาของผู้รับสาร อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ควรถูกตีความอย่างตรงไปตรงมาว่า “ยิ่งมีข่าวทุจริตมาก คะแนน CPI ยิ่งลดลง” เนื่องจากการรับรู้เกี่ยวกับการทุจริตเป็นผลจากปัจจัยหลายด้าน ทั้งประสิทธิภาพของสถาบันรัฐ คุณภาพของกระบวนการยุติธรรม ความโปร่งใสในการบริหารราชการ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ตลอดจนความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เผยแพร่สู่สาธารณะ

ทิศทางที่สอง การรายงานข่าวการทุจริตจำนวนมาก อาจไม่ใช่การสะท้อนถึงสถานการณ์การทุจริตสูง แต่อาจสะท้อนถึงความเข้มแข็งของระบบตรวจสอบ กรณีประเทศที่มีเสรีภาพของสื่อสูง มีนักข่าวเชิงสืบสวนที่เข้มแข็ง และมีกลไกการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ อาจมีการเปิดเผยกรณีทุจริตมากกว่าประเทศที่มีข้อจำกัดด้านเสรีภาพของสื่อ ทั้งที่ในความเป็นจริงระดับการทุจริตอาจไม่ได้สูงกว่า ด้วยเหตุนี้ “การปรากฏของข่าวทุจริต” จึงไม่ควรถูกใช้เป็นตัวชี้วัดโดยตรงของ “ระดับการทุจริตที่แท้จริง” ของแต่ละประเทศ แต่ควรวิเคราะห์ควบคู่กับบริบทด้านเสรีภาพของสื่อ ประสิทธิภาพของการตรวจสอบ และการตอบสนองของภาครัฐต่อข้อกล่าวหาหรือกรณีทุจริต ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญต่อการตีความคะแนน CPI อย่างยิ่ง เพราะประเทศที่มีสื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ตรวจสอบและเปิดเผยข้อมูลได้อย่างอิสระอาจมีข่าวเชิงลบเกี่ยวกับการทุจริตปรากฏอย่างต่อเนื่อง ขณะที่บางประเทศถูกจำกัดเสรีภาพของสื่ออย่างเข้มงวด จึงทำให้มีจำนวนข่าวการทุจริตที่ปรากฏต่อสาธารณะน้อย ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่าปัญหาการทุจริตมีระดับต่ำกว่า ดังนั้น การประเมินผลกระทบของข่าวสารต่อภาพลักษณ์ด้านการทุจริตจึงจำเป็นต้อง

[85] Charron, N., & Annoni, P. (2021). What is the influence of news media on people’s perception of corruption? Parametric and non-parametric approaches. *Social Indicators Research*, 153, 1139–1165.

แยกความแตกต่างระหว่าง “การเปิดเผยปัญหา” (Exposure of Corruption) ออกจาก “การมีอยู่ของปัญหา” (Existence of Corruption) อย่างชัดเจน สำหรับความสัมพันธ์ในทิศทางที่สอง คะแนน CPI สามารถส่งผลต่อวาระและปริมาณการรายงานข่าวได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากการประกาศผลคะแนน CPI ประจำปีมักได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะในกรณีที่คะแนนหรืออันดับของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ การลดลงของคะแนนอาจกลายเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการตั้งคำถามต่อประสิทธิภาพของนโยบายต่อต้านการทุจริต การทำงานของหน่วยงานตรวจสอบ หรือความสามารถของภาครัฐในการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กล่าวอีกนัยหนึ่ง คะแนน CPI สามารถทำหน้าที่เป็น “เหตุการณ์เชิงสัญลักษณ์”[86] ที่ทำให้ประเด็นการทุจริตกลับเข้าสู่วาระสาธารณะอีกครั้ง โดยสื่ออาจนำผลคะแนนมาเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ทางการเมือง คดีทุจริต หรือข้อวิพากษ์ต่อการดำเนินงานของภาครัฐ ส่งผลให้เกิดการรายงานข่าว การแสดงความคิดเห็น และการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจก่อให้เกิดวงจรของความสัมพันธ์ระหว่างคะแนน การรายงานข่าว และการรับรู้ของสังคม[87]

ดังนั้น การยกระดับคะแนน CPI จึงไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการลดการนำเสนอข่าวเชิงลบหรือการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกผ่านการประชาสัมพันธ์เท่านั้น เพราะการจำกัดการเข้าถึงข้อมูลหรือการลดการตรวจสอบของสื่ออาจสร้างผลกระทบเชิงลบต่อความน่าเชื่อถือของประเทศในระยะยาว แนวทางที่เหมาะสม คือ การเสริมสร้าง “วงจรข้อมูลเชิงบวก”[88] โดยเริ่มจากการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส การมีระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ การตอบสนองต่อข้อกล่าวหาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง และการสื่อสารผลการดำเนินงานต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานข่าวสารกับคะแนน CPI เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะซับซ้อนและไม่สามารถอธิบายด้วยความสัมพันธ์เชิงเส้นเพียงทิศทางเดียวได้ การรายงานข่าวสามารถมีส่วนต่อการก่อรูปของการรับรู้เกี่ยวกับการทุจริต ขณะเดียวกันคะแนน CPI ก็สามารถเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการรายงานข่าวและการตรวจสอบทางสังคมมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ การวิเคราะห์ผลกระทบของสื่อที่มีต่อคะแนน CPI จึงควรพิจารณาทั้งปริมาณ เนื้อหา น้ำเสียง ความน่าเชื่อถือ และบริบทของการรายงานข่าว ควบคู่กับการพิจารณาคุณภาพของสถาบันและประสิทธิภาพของกลไกต่อต้านการทุจริต

---

[86] เหตุการณ์เชิงสัญลักษณ์ หมายถึง เหตุการณ์ การกระทำ หรือพิธีกรรมที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งไม่ได้มุ่งหวังผลในทางวัตถุหรือกายภาพเพียงอย่างเดียว แต่ถูกจัดหรือทำขึ้นเพื่อสื่อความหมาย ส่งสาร สะท้อนความเชื่อ อารมณ์ ความรู้สึก หรือเรียกร้องทางการเมืองและสังคม

[87] Rose-Ackerman, S., & Palifka, B. J. (2016). *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform* (2nd ed.). Cambridge University Press.

[88] วงจรข้อมูลเชิงบวก หมายถึง กระบวนการที่ผลลัพธ์จากระบบหนึ่ง ย้อนกลับไปส่งเสริมหรือเร่งให้เกิดปฏิกิริยาเดิมซ้ำอีกครั้งในปริมาณที่มากขึ้น ส่งผลให้ระบบเกิดการขยายตัว เติบโต หรือเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด แทนที่จะรักษาสมดุลให้อยู่กับที่

2.2 ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อต่างประเทศ ปี พ.ศ. 2568

2.2.1 การนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศไทยในดัชนีการรับรู้การทุจริตในสื่อต่างประเทศ

การวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของประเทศไทยผ่านมุมมองของสื่อต่างประเทศในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะที่อาจเรียกได้ว่าเป็น “ความถดถอยเชิงโครงสร้าง”[89] แม้ว่าประเทศไทยจะมีความพยายามในการดำเนินมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในบางพื้นที่และบางมิติ แต่ในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ นักลงทุน และประชาคมระหว่างประเทศ ภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใสของไทยยังคงถูกประเมินว่าอยู่ในภาวะเปราะบาง และมีระดับความเสี่ยงเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในปี พ.ศ. 2568 ประเทศไทยมีค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) เพียง 33 คะแนนจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน และอยู่ในอันดับที่ 116 จาก 182 ประเทศทั่วโลก ซึ่งเป็นการปรับลดลงจากอันดับที่ 107 ในปี พ.ศ. 2567 อีกทั้งยังสะท้อนแนวโน้มการถดถอยอย่างต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2565 ที่ประเทศไทยได้รับ 36 คะแนน ทั้งนี้ Transparency International ยังระบุว่า คะแนนของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาด้านความโปร่งใสและการทุจริตของไทยมิได้เป็นเพียงความผันผวนในระยะสั้น หากแต่เป็นแนวโน้มเชิงโครงสร้างที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ดัชนีหลักนิติธรรม (WJP Rule of Law Index) ปี พ.ศ. 2568 จัดให้ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 77 จาก 143 ประเทศ ด้วยคะแนนรวม 0.50 ซึ่งยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลกที่ 0.55 และค่าเฉลี่ยของภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกที่ 0.59 โดยเฉพาะในหมวดการปราศจากการทุจริต ประเทศไทยมีคะแนนลดลงจาก 0.46 เหลือ 0.45 ผลการจัดอันดับดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ภาพลักษณ์ด้านหลักนิติธรรมและความโปร่งใสของประเทศไทยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดสำคัญ โดยเฉพาะในมิติของการควบคุมการทุจริตภายในระบบราชการและกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ผลการประเมินจากดัชนีสากลดังกล่าวสะท้อนว่าปัญหาการทุจริตของประเทศไทยไม่ได้ถูกมองในฐานะพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้นแต่ถูกตีความว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากอยู่ในระบบราชการ กลไกการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และกระบวนการยุติธรรม การประเมินจากภาคเอกชนยังชี้ให้เห็นว่าการทุจริตอาจก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจสูงถึง 500 พันล้านบาทต่อปี โดยเฉพาะในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่อาจมีการจ่ายผลประโยชน์แอบแฝงหรือเงินใต้โต๊ะในสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 - 30 ของมูลค่าโครงการ หากสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมมีศักยภาพที่จะช่วยเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างมีนัยสำคัญ[90][91] และเมื่อพิจารณาการนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศไทยผ่านดัชนีการรับรู้การทุจริตและการประเมินของสถาบันระดับสากล สามารถสรุปลักษณะภาพลักษณ์ของประเทศไทยได้เป็น 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

---

[89] ความถดถอยเชิงโครงสร้าง (Structural Regression) หมายถึง สถานการณ์ที่ประเทศไทยประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหาทุจริตและความไม่โปร่งใส ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศในระดับนานาชาติ

[90] The nation. (2569, 11 February). *Thailand’s corruption index in crisis as perceived graft score falls “below” Laos and Vietnam*. https://www.nationthailand.com/news/general/40062380

[91] Bangkok Post. (2568, 30 October). *Rule of law ranking improves, slightly.* https://www.bangkokpost.com/thailand/general/3128450/rule-of-law-ranking-improves-slightly

ประการแรก ประเทศไทยถูกนำเสนอในฐานะประเทศที่มีคะแนนด้านความโปร่งใสถดถอยลงอย่างต่อเนื่อง การที่ดัชนีชี้วัดระดับนานาชาติบันทึกแนวโน้มการลดลงของคะแนนอย่างสม่ำเสมอนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ส่งผลให้เกิดการสะสมของภาพลักษณ์เชิงลบในสายตาของนักลงทุน ประชาคมระหว่างประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาล หลักนิติธรรม และความโปร่งใสในการบริหารรัฐ

ประการที่สอง ประเทศไทยถูกมองว่ามีปัญหาการทุจริตในเชิงโครงสร้างที่แก้ไขได้ยาก การที่คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตถูกเชื่อมโยงกับปัจจัยเชิงสถาบัน เช่น การทุจริตที่ฝังรากในระบบราชการ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง และกระบวนการยุติธรรม ทำให้นานาชาติรับรู้ว่า การแก้ไขปัญหาการทุจริตของไทยจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปเชิงระบบอย่างจริงจัง มากกว่าการใช้มาตรการลงโทษผู้กระทำผิดเป็นรายกรณี

ประการที่สาม ประเทศไทยถูกประเมินว่าเป็นประเทศที่มีความเสี่ยงด้านการลงทุนเพิ่มสูงขึ้น ในมุมมองของนักลงทุนต่างชาติ คะแนน CPI และดัชนีที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรมมิได้เป็นเพียงตัวชี้วัดด้านภาพลักษณ์เท่านั้น หากยังทำหน้าที่เป็นสัญญาณบ่งชี้ความเสี่ยงเชิงสถาบัน ต้นทุนแฝงในการดำเนินธุรกิจ และความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การประเมินดังกล่าวจึงอาจส่งผลต่อความสามารถของประเทศไทยในการรักษาและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศในระยะยาว

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใสของประเทศไทยในสายตานานาชาติถูกประกอบสร้างผ่านกรอบการประเมินที่หลากหลาย ทั้งการจัดอันดับเชิงตัวเลข การวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง และการเชื่อมโยงปัญหาการทุจริตกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม สาระสำคัญที่สะท้อนออกมาจากการประเมิน คือ ปัญหาการทุจริตของไทยถูกมองว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึกในระบบราชการ กลไกการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และกระบวนการยุติธรรม มากกว่าจะเป็นเพียงปัญหาพฤติกรรมของบุคคลเฉพาะราย ดังนั้นการที่ผู้เชี่ยวชาญ นักลงทุน และสถาบันระดับสากลประเมินว่าภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใสของประเทศไทยมีความเสี่ยงเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับการที่ภาคเอกชนชี้ให้เห็นว่าการทุจริตอาจสร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจในระดับสูง ย่อมส่งผลให้ประเทศไทยถูกมองว่าเป็นประเทศที่มีต้นทุนแฝงในการประกอบธุรกิจสูง มีข้อจำกัดด้านหลักนิติธรรม และมีความท้าทายในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องดำเนินการในระดับโครงสร้าง ผ่านการปฏิรูประบบราชการ กระบวนการยุติธรรม ระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และกลไกความรับผิดชอบทางสถาบันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2.2.2 ประเด็นทุจริตที่สำคัญในสื่อต่างประเทศ

ประเด็นการทุจริตที่ปรากฏในสื่อต่างประเทศในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของกรอบการนำเสนอจากการมุ่งพิจารณาการทุจริตในระดับบุคคล ไปสู่การวิเคราะห์การทุจริตในฐานะปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อต้นทุนทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และกระบวนการอนุมัติอนุญาตของหน่วยงานราชการ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมในการประกอบธุรกิจและการลงทุน รายงานของ IMD (2025)[92] ระบุว่าอันดับประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทยลดลงมาอยู่ที่อันดับ 32

[92] IMD Business School. (2025). *World Competitiveness Ranking 2025.* IMD. https://www.imd.org.

โดยประเด็นด้านการติดสินบนและการคอร์รัปชันถูกจัดให้เป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการลดลงของขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลของ WJP (2025)[93] ที่ชี้ให้เห็นว่าอัตราการเรียกรับสินบนในกระบวนการอนุมัติอนุญาตของภาครัฐ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 19 ภายในระยะเวลาเพียงหนึ่งปี การเพิ่มขึ้นของตัวเลขดังกล่าวเกือบสามเท่าสะท้อนให้เห็นถึงภาวะคอขวดด้านความโปร่งใสในระบบราชการ[94] ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ และทำให้ภาพลักษณ์ด้านความสะดวกในการประกอบธุรกิจของประเทศไทยถูกบั่นทอนด้วยการรับรู้เกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจากผู้ขอรับบริการ

ทั้งนี้ จากข้อมูลในรายงานระดับสากลปี พ.ศ. 2568 สามารถตีความได้ว่าประเด็นการทุจริตไม่ได้ถูกมองในฐานะปัญหาเชิงศีลธรรมเพียงอย่างเดียว หากแต่ถูกประเมินในฐานะต้นทุนแฝงทางเศรษฐกิจที่ผู้ประกอบการและนักลงทุนจำเป็นต้องแบกรับโดยปราศจากทางเลือก ต้นทุนดังกล่าวมีลักษณะเสมือน “ภาษีที่มองไม่เห็น”[95] ซึ่งแทรกตัวอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการติดต่อ ประสานงาน และดำเนินธุรกิจกับภาครัฐ ภาวะเช่นนี้ย่อมส่งผลให้ประเทศไทยมีต้นทุนในการประกอบธุรกิจสูงขึ้นเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาค และอาจผลักดันให้นักลงทุนต่างชาติพิจารณาย้ายฐานการลงทุนไปยังประเทศที่มีระดับความโปร่งใส ความแน่นอนเชิงกฎระเบียบ และความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจสูงกว่า

นอกจากนี้ รายงานสถานการณ์การทุจริตในเอเชียของ PERC (2025) ยังชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มการทุจริตที่สัมพันธ์กับนโยบายประชานิยมและการใช้งบประมาณภาครัฐขนาดใหญ่ที่ขาดกลไกตรวจสอบอย่างรัดกุมโดยเฉพาะโครงการลงทุนภาครัฐที่มีมูลค่าสูงและเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่ม รายงาน PERC ระบุว่าการขาดระบบตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการแทรกแซงอำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นักธุรกิจต่างชาติประเมินความเชื่อมั่นต่อประเทศไทยในระดับที่ลดลง

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าประเด็นการทุจริตที่ปรากฏในสื่อต่างประเทศและรายงานสากลในปี พ.ศ. 2568 แสดงให้เห็นว่าความสนใจของประชาคมระหว่างประเทศได้เคลื่อนจากการมองการทุจริตในฐานะพฤติกรรมของบุคคลเฉพาะรายไปสู่การมองการทุจริตในฐานะปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นการเรียกรับสินบนในกระบวนการอนุมัติอนุญาตที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ การขาดกลไกตรวจสอบโครงการลงทุนภาครัฐที่มีประสิทธิภาพหรือการแทรกแซงองค์กรอิสระ ประเด็นเหล่านี้ทำให้การทุจริตของประเทศไทยถูกตีความในเวทีนานาชาติว่าเป็น “ต้นทุนแฝง” หรือ “ภาษีที่มองไม่เห็น” ซึ่งเพิ่มภาระให้แก่ภาคธุรกิจ ลดทอนความเชื่อมั่นของนักลงทุน และส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์ด้านธรรมาภิบาลตลอดจนขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระยะยาว

---

[93] World Justice Project. (2025). *WJP Rule of Law Index 2025.* WJP. https://worldjusticeproject.org

[94] คอขวดของความโปร่งใส (Transparency Bottleneck) หมายถึง กระบวนการขออนุมัติและอนุญาต ๆ ขาดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนและขาดความโปร่งใส ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง และเปิดช่องให้เกิดการทุจริต

[95] ภาษีที่มองไม่เห็น (Hidden Tax) หมายถึง ต้นทุนธุรกิจที่ซ่อนอยู่

2.2.3 ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อต่างประเทศ ปี พ.ศ. 2568

ในปี พ.ศ. 2568 การนำเสนอประเด็นการทุจริตของประเทศไทยในสื่อต่างประเทศ มีลักษณะเปลี่ยนแปลงจากการรายงานเหตุการณ์เฉพาะกรณี ไปสู่การวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการทุจริตในลักษณะเครือข่าย ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงการกระทำผิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หากแต่เป็นกระบวนการที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มอิทธิพลทางการเมือง หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย และกลุ่มทุนสีเทาข้ามชาติ การเปลี่ยนแปลงของกรอบการนำเสนอดังกล่าวส่งผลให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตาสื่อต่างประเทศไม่ได้ถูกมองเพียงว่าเป็นประเทศที่มีปัญหาการทุจริต หากแต่ถูกตีความว่าเป็นประเทศที่การทุจริตฝังรากอยู่ในโครงสร้างอำนาจและกลไกเชิงสถาบันอย่างลึกซึ้ง[96]

สื่อต่างประเทศได้กำหนดกรอบการรับรู้ต่อปัญหาการทุจริตของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 โดยเชื่อมโยงประเด็นดังกล่าวเข้ากับความไร้เสถียรภาพทางการเมืองและการใช้นิติสงคราม ซึ่งหมายถึงการใช้กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และกลไกทางตุลาการเป็นเครื่องมือในการต่อสู้หรือกีดกันคู่แข่งทางการเมือง สำนักข่าว Reuters (2025)[97] ได้นำเสนอข่าวเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ได้มุ่งเน้นเพียงคดีทุจริตเฉพาะราย หากแต่ชี้ให้เห็นรูปแบบของการนำประเด็นด้านจริยธรรมและการทุจริตมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง โดยเฉพาะในกรณีที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล โดยการกำหนดกรอบข่าวในลักษณะดังกล่าวทำให้สาธารณชนระหว่างประเทศมองว่ากลไกการต่อต้านการทุจริตของประเทศไทย อาจไม่ได้ดำเนินอยู่บนเจตนารมณ์ด้านธรรมาภิบาลอย่างแท้จริงแต่เป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันและการชิงอำนาจทางการเมือง ภาพลักษณ์ขององค์กรอิสระไทยในสายตานานาชาติจึงมีแนวโน้มถูกตีความว่าเป็นกลไกที่อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง มากกว่าจะเป็นสถาบันที่มีบทบาทในการคุ้มครองหลักนิติธรรม ความยุติธรรม ความโปร่งใส และการกำกับดูแลที่ดี ด้วยเหตุนี้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่ปรากฏผ่านสื่อต่างประเทศจึงอาจส่งผลเชิงลบต่อการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริตในมิติที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย การเมือง และความเป็นกลางของกลไกตรวจสอบ เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญต่างชาติอาจรับรู้ว่าระบบตรวจสอบของไทยยังขาดความเป็นอิสระและความเป็นกลาง

ขณะเดียวกันการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของ BBC News (2025)[98] ได้สร้างภาพลักษณ์เชิงลบต่อประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการตีแผ่ความสัมพันธ์ระหว่างการทุจริตในระบบราชการ

---

[96] ประเทศที่การทุจริตฝังรากลึกในโครงสร้างอำนาจ หมายถึง สังคมที่การโกงไม่ได้เป็นเพียงการกระทำส่วนบุคคล แต่เป็นกลไกที่ถูกหลอมรวมเข้ากับระบบการเมือง กฎหมาย และเศรษฐกิจ ผู้ใช้อำนาจรัฐและกลุ่มทุนผูกขาดร่วมมือกันแสวงหาผลประโยชน์โดยใช้ช่องโหว่ทางกฎหมายและเครือข่ายอุปถัมภ์

[97] Reuters. (2025). *Blow for Thailand's government as court suspends PM from duty.* https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thai-constitutional-court-weigh-petition-seeking-pms-dismissal-2025-07-01/

[98] BBC News. (2025). *The Dark Side of Paradise: Grey Capital and Corruption in Thailand.* https://www.bbc.co.uk/programmes/m002jwhg

กับอาชญากรรมข้ามชาติและกลุ่มทุนสีเทา[99] สารคดีเชิงสืบสวนเรื่อง The Dark Side of Paradise ได้นำเสนอว่า การเรียกรับสินบนของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นหนึ่งในปัจจัยที่เอื้อให้ขบวนการมิจฉาชีพออนไลน์และธุรกิจสีเทาสามารถเติบโตได้อย่างไร้การควบคุมในประเทศไทย การนำเสนอเช่นนี้เป็นการกำหนดกรอบข่าวที่มุ่งอธิบายบริบทเชิงโครงสร้าง มากกว่าการจำกัดการวิเคราะห์ไว้ที่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ ทั้งนี้ การรายงานในลักษณะดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการทุจริตไม่ใช่เพียงปัญหาเฉพาะจุดแต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศทางเศรษฐกิจและสังคมที่เอื้อให้เครือข่ายอาชญากรรมสามารถดำรงอยู่และขยายตัวได้ นัยสำคัญของการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวน คือ การสั่นคลอนภาพลักษณ์เชิงบวกของประเทศไทยในฐานะ “สยามเมืองยิ้ม” เนื่องจากสื่อต่างชาติได้สื่อสารถึงความเสี่ยงที่นักลงทุนและนักท่องเที่ยวอาจเผชิญเมื่อต้องมีปฏิสัมพันธ์กับระบบราชการหรือพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับขบวนการทุจริตและอาชญากรรมข้ามชาติ ภาพลักษณ์ดังกล่าวทำให้ไทยถูกมองว่ายังไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน นักลงทุน และนักท่องเที่ยวจากเครือข่ายทุจริตที่แฝงตัวอยู่ในกลไกของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงอาจส่งผลเชิงลบต่อการประเมินคะแนน CPI ในมิติที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง หลักนิติธรรม และประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย

เมื่อเปรียบเทียบกรอบการนำเสนอของ Reuters และ BBC พบว่า สำนักข่าวจะใช้วิธีการนำเสนอที่แตกต่างกันแต่มีจุดร่วมสำคัญ คือ การปฏิเสธการมองปัญหาการทุจริตว่าเป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลเฉพาะราย ทั้งสองสำนักข่าวต่างชี้ให้เห็นว่าการทุจริตของไทยมีลักษณะเป็นปัญหาเชิงระบบและเชิงโครงสร้างซึ่งฝังรากอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทางการเมือง กลไกรัฐ และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของกรอบการนำเสนออยู่ที่มิติของผลกระทบที่แต่ละสำนักข่าวให้ความสำคัญ โดย Reuters มุ่งเน้นมิติทางการเมือง โดยชี้ให้เห็นว่าประเด็นการทุจริตและจริยธรรมถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมือง ซึ่งส่งผลให้ประชาธิปไตยและความน่าเชื่อถือของสถาบันทางการเมืองเสื่อมถอย ในขณะที่ BBC ให้ความสำคัญกับมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และความปลอดภัยสาธารณะ โดยชี้ให้เห็นว่าการทุจริตในระบบราชการและการบังคับใช้กฎหมายเป็นเงื่อนไขที่เอื้อให้อาชญากรรมข้ามชาติและธุรกิจสีเทาเติบโต ส่งผลให้ความมั่นคงของประชาชนและความเชื่อมั่นต่อรัฐลดลง

นอกจากนี้ สื่อด้านเศรษฐกิจและการเงินระดับโลก เช่น Nikkei Asia[100] ได้เน้นย้ำภาพลักษณ์ของการทุจริตในฐานะปัจจัยที่บั่นทอนขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระดับภูมิภาค รายงานของ The nation (2026)[101] วิเคราะห์ว่า “ภาษีการทุจริต” ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของไทย

---

[99] ทุนสีเทา หมายถึง การลงทุนที่รวมเอาทั้งธุรกิจที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายเข้าไว้ด้วยกัน เช่น การค้าขายอสังหาริมทรัพย์ การฟอกเงิน การพนัน และการค้ามนุษย์ ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นจากเครือข่ายนักธุรกิจจีนที่มีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ นักการเมือง และกลุ่มผู้มีอิทธิพล ส่งผลให้เกิดช่องโหว่ทางกฎหมายและเศรษฐกิจในประเทศ

[100] Nikkei Asia คือ สื่อที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและบทวิเคราะห์ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และการเงินของเอเชีย รวมถึงบทวิเคราะห์มุมมองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารชั้นนำของโลก

[101] The nation. (2026). *Business urges tougher anti-corruption push: state must act, private sector must stop paying.* https://www.nationthailand.com/business/economy/40063977

ซึ่งอาจมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 - 40 ของมูลค่าโครงการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พื้นที่ EEC ลดทอนความน่าดึงดูดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาค เช่น เวียดนาม

ในมิติของการรับรู้ทางเศรษฐกิจ การวิเคราะห์เชิงความรู้สึกของสื่อต่างประเทศในหมวดธุรกิจจึงมีแนวโน้มเป็นเชิงลบและเชิงวิพากษ์ โดยเน้นความกังวลต่อความล่าช้าและความไม่แน่นอนของการปฏิรูประบบราชการไทย การที่สื่อเศรษฐกิจวิเคราะห์ว่าประเทศไทยกำลังสูญเสียความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Edge) เนื่องจากปัญหาการจ่ายผลประโยชน์ใต้โต๊ะ สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ว่าไทยกำลังเข้าสู่ภาวะ “กับดักการทุจริต” ซึ่งทำให้ต้นทุนการลงทุนสูงขึ้น ขณะที่ผลตอบแทนและความแน่นอนทางธุรกิจลดลง กรอบการนำเสนอในลักษณะนี้อาจส่งผลโดยตรงต่อคะแนน CPI ที่มาจากแหล่งข้อมูลด้านเศรษฐกิจ เช่น IMD และ WEF เนื่องจากผู้บริหารระดับสูงและนักลงทุนต่างชาติซึ่งบริโภคสื่อเหล่านี้อาจมีทัศนคติเชิงลบต่อต้นทุนการทำธุรกิจในประเทศไทย และนำไปสู่การประเมินคะแนนด้านความโปร่งใสในระดับที่ต่ำลง

อย่างไรก็ดี ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อต่างประเทศในปี พ.ศ. 2568 ยังถูกครอบคลุมด้วยประเด็นวิกฤตศรัทธาต่อสถาบันตรวจสอบ ซึ่งถูกเชื่อมโยงกับระดับความเป็นประชาธิปไตยของประเทศที่ถดถอยลง Prachatai English (2026) [102] รายงานโดยอ้างอิงบทวิเคราะห์จากสื่อสากลว่า คะแนน CPI ของประเทศไทยที่ลดลงสู่ระดับต่ำที่สุดในรอบ 19 ปี มีความสัมพันธ์กับภาวะการถดถอยของประชาธิปไตย ซึ่งเป็นประเด็นที่สื่อต่างชาติให้ความสนใจเป็นพิเศษ เมื่อสื่อนำเสนอว่าการทุจริตเป็นผลสืบเนื่องจากความอ่อนแอของระบบตรวจสอบในระบอบการเมืองที่ยังไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใสของประเทศไทยจึงมิได้ถูกประเมินแยกออกจากบริบททางการเมือง หากแต่ถูกพิจารณาร่วมกับคุณภาพของประชาธิปไตย เสรีภาพของสื่อ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบอำนาจรัฐ

ดังนั้น ภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใสของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 จึงมีลักษณะเป็น “ภาพลักษณ์เชิงอำนาจ” มากกว่า “ภาพลักษณ์เชิงบริหาร” คือ ปัญหาการทุจริตมิได้ถูกตีความเพียงในฐานะข้อบกพร่องของประสิทธิภาพการบริหารราชการเท่านั้นแต่ถูกเชื่อมโยงกับโครงสร้างอำนาจ ความเป็นอิสระของสถาบันตรวจสอบ และคุณภาพของระบอบประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้ การสื่อสารของภาครัฐที่มุ่งเน้นเพียงการนำเสนอจำนวนคดีหรือสถิติการจับกุม จึงอาจไม่เพียงพอต่อการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของประชาคมระหว่างประเทศ หากไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นอิสระของสื่อ ความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบอำนาจรัฐอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป สื่อต่างประเทศในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนภาพลักษณ์ของประเทศไทยในฐานะประเทศที่การทุจริตเป็นปัญหาเชิงระบบและเชิงโครงสร้าง มากกว่าจะเป็นเพียงการกระทำผิดของบุคคลเฉพาะราย สำนักข่าว Reuters และ BBC ต่างเชื่อมโยงการทุจริตเข้ากับความไร้เสถียรภาพทางการเมือง การใช้อำนาจรัฐ

---

[102] Prachatai English. (2026). *Thailand’s corruption worsens steadily, 2025 CPI shows*. https://prachataienglish.com/node/11793

และความอ่อนแอของกลไกตรวจสอบ ซึ่งทำให้กลไกต่อต้านการทุจริตของไทยถูกมองว่าขาดความเป็นอิสระ และอาจถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง ขณะที่สื่อเศรษฐกิจ เช่น Nikkei Asia ให้ความสำคัญกับผลกระทบของการทุจริตต่อขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยชี้ให้เห็นว่าต้นทุนแฝงจากการทุจริตเป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนศักยภาพทางเศรษฐกิจและทำให้ประเทศไทยสูญเสียความได้เปรียบเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาค

ด้วยเหตุนี้ การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตาสื่อต่างประเทศจึงไม่อาจอาศัยเพียงการประชาสัมพันธ์เชิงปริมาณหรือการนำเสนอผลการจับกุมเป็นรายกรณี หากแต่จำเป็นต้องมุ่งสร้างความเชื่อมั่นในระดับโครงสร้าง โดยแสดงให้เห็นว่าระบบสถาบันของประเทศมีความเป็นอิสระ เป็นกลาง โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้อย่างแท้จริง ควบคู่กับการส่งเสริมเสรีภาพของสื่อ การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอำนาจรัฐ และการสร้างระบบนิเวศของธรรมาภิบาลที่เข้มแข็ง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาคมโลกเห็นว่าการต่อต้านการทุจริตของประเทศไทยเป็นความมุ่งมั่นเชิงสถาบันและเชิงสังคมอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงการแสดงออกทางการเมืองในระยะสั้น

2.3 ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อของประเทศ ปี พ.ศ. 2568

2.3.1 การนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศไทยในดัชนีการรับรู้การทุจริตในสื่อไทย

การวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของประเทศไทยผ่านบทบาทของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับดัชนีการรับรู้การทุจริตต่อสาธารณชน สะท้อนให้เห็นว่าสื่อไม่ได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดข้อมูลเชิงข้อเท็จจริงเท่านั้น หากยังมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกประเด็นที่ควรได้รับความสนใจ และการสร้างกรอบการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อความเข้าใจของประชาชน นักลงทุน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อสถานการณ์การทุจริตของประเทศ โดยทั่วไปสื่อภายในประเทศมักนำเสนอข้อมูลคะแนน CPI ในลักษณะการรายงานเชิงข้อเท็จจริง โดยให้ความสำคัญกับตัวเลขที่ชัดเจน เช่น คะแนน อันดับ และการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า เพื่อให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม สื่อบางแห่ง เช่น SDG Move[103] และไทยพับลิก้า (Thaipublica)[104] ได้นำเสนอข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้น โดยอธิบายทั้งวิธีการคำนวณคะแนน CPI แหล่งข้อมูลที่ใช้ประกอบการประเมินทั้ง 9 แหล่ง ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้คะแนนของประเทศไทยลดลง โดยเฉพาะแหล่งข้อมูลจาก IMD World Competitiveness Yearbook ซึ่งมีคะแนนลดลงอย่างมีนัยสำคัญในปี พ.ศ. 2568

ขณะเดียวกัน Bangkok Post ได้นำเสนอข้อมูล CPI ผ่านกรอบเชิงวิพากษ์ โดยเชื่อมโยงผลคะแนนด้านการทุจริตเข้ากับผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมอ้างอิงข้อมูลจากองค์กรต่อต้าน

---

[103] SDG Move. (2569). ดัชนีรับรู้การทุจริต ปี 2025 ไทยรั้งอันดับ 116 อยู่ในกลุ่มประเทศทุจริตค่อนข้างสูง พบคะแนนต่ำสุดรอบ 14 ปี แพ้ลาว อินโดฯ ติมอร์ มาเลเซีย บรูไน และสิงคโปร์. https://www.sdgmove.com/2026/02/10/cpi-2025/.

[104] ThaiPublica. (2569). ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันปี 2568. https://www.facebook.com/ThaiPublica/photos/ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันปี-2568-ไทยถดถอยต่อเนื่องได้-33-คะแนนอยู่อันดับ-11/1346582980842921/

คอร์รัปชันแห่งประเทศไทย (ACT)[105] ที่ระบุว่าการทุจริตสร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจประมาณร้อยละ 2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และการจ่ายเงินใต้โต๊ะในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอาจมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 20 – 30 ของมูลค่าโครงการ กรอบการนำเสนอในลักษณะดังกล่าวมิได้มุ่งเน้นเพียงการรายงานคะแนนหรืออันดับเท่านั้น หากแต่พยายามเชื่อมโยงผลการประเมิน CPI กับผลกระทบที่ประชาชนและภาคธุรกิจสามารถรับรู้ได้จริง เช่น การไหลออกของเงินลงทุนต่างชาติ ภาวะเศรษฐกิจซบเซา และการขยายตัวของกลุ่มผลประโยชน์ที่แสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจมากกว่าการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือการผลิตสินค้าและบริการ เห็นได้ว่าการนำเสนอข่าวสะท้อนให้เห็นว่าสื่อได้เลือกใช้ “กรอบผลกระทบทางเศรษฐกิจ” เป็นเครื่องมือในการสร้างความสนใจและความตระหนักของผู้รับสาร โดยทำให้ปัญหาการทุจริตมิได้ถูกมองว่าเป็นเพียงปัญหาเชิงศีลธรรมหรือจริยธรรมเท่านั้น แต่เป็นปัจจัยที่บั่นทอนความเชื่อมั่นของนักลงทุน ลดทอนศักยภาพการแข่งขันของประเทศ และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว

นอกจากนี้ สื่อนโยบายสาธารณะและสื่อเชิงวิชาการ เช่น ไทยพับลิก้า และ The Standard มีแนวโน้มนำเสนอประเด็นค่าคะแนน CPI ภายใต้บริบทที่กว้างขึ้น โดยเชื่อมโยงกับปัจจัยเชิงโครงสร้างและสถาบัน เช่น ความไม่เป็นอิสระของตุลาการ การขาดเสรีภาพของสื่อ การแทรกแซงองค์กรตรวจสอบ และความไม่โปร่งใสในกระบวนการเลือกตั้ง The Standard (2026)[106] เน้นย้ำว่าปัญหาการทุจริตไม่ได้มีรากฐานอยู่ที่ศีลธรรมของปัจเจกบุคคลเพียงอย่างเดียว หากแต่สัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจที่เปิดช่องให้การทุจริตฝังรากลึกและดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง ในอีกมิติหนึ่งสื่อภายในประเทศยังใช้กรอบการเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคอาเซียนเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เพื่อทำให้ผู้รับสารเห็นตำแหน่งของประเทศไทยอย่างชัดเจนมากขึ้นในบริบทระดับภูมิภาค การเปรียบเทียบดังกล่าวช่วยให้ประเด็นค่าคะแนน CPI ไม่ได้เป็นเพียงข้อมูลเชิงตัวเลขในระดับประเทศเท่านั้น แต่กลายเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนขีดความสามารถในการแข่งขัน ความน่าเชื่อถือของสถาบัน และสถานะของประเทศไทยเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้การนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศไทยผ่านข้อมูลคะแนน CPI ในสื่อไทย สามารถสรุปลักษณะสำคัญของภาพลักษณ์ประเทศได้ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก ประเทศไทยถูกนำเสนอในฐานะประเทศที่ภาพลักษณ์ด้านการทุจริตเมื่อเทียบกับนานาชาติกำลังถดถอยลงอย่างต่อเนื่อง การที่สื่อภายในประเทศรายงานการลดลงของคะแนนและอันดับอย่างสม่ำเสมอในแต่ละปี ส่งผลให้เกิดการสะสมของภาพลักษณ์เชิงลบในความรับรู้ของประชาชน นักลงทุน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในและต่างประเทศ

---

[105] องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย). (2569). *10 ข่าวคอร์รัปชันแห่งปี 2568.* https://www.facebook.com/act.anticorruptionThailand/photos/10-ข่าวคอร์รัปชันแห่งปี-2568ผลกระทบและสิ่งที่ควรไปต่อในปี-2569องค์กรต่อต้านคอร์ร/1301971395304004/

[106] The Standard. (2026, กุมภาพันธ์ 12). *คอร์รัปชัน พุ่ง ความโปร่งใสถดถอย ส่งผลกระทบอย่างไร รายงาน CPI 2025.* https://thestandard.co/thailand-corruption-index-cpi-score-analysis/

ประการที่สอง ประเทศไทยถูกนำเสนอในฐานะประเทศที่มีปัญหาการทุจริตเชิงโครงสร้าง ซึ่งแก้ไขได้ยาก การที่สื่อเชื่อมโยงคะแนน CPI เข้ากับปัจจัยเชิงสถาบัน เช่น ความไม่เป็นอิสระของตุลาการ การแทรกแซงองค์กรตรวจสอบ วัฒนธรรมการไม่รับผิด และกลไกทางการเมืองที่เปิดช่องให้เกิดการทุจริต ทำให้ประชาชนรับรู้ว่าการทุจริตมิใช่ปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ด้วยการลงโทษผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลหรือรายกรณีเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยการปฏิรูปเชิงระบบอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ประการที่สาม ประเทศไทยถูกนำเสนอในฐานะประเทศที่มีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นในมุมมองของนักลงทุน โดยเฉพาะการนำเสนอของสื่อภาษาอังกฤษภายในประเทศที่มักเชื่อมโยงปัญหาการทุจริตกับต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ ความไม่แน่นอนของกฎระเบียบ การลดลงของความเชื่อมั่น และการสูญเสียโอกาสในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ กรอบการนำเสนอเชิงเศรษฐกิจดังกล่าวจึงมีผลต่อการรับรู้ของนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศต่อความน่าเชื่อถือของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของไทย

กล่าวโดยสรุป ภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใสของประเทศไทยที่ปรากฏในสื่อภายในประเทศถูกประกอบสร้างผ่านกรอบการนำเสนอที่หลากหลายตามลักษณะของสื่อ ไม่ว่าจะเป็นการรายงานเชิงข้อเท็จจริง การวิเคราะห์เชิงนโยบาย การวิพากษ์เชิงโครงสร้าง หรือการเชื่อมโยงกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ทิศทางสำคัญที่สื่อสะท้อนร่วมกันคือ ปัญหาการทุจริตของไทยมิใช่เพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หากแต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึกในระบบสถาบันและกลไกอำนาจของรัฐ ด้วยเหตุนี้ การแก้ไขปัญหาการทุจริตจึงไม่อาจอาศัยมาตรการระยะสั้น เช่น การลงโทษผู้กระทำผิดเป็นรายกรณี การรณรงค์สร้างจิตสำนึกเป็นครั้งคราว หรือการสื่อสารเชิงประชาสัมพันธ์เพียงอย่างเดียว หากแต่จำเป็นต้องดำเนินการในระดับโครงสร้าง ผ่านการยกระดับความเป็นอิสระขององค์กรตรวจสอบ การคุ้มครองเสรีภาพของสื่อ การสร้างความโปร่งใสในกระบวนการทางการเมืองและการบริหารราชการ ตลอดจนการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอำนาจรัฐอย่างแท้จริง ท้ายที่สุดการรายงานคะแนน CPI ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องในสื่อภายในประเทศมีผลต่อการสะสมภาพลักษณ์เชิงลบของประเทศไทยในสายตาของประชาชนและนักลงทุนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาพลักษณ์ดังกล่าวมิได้กระทบเพียงความเชื่อมั่นภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของไทยในเวทีระหว่างประเทศ ความสามารถในการดึงดูดการลงทุน และศักยภาพการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

2.3.2 ประเด็นทุจริตที่สำคัญในสื่อในประเทศ

ภาพลักษณ์การทุจริตในระบบราชการไทยในปี พ.ศ. 2568 ปรากฏเด่นชัดผ่านประเด็นการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ โดยเฉพาะในหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากสาธารณชนอย่างกว้างขวางและส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อภาครัฐ ข้อมูลจากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2568[107] ระบุว่าคดีประเภทการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบมีจำนวนสูงที่สุดถึง

[107] สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2568). *รายงานสถานการณ์การทุจริต 2568.* สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

263 กรณี โดยมีกรณีสำคัญที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ได้แก่ มหากาพย์ส่วยเว็บพนันออนไลน์ ซึ่งเชื่อมโยงกับนายตำรวจระดับสูงกว่า 200 นาย รวมถึงกรณีการชี้มูลความผิดเกี่ยวกับการซื้อขายตำแหน่งในพื้นที่ภาค 8 และภาค 5 การปรากฏของข่าวสารดังกล่าวอย่างต่อเนื่องในพื้นที่สื่อ และการเชื่อมโยงกับระบบส่วยในระดับนโยบาย[108] ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของข้าราชการตำรวจในสายตาประชาชนเปลี่ยนแปลงจากบทบาท “ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์” ไปสู่การรับรู้ในฐานะกลไกที่เกี่ยวข้องกับระบบผลประโยชน์นอกระบบหรือผลประโยชน์สีเทา การจำแนกคดีในลักษณะดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาการทุจริตมิได้จำกัดอยู่เพียงพฤติกรรมเฉพาะบุคคล หากแต่มีลักษณะเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อให้เกิดการเรียกรับผลประโยชน์อย่างเป็นระบบ ซึ่งนำไปสู่การขยายตัวของภาพลักษณ์เชิงลบต่อกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น และเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการฉุดรั้งคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย

นอกจากนี้ ประเด็นการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐยังคงเป็นประเภทคดีที่มีมูลค่าความเสียหายสูง และส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อภาพลักษณ์ด้านประสิทธิภาพและความโปร่งใสของภาครัฐ ในปี พ.ศ. 2568 สื่อมวลชน โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับขบวนการทุจริตในโครงการขนาดใหญ่หลายกรณี เช่น กรณีการจัดซื้อจัดจ้างแอปพลิเคชันและที่ดินของสำนักงานประกันสังคม ซึ่งมีมูลค่ารวมกว่า 7,000 ล้านบาท และถูกตั้งข้อสังเกตว่าอาจเป็นการใช้งบประมาณเกินความจำเป็น ตลอดจนมีลักษณะเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มบุคคลหรือเครือข่ายเฉพาะ รวมถึงกรณีอาคารสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินถล่ม ซึ่งถูกเชื่อมโยงกับข้อสงสัยเกี่ยวกับการลดคุณภาพวัสดุก่อสร้าง การคัดเลือกบริษัทรับเหมาที่อาจขาดประสบการณ์และมาตรฐานความปลอดภัยในการก่อสร้างที่ไม่เพียงพอ ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นรูปแบบการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะหรือการล็อกสเปกในโครงการด้านการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล ตลอดจนการแปรญัตติงบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการในพื้นที่ของนักการเมือง ลักษณะดังกล่าวทำให้การสูญเสียงบประมาณแผ่นดินเกิดขึ้นผ่านกระบวนการที่มีความซับซ้อนและตรวจสอบได้ยาก ส่งผลให้นักลงทุนต่างชาติรับรู้ถึงความเสี่ยงเชิงโครงสร้างของประเทศไทย โดยเฉพาะความไม่แน่นอนด้านความโปร่งใสของโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มคะแนนในมิติที่เกี่ยวข้องกับการประเมินของ IMD และ WEF ที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง

สำหรับประเด็นการทุจริตเชิงนโยบายและการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สื่อมวลชนให้ความสำคัญเป็นพิเศษในปี พ.ศ. 2568 เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูง กรณีการถอดถอนรองประธานสภาผู้แทนราษฎรจากข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณลงพื้นที่ของตนเอง รวมถึงบทวิเคราะห์เกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มทุน

---

[108] ส่วยระดับนโยบาย คือ การทุจริตเชิงโครงสร้างที่ผู้มีอำนาจระดับสูง (เช่น นักการเมืองระดับชาติหรือผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานรัฐ) มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการที่เอื้อให้เกิดการรีดไถเงินนอกระบบอย่างเป็นระบบ เพื่อนำรายได้ที่ผิดกฎหมายนั้นมาแบ่งปันกันในเครือข่ายของตนเอง

ที่มีต่อการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นลักษณะของการทุจริตเชิงนโยบายอย่างชัดเจน การนำเสนอประเด็นดังกล่าวของสื่อในประเทศชี้ให้เห็นว่าภาพลักษณ์การทุจริตของไทยได้เปลี่ยนแปลงจากการรับรู้เรื่องการจ่ายสินบนหรือผลประโยชน์ใต้โต๊ะไปสู่รูปแบบการใช้อำนาจรัฐในการออกแบบกฎหมาย นโยบาย และการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะเพื่อเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มทุนหรือเครือข่ายทางการเมืองบางกลุ่ม ซึ่งมีความซับซ้อนและก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างมากขึ้น ทั้งนี้ สื่อมวลชนและองค์กรต่อต้านคอร์รัปชันมักกำหนดกรอบการนำเสนอข่าวการทุจริตในลักษณะที่สะท้อนว่าการทุจริตเป็นปัจจัยที่บั่นทอนความมั่นคงของชาติ ความเป็นธรรมทางสังคม และหลักนิติธรรม ส่งผลให้ภาพลักษณ์ทางการเมืองของไทยในสายตาประชาคมโลกยังคงถูกมองว่าขาดความโปร่งใส และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถยกระดับคะแนน CPI ให้พ้นจากช่วงประมาณ 33–35 คะแนนได้ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

ขณะเดียวกัน การขยายตัวของทุนสีเทาข้ามชาติที่มีความเชื่อมโยงกับเจ้าหน้าที่รัฐเป็นอีกประเด็นที่สื่อในประเทศนำเสนอในเชิงลึกในปี พ.ศ. 2568 เนื่องจากมีนัยสำคัญต่อความมั่นคง เศรษฐกิจ และความน่าเชื่อถือของระบบสถาบันไทย เช่น กรณีหุ้นอันตรายในตลาดหลักทรัพย์ซึ่งถูกตั้งข้อสังเกตว่าเกี่ยวข้องกับกระบวนการฟอกเงินของกลุ่มทุนต่างชาติ โดยมีนอมินีชาวไทยทำหน้าที่อำนวยความสะดวก รวมถึงกรณีการทลายเครือข่ายแก๊งคอลเซ็นเตอร์บริเวณพื้นที่ชายแดนที่ถูกกล่าวหาว่าได้รับการคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่รัฐ ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การทุจริตในประเทศไทยมิได้เป็นเพียงปัญหาภายในระบบราชการเท่านั้น หากแต่มีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติ และทำให้ประเทศไทยถูกมองว่าเป็นพื้นที่รองรับเงินผิดกฎหมายหรือเป็นฐานปฏิบัติการของอาชญากรรมข้ามชาติที่สามารถเชื่อมต่อกับกลไกอำนาจรัฐได้ หากภาครัฐไม่สามารถดำเนินการขจัดเครือข่ายเหล่านี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ย่อมส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเชื่อมั่นในระบบตลาดทุน ระบบการเงิน และภาพลักษณ์ของประเทศในระดับนานาชาติ

2.3.3 ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อในประเทศ ปี พ.ศ. 2568

การนำเสนอข่าวการทุจริตในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 มีลักษณะซับซ้อนและครอบคลุมมิติที่กว้างขวางมากขึ้น โดยสื่อไทยได้นำเสนอภาพลักษณ์ของการทุจริตที่เปลี่ยนผ่านจากการรับรู้ว่าเป็นการกระทำผิดเฉพาะบุคคลไปสู่การเปิดเผยเครือข่ายผลประโยชน์ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ นักการเมือง และกลุ่มทุนนอกกฎหมาย สอดคล้องกับข้อสังเกตขององค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ACT) ที่ระบุว่า ปี พ.ศ. 2568 เป็นปีแห่ง “การทุจริตแบบเครือข่าย” อย่างไรก็ตาม ลักษณะการรายงานข่าวจำนวนมากยังคงขับเคลื่อนด้วยอารมณ์และความสนใจของสาธารณะมากกว่าการนำเสนอข้อเท็จจริงเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบ จากการสำรวจเบื้องต้นของ Media Alert และการประมวลข้อมูลเพิ่มเติมจากสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)[109] พบว่า ประมาณสองในสามของรายการข่าวโทรทัศน์มีลักษณะการนำเสนอแบบเร้าอารมณ์ โดยครอบคลุมประเด็นอาชญากรรม

[109] สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2568). *สำนักงาน กสทช. จัดสัมมนา “รายการขยี้ข่าว ‘สะท้อน’ หรือ ‘ซ้ำเติม’ ปัญหาสังคม” เสนอแก้ปัญหารายการ “ขยี้ข่าว” หยุดซ้ำเติมปัญหาสังคม.* https://nbtc.go.th/News/Information/66070.aspx?lang=th-TH.

เรื่องอื้อฉาว และกรณีทุจริตในลักษณะที่มุ่งเน้นอารมณ์ร่วมของผู้ชมมากกว่าการอธิบายรากเหง้าเชิงระบบของปัญหา ทั้งนี้ การนำเสนอข่าวในลักษณะดังกล่าวมีแนวโน้มมุ่งเน้นเหตุการณ์เฉพาะหน้า และให้ความสำคัญกับความรุนแรงหรือความน่าตกใจของกรณี มากกว่าการวิเคราะห์สาเหตุเชิงโครงสร้าง กลไกเชิงสถาบัน หรือความเชื่อมโยงระหว่างกรณีทุจริตต่าง ๆ ส่งผลให้ประชาชนรับรู้ว่ามีข่าวการทุจริตเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ขาดความเข้าใจต่อระบบความสัมพันธ์ที่อยู่เบื้องหลังปัญหา เมื่อประชาชนพบเห็นปัญหาลักษณะเดียวกันซ้ำหลายครั้งโดยไม่มีคำอธิบายเชิงเหตุผลที่ชัดเจน จึงอาจนำไปสู่การเหมารวมว่าระบบราชการทั้งหมดมีความล้มเหลว นอกจากนี้ สื่อกระแสหลักบางส่วนยังอยู่ภายใต้โครงสร้างการถือครองของกลุ่มทุนที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐ ขณะที่ข้อจำกัดทางกฎหมายบางประการยังอาจส่งผลให้การรายงานข่าวเชิงสืบสวนในประเด็นอ่อนไหวดำเนินไปได้อย่างจำกัด ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ภาพลักษณ์ของระบบราชการในสายตาประชาชนถูกเชื่อมโยงกับความล้มเหลว การใช้อำนาจโดยมิชอบ และการขาดความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่หน่วยงานรัฐตอบสนองต่อปัญหาอย่างล่าช้า จนทำให้สื่อมวลชนกลายเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบการทุจริต ผ่านการทำหน้าที่เป็นช่องทางให้ผู้แจ้งเบาะแส นักข่าว และผู้เชี่ยวชาญนำเสนอข้อเท็จจริงที่ภาครัฐอาจละเลย และในหลายกรณีสามารถสร้างแรงกดดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรื้อฟื้นคดีหรือดำเนินการตรวจสอบกรณีที่เคยถูกเพิกเฉยได้

ในปี พ.ศ. 2568 สื่อสังคมออนไลน์ได้ก้าวข้ามสถานะของการเป็นเพียงช่องทางสื่อสารทางเลือกไปสู่การเป็นกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการสร้างหรือบั่นทอนภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใสของประเทศ ข้อมูลจากรายงานการศึกษาแนวทางพัฒนาการสื่อสารและประชาสัมพันธ์เพื่อยกระดับดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย พ.ศ. 2567[110] ระบุว่านักลงทุนรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการทุจริตในกระบวนการลงทุนในประเทศไทยในสัดส่วนร้อยละ 67.50 และส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, X (Twitter) และ TikTok คิดเป็นร้อยละ 71.80 นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2568 พบว่ากรณีการเปิดโปงการทุจริตที่เริ่มต้นจากภาคประชาชนมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 60 ของคดีทุจริตที่กลายเป็นข่าวสำคัญ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่าภาครัฐไม่สามารถผูกขาดบทบาทในการควบคุมและกระจายข้อมูลข่าวสารได้อีกต่อไป เนื่องจากประชาชนมีเครื่องมือในการบันทึกภาพ เสียง และเผยแพร่ข้อมูลแบบทันทีทันใด ซึ่งทำให้การปกปิดข้อมูลหรือการควบคุมวาระข่าวสารทำได้ยากยิ่งขึ้น โดยการแพร่กระจายของข้อมูลบนสื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะไวรัลหรือการบอกต่อแบบปากต่อปาก ส่งผลให้ภาพลักษณ์การทุจริตในระบบราชการที่เคยถูกจำกัดอยู่ในวงแคบสามารถปรากฏต่อสาธารณะได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ภาพลักษณ์ความโปร่งใสของรัฐบาลจึงมีความอ่อนไหวสูงและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา หากภาครัฐไม่สามารถสื่อสาร ชี้แจง หรือแสดงความรับผิดชอบต่อกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างทันท่วงที การรับรู้เชิงลบต่อประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของรัฐย่อมถูกตอกย้ำและอาจพัฒนาไปสู่ความเชื่อฝังแน่นที่ยากต่อการแก้ไขในระยะยาว

---

[110] สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2567). *รายงานการศึกษาแนวทางพัฒนาการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ เพื่อยกระดับดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย.* https://nacc.go.th/categorydetail/2022070610491266/20240919155549?

สถานการณ์ดังกล่าวมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการเติบโตของอินฟลูเอนเซอร์ เพจตรวจสอบสาธารณะ และเครือข่ายภาคประชาชนที่ทำหน้าที่สืบสวน ตรวจสอบข้อเท็จจริง และเปิดเผยประเด็นการทุจริตในสังคม สื่อใหม่เหล่านี้ทำหน้าที่ในลักษณะ “สุนัขเฝ้าบ้าน” และสร้างมาตรฐานใหม่ในการนำเสนอข่าวการทุจริตที่เน้นข้อมูลเชิงลึก การติดตามผล และการใช้หลักฐานประกอบการนำเสนอมากกว่าสื่อกระแสหลักบางส่วน ในปี พ.ศ. 2568 เพจหรือเครือข่ายตรวจสอบ เช่น ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน และสายไหมต้องรอด ได้ยกระดับบทบาทจากการรายงานกรณีทุจริตทั่วไป ไปสู่การใช้เทคโนโลยี Big Data และการตรวจสอบเอกสารจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอย่างละเอียด เช่น การติดตามข้อมูลในระบบ e-GP Monitoring โดยกรณีการเปิดโปงส่วยก่อสร้างและงบทิพย์ในโครงการดิจิทัลได้รับความสนใจจากสาธารณชนอย่างกว้างขวาง มียอดเข้าชมและการแบ่งปันข้อมูลจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าสื่อใหม่มีศักยภาพในการกำหนดวาระสาธารณะและสร้างแรงกดดันต่อหน่วยงานรัฐได้อย่างมีนัยสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้น ความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์และเพจตรวจสอบเหล่านี้มักถูกมองว่าสูงกว่าการแถลงข่าวของหน่วยงานรัฐ เนื่องจากมีรูปแบบการนำเสนอที่ตรงไปตรงมา ใช้ภาษาที่ประชาชนเข้าใจง่าย และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความเป็นกลางและประสิทธิภาพของหน่วยงานตรวจสอบภาครัฐถูกตั้งคำถามจากสังคมมากขึ้น

นอกจากนี้ วัฒนธรรมการคว่ำบาตร การแบนบุคคล และการประจานบนสื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับการทุจริต โดยกระบวนการดังกล่าวมักมุ่งเน้นการสร้างแรงกดดันทางสังคมต่อชื่อเสียง ตำแหน่งหน้าที่ และความน่าเชื่อถือของบุคคลเป้าหมาย ในปี พ.ศ. 2568 มีกรณีเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูงถูกกดดันให้ลาออกหรือถูกสั่งพักราชการภายในระยะเวลาอันสั้นภายหลังจากมีคลิปหรือข้อมูลเกี่ยวกับการเรียกรับผลประโยชน์เผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์หลายกรณี การกดดันดังกล่าวมิได้ดำเนินไปตามกระบวนการสอบสวนตามระบบราชการปกติเพียงอย่างเดียว แต่เกิดขึ้นผ่านการลงโทษทางสังคม การกล่าวโทษในพื้นที่สาธารณะ และการระดมความสนใจของผู้ใช้งานออนไลน์ แม้ว่าวัฒนธรรมความละอายหรือ Culture of Shame อาจมีส่วนช่วยยับยั้งพฤติกรรมทุจริตในระดับหนึ่ง แต่อีกด้านหนึ่งก็อาจทำให้ภาพลักษณ์ของระบบราชการไทยในสายตาสาธารณะและสังคมโลกถูกเชื่อมโยงกับการกระทำผิดอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเนื้อหาที่ถูกผลิตซ้ำส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงลบที่กระตุ้นความโกรธ ความไม่ไว้วางใจ และความผิดหวัง มากกว่าการสร้างความเข้าใจเชิงโครงสร้างต่อปัญหา

ในมิติของความรู้สึกสาธารณะการวิเคราะห์อารมณ์และทัศนคติบนสื่อสังคมออนไลน์ในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนให้เห็นว่าความรู้สึกสิ้นหวัง ความไม่พอใจ และความขุ่นเคืองต่อความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรมในคดีทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล เป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนภาพลักษณ์ด้านความเสมอภาคและหลักนิติธรรมของประเทศ จากการเก็บข้อมูลผ่านเครื่องมือ Social Listening ตลอดปี พ.ศ. 2568 พบว่า คำค้นหาที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม “คุกมีไว้ขังคนจน” และ “กระบวนการยุติธรรมสองมาตรฐาน” มีความสัมพันธ์กับการรายงานข่าวคดีทุจริตที่ไม่มีความคืบหน้าอย่างมีนัยสำคัญ อารมณ์ความรู้สึกที่ปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์จึงมิได้เป็นเพียงปฏิกิริยาชั่วคราวของประชาชน แต่สามารถกลายเป็นความจริงทางสังคมที่ส่งผลต่อการประเมิน

ความน่าเชื่อถือของประเทศ โดยเฉพาะในมุมมองของนักลงทุนต่างชาติที่อาจนำข้อมูลไปประกอบการประเมินความเสี่ยงด้านหลักนิติธรรม ซึ่งมีผลเชื่อมโยงต่อดัชนีหลักนิติธรรมของ World Justice Project และดัชนีการรับรู้การทุจริตในระยะต่อมา

ขณะเดียวกัน การปรับตัวของหน่วยงานภาครัฐต่อกระแสสื่อสังคมออนไลน์ในปี พ.ศ. 2568 ยังสะท้อนข้อจำกัดด้านยุทธศาสตร์การสื่อสารเชิงรุกเพื่อสร้างความเชื่อมั่น แม้ว่าภาครัฐจะมีการจัดตั้งกลไกเพื่อตอบโต้ข้อมูลที่เป็นเท็จ เช่น ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม แต่การชี้แจงของหน่วยงานรัฐจำนวนมากยังถูกมองว่าเป็นการแก้ต่างเฉพาะกรณีมากกว่าการเปิดเผยข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังมีระดับการเข้าถึงและการแพร่กระจายต่ำกว่าข่าวทุจริตต้นทางอย่างมีนัยสำคัญ การที่ภาครัฐเลือกสื่อสารแบบรายกรณีแทนการจัดทำระบบเปิดเผยข้อมูลเชิงรุกที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ส่งผลให้ภาพรวมของรัฐบาลยังคงถูกมองว่าปิดกั้นข้อมูล ขาดความโปร่งใส และขาดความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ การสื่อสารด้วยภาษาราชการที่ซับซ้อนเข้าใจยาก และขาดความจริงใจ ยิ่งทำให้ช่องว่างระหว่างภาครัฐกับประชาชนขยายตัวมากขึ้น ด้วยเหตุนี้สื่อสังคมออนไลน์จึงมีบทบาทในสองมิติพร้อมกัน คือ ด้านหนึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของภาคประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แต่อีกด้านหนึ่งก็สะท้อนให้เห็นความล้มเหลวของภาครัฐในการสร้างความเชื่อมั่นและการสื่อสารกับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่าสื่อในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนภาพลักษณ์ของประเทศในลักษณะที่ซับซ้อนและมีนัยเชิงลบอย่างชัดเจน ภาพการทุจริตได้เปลี่ยนจากการรับรู้ว่าเป็นการกระทำผิดรายบุคคล ไปสู่การเปิดโปงเครือข่ายผลประโยชน์ที่เชื่อมโยงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ นักการเมือง และกลุ่มทุนนอกกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การนำเสนอข่าวจำนวนมากยังคงขับเคลื่อนด้วยอารมณ์มากกว่าการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง ทำให้ประชาชนรับรู้ถึงความล้มเหลวของระบบราชการโดยรวม แม้ยังขาดความเข้าใจต่อกลไกและความสัมพันธ์เชิงลึกของปัญหา ในขณะเดียวกันสื่อสังคมออนไลน์ อินฟลูเอนเซอร์ และเพจตรวจสอบภาคประชาชนกลับได้รับความเชื่อถือมากกว่าการสื่อสารของหน่วยงานรัฐ ส่งผลให้ความเป็นกลาง ประสิทธิภาพ และความโปร่งใสขององค์กรภาครัฐถูกตั้งคำถามอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับวัฒนธรรมการประจานบนโลกออนไลน์ที่ผลิตซ้ำเนื้อหาเชิงลบอย่างกว้างขวาง ยิ่งตอกย้ำภาพลักษณ์ของระบบราชการไทยในฐานะระบบที่ขาดความโปร่งใส ขาดความน่าเชื่อถือ และไม่สามารถตอบสนองต่อแรงกดดันจากสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของประเทศไทยไม่อาจบรรลุผลได้ด้วยการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือการตอบสนองต่อกระแสสังคมเป็นรายกรณีเท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปเชิงโครงสร้างใน 3 มิติสำคัญ

มิติที่หนึ่ง ภาครัฐต้องเปลี่ยนจากการชี้แจงแบบเฉพาะกรณีไปสู่การพัฒนาระบบเปิดเผยข้อมูลสาธารณะที่มีมาตรฐาน ครอบคลุมข้อมูลงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง และความคืบหน้าของคดีทุจริตผ่านแพลตฟอร์มที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายและใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

มิติที่สอง ภาครัฐต้องแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่ากระบวนการยุติธรรมมีการบังคับใช้อย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่ขึ้นอยู่กับสถานะหรืออำนาจของผู้ถูกกล่าวหา เพื่อลดความรู้สึกสิ้นหวังและความไม่ไว้วางใจที่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของกระแสวิพากษ์วิจารณ์บนสื่อสังคมออนไลน์

มิติที่สาม ภาครัฐต้องปรับรูปแบบการสื่อสารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับรู้ของประชาชน โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ตรงประเด็น โปร่งใส และแสดงความจริงใจ แทนการสื่อสารด้วยภาษาราชการที่สร้างระยะห่าง พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือกับอินฟลูเอนเซอร์หรือเครือข่ายสื่อภาคประชาชนที่มีความน่าเชื่อถือเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสื่อสารและสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน จะช่วยทำให้การต่อต้านการทุจริตของภาครัฐถูกมองว่าเป็นความมุ่งมั่นเชิงโครงสร้างอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงการจัดการภาพลักษณ์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

2.4 ผลกระทบของสื่อต่างประเทศและสื่อในประเทศต่อภาพลักษณ์ด้านการทุจริตของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2568

ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในประเด็นการทุจริตที่ปรากฏผ่านการนำเสนอของสื่อในปี พ.ศ. 2568 สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองและการรับรู้ที่แตกต่างกันตามบริบทของผู้รับสาร วัตถุประสงค์ในการสื่อสาร และบทบาทของสื่อแต่ละประเภท โดยสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ สื่อต่างประเทศ อาทิ Reuters, BBC News และ Nikkei Asia ซึ่งมุ่งสื่อสารข้อมูลไปยังนักลงทุน ผู้กำหนดนโยบาย องค์กรระหว่างประเทศ และประชาคมโลก ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการรับรู้เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือและบรรยากาศการลงทุนของประเทศไทยในระดับสากล และสื่อภายในประเทศ อาทิ Bangkok Post, ไทยพับลิก้า, The Standard รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์และเครือข่ายภาคประชาชน ซึ่งมุ่งนำเสนอข้อมูลต่อประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหน่วยงานภาครัฐภายในประเทศ โดยมีบทบาทในการสร้างการรับรู้ กระตุ้นการมีส่วนร่วมของสาธารณชน และส่งเสริมการตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสื่อทั้งสองกลุ่มจะนำเสนอประเด็นการทุจริตภายใต้ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์เดียวกัน แต่มีกรอบการนำเสนอ กลุ่มเป้าหมาย และกลไกการส่งอิทธิพลที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในมิติที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้น การศึกษาผลกระทบของสื่อต่างประเทศและสื่อในประเทศต่อภาพลักษณ์ด้านการทุจริตของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2568 จึงมุ่งวิเคราะห์และเปรียบเทียบบทบาทของสื่อทั้งสองกลุ่ม โดยพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นใน 3 มิติหลัก ได้แก่ **1) มิติเศรษฐกิจ** ครอบคลุมความเชื่อมั่นของนักลงทุนและบรรยากาศการลงทุน **2) มิติสังคม** ซึ่งสะท้อนการรับรู้ ความเชื่อมั่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริต และ **3) มิติการเมือง** ซึ่งเกี่ยวข้องกับความน่าเชื่อถือของรัฐบาล ความโปร่งใสในการบริหาร และภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ รายละเอียดดังนี้

2.4.1 ผลกระทบในมิติเศรษฐกิจ

1) สื่อต่างประเทศ

การนำเสนอประเด็นการทุจริตของสื่อต่างประเทศมีแนวโน้มมุ่งเน้นผลกระทบทางเศรษฐกิจและการลงทุน โดยวางกรอบการอธิบายการทุจริตในฐานะ “ต้นทุนแฝง” หรือ “ภาษีที่มองไม่เห็น” ที่เพิ่มภาระให้แก่ภาคธุรกิจและลดประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการภาครัฐ มากกว่าการอธิบายในมิติด้านจริยธรรมหรือธรรมาภิบาลเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น Nikkei Asia รายงานว่า การเรียกรับผลประโยชน์โดยมิชอบในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอาจมีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 20 – 40 ของมูลค่าโครงการ ส่งผลให้ต้นทุนการลงทุนเพิ่มสูงขึ้นและบั่นทอนประสิทธิภาพการใช้จ่ายภาครัฐ

นอกจากนี้ สื่อต่างประเทศยังสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาการทุจริตส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการลดลงของความน่าสนใจของพื้นที่ EEC เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง เช่น ประเทศเวียดนาม ซึ่งได้รับการประเมินว่ามีสภาพแวดล้อมด้านการลงทุนที่เอื้อต่อภาคธุรกิจมากกว่า ขณะเดียวกัน รายงานของ IMD ในปี พ.ศ. 2568 และรายงาน WJP ในปี พ.ศ. 2568 ยังสะท้อนแนวโน้มการลดลงของประสิทธิภาพภาครัฐไทย โดยอันดับด้านประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทยลดลงมาอยู่ในอันดับที่ 32 และสัดส่วนผู้ประกอบการที่ประสบปัญหาการเรียกรับสินบนในกระบวนการอนุมัติและอนุญาตเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 19 ภายในระยะเวลาเพียงหนึ่งปี

ทั้งนี้ ดัชนีที่วัดการทุจริตสากลหลายรายการ เช่น ดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ดัชนี IMD World Competitiveness และดัชนีของ World Economic Forum (WEF) มีการใช้ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักลงทุน ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญระหว่างประเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญ การนำเสนอของสื่อต่างประเทศจึงมีอิทธิพลต่อการสร้างการรับรู้ของกลุ่มผู้ตอบแบบสำรวจ และส่งผลกระทบต่อการประเมินภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใสและความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศโดยตรง

2) สื่อในประเทศ

สื่อภายในประเทศให้ความสำคัญกับผลกระทบของการทุจริตต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศและการบริหารจัดการภาครัฐ โดย Bangkok Post และองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) (ACT) ชี้ให้เห็นว่าการทุจริตสร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจคิดเป็นประมาณร้อยละ 2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และพบการเรียกรับผลประโยชน์ในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐในสัดส่วนประมาณร้อยละ 20 - 30 ของมูลค่าโครงการ ซึ่งสะท้อนถึงความสูญเสียของงบประมาณภาครัฐและประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของประเทศ

นอกจากนี้ สื่อในประเทศยังมุ่งเน้นการรายงานกรณีศึกษาที่เป็นรูปธรรมและสามารถตรวจสอบได้ เช่น กรณีการจัดซื้อแอปพลิเคชันและการลงทุนในที่ดินของสำนักงานประกันสังคมที่มีมูลค่ากว่า 7,000 ล้านบาท ตลอดจนกรณีอาคารสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ถล่ม ซึ่งถูกตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับคุณภาพวัสดุก่อสร้างและกระบวนการคัดเลือกผู้รับเหมา ทั้งนี้ ยังมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่าย

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจข้ามชาติ เช่น การฟอกเงินผ่านหุ้นที่มีความเสี่ยง และเครือข่ายแก๊งคอลเซ็นเตอร์ บริเวณชายแดนที่ถูกกล่าวหาว่าได้รับการคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน ระบบตลาดทุน และความน่าเชื่อถือของระบบการเงินของประเทศ

ดังนั้น ผลกระทบของการนำเสนอข่าวของสื่อในประเทศมีลักษณะเป็นการสะสมการรับรู้ของสังคมภายในประเทศที่ค่อย ๆ บั่นทอนความเชื่อมั่นของภาคธุรกิจ นักลงทุน และประชาชนที่มีต่อการบริหารงานภาครัฐ รวมทั้ง ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของรัฐบาลในระยะยาว แม้ว่าจะไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อการจัดอันดับของดัชนีสากลเช่นเดียวกับการนำเสนอของสื่อต่างประเทศก็ตาม

3) ผลกระทบในภาพรวม

ภาพรวมของการนำเสนอประเด็นการทุจริตในมิติเศรษฐกิจ พบว่า ทั้งสื่อต่างประเทศและสื่อในประเทศต่างสะท้อนให้เห็นว่าการทุจริตเป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนศักยภาพทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม สื่อทั้งสองกลุ่มมีจุดเน้นในการนำเสนอที่แตกต่างกัน โดยสื่อต่างประเทศมุ่งอธิบายการทุจริตในฐานะ “ต้นทุนแฝง” ที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน ความน่าสนใจของประเทศในการดึงดูดการลงทุน และการประเมินผ่านดัชนีสากล เช่น CPI IMD และ WEF ขณะที่สื่อในประเทศให้ความสำคัญกับผลกระทบเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ทั้งในด้านความสูญเสียงบประมาณแผ่นดิน ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการภาครัฐ และการเปิดเผยกรณีทุจริตที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ตลาดทุน และความเชื่อมั่นของประชาชน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลไกการส่งอิทธิพลของสื่อทั้งสองกลุ่มจะแตกต่างกัน กล่าวคือ สื่อต่างประเทศส่งผลต่อการรับรู้ของนักลงทุนและผู้ประเมินในระดับสากล ขณะที่สื่อในประเทศส่งผลต่อการรับรู้ของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในประเทศ แต่ท้ายที่สุดต่างมีบทบาทร่วมกันในการกำหนดภาพลักษณ์ของประเทศไทยด้านความโปร่งใสและธรรมาภิบาล โดยการนำเสนอของสื่อต่างประเทศมีผลต่อความน่าเชื่อถือของประเทศในเวทีระหว่างประเทศและการตัดสินใจลงทุน ส่วนการนำเสนอของสื่อในประเทศมีผลต่อการสร้างแรงกดดันทางสังคม การตรวจสอบภาครัฐ และการเสริมสร้างความตระหนักรู้ของสาธารณชน ซึ่งล้วนส่งผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2.4.2 ผลกระทบในมิติสังคม

1) สื่อต่างประเทศ

การนำเสนอประเด็นการทุจริตของสื่อต่างประเทศในมิติสังคมมุ่งสะท้อนผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และความปลอดภัยของประเทศไทยในสายตาของประชาคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะสารคดีเชิงสืบสวนของ BBC เรื่อง The Dark Side of Paradise ซึ่งนำเสนอความเชื่อมโยงระหว่างการทุจริตในระบบราชการกับเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติและกลุ่มทุนสีเทา ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในฐานะ “สยามเมืองยิ้ม” ซึ่งเคยสะท้อนความเป็นมิตรและความปลอดภัย ถูกตั้งคำถามในมิติของธรรมาภิบาลและการบังคับใช้กฎหมาย

นอกจากนี้ สื่อต่างประเทศยังให้ความสำคัญกับการสื่อสารถึงความเสี่ยงที่นักลงทุน นักท่องเที่ยว และชาวต่างชาติอาจเผชิญจากการติดต่อกับระบบราชการหรือพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายการทุจริต ซึ่งส่งผลให้การรับรู้ของสังคมโลกต่อประเทศไทยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงประเด็นการทุจริตเชิงนโยบาย แต่ขยายไปสู่ประเด็นด้านความมั่นคง ความปลอดภัย และคุณภาพของการกำกับดูแลภาครัฐโดยภาพรวม ผลกระทบของการนำเสนอข่าวในสื่อต่างประเทศจึงมีลักษณะเป็นการสร้างการรับรู้ในระดับนานาชาติที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือของสังคมไทยในสายตาของประชาคมโลก

2) สื่อในประเทศ

สื่อภายในประเทศมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการรับรู้ของสาธารณชนต่อปัญหาการทุจริต โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่กลายเป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่และติดตามข่าวสารด้านการทุจริต ข้อมูลสะท้อนว่านักลงทุนร้อยละ 67.5 รับรู้ข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์ และประมาณร้อยละ 60 ของคดีทุจริตที่ได้รับความสนใจในวงกว้างเริ่มต้นจากการเปิดเผยข้อมูลของภาคประชาชน มากกว่าการนำเสนอของสื่อกระแสหลัก

ในขณะเดียวกัน เพจตรวจสอบภาคประชาชน เช่น ปฏิบัติการหมาเฝ้าบ้าน และสายไหมต้องรอด มีบทบาทเพิ่มขึ้นในฐานะกลไกเฝ้าระวังและตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐ (Social Watchdog) โดยได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนในหลายกรณีมากกว่าการชี้แจงของหน่วยงานภาครัฐ อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของสื่อสังคมออนไลน์ยังส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมการประจานและการคว่ำบาตรทางสังคม ซึ่งกลายเป็นกลไกลงโทษทางสังคมต่อเจ้าหน้าที่ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการทุจริต แม้ว่าจะช่วยสร้างแรงกดดันให้เกิดการตรวจสอบ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็อาจผลิตซ้ำเนื้อหาเชิงลบและกระตุ้นอารมณ์ความโกรธของสังคมมากกว่าการส่งเสริมความเข้าใจต่อสาเหตุเชิงโครงสร้างของปัญหา

นอกจากนี้ รูปแบบการนำเสนอของสื่อกระแสหลัก โดยเฉพาะรายการข่าวโทรทัศน์จำนวนมากยังคงให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวในลักษณะเร้าอารมณ์และเน้นเหตุการณ์เฉพาะหน้ามากกว่าการวิเคราะห์เชิงระบบ ส่งผลให้ประชาชนจำนวนหนึ่งเกิดการรับรู้แบบเหมารวมว่าระบบราชการทั้งหมดขาดประสิทธิภาพและมีปัญหาการทุจริต โดยไม่ได้ตระหนักถึงปัจจัยเชิงโครงสร้างและความซับซ้อนของปัญหาอย่างรอบด้าน ดังนั้น ผลกระทบทางสังคมของสื่อในประเทศจึงมีลักษณะเป็นการสะสมการรับรู้และความรู้สึกร่วมภายในสังคมที่นำไปสู่การลดลงของความไว้วางใจต่อภาครัฐและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสะท้อนผ่านวาทกรรมทางสังคม เช่น “คุกมีไว้ขังคนจน” ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกไม่เป็นธรรมและความไม่เชื่อมั่นต่อการบังคับใช้กฎหมาย

3) ผลกระทบในภาพรวม

เมื่อเปรียบเทียบการนำเสนอของสื่อต่างประเทศและสื่อในประเทศในมิติสังคม พบว่าแม้ทั้งสองกลุ่มสื่อจะสะท้อนผลกระทบของการทุจริตต่อความเชื่อมั่นของสังคมเช่นเดียวกัน แต่มีกรอบการนำเสนอและกลไกการส่งอิทธิพลที่แตกต่างกัน โดยสื่อต่างประเทศมุ่งสร้างการรับรู้ต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของประเทศไทยในระดับนานาชาติ โดยเชื่อมโยงการทุจริตเข้ากับประเด็นด้านความปลอดภัย

อาชญากรรมข้ามชาติ และคุณภาพของธรรมาภิบาล ขณะที่สื่อในประเทศมุ่งสะท้อนผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชาชนและสังคมภายในประเทศ ผ่านการเปิดเผยข้อมูล การตรวจสอบโดยภาคประชาชน และการขับเคลื่อนประเด็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งแม้จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐ แต่ก็อาจนำไปสู่การสะสมของความไม่ไว้วางใจต่อสถาบันภาครัฐ หากการนำเสนอข่าวมุ่งเน้นการกระตุ้นอารมณ์มากกว่าการอธิบายสาเหตุเชิงโครงสร้างของปัญหา ดังนั้น สื่อทั้งสองกลุ่มจึงมีบทบาทสำคัญร่วมกันในการกำหนดภาพลักษณ์ของประเทศไทย ทั้งในระดับนานาชาติและระดับสังคมภายในประเทศ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน นักลงทุน และประชาคมโลกในระยะยาว

2.4.3 ผลกระทบในมิติการเมือง

1) สื่อต่างประเทศ

การนำเสนอประเด็นการทุจริตของสื่อต่างประเทศในมิติการเมืองมุ่งเน้นการวิเคราะห์ผลกระทบต่อความชอบธรรมของสถาบันทางการเมือง คุณภาพของหลักนิติธรรม และเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย โดย Reuters นำเสนอกรณีการดำเนินคดีทุจริตในบริบทของ “นิติสงคราม” ซึ่งหมายถึง การใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือในการแข่งขันหรือจำกัดบทบาทของฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง โดยเฉพาะกรณีที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาลหรือส่งผลกระทบต่อดุลอำนาจทางการเมือง ซึ่งการนำเสนอข่าวในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้กลไกตรวจสอบและองค์กรอิสระของประเทศไทยถูกตีความในสายตาของประชาคมระหว่างประเทศว่าอาจเผชิญข้อจำกัดด้านความเป็นอิสระหรืออาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง มากกว่าการทำหน้าที่เป็นสถาบันที่ยึดหลักนิติธรรมและความเป็นกลางในการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ Prachatai English (2026) ยังรายงานว่าการที่คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยลดลงสู่ระดับต่ำสุดในรอบ 19 ปี มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการถดถอยของประชาธิปไตย ส่งผลให้ประเด็นด้านความโปร่งใสของภาครัฐถูกประเมินควบคู่ไปกับคุณภาพของระบอบประชาธิปไตย เสรีภาพของสื่อ และประสิทธิภาพของกลไกตรวจสอบภาครัฐ

ดังนั้น กรอบการนำเสนอของสื่อต่างประเทศจึงให้ความสำคัญกับความชอบธรรมและความน่าเชื่อถือของสถาบันทางการเมือง โดยพิจารณาว่ากลไกตรวจสอบ การบังคับใช้กฎหมาย และองค์กรอิสระสามารถดำเนินหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระ โปร่งใส และปราศจากการแทรกแซงทางการเมืองหรือไม่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการประเมินภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ

2) สื่อในประเทศ

สื่อภายในประเทศให้ความสำคัญกับการนำเสนอกรณีการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการใช้อำนาจรัฐในเชิงนโยบาย โดยมุ่งตรวจสอบพฤติกรรมและความรับผิดชอบของบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การรายงานกรณีการถอดถอนรองประธานสภาผู้แทนราษฎรจากข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณลงสู่พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ซึ่งสะท้อนการตรวจสอบความเหมาะสมในการใช้อำนาจและการบริหารทรัพยากรสาธารณะ

นอกจากนี้ สื่อในประเทศยังวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการทุจริตจากการเรียกรับสินบนในระดับปฏิบัติการไปสู่การทุจริตเชิงนโยบาย หรือการใช้อำนาจรัฐในการกำหนดกฎหมายนโยบาย และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มทุนหรือกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทางการเมืองกับอำนาจทางเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกัน สื่อในประเทศยังตั้งข้อสังเกตต่อระดับความเป็นอิสระและประสิทธิภาพของกลไกตรวจสอบภาครัฐ รวมทั้งวิพากษ์การสื่อสารของภาครัฐในบางกรณี เช่น การดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ที่ถูกมองว่ามุ่งตอบโต้หรือชี้แจงเป็นรายกรณี มากกว่าการเปิดเผยข้อมูลอย่างเป็นระบบและสร้างความโปร่งใสเชิงรุก ส่งผลให้ประชาชนยังคงมีข้อสงสัยต่อประสิทธิภาพของกลไกตรวจสอบและการบริหารจัดการของภาครัฐ

ด้วยเหตุนี้ กรอบการนำเสนอของสื่อในประเทศจึงมุ่งเน้นความรับผิดชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ใช้อำนาจรัฐ รวมถึงประสิทธิภาพของการสื่อสารภาครัฐและการตรวจสอบการใช้อำนาจมากกว่าการประเมินคุณภาพของระบอบการเมืองโดยรวม

3) ผลกระทบในภาพรวม

การนำเสนอของสื่อต่างประเทศและสื่อในประเทศในมิติการเมือง พบว่า แม้สื่อทั้งสองกลุ่มจะให้ความสำคัญกับประเด็นการทุจริตและบทบาทของกลไกตรวจสอบภาครัฐเช่นเดียวกัน แต่มีกรอบการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยสื่อต่างประเทศมุ่งประเมินการทุจริตในฐานะตัวชี้วัดคุณภาพของสถาบันทางการเมือง หลักนิติธรรม และระบอบประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของประเทศไทยในระดับนานาชาติ ขณะที่สื่อในประเทศให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความรับผิดชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การเปิดเผยกรณีทุจริตเชิงนโยบาย และประสิทธิภาพของการสื่อสารและการตรวจสอบของภาครัฐในระดับปฏิบัติ ดังนั้น แม้กลไกการส่งอิทธิพลของสื่อทั้งสองกลุ่มจะแตกต่างกัน แต่ต่างมีบทบาทร่วมกันในการกำหนดการรับรู้ต่อธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และความชอบธรรมของระบบการเมืองไทย ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน นักลงทุน และประชาคมระหว่างประเทศในระยะยาว

2.5 เปรียบเทียบภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อในประเทศและต่างประเทศ ปี พ.ศ. 2568

ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อภายในประเทศและต่างประเทศในปี พ.ศ. 2568 พบว่า สื่อทั้งสองกลุ่มมีมุมมองร่วมกันว่าปัญหาการทุจริตของไทยไม่ได้เป็นเพียงพฤติกรรมเฉพาะบุคคล แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากอยู่ในกลไกของภาครัฐและระบบอำนาจ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขผ่านการปฏิรูปเชิงสถาบันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามสื่อทั้งสองกลุ่มมีกรอบการนำเสนอที่แตกต่างกัน โดยสื่อต่างประเทศ เช่น Reuters และ BBC มักนำเสนอการทุจริตในฐานะต้นทุนทางเศรษฐกิจ ความเสี่ยงด้านการลงทุน ความไม่เสถียรทางการเมือง และความอ่อนแอของกลไกตรวจสอบถ่วงดุล ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ของนักลงทุน ผู้บริหาร และผู้กำหนดนโยบายระดับนานาชาติ ตลอดจนมีนัยต่อดัชนีสำคัญ เช่น CPI, WJP และ IMD ขณะที่สื่อในประเทศ เช่น ไทยพับลิก้า

และเดอะสแตนดาร์ด นำเสนอปัญหาการทุจริตผ่านกรอบที่หลากหลายและใกล้ชิดกับสังคมมากกว่าทั้งการรายงานเชิงข้อเท็จจริง การวิพากษ์เชิงนโยบาย และการเปิดโปงเครือข่ายผลประโยชน์ที่เชื่อมโยงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ นักการเมือง และกลุ่มทุนสีเทา โดยมีสื่อสังคมออนไลน์ อินฟลูเอนเซอร์ และเพจตรวจสอบการทุจริตเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดวาระข่าวสารและขยายการรับรู้ของสาธารณะอย่างรวดเร็ว

ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าแม้สื่อต่างประเทศและสื่อในประเทศจะมุ่งสื่อสารต่อกลุ่มผู้รับสารที่แตกต่างกัน แต่ต่างส่งผลร่วมกันต่อการบั่นทอนความเชื่อมั่นทั้งในระดับภายในประเทศและระดับนานาชาติ ดังนั้น การปรับปรุงภาพลักษณ์ของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่สร้างความโปร่งใสอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่กับการสื่อสารสาธารณะที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน นักลงทุน และประชาคมโลกอย่างมีประสิทธิภาพ รายละเอียดดังรูปที่ 15

รูปที่ 15 การเปรียบเทียบภาพลักษณ์การทุจริตของประเทศไทยในสื่อ ปี พ.ศ. 2568

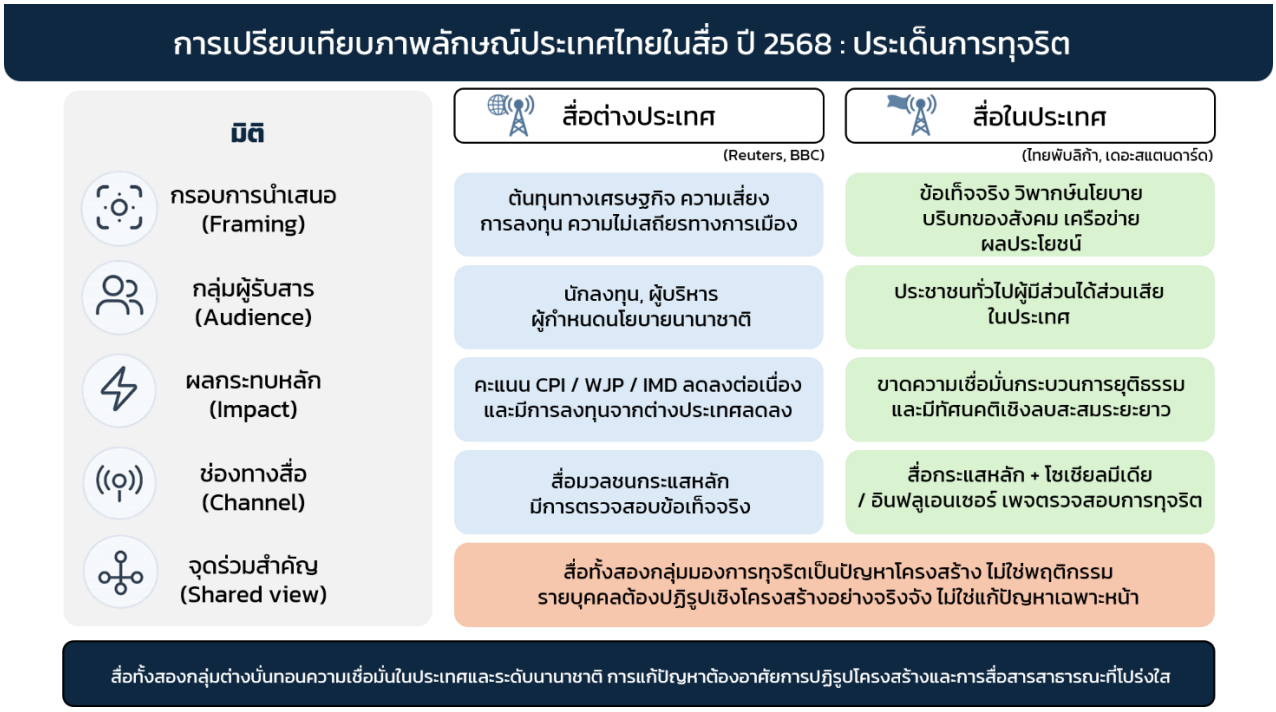

ส่วนที่ 3
การศึกษาวิเคราะห์ประเทศหรือเขตเศรษฐกิจที่ใช้ตัวชี้วัดในลักษณะดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) หรือตัวชี้วัดอื่นที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริต หรือตัวชี้วัดด้านธรรมาภิบาลเป็นเป้าหมายหรือตัวชี้วัดในแผนหรือยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงาน

การยกระดับความโปร่งใสถือเป็นหมุดหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับสากล ส่งผลให้หลายประเทศไม่ได้มุ่งเน้นเพียงมาตรการปราบปรามภายในเท่านั้น แต่ยังนำดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดมาตรฐานสากลที่สะท้อนภาพลักษณ์ความโปร่งใสในสายตาของนักลงทุนและผู้เชี่ยวชาญทั่วโลกเข้ามาบูรณาการเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ (KPI) และเป้าหมายเชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรมในแผนพัฒนาประเทศ โดยการนำค่าคะแนน CPI มาใช้เป็นตัวชี้วัดระดับประเทศมีนัยสำคัญในหลายมิติ กล่าวคือ นอกจากจะเป็นเครื่องมือในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐแล้ว ยังเป็นกลไกที่ช่วยสร้างความรับผิดชอบต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาล โดยกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณที่สามารถเปรียบเทียบได้ในระดับสากล ส่งผลให้การยกระดับความโปร่งใสและการป้องกันการทุจริตสามารถติดตามความก้าวหน้าได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชน นักลงทุน และประชาคมระหว่างประเทศ อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน และการเสริมสร้างธรรมาภิบาลของประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลายประเทศจะใช้ค่าคะแนน CPI เป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน แต่แนวทางการกำหนดเป้าหมาย รูปแบบการบูรณาการเข้ากับแผนพัฒนาประเทศ ตลอดจนกลไกการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีความแตกต่างกันตามบริบททางการเมือง การบริหารราชการและระดับการพัฒนาของแต่ละประเทศ ดังนั้น การศึกษาประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ ที่กำหนดค่าคะแนน CPI เป็นตัวชี้วัดในแผนพัฒนาประเทศ จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดี (Good Practices) และการสังเคราะห์บทเรียนเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาระบบการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศไทย

3.1 หลักเกณฑ์การคัดเลือกประเทศกรณีศึกษา

การศึกษาเปรียบเทียบประเทศต้นแบบในการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้กระบวนการคัดเลือกประเทศกรณีศึกษาที่มีความเป็นระบบ มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้ประเทศที่ได้รับการคัดเลือกมีความเหมาะสมต่อการนำบทเรียน ประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีมาประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิผล ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกประเทศกรณีศึกษาจึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อทิศทาง ความน่าเชื่อถือ และคุณภาพของการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ โดยการคัดเลือกประเทศหรือเขตเศรษฐกิจเพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์เป็นกรณีศึกษาต่างประเทศดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์ 5 ประการ เพื่อให้ได้ประเทศตัวอย่างที่มีความเหมาะสม สามารถถอดบทเรียนและนำมาปรับใช้กับบริบทของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิผล ดังนี้

1) หลักเกณฑ์ด้านการบรรจุตัวชี้วัดในระดับยุทธศาสตร์ชาติ พิจารณาคัดเลือกประเทศที่มีการกำหนดค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) หรือดัชนีและตัวชี้วัดด้านธรรมาภิบาล การป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นเป้าหมาย ตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ หรือดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (Key Performance Indicator : KPI) อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนโดยปรากฏอยู่ในเอกสารระดับยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาประเทศ แผนปฏิบัติการระดับชาติ หรือแผนยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ทั้งนี้ ต้องมีลักษณะเป็นการกำหนดเป้าหมายหรือผลสัมฤทธิ์ที่สามารถติดตามและประเมินผลได้ ไม่ใช่เพียงการกล่าวถึงประเด็นการต่อต้านการทุจริตในเชิงนโยบายหรือหลักการทั่วไป

2) หลักเกณฑ์ด้านพัฒนาการและแนวโน้มของคะแนน CPI พิจารณาคัดเลือกประเทศที่มีพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงของคะแนน CPI ที่สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจนในช่วงเวลาที่ผ่านมาโดยครอบคลุมทั้งประเทศที่มีแนวโน้มคะแนนปรับตัวดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และประเทศที่มีความผันผวนหรือเผชิญข้อจำกัดและอุปสรรคในการยกระดับคะแนน CPI เพื่อให้การศึกษาสามารถสะท้อนทั้งปัจจัยแห่งความสำเร็จ เงื่อนไขที่เอื้อต่อการพัฒนา ตลอดจนข้อจำกัดและความท้าทายที่เกิดขึ้นในกระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การถอดบทเรียนเชิงนโยบายได้อย่างรอบด้าน

3) หลักเกณฑ์ด้านความหลากหลายของบริบทและภูมิภาค พิจารณาคัดเลือกประเทศให้มีความหลากหลายทั้งในมิติทางภูมิศาสตร์ ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนบริบทด้านการเมืองและสถาบัน โดยครอบคลุมประเทศในภูมิภาคเดียวกับประเทศไทย โดยเฉพาะประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งมีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และสถาบันบางประการที่สามารถเปรียบเทียบกับประเทศไทยได้ รวมถึง ประเทศนอกภูมิภาคที่อยู่ในกระบวนการปฏิรูปหรือเปลี่ยนผ่านเชิงสถาบัน เพื่อให้สามารถศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีและบทเรียนเชิงนโยบายจากบริบทที่มีความแตกต่างกัน ตลอดจนประเมินเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จของมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในแต่ละบริบท

4) หลักเกณฑ์ด้านความพร้อมและความน่าเชื่อถือของข้อมูล พิจารณาคัดเลือกประเทศที่มีข้อมูลและเอกสารเชิงนโยบายที่เพียงพอสำหรับการศึกษาและวิเคราะห์ โดยเฉพาะเอกสารยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาประเทศ แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต รายงานผลการดำเนินงาน ตลอดจนข้อมูลสถิติและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการเผยแพร่ต่อสาธารณะ สามารถเข้าถึง ตรวจสอบย้อนกลับ และระบุแหล่งที่มาได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้อง โปร่งใส และสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลและข้อค้นพบได้

5) หลักเกณฑ์ด้านความสามารถในการเปรียบเทียบและปรับใช้กับบริบทไทย พิจารณาคัดเลือกประเทศที่มีลักษณะโครงสร้างทางการเมืองและการปกครอง ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนโครงสร้างและความท้าทายเชิงสถาบันที่มีลักษณะใกล้เคียงหรือสามารถนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทยได้ในระดับหนึ่ง โดยให้ความสำคัญกับประเทศที่มีเงื่อนไขเชิงบริบทและข้อจำกัดที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย เพื่อให้บทเรียน แนวปฏิบัติ และกลไกเชิงนโยบายที่ได้จากการศึกษามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำมาประยุกต์ใช้หรือปรับให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม

จากหลักเกณฑ์การคัดเลือกประเทศกรณีศึกษาทั้ง 5 ประการข้างต้น คณะผู้ศึกษาได้พิจารณาคัดเลือกประเทศกรณีศึกษาจำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศลัตเวีย และประเทศคาซัคสถาน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเกณฑ์ด้านการกำหนดตัวชี้วัดในระดับยุทธศาสตร์ชาติ พัฒนาการของคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต ความหลากหลายของบริบทเชิงภูมิภาคและระดับการพัฒนา ความพร้อมและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ตลอดจนศักยภาพในการนำบทเรียนมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

สำหรับ **ประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซีย** ได้รับการคัดเลือกในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสถาบันในหลายมิติที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทยได้ อีกทั้ง มีการนำดัชนี CPI หรือตัวชี้วัดด้านธรรมาภิบาลและการต่อต้านการทุจริตมาเชื่อมโยงกับกรอบยุทธศาสตร์และแผนระดับชาติอย่างเป็นรูปธรรม จึงมีความเหมาะสมสำหรับการศึกษาแนวทางการกำหนดเป้าหมาย การขับเคลื่อนนโยบาย และกลไกการติดตามประเมินผลเพื่อยกระดับผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ขณะที่ **ประเทศลัตเวียและประเทศคาซัคสถาน** ได้รับการคัดเลือกเพื่อสะท้อนกรณีศึกษาจากบริบทนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเป็นประเทศที่ผ่านกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง เศรษฐกิจและสถาบันภายหลังการสิ้นสุดของสหภาพโซเวียต ซึ่งมีความท้าทายในการพัฒนาและปรับโครงสร้างสถาบัน ตลอดจนการเสริมสร้างกลไกธรรมาภิบาลและการต่อต้านการทุจริต ทั้งสองประเทศมีการกำหนดเป้าหมายและมาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตไว้ในกรอบยุทธศาสตร์หรือแผนระดับชาติอย่างเป็นรูปธรรม จึงสามารถนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาเพื่อวิเคราะห์กระบวนการปฏิรูปเชิงสถาบัน ปัจจัยที่เอื้อต่อการยกระดับธรรมาภิบาล ตลอดจนข้อจำกัดและความท้าทายที่เกิดขึ้นจากการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ทั้งนี้ การคัดเลือกประเทศทั้ง 4 ประเทศดังกล่าวจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความหลากหลายของกรณีศึกษา ทั้งในด้านภูมิภาค ระดับการพัฒนา และบริบทเชิงสถาบัน ขณะเดียวกัน ยังคงมีจุดร่วมสำคัญในด้านการกำหนดเป้าหมายหรือตัวชี้วัดด้านการต่อต้านการทุจริตในระดับชาติ อันจะช่วยให้การศึกษาเปรียบเทียบสามารถสะท้อนถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จ กลไกการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย เงื่อนไขที่เอื้อต่อการยกระดับคะแนน CPI ตลอดจนข้อจำกัดและบทเรียนจากการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีความเหมาะสมและสามารถประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.2 กรณีศึกษาต่างประเทศ

กรณีศึกษาต่างประเทศในการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้กระบวนการคัดเลือกประเทศกรณีศึกษาที่มีความเป็นระบบที่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้ประเทศที่ได้รับการคัดเลือกมีความเหมาะสมต่อการนำบทเรียน ประสบการณ์ และแนวปฏิบัติที่ดีมาประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิผล ประกอบด้วยประเทศที่มีความเหมาะสมจำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศลัตเวีย และประเทศคาซัคสถาน รายละเอียดดังนี้

3.2.1 ประเทศมาเลเซีย

1) สถานการณ์การทุจริตและพัฒนาการด้านดัชนีการรับรู้การทุจริต

สถานการณ์การทุจริตในประเทศมาเลเซียปัจจุบันยังคงเป็นความท้าทายเชิงโครงสร้างที่มีขนาดใหญ่ แม้จะมีกลไกทางกฎหมายและสถาบันที่ค่อนข้างครบถ้วนแล้วก็ตาม ข้อมูลจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตมาเลเซีย (Malaysian Anti-Corruption Commission : MACC) ระบุว่าประเทศมาเลเซียสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการทุจริตในธุรกิจ สูงถึงประมาณ 277,000 ล้านริงกิต หรือประมาณ 2,255,710,443.00 บาท ในช่วงระยะเวลา 5 – 6 ปีที่ผ่านมา ตัวเลขนี้สะท้อนว่าแม้สถาบันต่อต้านการทุจริตจะมีความเข้มแข็งในเชิงโครงสร้าง แต่ปัญหาการทุจริตยังคงอยู่[111] โดยในปี พ.ศ. 2568 มาเลเซียมีค่าคะแนน CPI 50 คะแนน จัดอยู่ในอันดับ 53 จาก 182 ประเทศ ในปี พ.ศ. 2566 รัฐบาลมาเลเซียได้ตั้งเป้าหมายเชิงนโยบายที่จะยกอันดับ CPI ให้ขึ้นไปอยู่ที่ 25 ของโลกภายในปี พ.ศ. 2576 ซึ่งระดับของอันดับปัจจุบันและเป้าหมายที่ตั้งไว้แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ปัจจุบันยังมีปัญหาที่ต้องปรับปรุงอีกมาก นอกจากนี้ ในช่วงที่ผ่านมามีงานวิจัยระบุว่า ร้อยละ 80 ของเรื่องร้องเรียนที่ MACC ได้รับในช่วงปี พ.ศ. 2561 - 2566 เกี่ยวข้องกับการหลีกเลี่ยงขั้นตอนปฏิบัติที่กำหนดไว้ การขาดระบบควบคุมภายในที่เหมาะสม และความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ซึ่งสะท้อนว่าปัญหาการทุจริตในประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากจุดอ่อนเชิงระบบงานภายในหน่วยงาน มากกว่าการทุจริตโดยเจตนาเพียงอย่างเดียว[112] ดังนั้น การทุจริตจึงไม่ได้

---

[111] The Edge Malaysia. (2024, July 15). *My Say: Translate the National Anti-Corruption Strategy into action.* https://theedgemalaysia.com/node/718939

[112] Anbalagan, V. (2022). Challenges in combating corruption in Malaysia: Issues of leadership, culture and governance. *Public Administration and Policy, 25*(1).

มีผลเฉพาะต่อประสิทธิภาพของภาครัฐเท่านั้น แต่ยังกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนและภาพลักษณ์ของประเทศในเวทีระหว่างประเทศ ส่งผลให้มาเลเซียดำเนินมาตรการเชิงรุกหลายด้านควบคู่กัน ซึ่งมาตรการที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ **การบังคับใช้มาตรา 17A แห่งกฎหมาย MACC Act 2009** ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2563 โดยกำหนดให้แนวทางการต่อสู้คดีเพียงทางเดียวที่องค์กรธุรกิจสามารถใช้ได้ คือ การพิสูจน์ว่าตนมีมาตรการที่เพียงพอในการป้องกันการทุจริต ซึ่งรัฐบาลได้ออกแนวปฏิบัติ Guidelines on Adequate Procedures (GAP) ที่วางหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) ความมุ่งมั่นของผู้บริหารระดับสูง 2) การประเมินความเสี่ยง 3) มาตรการควบคุมและปฏิบัติการ 4) การทบทวน ตรวจสอบ และบังคับใช้ 5) การฝึกอบรมและการสื่อสาร ภายใต้กรอบที่เรียกว่าหลัก TRUST เพื่อเป็นกรอบอ้างอิงให้ภาคธุรกิจนำไปปรับใช้[113] ขณะเดียวกัน หน่วยงานกำกับตลาดหลักทรัพย์ Bursa Malaysia ก็ได้ปรับปรุงข้อกำหนดการจดทะเบียนให้สอดคล้องกับมาตรา 17A โดยมีผลบังคับใช้พร้อมกัน ทำให้บริษัทจดทะเบียนต้องเปิดเผยนโยบายต่อต้านการทุจริตของตนอย่างเป็นระบบ มาตรการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความสำเร็จเชิงรุกของมาเลเซียเกิดจากการผสมผสานระหว่างกรอบกฎหมายที่ขยายความรับผิดสู่ภาคเอกชน กลไกกำกับดูแลตลาดทุน และความพยายามปลูกฝังความซื่อสัตย์ตั้งแต่ระดับการศึกษา โดยมหาวิทยาลัย Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA) เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งแรกที่จัดตั้งหลักสูตรอาสาสมัครนักศึกษาต่อต้านการทุจริต (Anti-Corruption Volunteer Student Cadet Corps : SUAR) ซึ่งนักศึกษาที่ผ่านการอบรมครบทุกภาคการศึกษาจะได้รับการรับรองเป็นเจ้าหน้าที่ความซื่อสัตย์เยาวชน[114] อันเป็นคุณสมบัติที่ได้รับการยอมรับในตลาดแรงงาน

2) บทเรียนความสำเร็จด้านการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

บทเรียนความสำเร็จด้านการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของมาเลเซียภายใต้ยุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริตแห่งชาติของมาเลเซีย พ.ศ. 2567 - 2571 (National Anti-Corruption Strategy: NACS 2024 - 2028)[115] โดยยุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริตแห่งชาติของมาเลเซีย พ.ศ. 2567 - 2571 จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนวาระการปฏิรูปประเทศ โดยมีเป้าหมายหลักในการขจัดปัญหาการทุจริตอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ยุทธศาสตร์ฉบับนี้เป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและต่อยอดความสำเร็จจากแผนต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2562 – 2566 (National Anti-Corruption Plan : NACP)

---

[113] Herbert Smith Freehills Kramer. (2020, April 30). *Malaysia: Section 17A of the MACC Act: TRUST-ed adequate procedures for your corporation.* https://share.google/DD7CbGoUS6CtfUBu2

[114] Mohammed, N. F. & et al. (2023). Exploring anti-corruption education in Malaysian educational institutions. *Journal of Money Laundering Control, 27*(2). 284-299.

[115] The National Anti-Corruption Strategy (2024-2028) file:///C:/Users/ComDee/OneDrive/Desktop/%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%99%203%20%E0%B8%9B.%E0%B8%9B.%E0%B8%97/%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A5/national-anti-corruption-strategy-2024-2028-1725416956_1727321227.pdf.

โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างมาเลเซียให้เป็นประเทศที่ปราศจากการคอร์รัปชัน และก้าวขึ้นสู่กลุ่ม 25 อันดับแรกของโลกในดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ภายในระยะเวลา 10 ปีข้างหน้า

วิสัยทัศน์หลักของ NACS คือ “มุ่งสู่การเป็นประเทศที่ปราศจากการทุจริตและมีความมั่งคั่ง” มีเป้าหมายเพื่อนำมาเลเซียไปสู่จุดที่เทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งในด้านความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ อธิปไตยของชาติ และสวัสดิการของสังคม ซึ่งขับเคลื่อนภายใต้กรอบแนวคิด “การสร้างประเทศมาเลเซียมาดานี” ที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน ความเอื้ออาทร ความเคารพ นวัตกรรม ความมั่งคั่ง และความไว้วางใจ ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าวยุทธศาสตร์จึงได้กำหนดพันธกิจไว้ 3 ประการ คือ เพื่อยึดมั่นในหลักนิติธรรม เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งความโปร่งใสและความรับผิดชอบ และเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในความพยายามต่อต้านการทุจริต โดยเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ภายในปี พ.ศ. 2571 รัฐบาลมาเลเซียได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญ (KPI) ไว้ 4 ด้านหลัก

(1) หลักนิติธรรม ตั้งเป้าหมายให้อยู่ที่ร้อยละ 83

(2) ประสิทธิภาพของรัฐบาล ตั้งเป้าหมายให้อยู่ที่ร้อยละ 97

(3) การควบคุมการทุจริต ตั้งเป้าหมายให้อยู่ที่ร้อยละ 76

(4) อันดับดัชนีการรับรู้การทุจริต ตั้งเป้าหมายให้อยู่ในอันดับที่ 27 ของโลก (โดยมีเป้าหมายระยะยาว คือ การติด 25 อันดับแรกของโลกภายใน 10 ปีข้างหน้า) รายละเอียดดังรูปที่ 16

รูปที่ 16 เป้าหมายภายใต้ยุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริตแห่งชาติของมาเลเซีย พ.ศ. 2567 - 2571

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริตแห่งชาติของมาเลเซีย พ.ศ. 2567 – 2571 ขับเคลื่อนผ่าน 5 กลยุทธ์หลัก เพื่อสร้างความร่วมมือในทุกภาคส่วน ประกอบด้วย

การศึกษา มุ่งเน้นการปลูกฝังจริยธรรม ค่านิยมที่ดี และการต่อต้านทุจริตตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับอุดมศึกษา รวมถึงการฝึกอบรมในสถาบันการฝึกอบรมด้านเทคนิคและการอาชีวศึกษา (TVET)[116] และการสร้างความตระหนักรู้ร่วมกับองค์กรภาคสังคม

ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ เน้นการปฏิรูปกระบวนการทำงานของภาครัฐให้มีความโปร่งใส เช่น การผลักดันร่างกฎหมายการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การปรับปรุงระบบการคัดเลือกข้าราชการ การเปิดเผยข้อมูลเจ้าของที่แท้จริง และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบการจัดซื้อจัดจ้าง

พลังเสียงของภาคส่วนต่าง ๆ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งกลุ่มขับเคลื่อน Caucus[117] ร่วมกับองค์กรภาคสังคมและเครือข่ายธุรกิจ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการปรับปรุงขั้นตอนการรายงานสถานะคำร้องเรียนของ MACC ต่อผู้ร้อง เป็นการปรับปรุงขั้นตอนการรายงานสถานะคำร้องเรียนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งมาเลเซีย โดยการยกระดับความโปร่งใสที่ให้ผู้ร้องสามารถตรวจสอบความคืบหน้าของคดีหรือเบาะแสได้ด้วยตนเองผ่านระบบจัดการเรื่องร้องเรียนที่ถูกออกแบบมาเพื่ออำนวยความสะดวกและรักษาความลับอย่างปลอดภัย องค์ประกอบหลักในการปรับปรุงขั้นตอนดังกล่าว คือ การตรวจสอบสถานะแบบเรียลไทม์ ผู้ร้องสามารถใช้หมายเลขอ้างอิงที่ได้รับจากการแจ้งเบาะแส เพื่อตรวจสอบความคืบหน้าการทำงานของเจ้าหน้าที่ผ่านระบบ Complaints Management System (CMS) โดยต้องมีการรับทราบและการตอบกลับภายใน 24 ชั่วโมง จะมีการตอบรับเรื่องร้องเรียน และผู้ร้องสามารถเห็นสถานะการดำเนินการที่ชัดเจนขึ้นหลังจากยื่นเรื่องไปแล้ว 28 วันทำการ ด้านความปลอดภัยของข้อมูล มีการปรับปรุงโปรโตคอลความปลอดภัย เพื่อคุ้มครองตัวตนของผู้แจ้งเบาะแสและครอบครัวจากการถูกคุกคามหรือการตอบโต้ ตามกฎหมายคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส

การบังคับใช้กฎหมาย มุ่งเสริมสร้างความเข้มงวดของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เช่น การแก้ไขกฎหมายคุ้มครองพยาน (Whistleblower Protection Act) การผลักดันร่างกฎหมายการเงินทางการเมือง และการถ่ายทอดสดการพิจารณาคดีทุจริตในศาลอุทธรณ์

มาตรการจูงใจ ใช้มาตรการจูงใจเพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่สุจริต เช่น การให้ส่วนลดภาษีสำหรับบุคคลหรือบริษัทที่สนับสนุนโครงการต้านทุจริต การให้รางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแส และมาตรการลดหย่อนภาษีสำหรับบริษัทที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการจัดการการให้สินบน (ABMS ISO 37001)[118]

---

[116] สถาบัน TVET คือสถาบันที่จัดการศึกษาและการฝึกอบรมด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา (Technical and Vocational Education and Training) โดยเน้นการพัฒนาทักษะวิชาชีพเพื่อนำไปปฏิบัติงานได้จริง

[117] การจัดตั้งกลุ่มขับเคลื่อน Caucus เพื่อต่อต้านการทุจริตจากหลายภาคส่วน อาทิ หอการค้า/สมาคมธุรกิจ การสร้างเครือข่ายต่อต้านทุจริตในภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมการทำธุรกิจที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และลดการติดสินบน ภาคประชาสังคม/องค์กรพัฒนาเอกชนทำหน้าที่เฝ้าระวัง ขับเคลื่อนนโยบาย และให้ความรู้แก่ประชาชน ชุมชน ชนพื้นเมือง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสอดส่องดูแลทรัพยากรธรรมชาติและป้องกันการทุจริตในระดับฐานราก

[118] มาตรฐานสากลสำหรับระบบการจัดการการต่อต้านการให้และรับสินบน (Anti-Bribery Management System)

อย่างไรก็ตาม จากยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีปัจจัยแห่งความสำเร็จของยุทธศาสตร์ NACS 3 ประการ ที่ไม่ได้เป็นเพียงเอกสารทางนโยบายเท่านั้น แต่เป็นแผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ที่มุ่งหวังจะปฏิรูปธรรมาภิบาลของมาเลเซียขนานใหญ่ เพื่อกอบกู้ความเชื่อมั่นจากนานาชาติและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนภายใต้หลักการความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ได้แก่

เจตจำนงทางการเมือง ผู้นำทุกระดับต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและมีความมุ่งมั่นอย่างแท้จริงในการปราบปรามการทุจริตโดยไม่เลือกปฏิบัติ

สถาบันที่เข้มแข็ง การสร้างความเป็นอิสระให้แก่หน่วยงานตรวจสอบและระบบตุลาการเพื่อให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเที่ยงธรรม

นโยบายที่ครอบคลุมและรับผิดชอบ โดยการบูรณาการมาตรการต่อต้านการทุจริตเข้ากับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสวัสดิการของรัฐอย่างเท่าเทียม

สถานการณ์และแนวโน้มค่าคะแนน CPI ในอดีต ในช่วงปี พ.ศ. 2562 มาเลเซียประสบความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญในการยกระดับคะแนน CPI ขึ้นไปอยู่ที่ 53 คะแนน (อันดับที่ 51) จาก 47 คะแนนในปีก่อนหน้า ซึ่งถือเป็นสถิติที่ดีที่สุดในรอบกว่า 20 ปี อย่างไรก็ตาม สถานการณ์กลับแสดงแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ. 2563 - 2565 โดยคะแนนลดลงจาก 51 คะแนน เหลือ 48 คะแนน และต่ำสุดที่ 47 คะแนน (อันดับที่ 61) ในปี พ.ศ. 2565 ต่อมาในปี พ.ศ. 2566 และ พ.ศ. 2567 สถานการณ์เริ่มทรงตัว โดยมีคะแนนอยู่ที่ 50 คะแนน และอยู่ในอันดับที่ 57 ของโลก ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายที่ยังคงมีอยู่และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ดังนั้น เพื่อให้บรรลุค่าคะแนนตามเป้าหมาย รัฐบาลมาเลเซียได้จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจด้าน CPI (CPI Special Task Force) ขึ้นในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2567 เพื่อขับเคลื่อนและติดตามผลอย่างใกล้ชิด โดยมีมาตรการสำคัญ ประกอบด้วย การปฏิรูปกฎหมายและสถาบัน คือ การตรากฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และรัฐบัญญัติการระดมทุนทางการเมือง เพื่ออุดช่องว่างที่นำไปสู่การทุจริต การพัฒนาและขยายขีดความสามารถของหน่วยงานด้านความซื่อสัตย์ ในทุกหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์และจริยธรรมให้แก่ข้าราชการและนักการเมือง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในองค์กร ความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายค่าคะแนน CPI ตามยุทธศาสตร์ NACS พ.ศ. 2567 – 2571 ไม่ได้ขึ้นอยู่เพียงการกำหนดแผนงานเท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัยเจตจำนงทางการเมืองที่แน่วแน่ ความเข้มแข็งของสถาบันตรวจสอบ และการกำหนดนโยบายที่ครอบคลุมและโปร่งใส เพื่อนำมาเลเซียไปสู่การเป็นประเทศที่ปราศจากการทุจริตอย่างแท้จริง

ผลการดำเนินงานและแนวทางการยกระดับค่าคะแนน CPI ผลการดำเนินงานของแผน NACP พ.ศ. 2562 - 2566 ในระยะที่ผ่านมาส่งผลให้มาเลเซียมีค่าคะแนน CPI ที่ดีที่สุดในรอบกว่า 20 ปี ในช่วงปี พ.ศ. 2562 อยู่ในอันดับที่ 51 ของโลกด้วยคะแนน 53 คะแนน อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2566 และ พ.ศ. 2567 อันดับของมาเลเซียยังคงอยู่ที่อันดับ 57 ของโลก โดยมีคะแนนคงที่อยู่ที่ 50 คะแนน ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายที่รัฐบาลต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาการทุจริตเชิงระบบและประเด็นธรรมาภิบาล

อย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีผลการดำเนินงานเชิงนโยบายที่ก้าวหน้าแต่ผลสำรวจในปี พ.ศ. 2566 บ่งชี้ว่าประชาชนมาเลเซียบางส่วนยังมีความกังวลว่าปัญหาการทุจริตเพิ่มสูงขึ้นจากปีก่อนหน้า โดยเฉพาะในประเด็นการเมือง และการใช้อำนาจในทางมิชอบ

ยุทธศาสตร์ NACS พ.ศ. 2567 – 2571 แม้จะถูกจัดทำขึ้นด้วยวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อยกระดับธรรมาภิบาลของประเทศ แต่การขับเคลื่อนแผนงานดังกล่าวให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดและอุปสรรคเชิงระบบที่ซับซ้อน โดยมีอุปสรรคที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งคือการที่กระบวนการตัดสินใจในภาครัฐยังคงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่คอยกำกับการดำเนินงานของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ระดับสูง การแทรกแซงดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาการบริหารงานที่ผิดพลาดซึ่งขาดความยุติธรรมตามขั้นตอนและขาดการชี้แจงเหตุผลที่เหมาะสม นอกจากนี้ ความท้าทายในอดีต เช่น กรณีอื้อฉาว 1MDB[119] และ FELDA[120] ยังสะท้อนให้เห็นว่าการแทรกแซงทางการเมืองเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่อย่างอิสระของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งมาเลเซีย และสำนักงานอัยการสูงสุดมาเลเซีย อีกทั้ง ยังพบข้อจำกัดด้านเจตจำนงทางการเมืองและความเชื่อมั่นของสาธารณชน ความไม่สม่ำเสมอของความมุ่งมั่นทางการเมืองในการบังคับใช้มาตรการต่อต้านการทุจริตอย่างจริงจังถือเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อการกระทำของนักการเมืองขัดแย้งกับหลักการที่ประกาศไว้ การแต่งตั้งบุคคลที่มีประวัติด่างพร้อยเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในวาระการปฏิรูปของรัฐบาล รวมถึงอุปสรรคด้านกฎหมายและช่องว่างในระบบสถาบัน แม้มาเลเซียจะมีโครงสร้างสถาบันที่เข้มแข็ง แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีช่องว่างทางกฎหมายที่สำคัญ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส พ.ศ. 2553 ที่มีขอบเขตจำกัดเฉพาะการแจ้งเหตุทุจริตบางประการเท่านั้น และมีเงื่อนไขการคุ้มครองที่ซับซ้อนจนกลายเป็นอุปสรรคต่อผู้แจ้งเหตุ นอกจากนี้ การติดตามทรัพย์สินคืน ยังเผชิญความยุ่งยากจากความซับซ้อนของการใช้บริษัทนอมินีในต่างประเทศและข้อจำกัดของกฎหมายการริบทรัพย์สินทางแพ่ง รวมถึงความล้มเหลวในการบริหารงานราชการและการขาดความโปร่งใสในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างยังคงเป็นจุดเปราะบางสำคัญที่ทำให้เกิดการรั่วไหลของงบประมาณแผ่นดินอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ความสำเร็จของยุทธศาสตร์ NACS พ.ศ. 2567 – 2571 ไม่ได้ขึ้นอยู่เพียงการมีแผนงานที่สมบูรณ์เท่านั้น แต่จำเป็นต้องเอาชนะอุปสรรคเชิงโครงสร้างเหล่านี้ โดยเฉพาะการสร้างความเป็นอิสระที่แท้จริงให้แก่สถาบันตรวจสอบ การปฏิรูปกฎหมายที่ล้าสมัย และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมความซื่อสัตย์สุจริตในทุกระดับของสังคมอย่างจริงจัง

---

[119] กรณีอื้อฉาว 1MDB (1Malaysia Development Berhad) การทุจริตเงินประมาณ 4.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (หรือมากกว่า 1.5 แสนล้านบาท) ถูกยักยอกและฟอกเงินผ่านเครือข่ายบริษัทและธนาคารทั่วโลก โดยผู้สมรู้ร่วมคิดหลักคือ โจ โลว์ (Jho Low) นักการเงินชาวมาเลเซีย เงินดังกล่าวไม่ได้นำไปลงทุนเพื่อพัฒนาประเทศตามวัตถุประสงค์ แต่ถูกนำไปใช้ซื้ออสังหาริมทรัพย์หรู งานศิลปะ ซื้อหุ้นบริษัทภาพยนตร์ฮอลลีวูด และโอนเข้าบัญชีส่วนตัวของนาจิบ ราซัค

[120] กรณีอื้อฉาว FELDA (Federal Land Development Authority) ปัญหาการบริหารงานที่ล้มเหลว การยักยอกทรัพย์สิน และการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ

อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์ NACS ของประเทศมาเลเซีย ถือว่าเป็นแม่แบบการปฏิรูปธรรมาภิบาลที่สำคัญในภูมิภาคอาเซียน โดยมีรากฐานมาจากปรัชญา “มาเลเซีย มาดานี” ที่เน้นความไว้วางใจและความรับผิดชอบ โดยยุทธศาสตร์ไม่ได้เพียงแต่ตั้งเป้าหมายเชิงตัวเลขในการก้าวสู่ 25 อันดับแรกของโลกในดัชนี CPI ภายใน 10 ปีเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการถอดบทเรียนจากความสำเร็จและข้อผิดพลาดในอดีต ซึ่งประเทศไทยสามารถนำมาพิจารณาปรับใช้ในเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมได้ ดังนี้

บทเรียนประการแรก คือ การที่มาเลเซียใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่เข้มงวดในการระบุปัญหา โดยแบ่งการพัฒนาเป็น 3 ระยะ ได้แก่ การวินิจฉัย การพยากรณ์ และการสั่งการ โดยมีการนำทฤษฎี Fraud Diamond (ความกดดัน โอกาส การให้เหตุผล และความสามารถ) มาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัย PESTEL[121] เพื่อหาความสัมพันธ์ของจุดอ่อนในแต่ละมิติ ดังนั้น รัฐบาลไทยควรสนับสนุนให้มีการทำสำรวจความคิดเห็นระดับชาติ และวิเคราะห์สถิติการร้องเรียนย้อนหลังอย่างละเอียด เพื่อแยกแยะว่าการทุจริตในภาคส่วนใดเกิดจากความล้มเหลวของการบริหารจัดการ หรือเกิดจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจ เพื่อให้ออกมาตรการได้ตรงจุด

บทเรียนประการที่สอง คือ การเสริมสร้างเจตจำนงทางการเมืองและสถาบันตรวจสอบที่เป็นอิสระ มาเลเซียระบุชัดเจนว่าเจตจำนงทางการเมือง และสถาบันที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จ มาเลเซียพยายามปฏิรูปกระบวนการแต่งตั้งและถอดถอนประธานคณะกรรมการ MACC ให้มีความเป็นอิสระจากการแทรกแซงฝ่ายบริหาร และจัดตั้งคณะกรรมการบริการ MACC ของตนเอง สำหรับประเทศไทย ควรมีการทบทวนกระบวนการสรรหากรรมการในองค์กรอิสระให้มีความยึดโยงกับระบบคุณธรรมและตรวจสอบได้

บทเรียนประการที่สาม คือ การสร้างวัฒนธรรมความซื่อสัตย์ผ่านแนวทางเชิงพฤติกรรม มาเลเซียตระหนักว่าการทุจริตได้ฝังรากลึกในวัฒนธรรมสังคม จึงได้นำแนวทางเชิงพฤติกรรมมาใช้ในหน่วยความซื่อสัตย์ เพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมของข้าราชการจากการปฏิบัติตามกฎหมายไปสู่การมีจิตสำนึกภายใน นอกจากนี้ ยังบูรณาการเนื้อหาเข้าสู่ระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา ดังนั้น ประเทศไทยควรบูรณาการการเรียนรู้ด้านคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อสังคมเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา ในระดับปฐมวัย ควรส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและการเล่นที่ปลูกฝังความซื่อสัตย์ การแบ่งปัน และความรับผิดชอบ ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาควรใช้สถานการณ์จำลอง การเรียนรู้ผ่านโครงงาน และกิจกรรมจิตอาสา เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกตัดสินใจในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม ในระดับอุดมศึกษา ควรบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมวิชาชีพ ธรรมาภิบาล การต่อต้านการทุจริต และผลประโยชน์ทับซ้อนให้สอดคล้องกับแต่ละสาขาวิชาชีพ พร้อมส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมด้านการสร้างวัฒนธรรมความซื่อสัตย์

---

[121] เครื่องมือวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและแนวโน้มทางธุรกิจจากปัจจัยภายนอกระดับมหภาค ประกอบด้วย P - Political (การเมือง) E - Economic (เศรษฐกิจ) S - Social (สังคม) T - Technological (เทคโนโลยี) E - Environmental (สิ่งแวดล้อม) L - Legal (กฎหมาย)

นอกจากนี้ ภาครัฐควรพัฒนาการสื่อสารสาธารณะที่อาศัยหลักพฤติกรรมศาสตร์ โดยมุ่งสร้างบรรทัดฐานทางสังคมใหม่ ที่ทำให้การไม่ยอมรับการทุจริตเป็นพฤติกรรมปกติของสังคม การรณรงค์ควรเน้นการสื่อสารเชิงบวก เช่น การนำเสนอเรื่องราวของบุคคลหรือองค์กรที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ การแสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกฎหมาย และการสร้างความภาคภูมิใจในการทำความดี มากกว่าการสื่อสารที่เน้นเฉพาะการลงโทษผู้กระทำผิด และควรใช้สื่อดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์ และผู้มีอิทธิพลทางความคิด เพื่อเข้าถึงเยาวชนและประชาชนในวงกว้าง

3.2.2 ประเทศอินโดนีเซีย

1) สถานการณ์การทุจริตและพัฒนาการด้านดัชนีการรับรู้การทุจริต

อินโดนีเซียเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนว่าการต่อต้านการทุจริตที่มีประสิทธิผลที่จำเป็นต้องดำเนินทั้งด้านการปราบปราม การป้องกัน การปฏิรูประบบราชการ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความโปร่งใส ความสำเร็จที่สำคัญของอินโดนีเซียอยู่ที่การมีคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Komisi Pemberantasan Korupsi : KPK) เป็นหน่วยงานเฉพาะด้าน การมียุทธศาสตร์ Stranas PK เป็นกลไกบูรณาการระดับชาติ และการผลักดันการจัดซื้อจัดจ้างอิเล็กทรอนิกส์ควบคู่กับการบริหารข้อมูลภาครัฐ

ในปี พ.ศ. 2568 อินโดนีเซียได้รับคะแนน CPI 34 คะแนน อยู่ในอันดับ 109 จาก 182 ประเทศและเขตเศรษฐกิจ สะท้อนว่าการรับรู้ต่อปัญหาการทุจริตในภาครัฐยังอยู่ในระดับที่น่ากังวล และมาตรการป้องกันการทุจริตยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เชี่ยวชาญและภาคธุรกิจได้อย่างเพียงพอ[122] สถานการณ์ดังกล่าวมีความสำคัญต่ออินโดนีเซีย เนื่องจากประเทศมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีโครงสร้างการปกครองแบบกระจายอำนาจ และมีหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับส่วนกลางและท้องถิ่นจำนวนมาก ความซับซ้อนดังกล่าวทำให้ความเสี่ยงการทุจริตไม่ได้เกิดเฉพาะในระดับนโยบายหรือโครงการขนาดใหญ่เท่านั้น แต่ยังปรากฏในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การอนุมัติอนุญาต การบริหารทรัพยากรธรรมชาติ การจัดสรรงบประมาณ และการให้บริการสาธารณะในระดับพื้นที่[123] อย่างไรก็ดีอินโดนีเซียมีพัฒนาการสำคัญในการสร้างระบบต่อต้านการทุจริต โดยเฉพาะบทบาทของคณะกรรมการปราบปรามการทุจริต ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญในการส่งเสริมการป้องกัน การสืบสวน และการดำเนินคดีทุจริต รวมถึงการผลักดันการปฏิรูประบบราชการการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และการเสริมสร้างความโปร่งใสของหน่วยงานรัฐ[124]

2) บทเรียนความสำเร็จด้านการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

บทเรียนความสำเร็จด้านการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต แผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการปราบปรามการทุจริตแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Komisi Pemberantasan Korupsi : KPK) ประจำปี พ.ศ. 2568 - 2572เป็นแผนแม่บทระดับชาติของประเทศอินโดนีเซีย มุ่งเน้นไปที่การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

---

[122] Transparency International. (2026b). *Indonesia: Corruption Perceptions Index 2025 country profile.* Transparency International.

[123] World Bank. (2008). *Indonesia: Investing in institutions for inclusive and sustainable development.* World Bank.

[124] World Bank. (2014). *Support to civil service reform in Indonesia*. World Bank.

3 ประสาน ได้แก่ การปราบปราม การป้องกันเชิงระบบ และการศึกษาวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต ซึ่งกำหนดกรอบการดำเนินงานในระยะ 5 ปี โดยวิสัยทัศน์ของแผน “ร่วมกันสร้างรัฐที่ต่อต้านการทุจริตสู่ประเทศอินโดนีเซียสีทอง ปี พ.ศ. 2588” [125] ซึ่งวิสัยทัศน์เน้นย้ำถึงความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามการทุจริต ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและงบประมาณของประเทศ

พันธกิจ ส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาลในการบริหารภาครัฐที่ต่อต้านการทุจริต เสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านความซื่อสัตย์และสร้างความตระหนักรู้ในการต่อต้านการทุจริต จัดการคดีทุจริตโดยให้ความสำคัญกับการเรียกคืนทรัพย์สิน และเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางสถาบันของ KPK

เป้าหมายหลัก : การลดระดับการทุจริตภายในประเทศ

ตัวชี้วัด : ดัชนีการรับรู้การทุจริต

ค่าเป้าหมาย : เริ่มต้นที่ค่าคะแนน CPI 38 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 เพิ่มขึ้นเป็น 43.7 คะแนน ในปี พ.ศ. 2572 และตั้งเป้าหมายให้ถึง 60 คะแนน ในปี พ.ศ. 2588

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ประการ โดย KPK ได้กำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จในแต่ละด้าน ไว้ดังนี้

ด้านที่ 1 ระบบความซื่อสัตย์และการป้องกันทุจริตในธรรมาภิบาล

ตัวชี้วัด : ดัชนีความซื่อสัตย์แห่งชาติ (Indeks Integritas Nasional)

เป้าหมาย : เริ่มต้นที่ 74.52 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 และตั้งเป้าหมายให้ถึง 77.57 คะแนน ในปี พ.ศ. 2572

ด้านที่ 2 ทัศนคติและพฤติกรรมต่อต้านการทุจริตของประชาชน

ตัวชี้วัด : ดัชนีพฤติกรรมต่อต้านการทุจริต (IPAK)

เป้าหมาย : เริ่มต้นที่ 3.97 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 และเพิ่มขึ้นเป็น 4.06 คะแนน ในปี พ.ศ. 2572 โดยมีข้อมูลฐาน คือ ผลการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2567 อยู่ที่ 3.85 คะแนน

ด้านที่ 3 การบังคับใช้กฎหมายและการเรียกคืนทรัพย์สิน

ตัวชี้วัด : เปอร์เซ็นต์การเรียกคืนทรัพย์สิน (Asset Recovery)

เป้าหมาย : ตั้งเป้าหมายไว้ที่ร้อยละ 70 ตลอดทั้งช่วงปี พ.ศ. 2568 – 2572 นอกจากนี้มีการตั้งค่าเป้าหมายมูลค่าการเรียกคืนทรัพย์สินในปี พ.ศ. 2568 ที่ 600 พันล้านรูปียะห์ (1.11 พันล้านบาท) และเพิ่มเป็น 800 พันล้านรูปียะห์ (1.48 พันล้านบาท) ในปี พ.ศ. 2572 โดยมีข้อมูลฐานในปี พ.ศ. 2567 สามารถเรียกคืนทรัพย์สินได้มูลค่า 739.61 พันล้านรูปียะห์ (1.38 พันล้านบาท)

---

[125] Ketua Komisi Pemberantasan Korupsi Republik Indonesia (KPK) (2025). file:///C:/Users/ComDee/OneDrive/Desktop/%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%99%203%20%E0%B8%9B.%E0%B8%9B.%E0%B8%97/%E0%B8%AD%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B9%82%E0%B8%94/33.-Peraturan-KPK-Nomor-2-Tahun-2025-tentang-Renstra-KPK-Tahun-2025-2029.pdf.

ด้านที่ 4 การบริหารจัดการองค์กร KPK ที่มีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด : ดัชนีการปฏิรูประบบราชการของ KPK

เป้าหมาย : เริ่มต้นที่ 81 คะแนน ในปี พ.ศ. 2568 และตั้งเป้าหมายให้ถึง 93 คะแนน ในปี พ.ศ. 2572 โดยมีข้อมูลฐาน คือ ผลการประเมินในปี พ.ศ. 2567 อยู่ที่ 79.37 ซึ่งอยู่ในระดับ “BB” หรือดีมาก

ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการปราบปรามการทุจริตแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Komisi Pemberantasan Korupsi : KPK) ประจำปี พ.ศ. 2568 – 2572 คือ

(1) อุปสรรคด้านความร่วมมือและพันธสัญญา เนื่องจากความมุ่งมั่นของหน่วยงานพันธมิตรอยู่ในระดับต่ำ โดยหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับกระทรวง สถาบัน และรัฐบาลท้องถิ่น ที่ต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตยังคงขาดความมุ่งมั่นในการดำเนินการอย่างจริงจัง อีกทั้ง ยังขาดการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย KPK ระบุว่าการได้รับการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมจากพันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับที่ต่ำเป็นความเสี่ยงเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ และการกำหนดกิจกรรมป้องกันการทุจริตในหลายครั้งไม่สอดคล้องกับรอบการวางแผนและงบประมาณแผ่นดิน ทำให้การดำเนินงานที่ต้องใช้เงินทุนประสบปัญหาติดขัด

(2) ช่องว่างในการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ ปัญหาการขาดความต่อเนื่องของการดำเนินงานที่บ่อยครั้งเกิด “สุญญากาศทางยุทธศาสตร์” หรือช่องว่างระหว่างรอยต่อของแผนยุทธศาสตร์แต่ละฉบับ ซึ่งบั่นทอนความต่อเนื่องของกระบวนการปฏิรูป และการขาดระบบติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ จากข้อมูลเปรียบเทียบในระดับสากล พบว่า มีเพียงประมาณ 1 ใน 4 ของประเทศสมาชิก OECD และในสัดส่วนที่จำกัดสำหรับประเทศพันธมิตรที่มีการติดตามความคืบหน้าของแผนงานอย่างเป็นระบบ

(3) ข้อจำกัดด้านทรัพยากรมนุษย์และศักยภาพของสถาบัน ที่ขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะและความรู้ ข้อจำกัดด้านความสามารถของทรัพยากรมนุษย์เป็นอุปสรรคสำคัญในการขับเคลื่อนแผนงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ และยังคงพบความเสี่ยงภายในเจ้าหน้าที่เอง เช่น การเรียกรับสินบน การใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบเพื่อประโยชน์ส่วนตน หรือปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนที่ได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือพรรคพวก

(4) อุปสรรคด้านเทคโนโลยีและข้อมูล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในปัจจุบันยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร และในบางกรณีกลับส่งผลลบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานหากระบบไม่มีการจัดการที่ดีพอ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการข้อมูล สารสนเทศ และทรัพย์สินที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

จากแผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการปราบปรามการทุจริตแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (KPK) ประจำปี 2025 - 2029 **ประเทศไทยสามารถนำแนวทางและกลยุทธ์ที่สำคัญมาเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการป้องกันและปราบปรามการทุจริต** ได้ดังนี้

(1) การยกระดับกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต United Nations Convention against Corruption : UNCAC และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา Organisation for Economic Co-operation and Development : OECD) ประเทศไทยควรพิจารณาเร่งรัดการกำหนดความผิดทางอาญาในฐานความผิดที่สำคัญใน UNCAC และ OECD เช่น การทุจริตในภาคเอกชน การใช้อิทธิพลมืด และการร่ำรวยผิดปกติโดยหาสาเหตุไม่ได้ เพื่อรองรับการเข้าเป็นสมาชิกองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD)

(2) การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ การนำฐานข้อมูลขนาดใหญ่และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มาใช้ในการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินเพื่อให้มีความแม่นยำและรวดเร็วขึ้น

(3) การสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตแบบฐานรากถึงยอด โดยบรรจุหลักสูตรต้านทุจริตศึกษาตั้งแต่วัยก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษาและในกลุ่มข้าราชการอย่างจริงจังในระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา ใช้การแทรกซึมการต่อต้านการทุจริตเข้าไปในหลักสูตร บรรจุเนื้อหาการต่อต้านการทุจริตลงในวิชาการศึกษาพลเมืองหรือวิชาอื่น ๆ รวมถึงจัดให้เป็นวิชาเลือกในระดับท้องถิ่นและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแต่ละระดับวัย เพื่อปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบและความยุติธรรมตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับอุดมศึกษา กำหนดให้เป็นรายวิชาบังคับที่ให้การศึกษาต่อต้านการทุจริตเป็นหนึ่งในวิชาบังคับในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยทั่วประเทศที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความซื่อสัตย์ในระบบมหาวิทยาลัย โดยการวิเคราะห์พื้นที่ความเสี่ยงและจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อป้องกันการทุจริตในสถานศึกษา สำหรับกลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐ การฝึกอบรมเพื่อสร้างความแข็งแกร่งด้านความซื่อสัตย์ให้กับผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง เช่น รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด และสมาชิกสภานิติบัญญัติ เพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยพัฒนาระบบการเรียนรู้ขององค์กรที่บูรณาการการพัฒนาทักษะ และการเรียนรู้ใหม่ด้านธรรมาภิบาลและการจัดการความเสี่ยงทุจริต

(4) การส่งเสริมธรรมาภิบาลในภาคธุรกิจ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหอการค้าและสมาคมธุรกิจเพื่อนำระบบบริหารจัดการต้านการให้สินบนมาใช้ รวมถึง การเปิดเผยข้อมูลผู้ถือครองทรัพย์สินที่แท้จริง เพื่อความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐและการป้องกันการใช้นอมินีในการทุจริต

นอกจากนี้ กรณีศึกษาของอินโดนีเซีย คือ การสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ซึ่งสถานะปัจจุบันของอินโดนีเซีย ในสถานะผู้สมัครอินโดนีเซียเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับสถานะประเทศผู้สมัคร ได้รับแผนงานสำหรับกระบวนการเข้าเป็นสมาชิก OECD ของอินโดนีเซีย (Roadmap for the OECD Accession Process of Indonesia)[126] สำหรับการเข้าเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2567

[126] Roadmap for the OECD Accession Process of Indonesia (2004) ROADMAP FOR THE OECD.pdf

ปัจจุบันอินโดนีเซียได้ทำบันทึกเบื้องต้น (Initial Memorandum) ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นอย่างเป็นทางการของกระบวนการตรวจสอบเพื่อเข้าเป็นสมาชิก OECD ของอินโดนีเซีย โดย นายแอร์ลังกา ฮาร์ตาร์โต รัฐมนตรีประสานงานด้านเศรษฐกิจของอินโดนีเซีย ได้ยื่นบันทึกเบื้องต้นต่อนายมาธิอัส คอร์มันน์ เลขาธิการ OECD เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ณ การประชุมคณะมนตรีระดับรัฐมนตรีของ OECD เอกสารประกอบด้วย 32 บท ซึ่งเป็นการประเมินตนเองอย่างละเอียดเกี่ยวกับความสอดคล้องของกฎหมาย กฎระเบียบ และนโยบายภายในประเทศอินโดนีเซียเทียบกับเครื่องมือทางกฎหมายของ OECD (OECD Legal Instruments) จำนวน 240 ฉบับ อินโดนีเซียระบุว่ากฎระเบียบส่วนใหญ่ของประเทศมีความสอดคล้อง (ทั้งแบบสมบูรณ์และบางส่วน)[127] กับมาตรฐานของ OECD นอกจากนี้ยังมีการระบุคำขอเข้าร่วมในอนุสัญญาต่อต้านการติดสินบนของ OECD (OECD Anti-Bribery Convention) ซึ่งเป็นมาตรฐานระดับโลกในการต่อสู้กับการทุจริตโดยเจ้าหน้าที่รัฐในธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศ

โดยภายหลังการยื่นเอกสารดังกล่าว อินโดนีเซียจะเข้าสู่กระบวนการตรวจประเมินทางเทคนิค (Technical Review) อย่างเต็มรูปแบบในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2569 โดยตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินกระบวนการเข้าเป็นสมาชิก OECD ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 3 - 4 ปี (ประมาณ พ.ศ. 2570 - 2571) เพื่อสนับสนุนการยกระดับประเทศสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้วตามวิสัยทัศน์ Indonesia Emas 2045

อย่างไรก็ตาม อินโดนีเซียยังเผชิญความท้าทายในการเข้าเป็นสมาชิก OECD โดยเฉพาะการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและการปฏิรูปเชิงสถาบันให้สอดคล้องกับมาตรฐานของ OECD ทั้งนี้ การเข้าเป็นสมาชิก OECD จะเปิดโอกาสให้อินโดนีเซียเข้าถึงความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งด้านการค้า การลงทุน เทคโนโลยี และความร่วมมือทางการทูต

ปัจจุบัน โครงสร้างเศรษฐกิจของอินโดนีเซียยังพึ่งพาภาคการผลิต การค้าส่ง – ค้าปลีก และการส่งออกสินค้าโภคภัณฑ์ เช่น ถ่านหินและน้ำมันปาล์ม ซึ่งทำให้เศรษฐกิจมีความเปราะบางต่อความผันผวนของตลาดโลก ดังนั้น การเข้าเป็นสมาชิก OECD จึงถูกคาดหวังว่าจะช่วยส่งเสริมการกระจายฐานเศรษฐกิจและตลาด ส่งเสริมการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ตลอดจนยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

นอกจากนี้ การเข้าร่วม OECD ยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความสมดุลด้านความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจ อาทิ สหรัฐอเมริกาและจีน พร้อมทั้ง เสริมสร้างบทบาทของอินโดนีเซียในเวทีภูมิภาคและระดับโลกในฐานะประเทศที่สนับสนุนความร่วมมือพหุภาคีและการพัฒนาอย่างยั่งยืน อีกทั้ง ยังเอื้อต่อการขยายความร่วมมือด้านเทคโนโลยี การลงทุน และการยกระดับสถานะทางเศรษฐกิจและการทูตของประเทศในระยะยาว

---

[127] Indonesia's Accession to the OECD: Strategic Motivation and Foreign Policy Challenges in the Era of Prabowo Subianto (2005) file:///C:/Users/ComDee/Downloads/2910-Article%20Text-17059-1-10-20251126.pdf.

แม้ว่าประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียจะเป็นตัวอย่างสำคัญของประเทศที่กำหนดให้ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดระดับชาติสำหรับประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายและแผนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แต่จากการศึกษา พบว่า แนวทางดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เฉพาะสองประเทศนี้เท่านั้น หากแต่มีหลายประเทศที่ได้นำค่าคะแนน CPI มาใช้เป็นตัวชี้วัดเชิงยุทธศาสตร์ภายใต้แผนพัฒนาประเทศ แผนยุทธศาสตร์ด้านธรรมาภิบาล หรือแผนปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ เพื่อสะท้อนผลลัพธ์ของการดำเนินนโยบายด้านความโปร่งใส ความซื่อสัตย์สุจริต และประสิทธิภาพของภาครัฐ

3.2.3 ประเทศลัตเวีย

1) สถานการณ์การทุจริตและพัฒนาการด้านดัชนีการรับรู้การทุจริต

ภายหลังการได้รับเอกราชจากสหภาพโซเวียตในปี พ.ศ. 2534 ลัตเวียได้ดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และการบริหารราชการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปลี่ยนผ่านสู่ระบบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกของการเปลี่ยนผ่าน ประเทศยังเผชิญปัญหาการทุจริตในหลายด้าน โดยเฉพาะการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ ความไม่โปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การแทรกแซงทางการเมือง และอิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและนักลงทุน

เมื่อเข้าเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป (European Union : EU) และองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization : NATO) ในปี พ.ศ. 2547 ลัตเวียได้เร่งดำเนินการปฏิรูปด้านธรรมาภิบาลและการต่อต้านการทุจริตให้สอดคล้องกับมาตรฐานของสหภาพยุโรป โดยมีการปรับปรุงกฎหมาย การพัฒนาระบบบริหารราชการ การเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารงบประมาณ และการยกระดับประสิทธิภาพของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการเสริมสร้างบทบาทของ Corruption Prevention and Combating Bureau ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศ

ผลจากการดำเนินมาตรการดังกล่าวส่งผลให้ค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต ของลัตเวียมีแนวโน้มคะแนนที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากคะแนน 59 ในปี พ.ศ. 2565 เพิ่มเป็น 60 คะแนนในปี พ.ศ. 2568 และอยู่ในอันดับที่ 37 จาก 182 ประเทศ ซึ่งสะท้อนว่าลัตเวียยังคงอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีระดับความโปร่งใสค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบในระดับโลก อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศบอลติกอื่น ได้แก่ เอสโตเนียและลิทัวเนีย ลัตเวียยังมีคะแนนต่ำกว่า จึงยังคงมีความท้าทายในการยกระดับมาตรฐานด้านความโปร่งใสและธรรมาภิบาล

แม้ว่าลัตเวียจะมีผลการดำเนินงานด้านการต่อต้านการทุจริตที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่รายงานขององค์กรระหว่างประเทศยังชี้ให้เห็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม อาทิ การยกระดับระบบคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส การเพิ่มความโปร่งใสด้านการเงินของพรรคการเมือง การเสริมสร้างความเป็นอิสระขององค์กรกำกับดูแล และการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและสม่ำเสมอ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศสามารถยกระดับคะแนน CPI ได้ในระยะยาว

ประสบการณ์ของลัตเวียสะท้อนให้เห็นว่า การยกระดับคะแนน CPI ไม่ได้เกิดจากมาตรการด้านกฎหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นผลจากการดำเนินนโยบายปฏิรูปภาครัฐอย่างต่อเนื่อง การสร้างสถาบันที่มีความเข้มแข็ง การยกระดับความโปร่งใสของภาครัฐ และการติดตามผลการดำเนินงานด้วยตัวชี้วัดที่สามารถเปรียบเทียบในระดับสากล ซึ่งทำให้รัฐบาลสามารถกำหนดเป้าหมายและประเมินผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้อย่างเป็นรูปธรรม และใช้คะแนน CPI เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดผลลัพธ์ของการพัฒนาธรรมาภิบาลในระดับประเทศ

2) บทเรียนความสำเร็จด้านการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

บทเรียนความสำเร็จด้านการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต จากแผนพัฒนาแห่งชาติลัตเวียปี พ.ศ. 2564 - 2570 National Development Plan (NDP2027)[128] เป็นยุทธศาสตร์ระดับสูงสุดที่กำหนดแนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตและเสถียรภาพของประเทศ โดยมุ่งเน้นที่หลักการ “คนต้องมาก่อน” เพื่อสร้างสังคมที่มีความสุขและเท่าเทียมกัน แผนพัฒนาฯ นี้ครอบคลุมเป้าหมายสำคัญในหลายมิติ อาทิ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคง การพัฒนาระบบสาธารณสุขและสถาบันครอบครัว รวมถึง การส่งเสริมความไว้วางใจทางสังคม และการเติบโตอย่างสมดุลในทุกภูมิภาค นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจยุคดิจิทัลและสังคมแห่งความรู้ ควบคู่ไปกับการรักษาสิ่งแวดล้อมตามแนวทางยุโรปสีเขียว

แผนพัฒนาแห่งชาติลัตเวียปี พ.ศ. 2564 - 2570 (NDP2027) มีเป้าหมายและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริตโดยตัวชี้วัดเชิงยุทธศาสตร์ผ่านดัชนีการรับรู้การทุจริต CPI ดังนี้

ค่าฐานปี พ.ศ. 2561 ค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต 58 คะแนน

ค่าเป้าหมายปี พ.ศ. 2567 ค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต 64 คะแนน

ค่าเป้าหมายปี พ.ศ. 2570 ค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต 67 คะแนน

โดยแผนงานได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อยกระดับความโปร่งใสและลดการทุจริตไว้หลายประการ ได้แก่ การเสริมสร้างหลักนิติธรรมและประชาธิปไตย ผ่านการลดขั้นตอนทางราชการและการปรับปรุงคุณภาพและการเข้าถึงกฎหมาย การบริหารจัดการที่ชาญฉลาดและเปิดกว้างที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดความสมดุลของผลประโยชน์สาธารณะและลดโอกาสในการทุจริต การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริต (Corruption Prevention and Combating Bureau : CPCB) เป็นหนึ่งในหน่วยงานร่วมรับผิดชอบหลักในการดำเนินงาน

---

[128] decision of the Saeima of the Republic of Latvia. (2020). *NATIONAL DEVELOPMENT PLAN OF LATVIA FOR 2021-2027.* file:///C:/Users/ComDee/OneDrive/Desktop/national-development-plan-of-latvia-for-2021-2027-ndp2027.pdf.

แผนพัฒนาแห่งชาติลัตเวียปี พ.ศ. 2564 - 2570 สามารถนำมาปรับใช้ในเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย ดังนี้ การมุ่งสู่รัฐบาลเปิด (Open Government) และลดระบบราชการโดยรัฐควรจัดให้มีช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลภาครัฐได้อย่างรวดเร็วและเข้าใจง่าย ซึ่งจะช่วยลดการกระทำที่ผิดกฎหมาย ลดความล่าช้าและขั้นตอนทางราชการที่เกินจำเป็น ซึ่งจะช่วยลดโอกาสในการเรียกรับผลประโยชน์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเชื่อมั่นทางสังคม รัฐควรเปลี่ยนบทบาทจากการออกคำสั่งเป็นการรับฟัง โดยเปิดให้ประชาชนเสนอแนะแนวทางปรับปรุงการบริหารงานได้ และการสร้างความเชื่อมั่นทางการเมืองซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และระบบยุติธรรมมีความเที่ยงธรรม

3.2.4 ประเทศคาซัคสถาน

1) สถานการณ์การทุจริตและพัฒนาการด้านดัชนีการรับรู้การทุจริต

ภายหลังการประกาศเอกราชจากสหภาพโซเวียตในปี พ.ศ. 2534 คาซัคสถานได้ดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจและการบริหารภาครัฐเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด[129] และการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) อย่างไรก็ตาม กระบวนการเปลี่ยนผ่านดังกล่าวก่อให้เกิดความท้าทายด้านธรรมาภิบาล โดยเฉพาะปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบ การทุจริตในภาครัฐ การแทรกแซงทางการเมือง และการขาดความโปร่งใสในการบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการบริหารราชการ ความเชื่อมั่นของประชาชน และความสามารถในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ

รัฐบาลคาซัคสถานจึงกำหนดให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นวาระแห่งชาติ โดยเริ่มดำเนินการปฏิรูปเชิงระบบอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ยุทธศาสตร์การต่อต้านการทุจริต พ.ศ. 2558 - 2568 (Anti-Corruption Strategy 2015 - 2025) ซึ่งมุ่งยกระดับประสิทธิภาพของนโยบายต่อต้านการทุจริต สร้างวัฒนธรรมไม่ยอมรับการทุจริต (Zero Tolerance) ส่งเสริมการกำกับดูแลภาครัฐที่โปร่งใส และยกระดับอันดับของประเทศในดัชนีสากล โดยเฉพาะดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index : CPI) ของ Transparency International ให้เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดผลลัพธ์ของนโยบายภาครัฐ

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2565 รัฐบาลได้ประกาศใช้แนวคิดนโยบายการต่อต้านการทุจริต พ.ศ. 2565 - 2569 (Concept of Anti-Corruption Policy 2022–2026) เพื่อสานต่อการปฏิรูป โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันการทุจริตเชิงรุก การลดโอกาสการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ การพัฒนารัฐบาลดิจิทัล การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ การเสริมสร้างความโปร่งใสของรัฐวิสาหกิจ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบภาครัฐ นอกจากนี้ รัฐบาลยังบรรจุคะแนน CPI เป็นตัวชี้วัดเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศ พร้อมกำหนดค่าเป้าหมายรายปีสำหรับการยกระดับคะแนนอย่างต่อเนื่องในแผนปฏิบัติการของรัฐบาล

---

[129] ระบบเศรษฐกิจแบบตลาด คือ ระบบที่เอกชนมีอิสระเต็มที่ในการตัดสินใจเรื่องการผลิต การลงทุน การกำหนดราคา และการจำหน่ายสินค้า โดยใช้กลไกราคาจาก อุปสงค์ (ความต้องการซื้อ) และ อุปทาน (ความต้องการขาย) เป็นตัวจัดสรรทรัพยากรแทนการสั่งการจากรัฐบาล

ในด้านผลการดำเนินงานค่าคะแนน CPI ของคาซัคสถานมีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงก่อนการปฏิรูป แม้ว่าจะยังมีความผันผวนในบางปี โดยคะแนนเพิ่มขึ้นจากระดับต่ำกว่า 30 คะแนนในช่วงทศวรรษก่อน มาอยู่ที่ 40 คะแนนในปี พ.ศ. 2567 ซึ่งเป็นผลการดำเนินงานที่ดีที่สุดของประเทศในช่วงหลัง และสะท้อนถึงความก้าวหน้าในการปฏิรูปด้านธรรมาภิบาลและการต่อต้านการทุจริต อย่างไรก็ตาม ในการประเมินล่าสุดปี พ.ศ. 2568 คะแนนลดลงมาอยู่ที่ 38 คะแนน และอยู่ในอันดับ 96 จาก 182 ประเทศ แสดงให้เห็นว่าคาซัคสถานยังคงเผชิญความท้าทายในการรักษาความต่อเนื่องของการปฏิรูปและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันภาครัฐ

การวิเคราะห์ของ Transparency International ชี้ให้เห็นว่า แม้คาซัคสถานจะมีความก้าวหน้าในการพัฒนาบริการภาครัฐแบบดิจิทัล การลดขั้นตอนการให้บริการ และการจัดตั้งหน่วยงานต่อต้านการทุจริตที่มีบทบาทเฉพาะ แต่ประเทศยังคงเผชิญข้อท้าทายด้านความเป็นอิสระของสถาบันตรวจสอบ การบังคับใช้กฎหมายต่อคดีทุจริตระดับสูง ความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจภาครัฐ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการกำกับตรวจสอบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ด้านการทุจริตของประเทศ

ประสบการณ์ของคาซัคสถานสะท้อนให้เห็นว่า การยกระดับคะแนน CPI จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินนโยบายที่ครอบคลุมทั้งด้านการป้องกัน การบังคับใช้กฎหมาย การปฏิรูประบบราชการ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ควบคู่กับการกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณที่ชัดเจนภายใต้แผนพัฒนาประเทศ ซึ่งช่วยให้รัฐบาลสามารถติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงมาตรการด้านการต่อต้านการทุจริตได้อย่างเป็นระบบ และสามารถสื่อสารความก้าวหน้าต่อประชาชนและประชาคมระหว่างประเทศผ่านตัวชี้วัดที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล

2) บทเรียนความสำเร็จด้านการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต

บทเรียนความสำเร็จด้านการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต ตามนโยบายต่อต้านการทุจริตของสาธารณรัฐคาซัคสถานสำหรับปี พ.ศ. 2565 – 2569 (Anti-Corruption Policy Concept 2022 - 2026)[130] ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมและขจัดโอกาสในการกระทำผิดผ่านการวางรากฐานการป้องกันเชิงรุก โดยให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐและลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมจริยธรรมในภาคธุรกิจ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

[130]The Decree of the President of the Republic of Kazakhstan. (2022). *Anti-Corruption Policy Concept of the Republic of Kazakhstan for 2022-2026*. file:///C:/Users/Adamas02/Downloads/anti-corruption-policy-concept-of-the-republic-of-kazakhstan-for-2022-2026.pdf.

นโยบายต่อต้านการทุจริตของสาธารณรัฐคาซัคสถานสำหรับปี พ.ศ. 2565 – 2569 มีเป้าหมายหลัก คือ คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) มีคะแนน 47 คะแนนภายในสิ้นปี พ.ศ. 2569 และ 55 คะแนนภายในปี พ.ศ. 2573

แนวทางและภารกิจหลัก 6 ประการ ภายใต้นโยบายต่อต้านการทุจริตของสาธารณรัฐคาซัคสถาน ประกอบด้วย

ภารกิจที่ 1 : การสร้างวัฒนธรรมไม่ยอมรับการทุจริต (Intolerance to Corruption) โดยการปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์ผ่านระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย ส่งเสริมความซื่อสัตย์ในภาคธุรกิจผ่านการใช้มาตรฐานการต่อต้านการทุจริต (เช่น ISO 37001) แบบสมัครใจ และการปรับปรุงภาพลักษณ์และจริยธรรมของข้าราชการโดยมีการฝึกอบรมที่ต่อเนื่อง

ภารกิจที่ 2 : การขจัดโอกาสในการทุจริต (Elimination of Opportunities) โดยการปฏิรูปงบประมาณ เชื่อมโยงการวางแผนการจัดซื้อ และการจัดการการเงินไว้บนแพลตฟอร์มเดียวกัน และใช้หลักการ “เงินติดตามตัวบุคคล” (Money follows the person)[131] ในบริการสังคม และการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัลเพื่อลดการสัมผัสโดยตรงระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน

ภารกิจที่ 3 : การทำให้การรับผิดเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (Inevitability of Liability) โดยการนำมาตรการตรวจสอบความซื่อสัตย์ มาใช้กับเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการกำหนดความรับผิดกรณีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นเกินกว่ารายได้ที่แจ้งไว้

ภารกิจที่ 4 : เสริมสร้างบทบาทภาคประชาสังคม โดยการออกกฎหมายว่าด้วยการตรวจสอบสาธารณะ และการสร้างระบบการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการปกปิดเป็นความลับและการปกป้องสิทธิแรงงาน

ภารกิจที่ 5 : พัฒนาระบบติดตามและประเมินผล โดยการจัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริตในระดับชาติเพื่อประเมินประสิทธิภาพของมาตรการต่างๆ ในระดับภูมิภาคและรายสาขา

ภารกิจที่ 6 : ปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานต่อต้านการทุจริต โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อตรวจจับแนวโน้มและความเชื่อมโยงของความเสี่ยงในการทุจริต

จากการศึกษานโยบายต่อต้านการทุจริตของคาซัคสถานปี พ.ศ. 2565 – 2569 สามารถสรุปข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้เพื่อยกระดับความโปร่งใส ได้ดังนี้

การปฏิรูปเชิงระบบและกฎหมาย การเอาผิดกรณีร่ำรวยผิดปกติ ประเทศไทยควรมีกลไกที่เข้มงวดในการตรวจสอบกรณีที่ข้าราชการมีค่าใช้จ่ายหรือทรัพย์สินเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับรายได้ที่แจ้งไว้ โดยใช้ระบบตรวจจับความเสี่ยงอัตโนมัติ นอกจากนี้ ควรเน้นการสืบสวนเส้นทางการเงินเชิงรุก

---

[131]เงินติดตามตัวบุคคล (Money follows the person) เป็นแนวคิดหรือระบบงบประมาณที่ย้ายสิทธิ์และเงินสนับสนุนให้ติดตัวประชาชน ไม่ว่าจะไปรับบริการที่ใดหรือย้ายไปอยู่ที่ใด เงินอุดหนุนนั้นจะตามไปจ่ายให้กับหน่วยงานหรือผู้ดูแล ณ ปลายทางนั้นทันที

เพื่อยึดทรัพย์สินที่ได้จากการทุจริตคืนสู่รัฐให้ได้มากที่สุด มากกว่าเพียงแค่การลงโทษตัวบุคคล และการกำหนดความรับผิดชอบของหัวหน้าหน่วยงาน หรือการแสดงความรับผิดชอบของหัวหน้าหน่วยงานเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุจริตมาใช้จริงจัง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการกำกับดูแลกันเองภายในองค์กร

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อลดการเผชิญหน้า โดยเร่งเปลี่ยนการบริการภาครัฐสู่ระบบดิจิทัล เพื่อขจัดช่องว่างการเรียกรับสินบนรายย่อยในจุดที่ประชาชนต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่ เช่น การขอใบอนุญาตที่ดิน หรือการติดต่อสถานีตำรวจ

การสร้างวัฒนธรรมและความโปร่งใสในภาคธุรกิจ โดยจัดทำฐานข้อมูลกลางของนิติบุคคลที่มีประวัติความซื่อสัตย์และการจ่ายภาษีที่ดี เพื่อให้บริษัทนั้น ๆ ได้รับสิทธิประโยชน์ในการประมูลงานรัฐ และกีดกันบริษัทที่มีประวัติทุจริต หรือการให้สิทธิประโยชน์หรือคะแนนพิเศษในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐสำหรับบริษัทที่ได้รับรองมาตรฐานต่อต้านการทุจริตสากล (เช่น ISO 37001)

การเสริมสร้างพลังภาคประชาสังคม โดยออกกฎหมายที่คุ้มครองทั้งผู้รายงานการทุจริตอย่างครอบคลุมเพื่อไม่ให้ผู้แจ้งเบาะแสต้องถูกเลิกจ้างหรือถูกคุกคาม ให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นมีสิทธิกำหนดหรือโหวตเลือกโครงการพัฒนาที่จำเป็นจริง เพื่อป้องกันการของบประมาณไปทำโครงการที่เอื้อประโยชน์ให้ผู้รับเหมาแต่ไม่ได้ใช้งานจริง

การยกระดับค่าคะแนน CPI ถูกนำมาบูรณาการเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ และเป้าหมายเชิงนโยบายในแผนพัฒนาประเทศของหลายชาติ เพื่อสะท้อนภาพลักษณ์ความโปร่งใสในสายตานักลงทุนและผู้เชี่ยวชาญทั่วโลก โดยมีเป็นเครื่องมือติดตามและประเมินผล เพื่อใช้ประเมินการทำงานของหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นกลไกให้รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินนโยบายผ่านเป้าหมายเชิงปริมาณที่เปรียบเทียบได้ในระดับสากล

3.3 เปรียบเทียบกรณีศึกษาต่างประเทศ

จากการศึกษาประเทศกรณีศึกษา พบว่า รูปแบบการบูรณาการภายใต้แผนยุทธศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ มีการกำหนดเป้าหมาย CPI ที่แตกต่างกันตามบริบทของประเทศ โดย**ประเทศมาเลเซีย**กำหนดเป้าหมายในยุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ เพื่อก้าวสู่อันดับ 25 ของโลกภายในปี พ.ศ. 2576 โดยมุ่งเน้นการปฏิรูปกฎหมายและการปลูกฝังจริยธรรม **ประเทศอินโดนีเซีย** ใช้เป็นตัวชี้วัดหลักในแผนยุทธศาสตร์ของคณะกรรมการ KPK โดยตั้งเป้าหมายคะแนนจาก 38 คะแนนในปี พ.ศ. 2568 เพิ่มเป็น 60 คะแนนในปี พ.ศ. 2588 **ประเทศลัตเวีย** บรรจุไว้ในแผนพัฒนาแห่งชาติ (NDP2027) โดยกำหนดค่าเป้าหมายที่ 67 คะแนนในปี พ.ศ. 2570 เน้นการสร้างรัฐบาลเปิด และลดระบบราชการ **ประเทศคาซัคสถาน** บรรจุค่าคะแนน CPI เป็นตัวชี้วัดในแผนปฏิบัติการของรัฐบาลภายใต้แนวคิดนโยบายต่อต้านการทุจริต โดยตั้งเป้าหมายที่ 55 คะแนนภายในปี พ.ศ. 2573

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการยกระดับคะแนน CPI ให้ได้ตามยุทธศาสตร์นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีแผนงานเท่านั้น แต่ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ คือ เจตจำนงทางการเมือง ที่ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างและมุ่งมั่นปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจังและไม่เลือกปฏิบัติ หน่วยงานตรวจสอบและระบบตุลาการต้องมีความเป็นอิสระจากการแทรกแซงของฝ่ายบริหาร การนำระบบดิจิทัลมาใช้ในบริการภาครัฐและการจัดซื้อจัดจ้างเพื่อลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และการสร้างวัฒนธรรมความซื่อสัตย์ โดยการบูรณาการเนื้อหาต้านทุจริตเข้าสู่ระบบการศึกษาทุกระดับและสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่ไม่ยอมรับการทุจริต รายละเอียดเพิ่มเติมดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกรณีศึกษาต่างประเทศ 4 ประเทศ

ประเด็น	ประเทศมาเลเซีย	ประเทศอินโดนีเซีย	ประเทศลัตเวีย	ประเทศคาซัคสถาน
คะแนน CPI ปี พ.ศ. 2568 และอันดับโลก	- 50 คะแนน - อันดับ 53 จาก 182 ประเทศ	- 34 คะแนน - อันดับ 109 จาก 182 ประเทศ	- 60 คะแนน - อันดับ 37 จาก 182 ประเทศ	- 38 คะแนน - อันดับ 96 จาก 182 ประเทศ
แนวโน้มคะแนนในอดีต	- ปี พ.ศ. 2562 : 53 คะแนน (ดีที่สุดในรอบ 20 ปี) - ปี พ.ศ. 2563 – 2565 : ลดลงต่อเนื่องเหลือ 47 คะแนน - ปี พ.ศ. 2566 – 2567 : ทรงตัวที่ 50 คะแนน	- คะแนนอยู่ในระดับต่ำต่อเนื่อง (34 คะแนน) สะท้อนความกังวลด้านการทุจริตภาครัฐ	- ปี พ.ศ. 2565 : 59 คะแนน - ตลอดจนปี พ.ศ. 2568 : 60 คะแนน แนวโน้มดีขึ้นต่อเนื่อง แต่ยังต่ำกว่าเอสโตเนียและลิทัวเนีย	- ต่ำกว่า 30 คะแนนในทศวรรษก่อน - จนถึงปี พ.ศ. 2567 : 40 คะแนน (สูงสุด) - พ.ศ. 2568 : ลดลงเหลือ 38 คะแนน
หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตมาเลเซีย (MACC)	คณะกรรมการปราบปรามการทุจริตแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (KPK)	สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริต (Corruption Prevention and Combating Bureau : CPCB)	หน่วยงานต่อต้านการทุจริตภายใต้นโยบายระดับชาติ (มีบทบาทเฉพาะด้าน)
ยุทธศาสตร์/แผนหลักที่ใช้ขับเคลื่อน	ยุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2567 – 2571 (NACS) ต่อยอดจากแผน NACP พ.ศ. 2562 – 2566	แผนยุทธศาสตร์ KPK พ.ศ. 2568 – 2572 (Renstra KPK) ภายใต้วิสัยทัศน์อินโดนีเซียสีทอง 2588	แผนพัฒนาแห่งชาติลัตเวีย พ.ศ. 2564 – 2570 (NDP2027) หลักการ “คนต้องมาก่อน”	ยุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริต พ.ศ. 2558 – 2568 ต่อยอดด้วยแนวคิดนโยบายต่อต้านการทุจริต พ.ศ. 2565 – 2569
เป้าหมายคะแนน CPI ในอนาคต	- อันดับที่ 27 ของโลกภายในปี พ.ศ. 2571 - เป้าหมายระยะยาว ติด 25 อันดับแรกของโลกภายใน 10 ปี	- 38 คะแนน (ปี พ.ศ. 2568) - 43.7 คะแนน (ปี พ.ศ. 2572) - 60 คะแนน (ปี พ.ศ. 2588)	- ค่าฐาน ปี พ.ศ. 2561 : 58 คะแนน - เป้าหมาย ปี พ.ศ. 2567 : 64 คะแนน - เป้าหมาย ปี พ.ศ. 2570 : 67 คะแนน	- 47 คะแนนภายในสิ้นปี พ.ศ. 2569 - 55 คะแนนภายในปี พ.ศ. 2573

ประเด็น	ประเทศมาเลเซีย	ประเทศอินโดนีเซีย	ประเทศลัตเวีย	ประเทศคาซัคสถาน
กลยุทธ์/มาตรการเด่น	- มาตรา 17A MACC Act 2009 (ขยายความรับผิดสู่ภาคเอกชน) - แนวปฏิบัติ GAP ภายใต้หลัก TRUST - 5 กลยุทธ์ : การศึกษาความรับผิดชอบสาธารณะ พลังภาคส่วนต่าง ๆ การบังคับใช้กฎหมาย มาตรการจูงใจ	- ยุทธศาสตร์ 3 ประสาน ปราบปราม ป้องกันเชิงระบบ และการศึกษาวัฒนธรรมต่อต้านทุจริต - การสมัครเข้าเป็นสมาชิก OECD (ประเทศแรกในอาเซียน)	- ปฏิรูปตามมาตรฐานสหภาพยุโรป หลังเข้าเป็นสมาชิก EU/NATO ปี พ.ศ. 2547 - มุ่งสู่รัฐบาลเปิด (Open Government) และลดขั้นตอนราชการ	- 6 ภารกิจหลัก: วัฒนธรรมไม่ยอมรับทุจริต ขจัดโอกาสทุจริต ความรับผิดที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ บทบาทประชาสังคม ระบบติดตามประเมินผล และปรับปรุงหน่วยงานต่อต้านทุจริต ใช้หลัก “เงินติดตามตัวบุคคล” และรัฐบาลดิจิทัล
ปัญหาอุปสรรคสำคัญ	- การแทรกแซงทางการเมือง (กรณี 1MDB, FELDA) - ช่องว่างกฎหมายคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส - ความยุ่งยากในการติดตามทรัพย์สิน	- ความร่วมมือและพันธสัญญาจากหน่วยงานพันธมิตรต่ำ - สุญญากาศทางยุทธศาสตร์ระหว่างแผนแต่ละฉบับ - ข้อจำกัดด้านบุคลากรและเทคโนโลยี	- ระบบคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสยังไม่เข้มแข็งพอ - ความโปร่งใสด้านการเงินพรรคการเมือง - ความเป็นอิสระขององค์กรกำกับดูแลยังจำกัด	- ความเป็นอิสระของสถาบันตรวจสอบ - การบังคับใช้กฎหมายต่อคดีทุจริตระดับสูง - ความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจภาครัฐ
บริบท/จุดเด่นเฉพาะประเทศ	เศรษฐกิจขนาดใหญ่ในอาเซียน มีสถาบันต่อต้านทุจริตที่ค่อนข้างครบถ้วน แต่ปัญหาเชิงลึกยังคงอยู่	ขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในอาเซียน โครงสร้างกระจายอำนาจซับซ้อน กำลังอยู่ระหว่างกระบวนการเข้าเป็นสมาชิก OECD	อดีตประเทศสหภาพโซเวียต ปฏิรูปตามมาตรฐาน EU/NATO ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547	อดีตประเทศสหภาพโซเวียต เปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจตลาด และการบริหารภาครัฐแนวใหม่

ส่วนที่ 4
การศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่สะท้อนการรับรู้การทุจริตของภาคประชาชน และภาคธุรกิจของไทย ต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

4.1 การศึกษาเชิงปริมาณที่สะท้อนการรับรู้การทุจริตของภาคประชาชนและภาคธุรกิจของไทย ต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ผลการศึกษาการรับรู้การทุจริตของภาคประชาชนและภาคธุรกิจต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต จากการสำรวจทัศนคติของภาคประชาชนและภาคธุรกิจที่มีต่อกระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศไทยจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,006 คน มีผลการสำรวจ ดังนี้

ภาคประชาชนทั่วไป/ภาคประชาสังคม มีผู้ตอบแบบสำรวจทั้งสิ้น 694 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 403 คน คิดเป็นร้อยละ 58.07 เพศชาย จำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 40.78 และเพศทางเลือก จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.15 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20 - 30 ปีจำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 41.21 ช่วงอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 37.75 โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 344 คน คิดเป็นร้อยละ 49.57 รองลงมา คือ ปริญญาตรีจำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 32.85 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 17.58

ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน มีผู้ตอบแบบสำรวจทั้งสิ้น 312 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 49.68 เพศชาย จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 40.70 และเพศทางเลือก 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.62 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปีจำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 39.10 ช่วงอายุ 20 - 30 ปีจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 33.01 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 39.10 รองลงมา คือ ปริญญาตรี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 31.41 และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 29.49 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	ประชาชนทั่วไป/ภาคประชาสังคม		ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	**694**	**100.00**	**312**	**100.00**	**1,006**	**100.00**
1) ชาย	283	40.78	127	40.70	410	40.76
2) หญิง	403	58.07	155	49.68	558	55.47
3) เพศทางเลือก	8	1.15	30	9.62	38	3.77
2. อายุ	**694**	**100.00**	**312**	**100.00**	**1,006**	**100.00**
1) ต่ำกว่า 20 ปี	-	-	-	-	-	-
2) 20-30 ปี	286	41.21	103	33.01	389	38.67

ข้อมูลทั่วไป	ประชาชนทั่วไป/ภาคประชาสังคม		ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3) 31-40 ปี	262	37.75	122	39.10	384	38.17
4) 41-50 ปี	94	13.55	48	15.39	142	14.12
5) 51-60 ปี	18	2.59	27	8.65	45	4.47
6) มากกว่า 60 ปี	34	4.90	12	3.85	46	4.57
3. ระดับการศึกษาสูงสุด	**694**	**100.00**	**312**	**100.00**	**1,006**	**100.00**
1) ต่ำกว่าปริญญาตรี	344	49.57	122	39.10	466	46.32
2) ปริญญาตรี	228	32.85	98	31.41	326	32.41
3) สูงกว่าปริญญาตรี	122	17.58	92	29.49	214	21.27

ระดับความรุนแรงของปัญหาการทุจริตในประเทศไทย ผู้ตอบแบบสำรวจทั้งภาคประชาชนทั่วไป/ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน มองว่าปัญหาการทุจริตในประเทศไทยมีความรุนแรงในระดับที่น่ากังวล

ภาคประชาชนทั่วไป/ภาคประชาสังคม มองว่าปัญหาการทุจริตอยู่ในระดับรุนแรงมากที่สุด ร้อยละ 61.38 และระดับรุนแรง ร้อยละ 27.52 และยังพบว่ามีประชาชนบางส่วนมองว่าระดับความรุนแรงของปัญหาการทุจริตในประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลางถึงน้อยมากที่ร้อยละ 11.09 สำหรับ**ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน** มองว่าปัญหาการทุจริตอยู่ในระดับรุนแรงมากที่สุดร้อยละ 56.41 ระดับรุนแรง ร้อยละ 37.82 และระดับปานกลาง ร้อยละ 5.77 ทั้งนี้ ไม่มีตัวแทนภาคธุรกิจที่มองว่าปัญหาการทุจริตในประเทศไทยอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยมาก ดังรูปที่ 17

ภาคธุรกิจมีสัดส่วนที่มองว่าปัญหาอยู่ในระดับรุนแรงมากที่สุดถึงรุนแรงสูงถึงร้อยละ 94.23 ซึ่งสูงกว่าภาคประชาชนที่ร้อยละ 88.90 สะท้อนว่าภาคธุรกิจอาจมีประสบการณ์ตรงที่ต้องเผชิญ เช่น การจ่ายเงินพิเศษซึ่งถือเป็นต้นทุนแฝงที่กระทบต่อความอยู่รอดของธุรกิจโดยตรง หรือต้องเผชิญกับกฎระเบียบราชการที่ซับซ้อนและกฎหมายที่เปิดช่องว่างให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจมากเกินไป ซึ่งความยุ่งยากเหล่านี้ถูกใช้เป็นช่องทางในการเรียกรับสินบนเพื่อแลกกับความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ การที่ไม่มีภาคธุรกิจรายใดมองว่าปัญหาการทุจริตอยู่ในระดับน้อยหรือน้อยมาก เป็นสัญญาณสำคัญว่า ภาคธุรกิจยังมองว่าการทุจริตเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการทางธุรกิจและความเป็นธรรมในการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ

สาเหตุที่ประชาชนทั่วไปบางส่วนยังมองว่าปัญหาการทุจริตในประเทศไทยไม่รุนแรง อาจมาจากประสบการณ์ตรงและการเผชิญหน้ากับปัญหา แม้ว่าประชาชนทั่วไปมองว่าการทุจริตเป็นปัญหาแต่ส่วนใหญ่เป็นการรับรู้ผ่านข่าวสารมากกว่าประสบการณ์ตรง สะท้อนให้เห็นว่ามีคนบางกลุ่มในสังคมที่ยังไม่ได้รับผลกระทบหรือยังไม่ตระหนักถึงวิกฤตของปัญหาเท่ากับนักธุรกิจ หรืออาจมองว่าการให้สินน้ำใจเล็กน้อยไม่เสียหายหรือยอมรับได้หากรัฐบาลทุจริตแต่มีผลงาน ทัศนคติเหล่านี้ส่งผลให้การประเมินระดับความรุนแรงของปัญหาในภาคประชาชนบางกลุ่มยังไม่เข้มข้นเท่ากับภาคธุรกิจที่มองว่าปัญหาการทุจริตเป็นอุปสรรคสำคัญ

ต่อการแข่งขันอย่างเท่าเทียม และบั่นทอนขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาวิกฤตที่รุนแรงอย่างยิ่ง[132][133][134]

รูปที่ 17 ระดับความรุนแรงของปัญหาการทุจริตประเทศไทย

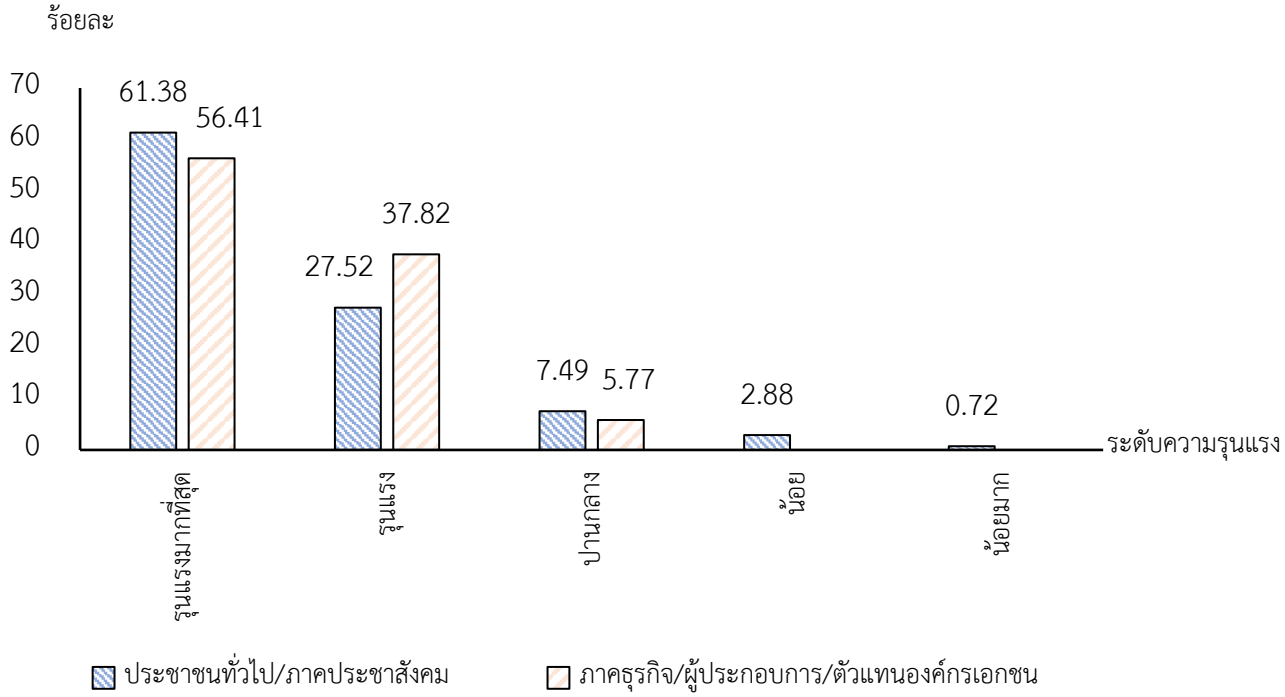

ผลการสำรวจความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ พบว่า **ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน**มีความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐสูงกว่าภาคประชาชน โดยภาคธุรกิจมีคะแนนความเชื่อมั่นเฉลี่ยอยู่ที่ 4.82 คะแนน ขณะที่**ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม**มีคะแนนความเชื่อมั่นต่ำกว่าที่ 4.31 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 10) ดังรูปที่ 18 ซึ่งสะท้อนว่าทั้งสองภาคส่วนยังคงมีระดับความเชื่อมั่นที่ค่อนข้างน้อยต่อกลไกของรัฐในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาควบคู่กับผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งการประเมินค่าคะแนน CPI ทั้ง 9 แหล่ง สะท้อนถึงสังคมไทยกำลังเผชิญกับสภาวะวิกฤต “ความเชื่อมั่นต่อกลไกต้านทุจริตของรัฐ” โดยมีข้อสังเกตถึงความไม่เป็นอิสระขององค์กรตรวจสอบ หน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบโดยตรง เช่น คณะกรรมการ ป.ป.ช. ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีแนวโน้มเข้าข้างฝ่ายทหารหรือกลุ่มอำนาจเดิม ซึ่งขัดต่อหลักการเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน

---

[132] สำนักงาน ป.ป.ช. (2568). *การทุจริตส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ อย่างไร.* https://www.nacc.go.th/files/article/attachments/27489117f59ae708eafbd040cce56627f68b02b.pdf.

[133] หอการค้า. (2569). *ผลการสำรวจความคิดเห็นของภาคเอกชนเกี่ยวกับความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการของภาครัฐ.* https://www.thaichamber.org/tcc-news/strm-tcc-survey-corruption-may-2026/.

[134] ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (2568). *ผลสำรวจเรื่อง “ปัญหาคอร์รัปชันในมุมมองคนไทย”.* https://bangkokpoll.bu.ac.th/poll/result/doc/poll847.pdf.

อีกทั้งสังคมมองว่าการบังคับใช้กฎหมายมีลักษณะ “สองมาตรฐาน” โดยคดีที่ฟ้องต่อฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองมักตัดสินความผิดได้รวดเร็ว แต่ผู้มีอำนาจหรือบุคคลในเครือข่ายอำนาจเดิมกลับไม่ได้รับการตรวจสอบอย่างจริงจัง และมีข้อกังขาว่ากลไกตรวจสอบถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อกำจัดคู่แข่ง มากกว่าจะเป็นกลไกสร้างความโปร่งใสอย่างเท่าเทียม

เมื่อเปรียบเทียบมุมมองระหว่างภาคประชาชน และภาคธุรกิจ พบว่า ระดับความเชื่อมั่นของภาคธุรกิจสูงกว่าภาคประชาชน โดยสาเหตุที่ภาคธุรกิจมีความเชื่อมั่นสูงกว่าอาจมีสาเหตุมาจากการมองเห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการทุจริตผ่านการปรับปรุงนโยบายและการออกนโยบายใหม่ ๆ เพื่อลดอุปสรรคในการทำธุรกิจ การปรับกฎระเบียบที่ล้าสมัยเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจให้มีความคล่องตัวมากขึ้น ในขณะที่ภาคประชาชนยังติดอยู่กับปัญหาการทุจริตเชิงระบบที่ใกล้ตัว ความไม่ปลอดภัยในการตรวจสอบ และความไม่ไว้วางใจต่อการบังคับใช้กฎหมายที่ยังดูเหมือนมีการเลือกปฏิบัติ

รูปที่ 18 ความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ

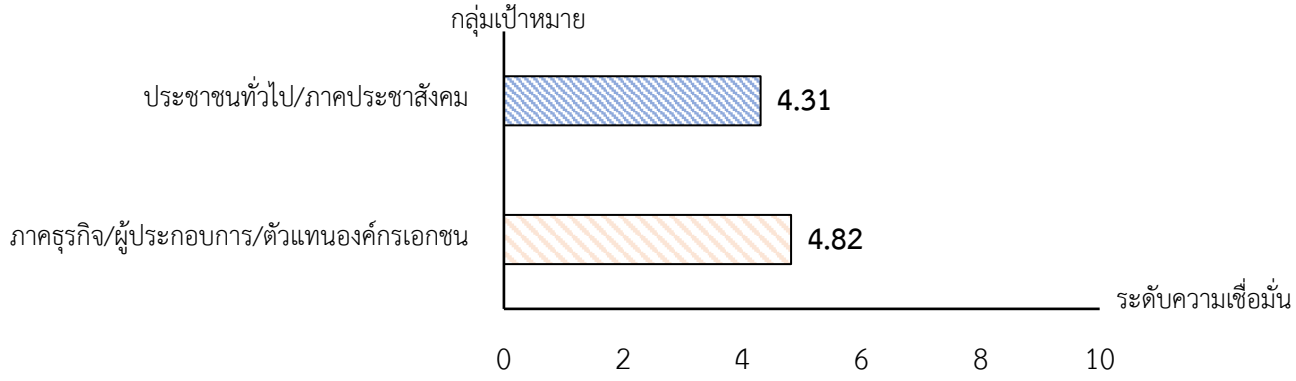

หมายเหตุ : คะแนนเต็ม 10 คะแนน

ผลการสำรวจทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริต พบว่า **ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม**ส่วนใหญ่ร้อยละ 31.56 มองว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับไม่ดี และร้อยละ 31.41 อยู่ในระดับพอใช้ โดยมีเพียงร้อยละ 3.17 เท่านั้นที่เห็นว่าดีมาก โดย**ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน**ส่วนใหญ่ร้อยละ 36.22 มองว่าอยู่ในระดับพอใช้ และร้อยละ 33.33 มองว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับไม่ดี โดยพบสัดส่วนที่มองว่าอยู่ในระดับดีมากเพียง ร้อยละ 1.92 ดังรูปที่ 19 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ยังคงมีความเคลือบแคลงใจต่อประสิทธิภาพในการทำงานอย่าง และขาดความเชื่อมั่นต่อกลไกต้านทุจริตของรัฐ และมองว่าการดำเนินงานในปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาควบคู่กับผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งการประเมินค่าคะแนน CPI ทั้ง 9 แหล่ง สะท้อนถึงประเด็นหลักที่ส่งผลต่อทัศนคติเชิงลบ คือ ภาวะวิกฤตศรัทธาต่อกลไกตรวจสอบของรัฐที่ขาดหายไป โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในด้านการต่อต้านการทุจริต มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าขาดความเป็นอิสระ และมีแนวโน้มเอนเอียงเข้าหาฝ่ายที่มีอำนาจทางการเมืองหรือกลุ่มอำนาจเดิม ซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อหลักการเรื่องการขัดกันแห่งผลประโยชน์

รูปที่ 19 ทัศนคติต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริต

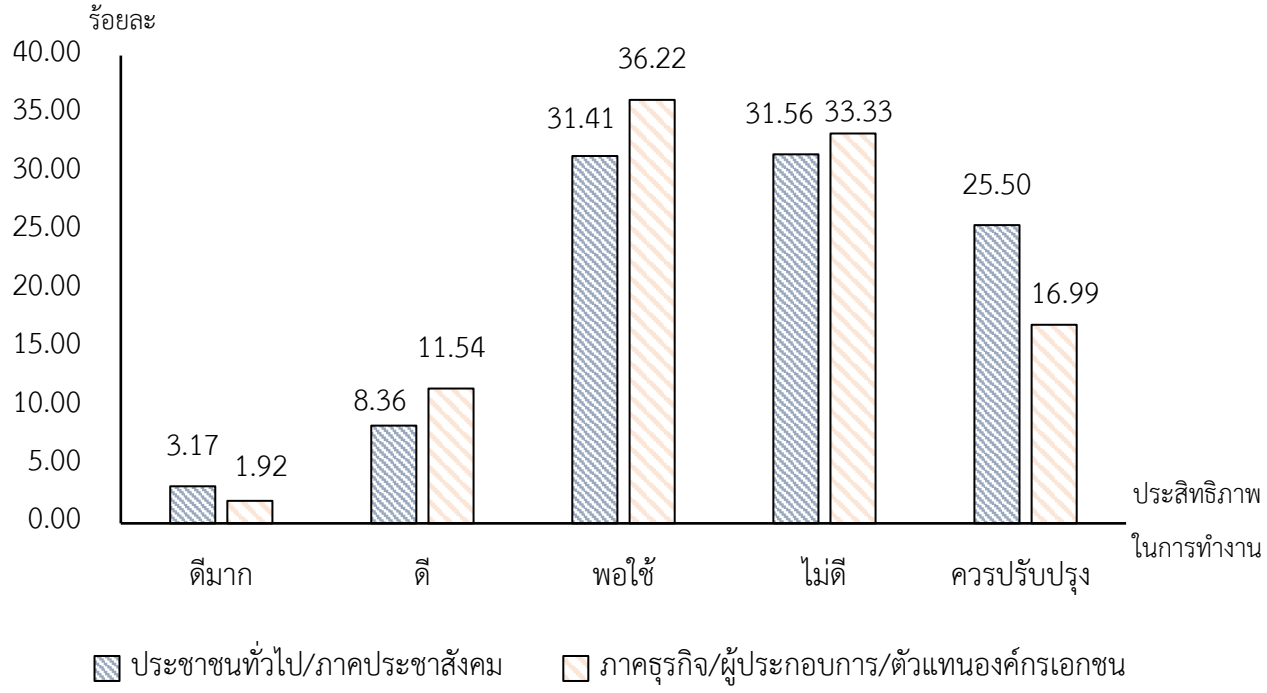

ผลการสำรวจแนวโน้มสถานการณ์การทุจริตในอีก 5 ปีข้างหน้า พบว่า ส่วนใหญ่มีมุมมองเชิงลบและขาดความเชื่อมั่นต่อพัฒนาการด้านความโปร่งใสของประเทศ ทั้งภาคประชาชนและภาคธุรกิจมีความเชื่อว่าสถานการณ์การทุจริตมีแนวโน้มที่จะคงเดิมหรือรุนแรงขึ้น **ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม** ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.63 เชื่อว่าสถานการณ์จะยังคงเหมือนเดิม ร้อยละ 42.65 มองว่าการทุจริตจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น **ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน** ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.49 เชื่อว่าสถานการณ์จะยังคงเหมือนเดิม ร้อยละ 43.91 มองว่าการทุจริตจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีความเห็นน้อยมากว่าการทุจริตจะลดลง โดยภาคธุรกิจมองว่ามีโอกาสลดลงเพียงร้อยละ 1.60 ขณะที่ประชาชนทั่วไปมองว่ามีโอกาสเพียงร้อยละ 0.72 เท่านั้น ดังรูปที่ 20

ความแตกต่างของมุมมองระหว่างสองกลุ่มนี้สะท้อนถึงประสบการณ์ที่แตกต่างกันในระบบสังคมและเศรษฐกิจ โดยภาคประชาชนมีความตื่นตัวและตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริตต่อประเทศมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เริ่มมีค่านิยมที่เปลี่ยนไปในทางที่น่ากังวลโดยบางส่วนเริ่มยอมรับการทุจริตได้หากตนเองหรือครอบครัวได้รับประโยชน์ ประชาชนยังมองว่าการทุจริตในระดับท้องถิ่นและการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ (เช่น ตำรวจ) เป็นเรื่องที่พบเห็นจนคุ้นชิน สำหรับภาคธุรกิจมักเผชิญกับความเสี่ยงจากการติดสินบนเพื่อแลกกับการได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากหน่วยงานภาครัฐ[135]

[135] Thaipublica. (2569). *ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันปี 2568.* https://thaipublica.org/2026/02/corruption-perception-index-2025/

เมื่อพิจารณาควบคู่กับผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งการประเมินค่าคะแนน CPI ทั้ง 9 แหล่ง สะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยรับรู้ถึงการฝังรากลึกของปัญหาที่ยากจะแก้ไขได้ด้วยมาตรการระยะสั้น และหากประเทศไทยยังไม่สามารถยกระดับประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายและการตรวจสอบถ่วงดุลได้อย่างเป็นรูปธรรม คะแนน CPI มีแนวโน้มที่จะลดลงต่อเนื่องหรือทรงตัวในระดับต่ำท่ามกลางมาตรฐานสากลที่เข้มงวดมากขึ้น ปัจจัยหลักที่จะกำหนดทิศทางสถานการณ์ใน 5 ปีข้างหน้า คือ ความเปราะบางของหลักนิติธรรม (Rule of Law) และความเป็นอิสระของสถาบันตรวจสอบ นอกจากนี้ ความอ่อนแอของสถาบันประชาธิปไตยและการรวมศูนย์อำนาจในสถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการตรวจสอบจากภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน

แนวโน้มสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยในระยะ 5 ปีข้างหน้าจัดอยู่ในภาวะ “เฝ้าระวังสูงสุด” เนื่องจากมีปัจจัยเสี่ยงรอบด้านทั้งในเชิงการเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ภาพลักษณ์ของประเทศในสายตาของประชาคมโลกและนักลงทุนมีแนวโน้มที่จะติดอยู่ใน “กับดักการทุจริต” ต่อไป หากไม่มีการแก้ไขเชิงโครงสร้างเพื่อสร้างระบบธรรมาภิบาลที่ตรวจสอบได้จริง การจะยกระดับคะแนน CPI ให้พ้นจากวิกฤตจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับการรณรงค์สร้างจิตสำนึกเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับเจตจำนงทางการเมืองที่จะสถาปนาหลักนิติธรรมที่เสมอภาคและสร้างสถาบันการเมืองที่โปร่งใสให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่แผนงานของรัฐบาลมุ่งเน้นไปที่การสร้าง “ประเทศไทยปลอดการทุจริต” แต่ข้อมูลจากการสำรวจสะท้อนว่าทั้งประชาชนและภาคธุรกิจยังคงขาดความเชื่อมั่นว่าสถานการณ์จะดีขึ้นในระยะเวลาอันสั้น เนื่องจากมองว่าปัญหาการทุจริตในไทยมีความซับซ้อน แนบเนียน และฝังรากลึกเป็นเครือข่าย โดยเฉพาะภาคธุรกิจที่มองสถานการณ์ในเชิงลบมากกว่าเพราะต้องเผชิญกับต้นทุนแฝงจากการทุจริตโดยตรง

รูปที่ 20 แนวโน้มสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า

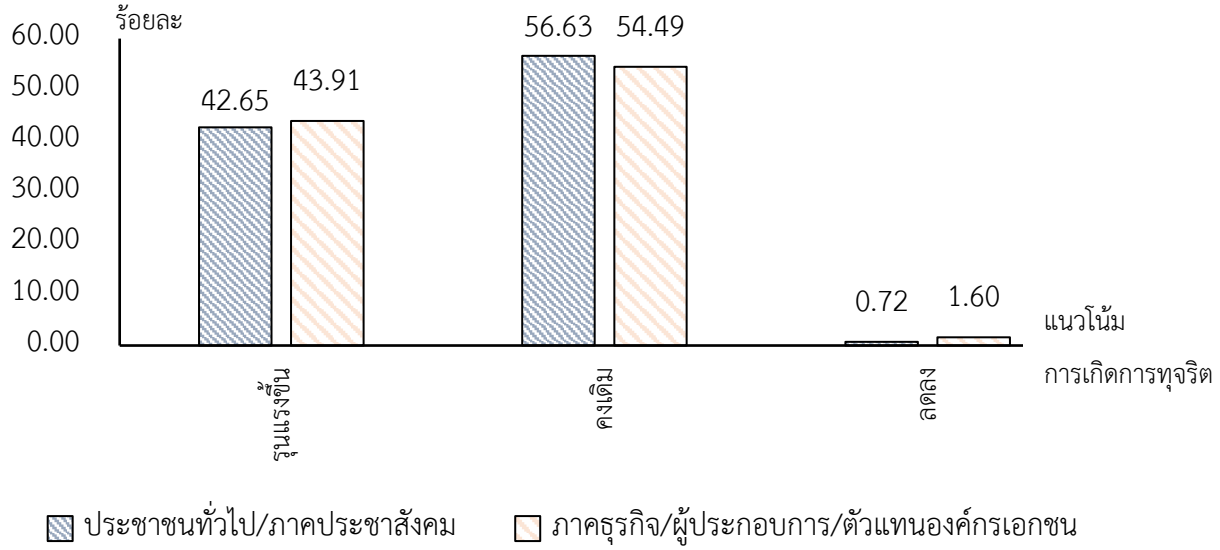

ผลการสำรวจการรับรู้ต่อสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต พบว่า ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน มองว่าสมาชิกสภาท้องถิ่น/องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีความเกี่ยวข้องกับการทุจริตสูงที่สุด โดยภาคประชาชนฯ ให้ความสำคัญกับสมาชิกสภาท้องถิ่น/ผู้บริหารท้องถิ่นสูงถึงร้อยละ 32.71 ในขณะที่ภาคธุรกิจฯ อยู่ที่ร้อยละ 29.49 ด้านสถาบันทางการเมือง/นายกรัฐมนตรี ภาคประชาชนฯ มองว่ามีความเกี่ยวข้องกับการทุจริตที่ร้อยละ 26.66 สูงกว่าภาคธุรกิจฯ ที่ร้อยละ 23.72 ทั้งนี้ ในมุมมองภาคธุรกิจฯ มองว่าเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวข้องกับการทุจริต ร้อยละ 18.27 สูงกว่าภาคประชาชนฯ ร้อยละ 17.00 รายละเอียดดังรูปที่ 21

เมื่อวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์และบทบาทของทั้งสองส่วนที่มีต่อปัญหาการทุจริต ภาคประชาชนฯ และภาคธุรกิจฯ มีมุมมองตรงกันว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับการทุจริตสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการทุจริตในระดับฐานรากเป็นสิ่งที่ประชาชนและภาคเอกชนสัมผัสได้ใกล้ตัวที่สุดผ่านการอนุมัติ/อนุญาต การจัดซื้อจัดจ้างท้องถิ่นหรือโครงการพัฒนาในพื้นที่

ด้านการเมืองมุมมองของภาคประชาชนต่อสถาบันทางการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับการทุจริตสูงกว่าภาคธุรกิจ สะท้อนถึงการรับรู้ผ่านการบริโภคข่าวสารทางการเมือง การอภิปรายไม่ไว้วางใจ หรือนโยบายระดับชาติที่มองว่าอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อน

สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐแม้สัดส่วนจะน้อยกว่าภาคการเมือง แต่ภาคธุรกิจกลับมองว่าเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวข้องกับการทุจริตสูงกว่าภาคประชาชน เนื่องจากภาคธุรกิจต้องติดต่อประสานงาน ขออนุมัติ อนุญาต ดำเนินการตามกฎระเบียบ หรือต่อใบอนุญาตกับเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง ทำให้พบเจอปัญหาเรื่องดุลพินิจ หรือการเรียกรับสินบนในระดับปฏิบัติการมากกว่า

ข้อมูลแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า การทุจริตกระจุกตัวอยู่ในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมถึงในระบบเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นผู้ปฏิบัติงานหลัก โดยมีค่ารวมของสถาบันสองลำดับแรก (ท้องถิ่นและสถาบันทางการเมือง) สูงกว่าร้อยละ 50 ของข้อมูลทั้งหมด ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องอาศัยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเข้มงวดในสถาบันเหล่านี้เป็นลำดับเร่งด่วน

รูปที่ 21 สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต

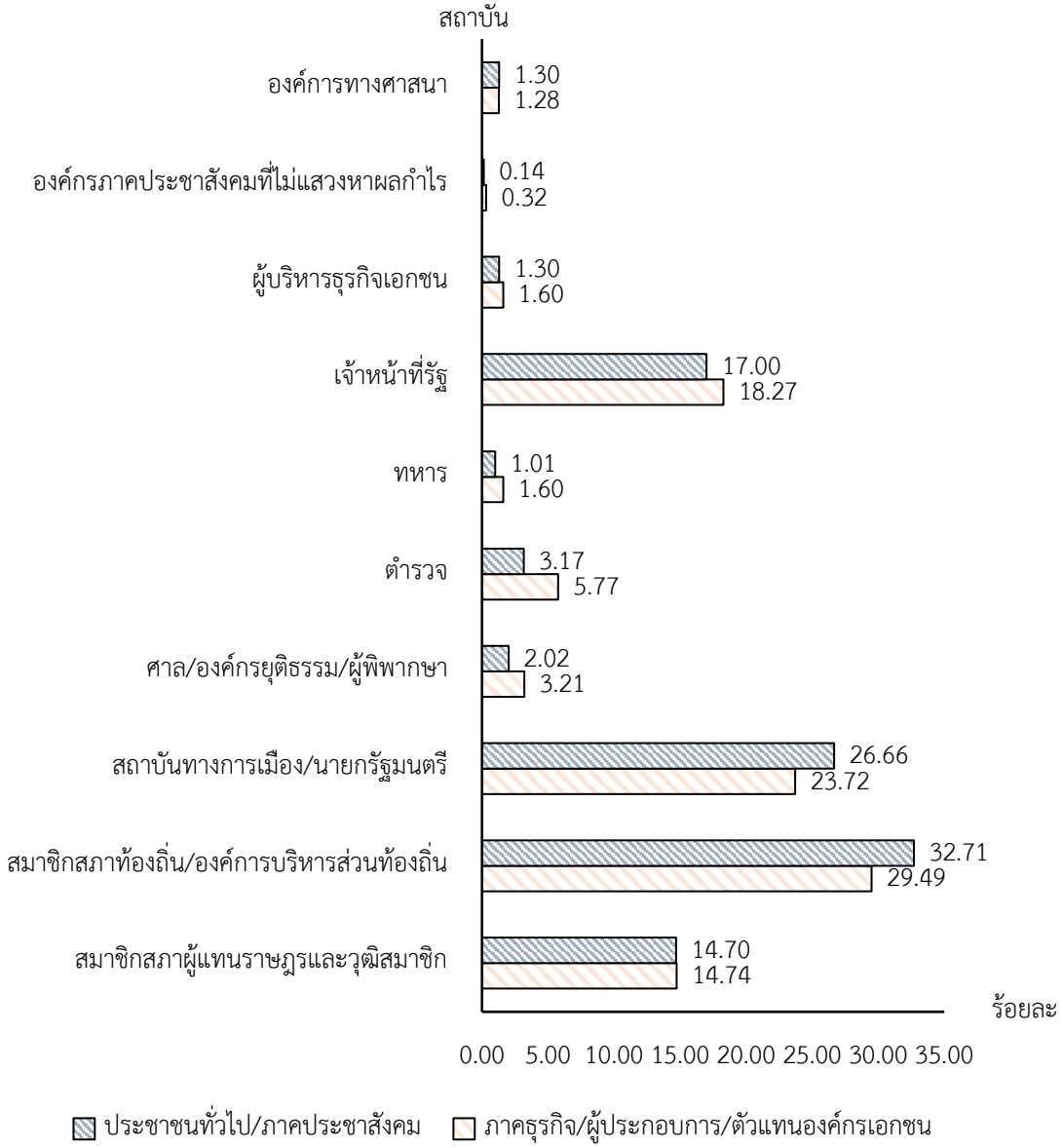

ปัญหาการทุจริตของประเทศไทยเป็น “ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึก” อยู่ในระบบราชการและการเมือง สภาวการณ์ดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์ความโปร่งใสของประเทศ รูปแบบปัญหาการทุจริตของประเทศไทยที่ต้องเผชิญ พบว่า **ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม** พบรูปแบบการเสนอสิ่งตอบแทนแลกกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสูงสุดถึงร้อยละ 40.20 การจ่ายสินบน/ค่าน้ำร้อนน้ำชา ร้อยละ 12.68 และการใช้เส้นสาย/ระบบอุปถัมภ์ เพื่อเข้าถึงบริการหรือตำแหน่ง ร้อยละ 6.34 **ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน** พบรูปแบบการเสนอสิ่งตอบแทนแลกกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสูงสุดถึงร้อยละ 32.05 การจ่ายสินบน/ค่าน้ำร้อนน้ำชา ร้อยละ 8.97 และการใช้เส้นสาย/ระบบอุปถัมภ์ เพื่อเข้าถึงบริการหรือตำแหน่ง ร้อยละ 5.13 ดังรูปที่ 22

มุมมองของ**ภาคประชาชน**ซึ่งมักเผชิญกับการทุจริตในชีวิตประจำวัน คือ การจ่ายสินบนเพื่อแลกกับการได้รับความสะดวกในด้านสาธารณสุข การศึกษา การจดทะเบียนที่ดิน และการออกใบอนุญาตต่าง ๆ หรือต้องจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่เพื่อแลกกับการไม่ถูกจับกุมในความผิดต่าง ๆ เช่น ขับรถเร็วเกินกำหนด หรือบรรทุกน้ำหนักเกิน นอกจากนี้ ภาคประชาชนเป็นเป้าหมายหลักของการทุจริตทางการเมืองผ่านการให้เงินหรือสิ่งของเพื่อจูงใจในการเลือกตั้ง

ในขณะที่**ภาคธุรกิจ**มักเผชิญกับการทุจริตที่มีมูลค่าสูงและมีความซับซ้อนเชิง เช่น การล็อกสเปกเพื่อเอื้อประโยชน์ให้บริษัทใดบริษัทหนึ่ง การสมยอมราคา และการเรียกรับเงินใต้โต๊ะหรือค่านายหน้า โดยสาเหตุหลักมาจากขั้นตอนการติดต่อราชการที่ซับซ้อน และกฎหมายที่เปิดช่องให้ใช้ดุลพินิจมากเกินไป[136][137]

รูปที่ 22 รูปแบบปัญหาการทุจริตของประเทศไทยที่ต้องเผชิญ

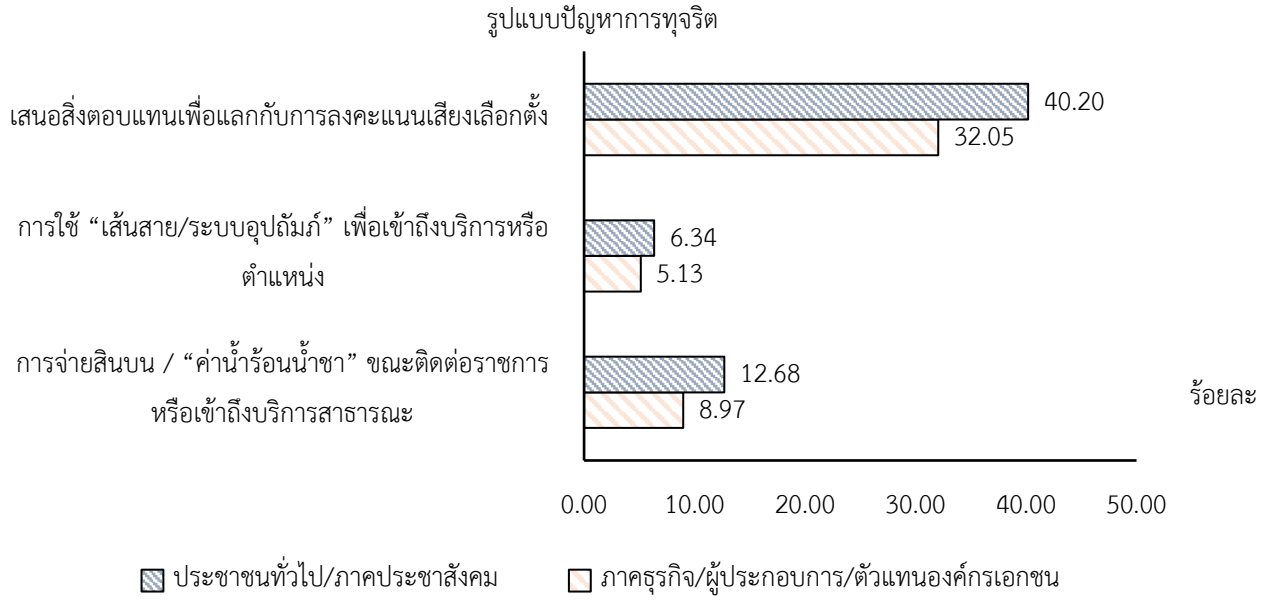

ประสบการณ์ตรงและภาพสะท้อนความรุนแรงของปัญหาการทุจริต พบว่า **ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม** มักมีประสบการณ์การทุจริตในลักษณะการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือการเลือกปฏิบัติ ร้อยละ 42.80 การจัดซื้อจัดจ้างรัฐที่ไม่โปร่งใส / ล็อกสเปก ร้อยละ 17.72 ดังรูปที่ 23 นอกจากนี้ยังได้รับผลกระทบจากการทุจริตเชิงนโยบายที่ฝ่ายการเมืองใช้โครงการประชานิยมบังหน้าเพื่อดึงงบประมาณ

---

[136] องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย). (ม.ป.ป.). *5 ประเภททุจริตคอร์รัปชั่น เนื้อร้ายกัดกินประเทศไทย*. https://meesuanruam.com/5-%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%A0%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B8%E0%B8%88%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%84%E0%B8%AD%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9B%E0%B8%8A%E0%B8%B1%E0%B9%88/392/

[137] ต่อภัสสร์ ยมนาค และคณะ. (2566). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง การจ่ายสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐของบรรษัทข้ามชาติและนักลงทุนที่ประกอบธุรกิจและลงทุนในประเทศไทย.* สำนักงาน ป.ป.ช. https://acc2.moe.go.th/wp-content/uploads/2024/02/16.1.pdf.

เข้าสู่เครือข่ายพวกพ้อง นอกจากนี้ ยังรวมถึงการทุจริตในชีวิตประจำวัน เช่น การโกงสอบข้าราชการส่วนท้องถิ่น หรือการสวมสิทธิแจ้งเกิดเท็จเพื่อได้สัญชาติ ส่งผลให้ประชาชนต้องแบกรับความเสียหายจากงบประมาณแผ่นดินที่รั่วไหลมหาศาล และส่งผลโดยตรงต่อความปลอดภัยในชีวิต เช่น กรณีเครนถล่มในงานก่อสร้างที่มีการทุจริตพัวพัน สำหรับ**ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน** ประสบการณ์ส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปของการจ่ายสินบนเพื่อแลกกับผลประโยชน์ทางธุรกิจ โดยกระบวนการที่ภาคธุรกิจเผชิญ คือ การทุจริตในลักษณะการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือการเลือกปฏิบัติ ร้อยละ 46.15 การจัดซื้อจัดจ้างรัฐที่ไม่โปร่งใส/ล็อกสเปกร้อยละ 15.38 ซึ่งสามารถนำไปสู่การบิดเบือนการแข่งขันและสร้างต้นทุนแฝงในการลงทุน[138][139] ดังรูปที่ 23

รูปที่ 23 ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต

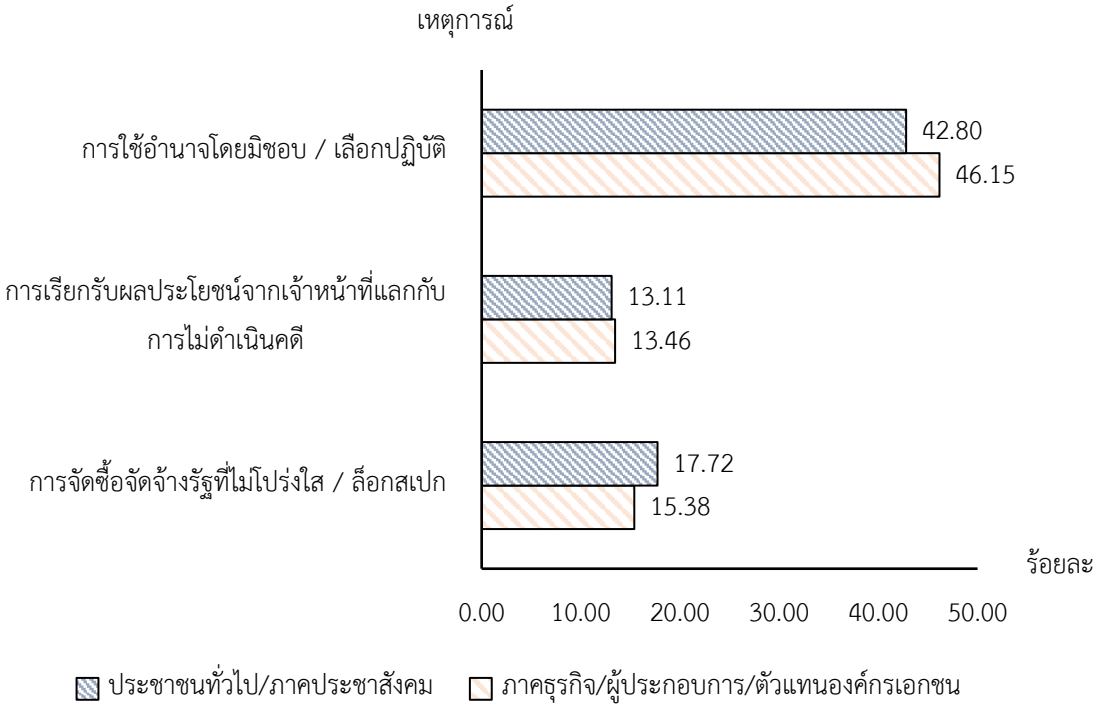

ผลการสำรวจการรับรู้การทุจริตสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทย พบว่า **ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม** และ**ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน** ต่างมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่าการทุจริตยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศอยู่ในระดับสูงมีคะแนนเฉลี่ย ที่ 4.78 และ 4.79 คะแนน ตามลำดับ นอกจากนี้ ภาคธุรกิจฯ ยังเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าภาคการเมืองเกี่ยวข้องกับการทุจริตในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.79 คะแนน

---

[138]ศิรินันท์ วัฒนศิริธรรม. (2566). *รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง "การรับสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น"*. สำนักงาน ป.ป.ช. https://acc2.moe.go.th/wp-content/uploads/2024/02/17.1.pdf

[139]สำนักงาน ป.ป.ช. (2558). *เปิดแฟ้ม 10 คดีทุจริตบทเรียนราคาแพงของคนไทย.* https://www.nacc.go.th/files/article/attachments/main_old_10_200_pr.pdf.

ประเด็นที่ภาคธุรกิจฯ มีความเห็นด้วยสูงกว่าภาคประชาชนฯ พบได้ในหลายมิติที่สำคัญ อาทิ ภาคการเมืองกับการทุจริตในระดับสูง ภาคธุรกิจฯ มีคะแนนเฉลี่ย 4.79 คะแนน ขณะที่ประชาชนฯ มีคะแนนเฉลี่ย 4.73 คะแนน ด้านผลกระทบของการทุจริตต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศภาคธุรกิจฯ มีคะแนนเฉลี่ย 4.73 คะแนน ขณะที่ภาคประชาชนฯ มีคะแนน 4.66 คะแนน ด้านบทบาทของสื่อมวลชน ภาคธุรกิจฯ เชื่อมั่นในบทบาทของสื่อในการเปิดโปงการทุจริตมีคะแนนเฉลี่ย 4.46 คะแนน มากกว่าภาคประชาชนฯ ที่มีคะแนนเฉลี่ย 4.39 คะแนน

ประเด็นที่ภาคประชาชนฯ มองว่ารุนแรงกว่ามีเพียงประเด็นเดียว คือ การทุจริตในประเทศไทยเกิดขึ้นได้อย่างแพร่หลาย ภาคประชาชนฯ มีคะแนนเฉลี่ย 4.75 คะแนน ซึ่งสูงกว่าภาคธุรกิจฯ มีคะแนนเฉลี่ย 4.72 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 3

อย่างไรก็ตาม แม้ทั้งสองภาคส่วนจะมองว่าการทุจริตเป็นปัญหาขั้นรุนแรง แต่ภาคธุรกิจฯ มีแนวโน้มจะตระหนักถึงผลกระทบเชิงระบบ (การเมือง เศรษฐกิจ และความเชื่อมั่น) และความผิดปกติของวัฒนธรรมการทุจริตในระดับที่เข้มข้นกว่าภาคประชาชนฯ ในขณะที่ภาคประชาชนฯ จะเน้นไปที่ภาพความแพร่หลายของปัญหาในภาพรวม

ตารางที่ 3 การรับรู้การทุจริตสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทย

ประเด็น	ประชาชนทั่วไป/ภาคประชาสังคม		ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน	
	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล
1. การทุจริตยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศอยู่ในระดับสูง	4.78	เห็นด้วยมากที่สุด	4.79	เห็นด้วยมากที่สุด
2. การทุจริตในประเทศไทยเกิดขึ้นได้อย่างแพร่หลาย	4.75	เห็นด้วยมากที่สุด	4.72	เห็นด้วยมากที่สุด
3. ประชาชนในสังคมไทยยังมองว่าการทุจริตเป็นเรื่องปกติ	4.16	เห็นด้วยมากที่สุด	4.29	เห็นด้วยมากที่สุด
4. ภาคการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับการทุจริตในระดับสูง	4.73	เห็นด้วยมากที่สุด	4.79	เห็นด้วยมากที่สุด
5. ภาคธุรกิจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริต	4.46	เห็นด้วยมากที่สุด	4.45	เห็นด้วยมากที่สุด
6. การทุจริตส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ	4.66	เห็นด้วยมากที่สุด	4.73	เห็นด้วยมากที่สุด
7. การทุจริตส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน	4.70	เห็นด้วยมากที่สุด	4.75	เห็นด้วยมากที่สุด
8. การทุจริตส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อภาครัฐ	4.77	เห็นด้วยมากที่สุด	4.79	เห็นด้วยมากที่สุด
9. สื่อมวลชนมีบทบาทในการเปิดโปงปัญหาการทุจริต	4.39	เห็นด้วยมากที่สุด	4.46	เห็นด้วยมากที่สุด

ประเด็น	ประชาชนทั่วไป/ภาคประชาสังคม		ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน	
	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล
10. การซื้อเสียงเลือกตั้งบ่อนทำลายประชาธิปไตยของประเทศ	4.77	เห็นด้วยมากที่สุด	4.79	เห็นด้วยมากที่สุด
11. การล่วงละเมิดทางเพศโดยเจ้าหน้าที่รัฐ (Sextortion) เป็นปัญหาที่มีอยู่จริง	4.55	เห็นด้วยมากที่สุด	4.55	เห็นด้วยมากที่สุด

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 5 คะแนน 4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด คะแนน 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก
คะแนน 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง คะแนน 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย
คะแนน 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการสำรวจความเชื่อมั่นและการรับรู้ต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พบว่า **ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม** เชื่อมั่นและรับรู้ต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาพรวมในระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ย 2.89 คะแนน ประเด็นที่น่ากังวลอย่างยิ่ง คือ หน่วยงานรัฐสามารถตรวจสอบและลงโทษผู้กระทำการทุจริตได้อย่างรวดเร็ว ไม่ล่าช้า โดยมีความเชื่อมั่นในระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ย 2.82 คะแนน

ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน เชื่อมั่นและรับรู้ต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาพรวมในระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ย 2.76 คะแนน ประเด็นที่น่ากังวลอย่างยิ่ง คือ ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการสืบสวนสอบสวนและการเปิดเผยข้อมูลคดีทุจริตมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ โดยมีความเชื่อมั่นในระดับน้อยมีคะแนนเฉลี่ย 2.51 คะแนน ดังตารางที่ 4

ระดับความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในประเทศไทยจัดอยู่ในภาวะขั้นรุนแรงที่ต้องการการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง สังคมไทยไม่ได้ต้องการเพียงการจับกุมรายกรณี แต่ต้องการเห็นการสร้างระบบธรรมาภิบาลที่ตรวจสอบได้จริงและมีความเป็นธรรมที่เสมอภาค การฟื้นฟูหลักนิติธรรมและความเป็นอิสระของสถาบันตรวจสอบจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยยกระดับคะแนน CPI และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สาธารณชนและประชาคมโลกอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 4 ความเชื่อมั่น และการรับรู้ต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ประเด็น	ประชาชนทั่วไป/ภาคประชาสังคม		ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน	
	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล
1. หน่วยงานที่รับผิดชอบมีความจริงจังในการปราบปรามการทุจริต	3.20	เชื่อมั่นปานกลาง	3.03	เชื่อมั่นปานกลาง
2. หน่วยงานของรัฐมีมาตรการป้องกันการทุจริตที่ชัดเจน	3.08	เชื่อมั่นปานกลาง	2.99	เชื่อมั่นปานกลาง
3. หน่วยงานรัฐสามารถตรวจสอบและลงโทษผู้กระทำการทุจริตได้อย่างรวดเร็ว ไม่ล่าช้า	2.82	เชื่อมั่นปานกลาง	2.73	เชื่อมั่นปานกลาง

ประเด็น	ประชาชนทั่วไป/ภาคประชาสังคม		ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน	
	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล
4. การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการทุจริตมีประสิทธิภาพ	2.93	เชื่อมั่นปานกลาง	2.54	เชื่อมั่นน้อย
5. การบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษทำอย่างเท่าเทียมไม่เลือกปฏิบัติ (ไม่มีการช่วยเหลือคนรวยหรือผู้มีอิทธิพล)	3.10	เชื่อมั่นปานกลาง	2.59	เชื่อมั่นน้อย
6. กระบวนการสืบสวนสอบสวนและการเปิดเผยข้อมูลคดีทุจริตมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้	2.97	เชื่อมั่นปานกลาง	2.51	เชื่อมั่นน้อย
7. กฎหมายและบทลงโทษสามารถยับยั้งการทุจริตได้	3.18	เชื่อมั่นปานกลาง	2.72	เชื่อมั่นปานกลาง
8. การดำเนินคดีทุจริตมีความโปร่งใสและเป็นธรรม	3.00	เชื่อมั่นปานกลาง	2.58	เชื่อมั่นน้อย
9. ผู้กระทำการทุจริตได้รับโทษอย่างเหมาะสม	2.99	เชื่อมั่นปานกลาง	2.53	เชื่อมั่นน้อย
10. หน่วยงานตรวจสอบมีความเป็นอิสระจากการแทรกแซง	2.90	เชื่อมั่นปานกลาง	2.56	เชื่อมั่นน้อย
11. ช่องทางร้องเรียนการทุจริตมีความสะดวกและเข้าถึงได้ง่าย	3.17	เชื่อมั่นปานกลาง	2.99	เชื่อมั่นปานกลาง
12. ระบบการพิทักษ์และคุ้มครองผู้สอบเบาะแส (Whistleblower) มีความปลอดภัย น่าเชื่อถือ	3.14	เชื่อมั่นปานกลาง	2.88	เชื่อมั่นปานกลาง
13. การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐช่วยลดโอกาสการทุจริต	3.85	เชื่อมั่นมาก	3.67	เชื่อมั่นมาก
14. รัฐบาลกำลังดำเนินการอย่างเพียงพอต่อการควบคุมการทุจริต	2.94	เชื่อมั่นปานกลาง	2.75	เชื่อมั่นปานกลาง
15. มาตรการปัจจุบันช่วยลดปัญหาการทุจริตของประเทศได้	2.89	เชื่อมั่นปานกลาง	2.63	เชื่อมั่นปานกลาง
16. ประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาพรวม	2.89	เชื่อมั่นปานกลาง	2.76	เชื่อมั่นปานกลาง

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 5 คะแนน 4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด คะแนน 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก
คะแนน 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง คะแนน 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย
คะแนน 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการสำรวจบทบาทของภาคประชาชนและภาคธุรกิจในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตมิอาจจำกัดอยู่เพียงบทบาทของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว หากแต่ต้องอาศัยพลังจากภาคประชาชนและภาคธุรกิจเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบและสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สังคม โดยสามารถวิเคราะห์บทบาทสำคัญได้ดังนี้

บทบาทของภาคประชาชน/ภาคประชาสังคมในฐานะกลไกเฝ้าระวังและภาคีร่วมตรวจสอบ พบว่า ภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเป็นกำแพงป้องกันการทุจริต โดยเฉพาะในด้านการแสดงพลังร่วมกัน ซึ่งการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อเพิ่มพลังในการต่อต้านการทุจริตได้รับคะแนนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 4.27 คะแนน สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในลักษณะเครือข่ายมีอานุภาพสูงกว่าการดำเนินการโดยลำพัง นอกจากนี้ การปฏิเสธการให้สินบนได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยที่จะช่วยลดปัญหาการทุจริตได้อย่างมีนัยสำคัญ มีคะแนนเฉลี่ย 4.23 **สำหรับบทบาทของภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน** ในมุมมองของภาคประชาชน ภาคธุรกิจก็ถูกคาดหวังให้เป็นตัวแปรสำคัญในการแก้ไขปัญหา โดยบทบาทที่โดดเด่นที่สุดคือการปฏิเสธการให้สินบนเพื่อแลกกับผลประโยชน์ทางธุรกิจ มีคะแนนเฉลี่ย 4.26 เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาภาครัฐควรมีมาตรการเชิงบวกในการสนับสนุนธุรกิจที่มีความโปร่งใส ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 4.21 เพื่อสร้างแรงจูงใจและยกระดับมาตรฐานจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจของประเทศ

บทบาทของภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน ภาคธุรกิจควรมีนโยบายต่อต้านการทุจริตที่ชัดเจน การปฏิเสธการให้สินบนจะช่วยลดการทุจริตได้ และภาครัฐควรมีมาตรการเชิงบวกในการสนับสนุนธุรกิจที่มีความโปร่งใส ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงถึง 4.28 ในขณะที่ภาคธุรกิจมีมุมมองต่อบทบาทของ**ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม**ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในด้านการแสดงพลังร่วมกัน ซึ่งการรวมกลุ่มของประชาชนช่วยเพิ่มพลังในการต่อต้านการทุจริตและการปฏิเสธการให้สินบนช่วยลดการทุจริตได้ มีคะแนนเฉลี่ยสูงถึง 4.33 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 5

การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในมิติของภาคประชาชนและภาคธุรกิจ มุ่งเน้นไปที่การสร้างค่านิยมไม่ทนต่อการทุจริต (Zero Tolerance) ผ่านการปฏิเสธการให้สินบนและการสร้างกลไกตรวจสอบที่เข้มแข็ง การเปลี่ยนแปลงจาก “ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” ในวงจรทุจริตสู่การเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ของภาคธุรกิจ ประกอบกับการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นของภาคประชาชน จะเป็นกุญแจสำคัญในการลดผลกระทบของการทุจริตที่มีต่อเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต และความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อรัฐ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 5 บทบาทของภาคประชาชนและภาคธุรกิจในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ประเด็น	ประชาชนทั่วไป/ภาคประชาสังคม		ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน	
	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล
ภาคประชาชน				
1. ภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในการป้องกันการทุจริต	4.21	เห็นด้วยมากที่สุด	4.15	เห็นด้วยมาก
2. บทบาทของประชาชนในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ	4.11	เห็นด้วยมาก	4.01	เห็นด้วยมาก
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยลดการทุจริตได้	4.21	เห็นด้วยมากที่สุด	4.12	เห็นด้วยมาก

ประเด็น	ประชาชนทั่วไป/ภาคประชาสังคม		ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน	
	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล	คะแนนเฉลี่ย	แปลผล
4. การปฏิเสธการให้สินบนช่วยลดการทุจริตได้	4.23	เห็นด้วยมากที่สุด	4.33	เห็นด้วยมากที่สุด
5. ความร่วมมือกับภาครัฐในการต่อต้านการทุจริต	3.96	เห็นด้วยมาก	3.99	เห็นด้วยมาก
6. การรวมกลุ่มของประชาชนช่วยเพิ่มพลังในการต่อต้านการทุจริต	4.27	เห็นด้วยมากที่สุด	4.30	เห็นด้วยมากที่สุด
ภาคธุรกิจ				
1. ภาคธุรกิจมีบทบาทสำคัญในการต่อต้านการทุจริต	4.12	เห็นด้วยมาก	4.17	เห็นด้วยมาก
2. องค์กรธุรกิจควรมีนโยบายต่อต้านการทุจริตที่ชัดเจน	4.20	เห็นด้วยมาก	4.28	เห็นด้วยมากที่สุด
3. การปฏิเสธการให้สินบนช่วยลดการทุจริตได้	4.26	เห็นด้วยมากที่สุด	4.32	เห็นด้วยมากที่สุด
4. ธุรกิจที่โปร่งใสควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ	4.21	เห็นด้วยมากที่สุด	4.29	เห็นด้วยมากที่สุด

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 5 คะแนน 4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด คะแนน 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก
คะแนน 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง คะแนน 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย
คะแนน 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการสำรวจทัศนคติต่อแนวโน้มการแจ้งเบาะแสเมื่อพบเห็นการกระทำผิด พบว่า **ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม** มีเจตจำนงที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต โดยมีผู้แสดงแนวโน้มที่จะแจ้งเบาะแสในระดับ “มาก” ถึงร้อยละ 51.30 และในระดับ “ปานกลาง” ร้อยละ 30.40 เช่นเดียวกับ**ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน** ที่มีเจตจำนงที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต โดยมีผู้แสดงแนวโน้มที่จะแจ้งเบาะแสในระดับ “มาก” ถึงร้อยละ 48.40 และในระดับ “ปานกลาง” ร้อยละ 33.33 รายละเอียดดังรูปที่ 24 ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยตระหนักถึงความสำคัญของการตรวจสอบและไม่ยอมรับต่อพฤติกรรมการทุจริต

รูปที่ 24 แนวโน้มในการแจ้งเบาะแสเมื่อพบเห็นการทุจริต

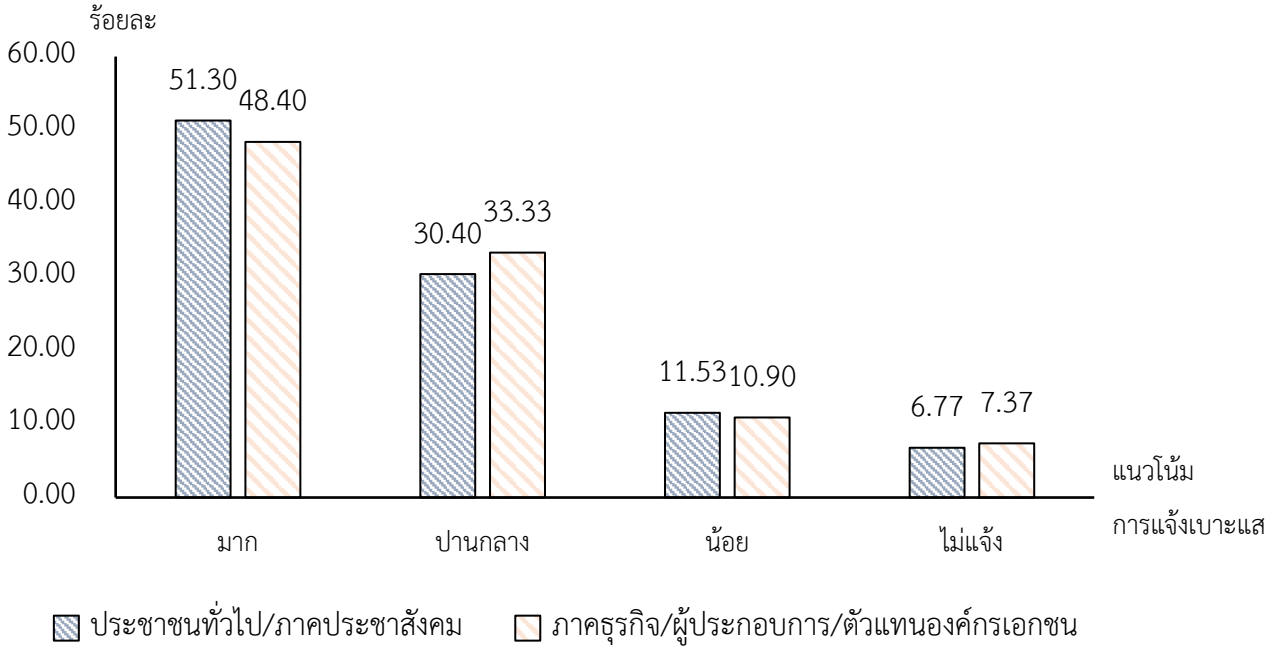

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสร้างความกังวลต่อผู้แจ้งเบาะแส แม้เจตจำนงในการแจ้งเบาะแสจะมีสัดส่วนที่สูง แต่ในทางปฏิบัติกลับมีปัจจัยหลายประการที่เหนี่ยวรั้งมิให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบรุนแรงที่สุดต่อ**ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม** คือ ความไม่มั่นใจในผลสัมฤทธิ์ของการแก้ไขปัญหา ประชาชนส่วนใหญ่ถึง ร้อยละ 69.31 ระบุว่าไม่มั่นใจว่าจะมีการดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง ปัจจัยสำคัญลำดับต่อมา คือ ความกังวลต่อผลกระทบต่อตนเอง ร้อยละ 57.06 และความกลัวต่อการตอบโต้จากผู้มีอิทธิพล ร้อยละ 51.87 ดังรูปที่ 25 ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงช่องว่างของความเชื่อถือในระบบการพิทักษ์และคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส

สำหรับภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน คือ ความไม่มั่นใจในผลสัมฤทธิ์ของการแก้ไขปัญหา ภาคธุรกิจส่วนใหญ่ถึง ร้อยละ 69.87 ระบุว่าไม่มั่นใจว่าจะมีการดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง ปัจจัยสำคัญลำดับต่อมา คือ ความกลัวต่อการตอบโต้จากผู้มีอิทธิพล ร้อยละ 53.53 และการขาดการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสที่เพียงพอ ร้อยละ 52.24 และ ดังรูปที่ 25

แนวโน้มการแจ้งเบาะแสการทุจริตในประเทศไทยอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจในมิติของความตื่นตัวทางสังคม แต่กลับถูกสกัดกั้นด้วย **“ความหวาดกลัว” และ “ความไม่เชื่อมั่น”** ในระบบการคุ้มครองและการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐ การจะแปลงเจตจำนงความตั้งใจที่จะแจ้งเบาะแส ให้กลายเป็นการแจ้งเบาะแสที่มีประสิทธิภาพจริงนั้น รัฐจำเป็นต้องปฏิรูปกระบวนการสืบสวนสอบสวนให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองพยานให้มีความปลอดภัยน่าเชื่อถือสูงกว่าระดับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อฟื้นฟูศรัทธาและลดทอนปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้ประชาชนไม่กล้าเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่ประเทศ

รูปที่ 25 ปัจจัยที่ส่งผลให้ไม่กล้าแจ้งการทุจริต

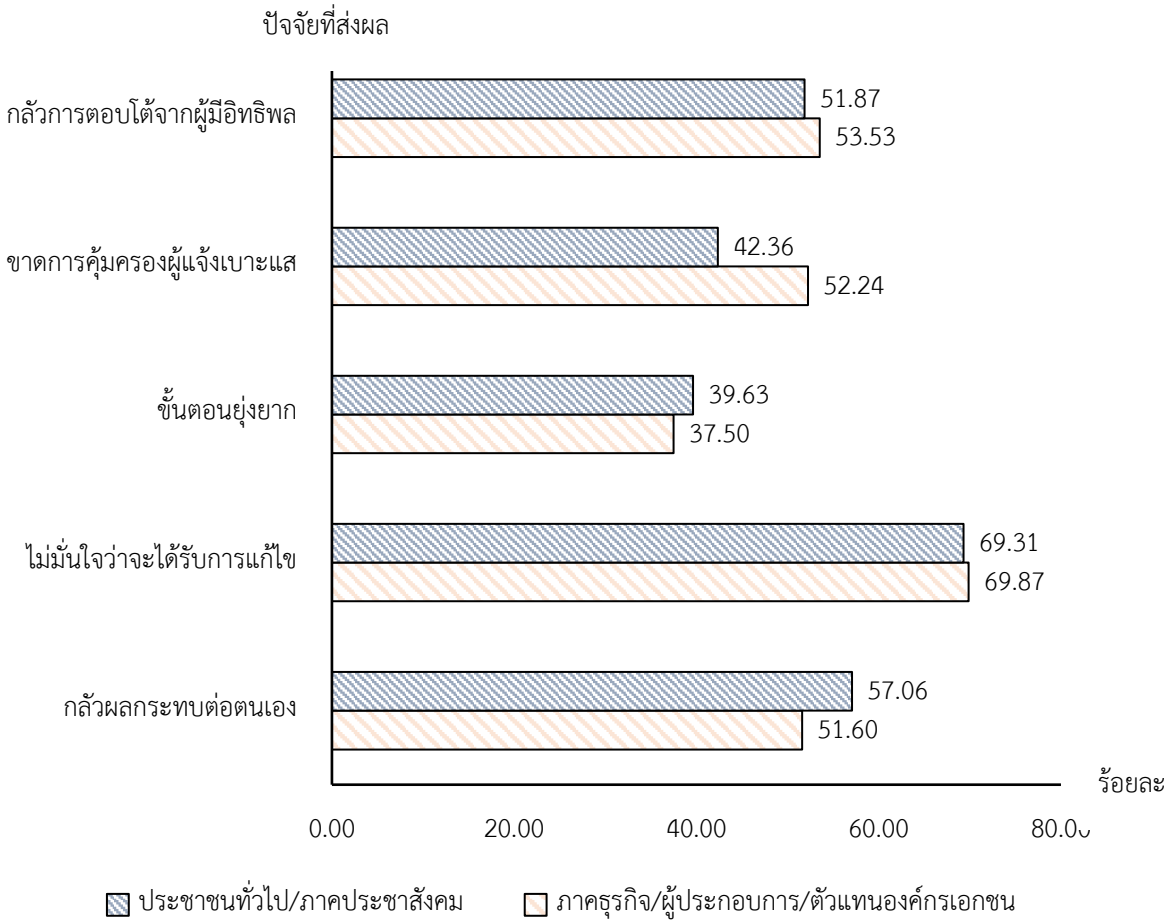

4.2 การศึกษาเชิงคุณภาพที่สะท้อนการรับรู้การทุจริตของภาคประชาชนและภาคธุรกิจของไทย ต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

จากการศึกษาเชิงคุณภาพที่สะท้อนการรับรู้การทุจริตของภาคประชาชนและภาคธุรกิจของไทย ต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต สามารถสรุปผลได้ดังนี้

4.2.1 ปัญหาการทุจริตในประเทศไทย

สภาพปัญหาการทุจริตในบริบทสังคมไทยปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนและฝังรากลึกอยู่ในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบโครงสร้างภาครัฐและการเมือง ปัญหาที่เด่นชัดที่สุดประการหนึ่ง คือ การทุจริตในรูปแบบการติดสินบนและการจ่ายเงินใต้โต๊ะ รวมถึงการเรียกรับผลประโยชน์โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในหน่วยงานทุกระดับ ซึ่งรวมไปถึงปัญหาเฉพาะทาง เช่น การรับส่วยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และพฤติกรรมการทุจริตเชิงระบบที่กระจายตัวอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสำนักงานเขตพื้นที่ นอกจากนี้ ปัญหายังปรากฏในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด (TOR) ส่งผลให้เกิดปัญหาเชิงประจักษ์ เช่น การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่ไม่ได้มาตรฐาน ตลอดจนปัญหา ระบบอุปถัมภ์และการใช้อิทธิพลของกลุ่มตระกูลทางการเมือง ในการผูกขาดทรัพยากรระดับ

ท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาการทุจริตมิได้เป็นเพียงพฤติกรรมส่วนบุคคล แต่ได้กลายสภาพเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฉุดรั้งการพัฒนาประเทศและงบประมาณแผ่นดินอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาในมุมมองของ**ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม** พบว่า ประชาชนมองว่าปัญหาการทุจริตของประเทศไทยมีลักษณะเป็น “ปัญหาเชิงโครงสร้าง” ที่ฝังรากอยู่ในระบบการเมืองและระบบราชการ โดยเฉพาะการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ส่งผลให้เกิดการเรียกรับสินบน การจัดซื้อจัดจ้างที่ไม่โปร่งใส ระบบอุปถัมภ์ และการใช้งบประมาณของรัฐอย่างไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ประชาชนยังสะท้อนว่าปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่จริงจัง ความไม่โปร่งใสของหน่วยงานรัฐ และการขาดความเชื่อมั่นต่อองค์กรตรวจสอบ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การทุจริตยังคงอยู่ในสังคมไทย ดังคำให้สัมภาษณ์ของภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม ดังนี้

1) *“การทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐมีทุกระดับตั้งแต่เจ้าหน้าที่ระดับสูงจนถึงเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานและหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่มีการเรียกรับสินบนเพื่อให้การติดต่อมีความรวดเร็วขึ้น ถ้าต้องการปัญหาการทุจริตต้องมีการแก้ไขให้ลดช่องว่างการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่และมีการใช้กฎหมายที่จริงจังและเข้มงวด”*
2) *“การเมืองและกลุ่มผู้มีอำนาจเป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดการทุจริต ควรลดการผูกขาดทรัพยากรของจังหวัดไว้แค่กลุ่มตระกูลการเมืองใดการเมืองหนึ่งอย่างยาวนาน รวมถึงประชาชนต้องตื่นรู้ รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ให้ได้ และสร้างช่องทางในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้มากขึ้น”*
3) *“เจ้าหน้าที่รัฐ มีการเรียกร้องรับผลประโยชน์จากการจัดซื้อจัดจ้าง ส่งผลให้การก่อสร้างในพื้นที่ไม่ไม่ได้มาตรฐาน ควรทำระบบตรวจสอบที่ชัดเจนสอดคล้องกับบริบทของแต่ละเนื้องานหรือรูปแบบการจัดซื้อจัดจ้าง”*
4) *“การทุจริตที่พบเห็นได้ชัดเจนและทั่วไป คือ การติดสินบน การทุจริตการจัดซื้อจัดจ้าง การซื้อเสียงเลือกตั้ง”*

สำหรับ**ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน** เจ้าหน้าที่รัฐมีการเรียกรับสินบน การจ่ายเงินใต้โต๊ะ และการใช้อำนาจโดยมิชอบในกระบวนการอนุมัติ อนุญาต และการให้บริการของภาครัฐ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ความล่าช้าและความซับซ้อนของระบบราชการ ตลอดจนการแทรกแซงทางการเมืองและการเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง ซึ่งล้วนส่งผลต่อความเชื่อมั่นของภาคธุรกิจและลดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังคำให้สัมภาษณ์ของภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน ดังนี้

1) *“ในกระบวนการที่ภาคเอกชนต้องติดต่อกับภาครัฐ ทั้งในขั้นตอนการดำเนินงาน การขออนุมัติ อนุญาต และการรับบริการต่าง ๆ มีการติดสินบนและการจ่ายเงินใต้โต๊ะเพื่อให้การดำเนินงานมีความรวดเร็วขึ้นและไม่เสียเวลานานในการรออนุมัติ”*

2) *“หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินงานที่ล่าช้าส่งผลกระทบต่อต้นทุนของภาคธุรกิจโดยตรง ทำให้การดำเนินธุรกิจล่าช้า และบางครั้งยังส่งผลต่อมุมมองในการมาลงทุนในประเทศมีความเสี่ยงและมีต้นทุนแฝงในการประกอบธุรกิจเยอะ”*

3) *“การนำเข้าส่งออกมีวิธีการและขั้นตอนเยอะโดยเฉพาะการผ่านพิธีการศุลกากร”*

เมื่อพิจารณาปัญหาการทุจริตในประเทศไทย เห็นได้ว่าปัญหาการทุจริตที่ควรได้รับการแก้ไขมากที่สุด คือ การทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะการเรียกรับสินบน การจ่ายเงินใต้โต๊ะ และการใช้อำนาจโดยมิชอบในกระบวนการอนุมัติ อนุญาต และการให้บริการของภาครัฐ ดังนั้นผู้มีอำนาจและผู้นำทุกระดับ ตั้งแต่นักการเมืองระดับชาติไปจนถึงผู้นำหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น ต้องมีการบังคับใช้กฎหมาย และกฎเกณฑ์ในการดำเนินงานที่เป็นไปในรูปแบบเดียวกันและมีการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ประชาชน และธุรกิจ

นอกจากนี้ ยังพบว่าการทุจริตยังเกิดจากความบกพร่องของกลไกตรวจสอบเดิมที่สังคมกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤต *“ความเชื่อมั่นต่อกลไกต้านทุจริตของรัฐที่ขาดหายไป”* ดังนั้น องค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบโดยตรง เช่น สำนักงาน ป.ป.ช. หรือหน่วยงานตรวจสอบภายใน ต้องปฏิรูปการดำเนินงานและกระบวนการตรวจสอบที่ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้ การทุจริตส่งผลกระทบและมีความเชื่อมโยงกับมิติทางสังคมและเศรษฐกิจ คือ ปัญหาการทุจริตผูกโยงอย่างแนบแน่นกับปัญหาปากท้อง สวัสดิการขั้นพื้นฐาน และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประชาชน ตราบใดที่สวัสดิการและคุณภาพชีวิตพื้นฐานยังไม่ได้รับการยกระดับ โอกาสในการขจัดการทุจริตให้หมดสิ้นไปย่อมเป็นไปได้ยาก

4.2.2 ประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต **ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม** สะท้อนมุมมองว่าประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศไทยยังถูกจำกัดจากปัญหาความไม่เป็นอิสระและความไม่เสมอภาคของกระบวนการยุติธรรม โดยมองว่าการบังคับใช้กฎหมายมีลักษณะเป็น “สองมาตรฐาน” คือ คดีที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองมักได้รับการดำเนินการอย่างรวดเร็ว ขณะที่คดีที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจหรือเครือข่ายอำนาจเดิมกลับขาดการตรวจสอบอย่างจริงจัง ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่ไว้วางใจต่อความเป็นธรรมของระบบกฎหมาย และมองว่าการแจ้งเบาะแสหรือการร้องเรียนการทุจริตยังมีความเสี่ยง อีกทั้ง เมื่อการร้องเรียนจำนวนมากไม่ก่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมหรือคดีสำคัญมีความล่าช้าในการดำเนินการ ยิ่งทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง จึงส่งผลให้แรงจูงใจในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตลดลง ซึ่งสะท้อนว่าการสร้างความเชื่อมั่นต่อหลักนิติธรรม ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายและการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสอย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำให้สัมภาษณ์ของภาคประชาชน/ภาคประชาสังคมดังนี้

1) “กฎหมายถูกใช้แบบสองมาตรฐาน คดีฝ่ายตรงข้ามการเมืองตัดสินเร็ว แต่เครือข่ายอำนาจเดิมไม่ถูกตรวจสอบจริงจัง”
2) “การแจ้งเบาะแสยังมีความเสี่ยง เพราะกระบวนการยุติธรรมไม่เท่าเทียมทุกกลุ่ม ทำให้ไม่ไว้วางใจต่อการบังคับใช้กฎหมายที่ยังดูเหมือนมีการเลือกปฏิบัติ”
3) “การมีส่วนร่วมประชาชนยังถูกจำกัด เพราะการร้องเรียนไม่ก่อให้เกิดผลเมื่อคดีบางประเภทดำเนินการล่าช้า หรือผู้มีอำนาจไม่ถูกตรวจสอบอย่างจริงจัง จึงรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้”

สำหรับ**ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน** มีมุมมองต่อประสิทธิภาพของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตว่ายังมีข้อจำกัดด้านความน่าเชื่อถือของกลไกตรวจสอบ ความเป็นกลางขององค์กรบังคับใช้กฎหมาย และประสิทธิผลของการขับเคลื่อนนโยบาย โดยภาคธุรกิจมองว่าหน่วยงานตรวจสอบการทุจริตยังถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นอิสระและความเสมอภาคในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากมีการรับรู้ว่าอาจมีแนวโน้มเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มผู้มีอำนาจ ส่งผลให้ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการตรวจสอบลดลง นอกจากนี้กลไกการตรวจสอบยังถูกมองว่าอาจถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองมากกว่าการทำหน้าที่สร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาลอย่างเท่าเทียม ทำให้การบังคับใช้มาตรการต่อต้านการทุจริตขาดความน่าเชื่อถือ ขณะเดียวกัน ภาคธุรกิจเห็นว่าการป้องกันการทุจริตควรดำเนินควบคู่กับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โดยเฉพาะการทบทวนกฎระเบียบที่ล้าสมัย ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน และลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่เพื่อลดช่องว่างที่อาจก่อให้เกิดการเรียกรับผลประโยชน์ อย่างไรก็ตาม แม้ภาครัฐจะมีความพยายามปรับปรุงนโยบายและออกมาตรการใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตอย่างต่อเนื่อง แต่ภาคธุรกิจมองว่ายังขาดความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายเดิมกับนโยบายใหม่ รวมถึงการบังคับใช้ที่ยังไม่เข้มงวด ส่งผลให้มาตรการต่าง ๆ ไม่สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงประจักษ์และลดปัญหาการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการยกระดับประสิทธิภาพของระบบต่อต้านการทุจริตจำเป็นต้องมุ่งสร้างความเป็นอิสระของกลไกตรวจสอบ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม การปฏิรูปกฎระเบียบ และการขับเคลื่อนนโยบายอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ดังคำให้สัมภาษณ์ของภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน ดังนี้

1) “หน่วยงานตรวจสอบที่ตรวจสอบการทุจริตมีแนวโน้มเข้าข้างฝ่ายกลุ่มที่มีอำนาจ”
2) “กลไกตรวจสอบถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อกำจัดคู่แข่งมากกว่าจะเป็นกลไกสร้างความโปร่งใสอย่างเท่าเทียม”
3) “เพื่อลดอุปสรรคในการทำธุรกิจ มีการปรับกฎระเบียบที่ล้าสมัยเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจให้มีความคล่องตัวมากขึ้น”
4) “รัฐบาลให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาการทุจริตผ่านการปรับปรุงนโยบายและการออกนโยบายใหม่ ๆ แต่ไม่ได้ผลเพราะการปรับปรุงไม่ได้เชื่อมโยงกับนโยบายเก่าและการบังคับใช้ยังไม่จริงจัง”

จากมุมมองของภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน เห็นได้ว่าประสิทธิภาพของระบบป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศไทยยังมีข้อจำกัดด้านความน่าเชื่อถือของกลไกตรวจสอบ ความเป็นอิสระขององค์กรบังคับใช้กฎหมาย และความเสมอภาคในการดำเนินคดี โดยทั้งสองกลุ่มมีความกังวลร่วมกันว่ากระบวนการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางการเมืองหรือกลุ่มอำนาจ ส่งผลให้เกิดการรับรู้ถึงความไม่เป็นธรรมและการเลือกปฏิบัติ ขณะที่ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมให้ความสำคัญกับการสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม การคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนภาคธุรกิจมุ่งเน้นการยกระดับระบบธรรมาภิบาลผ่านการปฏิรูปกฎระเบียบ ลดขั้นตอนและดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ เพื่อลดช่องว่างที่เอื้อต่อการทุจริต นอกจากนี้ ทั้งสองภาคส่วนเห็นตรงกันว่า แม้ภาครัฐจะมีการออกนโยบายและมาตรการต่อต้านการทุจริตอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานยังขาดความเชื่อมโยง การบูรณาการ และความต่อเนื่องเชิงนโยบาย ส่งผลให้มาตรการต่าง ๆ ยังไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ชัดเจนได้ ดังนั้น การยกระดับประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจำเป็นต้องมุ่งสร้างระบบที่มีความเป็นอิสระ โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีมาตรฐานการบังคับใช้กฎหมายที่เท่าเทียม และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

4.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริต

แนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตจากความคิดเห็นของภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ และภาคเอกชน สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปฏิรูประบบป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้มีความเข้มแข็ง ครอบคลุม และสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวด โปร่งใส และเป็นธรรม พร้อมกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามกฎหมายและลดโอกาสการกระทำผิด ควบคู่กับการเสริมสร้างความเป็นอิสระของหน่วยงานตรวจสอบและลดการแทรกแซงจากปัจจัยทางการเมือง นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบธรรมาภิบาลภาครัฐผ่านการเปิดเผยข้อมูล การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณและกระบวนการดำเนินงาน รวมถึงการพัฒนากลไกคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสและช่องทางร้องเรียนที่มีความปลอดภัย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเฝ้าระวังการทุจริต อีกทั้งควรยกระดับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานตรวจสอบที่เกี่ยวข้องให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและดำเนินงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการปรับปรุงกระบวนงานภาครัฐให้มีความคล่องตัวผ่านระบบดิจิทัลและบริการแบบเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) เพื่อลดขั้นตอน ลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และปิดช่องว่างที่เอื้อต่อการเรียกรับผลประโยชน์ ทั้งนี้ การดำเนินมาตรการดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นต่อระบบการบริหารภาครัฐและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในระยะยาว โดยแนวทางที่สะท้อนถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตได้ 2 กลุ่ม คือ 1) ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม และ 2) ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน รายละเอียดดังนี้

1) แนวทางการแก้ไขปัญหาที่สะท้อนจากความคิดเห็นของภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม สามารถจำแนกได้ ดังนี้

(1) ควรมุ่งเน้นการปฏิรูปกฎหมายและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย โดยกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดฐานทุจริตและการรับสินบนให้มีความรุนแรงเหมาะสม และสามารถบังคับใช้ได้จริง เพื่อสร้างความเกรงกลัวต่อการกระทำผิดและลดแรงจูงใจในการทุจริต ควบคู่กับการปรับปรุงโครงสร้างและกลไกของหน่วยงานตรวจสอบให้มีความเป็นอิสระ โปร่งใส และปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง เพื่อให้การตรวจสอบและการดำเนินคดีเป็นไปอย่างเท่าเทียม มีประสิทธิภาพ และสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศในระยะยาว

(2) ควรมุ่งเน้นการสร้างระบบตรวจสอบและความโปร่งใสตั้งแต่ต้นทาง โดยส่งเสริมให้ภาครัฐเปิดเผยข้อมูลสำคัญ เช่น การใช้งบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง และกระบวนการดำเนินงานของหน่วยงานต่อสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและติดตามเส้นทางการใช้จ่ายเงินภาครัฐแบบครบวงจร ตั้งแต่การจัดสรรงบประมาณจนถึงการเบิกจ่าย เพื่อเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับ ลดช่องว่างของการทุจริต และสร้างระบบป้องกันที่เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(3) ควรมุ่งเน้นการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสและพัฒนาระบบร้องเรียนที่มีความปลอดภัย เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่สามารถแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตได้โดยไม่ต้องกังวลต่อการถูกเปิดเผยตัวตน การถูกกลั่นแกล้ง หรือการตอบโต้จากผู้มีอำนาจ โดยควรจัดให้มีช่องทางร้องเรียนที่หลากหลาย สามารถปกปิดข้อมูลของผู้แจ้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมีกฎหมายและมาตรการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสที่ชัดเจน

(4) ควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานตรวจสอบ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตดำเนินไปอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง โดยควรพัฒนากลไกการประสานงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานหลัก เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) เพื่อให้สามารถติดตาม ตรวจสอบ และดำเนินการกับปัญหาการทุจริตได้อย่างรวดเร็วและมีทิศทางเดียวกัน

2) แนวทางการแก้ไขปัญหาที่สะท้อนจากความคิดเห็นของภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน สามารถจำแนกได้ ดังนี้

(1) ควรมุ่งเน้นการยกระดับการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวด จริงจัง และต่อเนื่อง โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตต้องดำเนินการตรวจสอบ สืบสวน และดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ไม่ปล่อยให้คดีล่าช้าหรือขาดความต่อเนื่องจนส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ควบคู่กับการกำหนดมาตรการลงโทษที่เหมาะสมกับระดับความร้ายแรงของความผิด เพื่อสร้างผลยับยั้งและลดแรงจูงใจในการกระทำทุจริต

(2) ควรเสริมสร้างความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความเป็นมืออาชีพ โปร่งใส และปราศจากการละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้กระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบกฎหมายของประเทศ

(3) ควรมุ่งเน้นการลดขั้นตอนและความซับซ้อนของกระบวนงานภาครัฐ เพื่อลดช่องว่างที่อาจนำไปสู่การเรียกรับผลประโยชน์หรือการจ่ายเงินใต้โต๊ะ โดยปรับปรุงระบบการให้บริการภาครัฐเข้าสู่รูปแบบดิจิทัล (e-Government) ลดการใช้เอกสารและขั้นตอนที่ไม่จำเป็น พร้อมพัฒนาระบบบริการแบบเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) สำหรับกระบวนการที่มีความสำคัญ เช่น การขออนุญาตประกอบธุรกิจ การขอใบอนุญาตก่อสร้าง และการดำเนินพิธีการศุลกากร เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว โปร่งใส และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ นอกจากนี้ ควรลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รายบุคคล โดยกำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการทำงานที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบและสร้างความเชื่อมั่นต่อการให้บริการของภาครัฐ

4.2.3 ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจากความคิดเห็นของภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ และภาคเอกชน สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านการเมือง การบังคับใช้กฎหมาย การตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยควรส่งเสริมกระบวนการเลือกตั้งที่มีคุณภาพ สนับสนุนให้ประชาชนเลือกผู้แทนและพรรคการเมืองที่ยึดมั่นในหลักความโปร่งใสและต่อต้านการทุจริต ควบคู่กับการพัฒนากลไกการตรวจสอบเชิงรุกที่มีความเป็นอิสระ ต่อเนื่อง และสามารถป้องกันการแทรกแซงจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรยกระดับการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มงวด เสมอภาค และมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดมาตรการลงโทษที่ชัดเจน สามารถบังคับใช้ได้จริง และสร้างความรับผิดชอบต่อผู้กระทำผิดทุกระดับ พร้อมทั้งพัฒนากลไกติดตามตรวจสอบเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมและระบบป้องกันการทุจริตของภาครัฐ ขณะเดียวกัน ควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมสุจริตในภาคธุรกิจและองค์กรต่าง ๆ ผ่านการกำหนดนโยบายต่อต้านการทุจริต ระบบควบคุมภายใน และมาตรการป้องกันการให้สินบน เช่น การเข้าร่วมโครงการแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย และนโยบายงดรับ–งดให้ของขวัญ รวมถึงการสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านสื่อสาธารณะและสื่อดิจิทัล เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และป้องกันการทุจริตอย่างเป็นระบบ โดยข้อเสนอแนะสามารถแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ 1) ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม และ 2) ภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน รายละเอียดดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจากภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม

(1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้งที่มีคุณภาพ โดยมุ่งเสริมสร้างความรู้ ความตระหนัก และความสามารถของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานของการพิจารณานโยบายและคุณสมบัติของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ความโปร่งใส ความรับผิดรับชอบ และหลักธรรมาภิบาล ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนปฏิเสธพฤติกรรมการซื้อเสียงและรูปแบบการเมืองที่ขาดความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ควบคู่กันควรสนับสนุนการพัฒนาและปรับปรุงกติกาทางการเมือง รวมถึงรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้มีความสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยและสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชน ตลอดจนส่งเสริมให้มีกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดและทบทวนกติกาทางการเมืองอย่างเหมาะสม เพื่อยกระดับความชอบธรรมและความรับผิดชอบของสถาบันทางการเมือง ทั้งนี้ เพื่อวางรากฐานของระบบการเมืองที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเปิดโอกาสให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างสถาบันอย่างเหมาะสม อันจะช่วยลดช่องว่างเชิงสถาบันและปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการทุจริต และนำไปสู่การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความเข้มแข็งของระบบประชาธิปไตยในระยะยาว

(2) พัฒนากลไกการตรวจสอบเชิงรุกให้มีความต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการตรวจสอบในลักษณะเชิงป้องกัน เช่น การเข้าตรวจสอบโดยไม่แจ้งล่วงหน้า และรักษาความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบ เพื่อป้องกันการเตรียมการหรือการแทรกแซงจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การตรวจสอบควรดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ ไม่ยึดติดกับกระแสสังคมหรือเฉพาะกรณีที่ได้รับความสนใจ พร้อมทั้งเสริมสร้างมาตรฐานด้านจริยธรรมและความซื่อสัตย์ของผู้ตรวจสอบ เพื่อให้กระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตมีประสิทธิภาพและได้รับความเชื่อมั่นจากสาธารณชน

(3) กำหนดมาตรการลงโทษผู้กระทำผิดฐานทุจริตให้มีความชัดเจน เข้มงวด และสามารถบังคับใช้ได้จริง โดยเผยแพร่ผลการดำเนินคดีและบทลงโทษอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างบรรทัดฐานทางสังคมและเป็นตัวอย่างในการยับยั้งการกระทำผิด ทั้งนี้ การลงโทษควรดำเนินการอย่างรวดเร็ว โปร่งใส และเสมอภาคกับผู้กระทำผิดทุกระดับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม และลดแรงจูงใจในการทุจริตในอนาคต

(4) ส่งเสริมการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของสังคมในการต่อต้านการทุจริตผ่านการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง โดยใช้สื่อสาธารณะและสื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการทุจริตและบทบาทของประชาชนในการเฝ้าระวังตรวจสอบ ควบคู่กับการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณและการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ เพื่อสร้างวัฒนธรรมความโปร่งใสและเพิ่มประสิทธิภาพของกลไกการป้องกันการทุจริตในสังคม

2) ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจากภาคธุรกิจ/ผู้ประกอบการ/ตัวแทนองค์กรเอกชน

(1) เสริมสร้างความจริงจังและความต่อเนื่องในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยยกระดับประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของกลไกการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม มีความเสมอภาค โปร่งใส และปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นมาตรฐานเดียวกันกับการทุจริตทุกรูปแบบและในทุกระดับของการบริหารราชการ มิใช่มุ่งเน้นเฉพาะกรณีที่ได้รับความสนใจจากสาธารณชนหรือมีการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนเท่านั้น

ทั้งนี้ ควรพัฒนาระบบการตรวจสอบเชิงรุกและกลไกการเฝ้าระวังความเสี่ยงด้านการทุจริตอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการประเมินความเสี่ยง การวิเคราะห์ข้อมูล และการติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถระบุและจัดการกับความเสี่ยงหรือพฤติการณ์ที่อาจนำไปสู่การทุจริตได้ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ควบคู่กับการกำหนดระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างประสิทธิผลของกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และสร้างความเชื่อมั่นต่อความเป็นธรรมและความน่าเชื่อถือของระบบการบังคับใช้กฎหมายในระยะยาว

(2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการตรวจสอบสืบสวน และดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด พร้อมทั้งสร้างกลไกติดตามผลการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบ (Accountability) และสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของภาครัฐ โดยมีเป้าหมายให้การดำเนินงานสามารถลดโอกาสการทุจริตและสร้างบรรทัดฐานด้านความโปร่งใสในการบริหารประเทศอย่างยั่งยืน

(3) ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักความซื่อสัตย์ โปร่งใส และมีความรับผิดชอบ โดยตระหนักว่าการแก้ไขปัญหาการทุจริตจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและบทบาทของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคธุรกิจซึ่งมีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้รับผลกระทบและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการทุจริต การป้องกันจึงไม่ควรมุ่งเน้นเฉพาะการควบคุมฝ่ายผู้ใช้อำนาจรัฐ แต่ควรครอบคลุมถึงการลดแรงจูงใจและโอกาสในการให้สินบนจากภาคเอกชนด้วย ทั้งนี้ องค์กรภาคธุรกิจควรจัดทำและบังคับใช้นโยบายต่อต้านการทุจริตอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การเข้าร่วมโครงการแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) การกำหนดนโยบายงดรับ–งดให้ของขวัญ (No Gift Policy) การจัดให้มีระบบควบคุมภายในและกลไกตรวจสอบด้านจริยธรรมทางธุรกิจ เพื่อสร้างมาตรฐานการดำเนินงานที่โปร่งใสและลดความเสี่ยงจากการติดสินบน

ส่วนที่ 5
ข้อเสนอแนะหรือแนวทางการขับเคลื่อน การยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตในระยะต่อไป

จากการศึกษาและวิเคราะห์ผลการประเมินค่าคะแนน CPI ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 พบว่า การยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งแก้ไขปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อการรับรู้ของแหล่งประเมินระหว่างประเทศ ควบคู่กับการยกระดับประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย ความโปร่งใสของภาครัฐ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งนี้ การกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้อาศัยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และบทเรียนจากประเทศหรือเขตเศรษฐกิจที่ใช้ตัวชี้วัดในลักษณะดัชนีการรับรู้การทุจริตหรือตัวชี้วัดอื่นที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริต หรือตัวชี้วัดด้านธรรมาภิบาลเป็นเป้าหมายหรือตัวชี้วัดในแผนหรือยุทธศาสตร์ระดับชาติ มาพิจารณาความสอดคล้องกับบริบทการบริหารราชการและเป้าหมายการพัฒนาของประเทศไทย เพื่อให้ข้อเสนอแนะสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมในการยกระดับธรรมาภิบาล ความเชื่อมั่นของประชาชน นักลงทุน และประชาคมระหว่างประเทศ ตลอดจนสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว โดยข้อเสนอแนะจะมีการนำเสนอหัวข้อจำนวน 4 หัวข้อ คือ (1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจำแนกตามแหล่งข้อมูลการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริต (3) กรอบการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับค่าคะแนน CPI ใน 3 ระยะ และ (4) ปัจจัยแห่งความสำเร็จและความเสี่ยงในการนำไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เป็นข้อเสนอแนะสอดคล้องกับจุดอ่อนที่แหล่งข้อมูล CPI สะท้อน โดยแต่ละด้านนำเสนอหลักการ ข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรม และประเทศต้นแบบที่ใช้อ้างอิงบทเรียน โดยยึดหลักการปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ (1) การเสริมสร้างเจตจำนงทางการเมือง (2) การพัฒนากรอบกฎหมายและความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม (3) การขยายรัฐบาลดิจิทัล ข้อมูลเปิด และการลดการใช้ดุลพินิจในการอนุมัติอนุญาต และ (4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและการสื่อสารสาธารณะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจำแนกตามแหล่งข้อมูลการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริต เป็นการเสนอแนวทางกำหนดนโยบายและมอบหมายหน่วยงานรับผิดชอบให้สอดคล้องกับจุดอ่อนที่แหล่งข้อมูลแต่ละแหล่งของ CPI ใช้ในการประเมินประเทศไทย เพื่อให้การดำเนินงานมีเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถยกระดับคะแนน CPI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการแก้ไขประเด็นที่ผู้ประเมินแต่ละแหล่งให้ความสำคัญ ควบคู่กับการปฏิรูปเชิงโครงสร้างในภาพรวม

กรอบการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับค่าคะแนน CPI ใน 3 ระยะ เป็นการกำหนดกรอบการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยจัดลำดับมาตรการตามความเร่งด่วนและความพร้อมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การวางรากฐานและสร้างกลไกการขับเคลื่อน การพัฒนาระบบและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและลดโอกาสการทุจริต ตลอดจนการปฏิรูปเชิงโครงสร้างเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาล หลักนิติธรรม และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อันจะนำไปสู่การยกระดับคะแนน CPI และเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการบริหารภาครัฐอย่างยั่งยืน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จและความเสี่ยงในการนำไปปฏิบัติ เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดกลไกสนับสนุนและมาตรการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้การปฏิรูปด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศไทยสามารถดำเนินต่อเนื่อง เกิดผลเชิงประจักษ์ และนำไปสู่การยกระดับภาพลักษณ์และคะแนน CPI ในระยะยาว

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจัดกลุ่ม 4 ด้านสำคัญที่สอดคล้องกับจุดอ่อนที่แหล่งข้อมูล CPI สะท้อน โดยแต่ละด้านนำเสนอหลักการ ข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรม และประเทศต้นแบบที่ใช้อ้างอิงบทเรียน โดยยึดหลักการปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของประเทศไทย

5.1.1 การเสริมสร้างเจตจำนงทางการเมือง

จากการศึกษา เจตจำนงทางการเมืองมีความสำคัญสูงสุด และเป็นปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนของประเทศไทยสะท้อนผ่านคะแนนที่ลดลงของ IMD และ EIU โดยการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดที่มีอิทธิพลทางการเมืองหรือเศรษฐกิจเป็นสัญญาณที่ชัดเจนที่สุดของเจตจำนงดังกล่าว ประเทศไทยจึงควรกำหนดให้การดำเนินคดีทุจริตที่มีผู้เกี่ยวข้องระดับสูงมีความรวดเร็ว โปร่งใส และไม่เลือกปฏิบัติ พร้อมทั้งเปิดเผยความคืบหน้าของคดีสำคัญต่อสาธารณะภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่ากฎหมายบังคับใช้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมในเชิงปฏิบัติแล้ว

การผลักดันให้ฝ่ายบริหารประกาศวาระการต่อต้านการทุจริตเป็นนโยบายเร่งด่วน โดยนายอนุทิน ชาญวีรกูล นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศเจตนารมณ์ให้การยกระดับระบบการป้องกันการทุจริตเป็นนโยบายเร่งด่วน เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2569 ในการประชุมบูรณาการเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาล โดยสั่งการให้ทุกหน่วยราชการ โดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ยกเครื่องการทำงานเพื่อป้องกันการเรียกรับสินบนและการทุจริตจัดซื้อจัดจ้าง อีกทั้ง ฝ่ายบริหารกำหนดเป้าหมายสำคัญคือการนำประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิก OECD ภายในปี พ.ศ. 2571 ซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุงระบบธรรมาภิบาลและการเปิดเผยข้อมูลให้เทียบเคียงมาตรฐานโลก เพื่อยกระดับความเชื่อมั่นและขีดความสามารถในการแข่งขัน อีกทั้ง มีการกำหนดเป้าหมายคะแนน CPI ทั้งระยะสั้นและระยะยาวไว้ภายใต้แผนปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตฯ ระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2566 – 2570 ที่คะแนนไม่ต่ำกว่า 57 คะแนน และอันดับ 1 ใน 43 ของโลก เป้าหมายระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งเป้าหมายค่าคะแนน CPI ไม่น้อยกว่า 73 คะแนน และต้องอยู่ในอันดับ ไม่เกิน 20 ของโลก ในปี พ.ศ. 2580

การดำเนินงานเหล่านี้สะท้อนถึงความพยายามของฝ่ายบริหารในการเปลี่ยนผ่านจากการประกาศนโยบายไปสู่การมีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่สามารถติดตามผลได้จริง เพื่อกอบกู้ภาพลักษณ์และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แต่ปัจจัยทางการเมืองและความต่อเนื่องของนโยบายที่แม้ฝ่ายบริหารจะมีการประกาศนโยบาย แต่มักขาดความต่อเนื่องเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล นโยบายต่อต้านการทุจริตมักถูกใช้เป็นอาวุธทางการเมืองมากกว่าการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง และแหล่งข้อมูลยังแสดงความกังวลต่อนโยบายประชานิยมที่ขาดการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและการใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่โปร่งใส ฉะนั้นความท้าทายไม่ได้อยู่ที่การขาดกฎหมายหรือการไม่มีนโยบาย แต่อยู่ที่ช่องว่างระหว่างเจตนารมณ์เชิงนโยบายกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ

ดังนั้น รัฐบาลควรแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองที่ชัดเจนโดยประกาศให้การแก้ไขปัญหาการทุจริตเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนานาชาติและนักลงทุน ที่มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน ในคณะกรรมการระดับชาติเพื่อบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน ทั้งรัฐ เอกชน และประชาสังคม

นอกจากนี้ ควรเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วของกระบวนการดำเนินคดีทุจริต โดยลดระยะเวลาการพิจารณาและรายงานสถิติผลคดีอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างเจตจำนงทางการเมือง แม้ปัจจุบันประเทศไทยได้จัดตั้ง ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบขึ้นในปี พ.ศ. 2559 เพื่อแยกคดีทุจริตออกจากคดีอาญาทั่วไป ทำให้ไม่ต้องรอคิวพิจารณานาน หัวใจหลัก คือ การเปลี่ยนจากระบบกล่าวหามาเป็นระบบไต่สวน (Inquiry System) ซึ่งให้อำนาจศาลเชิงรุกในการแสวงหาความจริงและเรียกพยานหลักฐานได้เอง ช่วยลดขั้นตอนที่ซับซ้อนและทำให้การดำเนินคดีรวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการรายงานสถิติผ่านระบบดิจิทัลของสำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งระบบนี้จะช่วยให้ผู้บริหารและประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลสถิติผลคดีและความคืบหน้าได้อย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ แม้ระบบไต่สวนจะช่วยเพิ่มความเร็ว แต่ยังมีข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากรและผู้พิพากษาที่ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้น รวมถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลและองค์ความรู้เฉพาะทางในการไต่สวนคดีที่มีพยานเอกสารจำนวนมาก เพื่อลดภาระของผู้พิพากษาและเพิ่มความเร็วในการพิจารณาคดีที่มีพยานเอกสารจำนวนมาก ควรเพิ่มหลักเกณฑ์ให้คู่ความยื่นคำแถลงสรุปข้อเท็จจริง พยานบุคคล และเอกสารที่เกี่ยวข้องต่อศาลล่วงหน้าก่อนวันนัดไต่สวน ซึ่งจะช่วยให้ศาลทราบประเด็นข้อต่อสู้ล่วงหน้าและสามารถไต่สวนเฉพาะส่วนที่ยังติดใจสงสัยได้ทันที โดยไม่ต้องให้พยานเบิกความยืนยันเอกสารตั้งแต่ต้นจนจบเหมือนระบบกล่าวหา ซึ่งจะช่วยลดระยะเวลาการสืบพยานได้อย่างมาก

เจ้าพนักงานคดี คือ กลไกสำคัญในการแบ่งเบาภาระศาลในระบบไต่สวน โดยทำหน้าที่ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้น สรุปประเด็นที่คู่ความโต้แย้งกัน และค้นคว้าข้อกฎหมายเพื่อเสนอความเห็นต่อผู้พิพากษา ควรเพิ่มอัตรากำลังเจ้าพนักงานคดีให้สมดุลกับจำนวนผู้พิพากษา เพื่อการคัดกรองคำฟ้อง หรือจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อคัดกรองคำฟ้องกรณีราษฎรเป็นโจทก์ก่อนยื่นต่อศาล เพื่อให้ได้คำฟ้องที่สมบูรณ์ตามกฎหมายและลดจำนวนคดีที่ต้องถูกยกฟ้องในภายหลัง

สำหรับการพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัล ควรจัดตั้งบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ดิจิทัลที่เป็นกลาง เพื่อช่วยเหลือศาลในการตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกดัดแปลงได้ง่าย และแบ่งแยกกองคดีตามมูลฐานความผิด เพื่อสร้างความชำนาญเฉพาะด้านให้กับเจ้าหน้าที่ เช่น แยกกองคดีตามประเภทความผิด (ฟอกเงิน, ยาเสพติด, ทรัพยากรธรรมชาติ) ซึ่งจะทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานมีคุณภาพและรวดเร็วขึ้น

5.1.2 การพัฒนากรอบกฎหมายและความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม

แหล่งข้อมูลที่มีคะแนนลดลงสะท้อนความไม่โปร่งใสของกระบวนการยุติธรรมและการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตนเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สำคัญ จากการศึกษาในต่างประเทศ พบว่าทุกประเทศในกรณีศึกษามีกฎหมายต่อต้านการทุจริตที่ครอบคลุม แต่ความแตกต่างอยู่ที่ประสิทธิภาพการบังคับใช้ ประเทศไทยจึงควรมุ่งเน้นการยกระดับประสิทธิภาพการบังคับใช้มากกว่าการเพิ่มจำนวนกฎหมาย พร้อมทั้งเพิ่มความโปร่งใสของกระบวนการพิจารณาคดีเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อหลักนิติธรรม

การเปิดเผยข้อมูลคำวินิจฉัยและผลคดีทุจริตในรูปแบบที่ประชาชนเข้าถึงและตรวจสอบได้ จากการเผยแพร่ผลคำพิพากษาของศาลในคดีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติชี้มูลความผิด ทั้งกรณีที่ ป.ป.ช. ฟ้องเองและอัยการสูงสุดฟ้อง โดยระบุรายละเอียดหมายเลขคดีและชื่อจำเลยเพื่อให้ประชาชนผ่านเว็บไซต์ของสำนักงาน ป.ป.ช. แต่ข้อมูลส่วนใหญ่ที่หน่วยงานรัฐเปิดเผยยังอยู่ในรูปแบบ ไฟล์ PDF หรือการสแกนจากกระดาษ ซึ่งนำไปใช้งานต่อหรือวิเคราะห์ในเชิงลึกได้ยาก ต่างจากมาตรฐานสากลที่ควรเป็นไฟล์ Excel หรือ CSV (Machine Readable) อีกทั้ง แม้กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 จะยึดหลัก “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” แต่ในทางปฏิบัติมักกลายเป็นปกปิดเป็นหลัก โดยเจ้าหน้าที่มักอ้างเหตุผลเรื่องความมั่นคงหรือความลับในสำนวนเพื่อไม่เปิดเผยข้อมูล จนนำไปสู่การอุทธรณ์และฟ้องร้องต่อศาลปกครอง

ในการดำเนินการร่าง พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารสาธารณะ มีความพยายามผลักดันร่างกฎหมายใหม่เพื่อแทนที่ฉบับปี พ.ศ. 2540 โดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนจากข้อมูลราชการเป็น “ข้อมูลสาธารณะ” ที่ประชาชนต้องเข้าถึงได้โดยไม่ต้องร้องขอ ซึ่งการผลักดัน ร่างพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารสาธารณะ เพื่อนำมาแทนที่กฎหมายเดิม (พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540) จะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและตรวจสอบความโปร่งใสของรัฐได้ดียิ่งขึ้นในหลายมิติ โดยข้อมูลที่หน่วยงานผู้ครอบครองต้องเปิดเผยให้ประชาชนทราบหรือตรวจดูได้ทันที โดยประชาชนไม่จำเป็นต้องยื่นคำร้องขอ เพื่อตอกย้ำว่าข้อมูลของรัฐเป็นของประชาชนและประชาชนต้องเข้าถึงได้ อีกทั้ง ควรกำหนดให้หน่วยงานต้องเปิดเผยข้อมูลเชิงลึกที่เอื้อต่อการตรวจสอบทุจริต เช่น สัญญาของหน่วยงานรัฐทุกฉบับ บันทึกการประชุมและรายงานการประชุม รวมถึงบันทึกภาพและเสียงของการประชุมคณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมาธิการ และผลการลงมติรายบุคคล ข้อมูลทุกขั้นตอนของงบประมาณ ตั้งแต่การจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารพัสดุ ไปจนถึงงบการเงินและการคลังของหน่วยงาน ข้อมูลที่ดินและพิกัดที่ดิน ในความครอบครองของรัฐ

และหน่วยงานมีหน้าที่ต้องจัดทำข้อมูลในรูปแบบ ข้อมูลดิจิทัล (Open Data) เพื่อให้คนทุกกลุ่มเข้าถึงได้สะดวก โดยต้องคำนึงถึงความสะดวกในการนำข้อมูลไปใช้งานต่อ (Machine Readable) และต้องมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

5.1.3 การขยายรัฐบาลดิจิทัล ข้อมูลเปิด และการลดดุลพินิจในการอนุมัติอนุญาต

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ครบวงจร และนโยบายข้อมูลเปิด การใช้เทคโนโลยีช่วยลดโอกาสการทุจริตโดยลดการพบปะระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชน เปิดเผยข้อมูลสาธารณะ และสร้างความโปร่งใสในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ประเด็นนี้ตอบโจทย์จุดอ่อนของประเทศไทยที่แหล่งข้อมูลหลายแหล่งชี้ตรงกันในเรื่องความไม่โปร่งใสของกระบวนการอนุมัติ อนุญาต และการให้บริการภาครัฐ โดยการขยายการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลแบบเบ็ดเสร็จเพื่อลดการใช้ดุลพินิจและการติดต่อโดยตรงในกระบวนการอนุมัติอนุญาต

การให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลของประเทศไทยในปัจจุบัน กำลังอยู่ในช่วงการปฏิรูประบบราชการครั้งใหญ่ เพื่อมุ่งสู่การเป็น “รัฐบาลดิจิทัล” โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการเพิ่มความโปร่งใส ลดขั้นตอน ลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และลดการติดต่อโดยตรงระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ ประเทศไทยได้ตรากฎหมายหลายฉบับเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านนี้ โดยฉบับล่าสุดที่เป็นหัวใจสำคัญ คือ พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตและการให้บริการแก่ประชาชน พ.ศ. 2569 ซึ่งยกระดับจากกฎหมายเดิมปี พ.ศ. 2558 นอกจากนี้ยังมีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 กำหนดให้การติดต่อราชการและการส่งเอกสารผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์มีผลชอบด้วยกฎหมาย พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 วางโครงสร้างพื้นฐานในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้บูรณาการข้อมูลภาครัฐ

นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำคู่มือสำหรับประชาชน ที่ทุกหน่วยงานต้องระบุขั้นตอน ระยะเวลา เอกสาร และที่สำคัญคือ “หลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจ” ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้ล่วงหน้า และมีมาตรการลดการติดต่อโดยตรงและขั้นตอนเบ็ดเสร็จ ที่มุ่งเน้นการให้บริการผ่านระบบดิจิทัลแบบจุดเดียว เพื่อลดความจำเป็นที่ประชาชนต้องเดินทางไปติดต่อหลายหน่วยงาน เช่น ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) พัฒนาระบบดิจิทัลกลาง เช่น Biz Portal สำหรับภาคธุรกิจ เพื่อให้ยื่นคำขอ ชำระค่าธรรมเนียม และติดตามสถานะได้ในจุดเดียว

ทั้งนี้ ถึงแม้จะมีมาตรการ และกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับการขยายรัฐบาลดิจิทัล ข้อมูลเปิด และการลดดุลพินิจในการอนุมัติอนุญาตแต่กฎหมายไม่เอื้อต่อสภาพแวดล้อมดิจิทัล โดยกฎหมายและระเบียบของหลายหน่วยงานยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายระดับชาติที่จะเอื้อให้เกิดการทำงานดิจิทัล และกฎหมายหลักของประเทศบางฉบับยังไม่สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว อีกทั้ง ข้อมูลหลักของบางหน่วยงานยังไม่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล หรืออยู่ในรูปแบบที่ไม่สามารถอ่านได้ด้วยเครื่อง ทำให้ไม่สามารถนำไปประมวลผลหรือเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นได้ นอกจากนี้ การยกระดับบริการเป็นดิจิทัลแบบครบวงจรยังไม่สมบูรณ์

หลายขั้นตอนยังมีความซับซ้อน และยังมีการเรียกขอเอกสารหลักฐานในรูปแบบกระดาษ แม้จะมีแพลตฟอร์มกลาง อย่าง Biz Portal แต่การยื่นขออนุญาตในทางปฏิบัติยังต้องแยกไปตามประเภทใบอนุญาตแต่ละฉบับ เนื่องจาก ยังขาดการออกแบบกระบวนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน

ดังนั้น การสร้างฐานข้อมูลที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ โดยการมีธรรมาภิบาลข้อมูลจะช่วย กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการข้อมูลทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มี ความถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และสมบูรณ์ ทำให้ข้อมูลมีมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ และสามารถตรวจสอบขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ทุกเมื่อ ช่วยให้ข้อมูลจัดอยู่ในรูปแบบดิจิทัลที่สามารถอ่านได้ ด้วยเครื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติงานและการให้บริการในยุคใหม่ และการบูรณาการข้อมูลและการทำงาน ร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์การเชื่อมโยง แลกเปลี่ยน และบูรณาการ ข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐอย่างเป็นระบบ การสนับสนุนหลักการ “ขอครั้งเดียว” (Once-Only Principle) โดยที่หน่วยงานรัฐสามารถเข้าถึงข้อมูลที่หน่วยงานอื่นจัดเก็บไว้แล้วได้ทันที ทำให้ประชาชนไม่ต้องยื่นเอกสาร ซ้ำซ้อน ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Data) เพื่อให้ประชาชนสามารถ เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อความมั่นคงและปลอดภัยด้านข้อมูล การวางมาตรการในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการรั่วไหล หรือการใช้ข้อมูลในทางที่ผิด ลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ โดยการกำหนดหลักเกณฑ์และนโยบายการเข้าถึง ข้อมูลที่ชัดเจนและเผยแพร่ให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ ลดช่องทางการทุจริต จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน ว่าข้อมูลของตนจะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมและปลอดภัยภายใต้หลักนิติธรรม

การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบข้อมูลเปิดที่นำไปวิเคราะห์ต่อได้ โดยเฉพาะข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง และการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและการเข้าถึงข้อมูลด้านงบประมาณที่ประชาชนสามารถ ตรวจสอบและเสนอความคิดเห็นได้จริง โดยภาครัฐควรกำหนดมาตรฐานข้อมูลกลาง (Open Data Standards) สำหรับข้อมูลด้านงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างให้เหมือนกันทุกหน่วยงาน ทั้งในด้านรูปแบบ ข้อมูล ชื่อรายการข้อมูล รหัสหน่วยงาน รหัสโครงการ และรหัสสัญญา เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่าง หน่วยงานได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้ง ข้อมูลควรเผยแพร่ในรูปแบบที่เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถอ่าน และประมวลผลได้ (Machine-readable) เช่น CSV, JSON หรือผ่าน API แทนการเผยแพร่เฉพาะไฟล์ PDF หรือเอกสารสแกน ซึ่งไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรเชื่อมโยงข้อมูล ตั้งแต่กระบวนการจัดทำงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การเบิกจ่าย การส่งมอบงาน และผลสัมฤทธิ์ของโครงการ เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามเส้นทางการใช้จ่ายงบประมาณได้ตลอดวงจร

เมื่อระบบข้อมูลมีคุณภาพและเข้าถึงได้แล้ว ขั้นตอนสำคัญต่อไปคือการสร้างการรับรู้ และส่งเสริมการใช้ข้อมูลในการตรวจสอบ ภาครัฐควรจัดทำโครงการรณรงค์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐ รวมถึงการใช้ข้อมูลด้านงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างในการติดตาม การดำเนินงานของภาครัฐ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคม สื่อมวลชน สถาบันการศึกษา และภาคธุรกิจ ผ่านการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น การติดตามโครงการสาธารณะในพื้นที่

และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงนโยบาย นอกจากนี้ ภาครัฐควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ข้อมูล เช่น การอบรมด้าน Data Literacy การแข่งขันวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้ข้อมูลสาธารณะอย่างสร้างสรรค์

5.1.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและการสื่อสารสาธารณะ

การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเป็นปัจจัยที่ประเทศที่มีคะแนน CPI สูงให้ความสำคัญ สาธารณรัฐเกาหลีใต้มีภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเปิดโปงและตรวจสอบการทุจริต การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยพื้นฐานหลายประการ ทั้งเสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพสื่อ การเข้าถึงข้อมูลภาครัฐที่สะดวก และช่องทางการร้องเรียนและการมีส่วนร่วมที่ปลอดภัย ข้อเสนอแนะในด้านนี้ยังสอดคล้องกับขอบเขตงานของโครงการที่กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยข้อเสนอแนะในการดำเนินการประกอบด้วย

การเปิดพื้นที่และช่องทางให้ภาคประชาสังคมและประชาชนเข้ามาตรวจสอบและเสนอแนะการทำงานของภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม ปัจจุบันภาครัฐได้มีการพัฒนาช่องทางดิจิทัลเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมได้มากขึ้น กรมบัญชีกลางได้นำข้อมูลการเบิกจ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปี รายจ่ายลงทุน สำหรับโครงการที่มีงบประมาณตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทขึ้นไป เผยแพร่ในรูปแบบ Open Data ผ่านเว็บไซต์ เพื่อให้ภาคประชาชนสามารถติดตามตรวจสอบการใช้เงินภาษีให้เกิดความคุ้มค่า มีการใช้เครื่องมือประเมิน ITA (Integrity and Transparency Assessment) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่จัดทำโดย สำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐยกระดับมาตรฐานความโปร่งใส โดยหนึ่งในตัวชี้วัดคือ การเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม และมีการจัดตั้งช่องทางกลางสำหรับรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมแห่งชาติ เพื่อให้ประชาชนเสนอแนะการทำงานของรัฐผ่านระบบออนไลน์ แม้จะมีการเปิดเผยข้อมูล และพัฒนาช่องทางการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ แต่สถิติและสถานการณ์จริงยังคงบ่งชี้ถึงปัญหาการปฏิเสธการให้ข้อมูล โดยในรอบ 27 ปีที่ผ่านมา มีการอุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลต่อคณะกรรมการวินิจฉัยฯ สูงถึง 9,806 ครั้ง สะท้อนว่าหน่วยงานรัฐมักใช้ดุลพินิจปกปิดข้อมูลมากกว่าเปิดเผย

การแก้ไขการเปิดเผยข้อมูลให้เป็นการเปิดเผยเป็นค่าเริ่มต้น[140] ไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนข้อความในกฎหมาย แต่เป็นการมอบอำนาจให้ประชาชน สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วเพื่อใช้ในการตรวจสอบการทำงานของรัฐ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ หลักการสำคัญภายใต้กรอบนโยบายการเปิดเผยข้อมูล (Open Data Charter - ODC) ที่กำหนดให้ข้อมูลสาธารณะของภาครัฐต้องถูกเปิดเผยโดยอัตโนมัติตั้งแต่ต้น โดยที่ประชาชนไม่จำเป็นต้องทำเรื่องร้องขอ ซึ่งความลับจะเกิดขึ้นได้เฉพาะกรณีที่มีเหตุผลจำเป็นตามกฎหมายระบุไว้ชัดเจนเท่านั้น (เช่น กระทบความมั่นคงหรือสิทธิส่วนบุคคล)

---

[140] Open by Default (เปิดเผยเป็นค่าเริ่มต้น) คือ หลักการที่หน่วยงานรัฐหรือองค์กรเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะโดยอัตโนมัติ โดยยึดแนวคิดว่าข้อมูลทุกอย่างต้องเข้าถึงได้ เว้นแต่จะมีข้อยกเว้นที่ระบุไว้ชัดเจน เช่น เป็นความลับทางราชการ หรือข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อสร้างความโปร่งใสและป้องกันการทุจริต

แนวทางในการแก้ไขพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เพื่อให้ก้าวไปสู่หลักการ Open by Default (เปิดเผยเป็นค่าเริ่มต้น) โดยการยึดถือหลักการ “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” กำหนดให้ข้อมูลสาธารณะของรัฐต้องถูกเปิดเผยโดยอัตโนมัติ ควรมีการกำหนดให้เปิดเผยข้อมูลประเภท “ไม่ต้องร้องขอ” ซึ่งรัฐควรเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะโดยอัตโนมัติ เช่น ข้อมูลงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง ผลสอบสวนทางวินัย ข้อมูลการประชุม และเอกสารข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลากรภาครัฐ เว้นแต่จะมีกรณีจำเป็นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน แก้ไขจากการให้หน่วยงานใช้ดุลพินิจ มาเป็นการระบุรายการข้อมูลพื้นฐานที่รัฐ ต้องเปิดเผยหรือปกปิดให้ชัดเจน เพื่อลดปัญหาการปฏิเสธการให้ข้อมูลตั้งแต่ต้นทาง และปรับปรุงมาตรฐานการจัดการข้อมูลลับและข้อมูลส่วนบุคคลให้มีความชัดเจนขึ้น เพื่อไม่ให้ถูกนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการปิดกั้นข้อมูลโดยไม่จำเป็น

การเสริมสร้างและคุ้มครองกลไกการแจ้งเบาะแสการทุจริตให้ผู้แจ้งได้รับความปลอดภัยเป็นอีกหนึ่งมาตรการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและการสื่อสารสาธารณะ ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2568 โดยมีมาตรการป้องกันการฟ้องปิดปาก (Anti-SLAPP Law) เพื่อปกป้องประชาชนที่ชี้ช่องแจ้งเบาะแสจากการถูกกลั่นแกล้งฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งทางแพ่ง อาญา หรือวินัย ที่ผู้ที่แจ้งข้อมูลโดยสุจริตจะได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาตามมาตรา 132 อีกทั้ง สามารถใช้เงินจาก กองทุนป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อช่วยเหลือทางกฎหมาย ค่าธรรมเนียมศาล ทนายความ หรือแม้แต่การประกันตัว

แม้จะมีความก้าวหน้าในการเสริมสร้างและคุ้มครองกลไกการแจ้งเบาะแสการทุจริต แต่ยังคงมีประเด็นความท้าทายในเชิงกฎหมายและปฏิบัติ ประชาชนยังมีความกังวลเรื่องความเดือดร้อนจากการเปิดเผยข้อมูล โดยเฉพาะการทุจริตที่มีผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้ให้และผู้รับ โดยอุปสรรคที่สำคัญที่สุดคือความกลัว โดยประชาชนและคนในองค์กรมักไม่กล้าให้ความร่วมมือหรือแจ้งเบาะแสเพราะเกรงกลัวอิทธิพลของผู้กระทำความผิด และกังวลว่าจะถูกกลั่นแกล้งหรือคุกคามทั้งต่อตนเองและครอบครัว นอกจากนี้การทุจริตมักเกิดขึ้นในลักษณะที่รับรู้กันเฉพาะผู้ให้กับผู้รับ เมื่อผลประโยชน์ลงตัวจึงยากที่จะมีฝ่ายใดออกมาเปิดเผย อีกทั้งความกังวลเกี่ยวกับการฟ้องปิดปาก (SLAPP) ที่ผู้แจ้งเบาะแสมักเผชิญกับการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การถูกฟ้องหมิ่นประมาททางอาญาเพื่อสร้างภาระและทำให้เกิดความหวาดกลัวจนต้องหยุดการเปิดโปง

ดังนั้น เพื่อการเสริมสร้างและคุ้มครองกลไกการแจ้งเบาะแสการทุจริต การสร้างช่องทางแจ้งเบาะแสที่มีความมั่นคงปลอดภัยสูงสุดจากอุปสรรคสำคัญที่สุดคือ ความกลัว โดยการนำระบบแจ้งเบาะแสแบบดิจิทัลมาใช้ เพื่อรับรองความปลอดภัยและความลับของข้อมูลอย่างสมบูรณ์ ระบบต้องอนุญาตให้แจ้งเบาะแสได้โดยไม่ต้องระบุตัวตน และมีการลบข้อมูลที่ใช้อธิบายข้อมูลอื่น ๆ ของไฟล์แนบอัตโนมัติเพื่อป้องกันการสืบหาตัวตนจากคุณสมบัติของไฟล์ แม้จะเป็นการแจ้งแบบนิรนาม แต่ระบบควรมี ระบบแชทแบบเรียลไทม์ที่เข้ารหัส เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมที่จำเป็นต่อการคลี่คลายคดีทุจริตที่มีความซับซ้อนสูงได้

การบังคับใช้กฎหมายป้องกันการฟ้องปิดปาก (Anti-SLAPP Law) เพื่อแก้ปัญหาการถูกฟ้องหมิ่นประมาทหรือการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขัดขวางการมีส่วนร่วม (SLAPP) รัฐได้กำหนดกลไกคุ้มครองผ่านพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 คือ กฎหมายมุ่งคุ้มครองบุคคลที่ให้ถ้อยคำ แจ้งข้อมูล หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทุจริตต่อสำนักงาน ป.ป.ช. โดยสุจริต หากผู้แจ้งเบาะแสถูกฟ้องปิดปาก สำนักงาน ป.ป.ช. ต้องมีอำนาจเข้าไปช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรม เช่น การแจ้งมติคุ้มครองต่อพนักงานสอบสวนหรืออัยการเพื่อประกอบการพิจารณา การจัดหาทนายความ และการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี หรือหากมีการแกล้งตั้งกรรมการสอบวินัยเพื่อตอบโต้ผู้แจ้งเบาะแส กฎหมายกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาต้องยุติการดำเนินการทางวินัยนั้นทันทีเมื่อมีการแจ้งมติคุ้มครอง

การขยายขอบเขตการคุ้มครองตามมาตรฐานสากล เพื่อให้กลไกมีความเข้มแข็งการคุ้มครองบุคคลใกล้ชิด โดยรัฐควรมีมาตรการคุ้มครองที่ครอบคลุมถึงสามี ภริยา บุพการี หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้แจ้งเบาะแสด้วย สำหรับคนในองค์กรการโยกย้ายสถานที่ทำงาน เมื่อพบว่ามีความเสี่ยงที่จะถูกกลั่นแกล้งในสังกัดเดิม เป็นสิทธิที่ผู้แจ้งเบาะแสพึงได้รับเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตตามปกติได้

การแก้ปัญหาทุจริตที่มีผลประโยชน์ร่วมกันทำได้ยากหากไม่มีแรงจูงใจที่แรงพอ การมอบรางวัลนอกจากการคุ้มครองแล้ว ควรมีการยกย่องและมอบรางวัลแก่ผู้กล้าแจ้งเบาะแส เพื่อสร้างค่านิยมความโปร่งใสในองค์กร สำหรับผู้ที่มีส่วนร่วมในการทุจริตแต่ยอมเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำนักงาน ป.ป.ช. ต้องมีมาตรการกันตัวไว้เป็นพยานโดยไม่ดำเนินคดี เพื่อทำลายวงจรผลประโยชน์และนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจำแนกตามแหล่งข้อมูลการประเมินดัชนีการรับรู้การทุจริต

คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทยเป็นค่าเฉลี่ยที่ประมวลผลมาจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง โดยแต่ละแหล่งจะประเมินมิติและประเด็นที่แตกต่างกัน ดังนั้น การยกระดับคะแนนรวมให้มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมุ่งจัดการแก้ไขจุดอ่อนที่แต่ละแหล่งประเมินสะท้อนออกมาอย่างเหมาะสมและตรงจุด การจำแนกข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามแหล่งข้อมูล ช่วยให้หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องเห็นบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างชัดเจน และส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบายมีจุดโฟกัสที่สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินจริง

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขจุดอ่อนเฉพาะแหล่งข้อมูลนี้จะต้องดำเนินไปควบคู่กับการปฏิรูปเชิงโครงสร้างในภาพรวม เนื่องจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่งมีการประเมินมิติที่ทับซ้อนกัน การปรับปรุงการทำงานในด้านใดด้านหนึ่งจึงมักจะส่งผลเชิงบวกต่อคะแนนของแหล่งข้อมูลอื่นๆ ไปพร้อมกัน จากข้อมูลใน ตารางที่ 6 ได้แบ่งแนวทางการกำหนดนโยบายและมอบหมายหน่วยงานรับผิดชอบหลักตามแหล่งข้อมูลทั้ง 9 แหล่ง ที่ประเมินประเทศไทย ดังนี้

ตารางที่ 6 ข้อเสนอเชิงนโยบายและหน่วยงานหลักจำแนกตามแหล่งข้อมูล CPI

แหล่งข้อมูล	ประเด็นที่ให้ความสำคัญ	ข้อเสนอเชิงนโยบาย สำหรับประเทศไทย	หน่วยงานหลัก
STI	กลไกการป้องกันการทุจริตในภาครัฐ	เสริมความเข้มแข็งและความเป็นอิสระของกลไกป้องกัน	- สำนักงาน ป.ป.ท. - สำนักงาน ป.ป.ช.
EIU	ความโปร่งใสในการจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณ	เปิดเผยข้อมูลงบประมาณและการใช้จ่ายภาครัฐ	- กรมบัญชีกลาง - สำนักงบประมาณ
GI	ความเสี่ยงการติดสินบนในการดำเนินธุรกิจ	ลดความเสี่ยงสินบนในการติดต่อราชการและจัดซื้อจัดจ้าง	- สำนักงาน ป.ป.ท. - กรมบัญชีกลาง
IMD	การลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่ทุจริต	เร่งรัดการดำเนินคดีและการลงโทษที่เป็นรูปธรรม	สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงานอัยการสูงสุด
PERC	การรับรู้ของผู้บริหารต่อการทุจริต	สื่อสารความคืบหน้าและมาตรการต่อภาคธุรกิจ	- สำนักงาน ป.ป.ท. - สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน - กระทรวงพาณิชย์
PRS	การทุจริตในระบบการเมืองและผลต่อธุรกิจ	ลดการเรียกรับผลประโยชน์ในระบบการเมือง	- สำนักงาน ป.ป.ช. - ผู้ตรวจการแผ่นดิน - สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
WEF	การเรียกรับสินบนและการใช้ทรัพยากรภาครัฐ	เพิ่มความโปร่งใสของการใช้ทรัพยากรและงบประมาณ	- กรมบัญชีกลาง - สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน
WJP	การปราศจากการทุจริตและหลักนิติธรรม	ยกระดับความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม	- หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม
VDEM	การทุจริตทางการเมืองและการตรวจสอบถ่วงดุล	เสริมระบบตรวจสอบถ่วงดุลและการมีส่วนร่วม	- รัฐสภา - ภาคประชาสังคม

หมายเหตุ : จำแนกจากประเด็นที่แต่ละแหล่งข้อมูลให้ความสำคัญตามที่ปรากฏในส่วนที่ 1 ของรายงานฉบับนี้

ที่มา : คณะที่ปรึกษา (2569)

5.3 กรอบการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับค่าคะแนน CPI ใน 3 ระยะ

เพื่อให้ข้อเสนอแนะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงได้เสนอกรอบการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับค่าคะแนน CPI ใน 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะสั้นภายในหนึ่งปี ระยะกลางหนึ่งถึงสามปี และระยะยาวสามถึงห้าปี ซึ่งการจัดลำดับคำนึงถึงความเร่งด่วน ความพร้อมของทรัพยากร และลำดับเหตุผลของการดำเนินงาน โดยมาตรการระยะสั้นเน้นการวางรากฐานและการสร้างผลลัพธ์ที่เห็นได้เร็ว มาตรการระยะกลางเน้นการพัฒนาระบบและกลไก และมาตรการระยะยาวเน้นการปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่ยั่งยืน ตารางที่ 7แสดงรายละเอียดของแต่ละระยะพร้อมหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ

ตารางที่ 7 กรอบการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับค่าคะแนน CPI ใน 3 ระยะ

ระยะ	มาตรการสำคัญ	หน่วยงานหลัก
ระยะสั้น (ภายใน 1 ปี)	ประกาศวาระต่อต้านการทุจริตพร้อมเป้าหมายคะแนนที่ชัดเจน จัดตั้งกลไกประสานงานกลางระหว่างหน่วยงาน นำต้นแบบระบบวิเคราะห์ความเสี่ยงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเชิงรุกไปทดสอบกับหน่วยงานนำร่อง และจัดกิจกรรมสร้างการรับรู้ต่อสาธารณะ	- สำนักงาน ป.ป.ท. - สำนักงาน ป.ป.ช. - กรมบัญชีกลาง
ระยะกลาง (1-3 ปี)	ขยายบริการภาครัฐแบบดิจิทัลและลดดุลพินิจในการอนุมัติอนุญาต เปิดเผยข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างแบบข้อมูลเปิด พัฒนาระบบติดตามประเมินผลกลาง และเสริมความเป็นอิสระของหน่วยงาน	- สำนักงาน ป.ป.ท. - หน่วยงานดิจิทัลภาครัฐ - กรมบัญชีกลาง
ระยะยาว (3-5 ปี)	ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้โปร่งใส เชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานอย่างสมบูรณ์ สร้างวัฒนธรรมความซื่อสัตย์สุจริตในสังคม และสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมที่ยั่งยืน	- หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม - สำนักงาน ป.ป.ช. - ภาคประชาสังคม

ที่มา : คณะที่ปรึกษา (2569)

5.4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จและความเสี่ยงในการนำไปปฏิบัติ

การนำข้อเสนอแนะไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยแห่งความสำเร็จหลายประการ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดตามข้อค้นพบจากการศึกษา คือ

เจตจำนงทางการเมืองที่ต่อเนื่องและแสดงออกผ่านการกระทำที่เป็นรูปธรรม การแก้ไขปัญหาการทุจริตไม่สามารถอาศัยเพียงกฎหมาย หน่วยงานตรวจสอบ หรือมาตรการทางเทคนิคเท่านั้น แต่ต้องอาศัยความมุ่งมั่นของผู้นำทางการเมืองและผู้บริหารระดับสูงของรัฐในการทำให้การต่อต้านการทุจริตเป็นวาระสำคัญของประเทศอย่างต่อเนื่อง และต้องแสดงเจตจำนงดังกล่าวผ่านการตัดสินใจและการดำเนินงานที่ประชาชนสามารถเห็นและตรวจสอบได้ โดยเจตจำนงทางการเมืองที่แท้จริงต้องไม่หยุดอยู่ที่การประกาศนโยบาย แต่ต้องสะท้อนผ่านการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร การบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค และการเปิดเผยผลลัพธ์ต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่อง จนสามารถพิสูจน์ได้ว่าการต่อต้านการทุจริตเป็นวาระที่รัฐบาลให้ความสำคัญอย่างจริงจังและไม่เปลี่ยนแปลงตามวาระทางการเมือง

ความเป็นอิสระและการบูรณาการด้านการดำเนินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริต จากปัญหาการทุจริตที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ตั้งแต่การป้องกัน การตรวจสอบ การสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดี การอายัดหรือยึดทรัพย์ ตลอดจนการลงโทษและติดตามทรัพย์สินที่ได้จากการทุจริต หากแต่ละหน่วยงานดำเนินงานแยกส่วนกันหรือมีข้อจำกัดด้านความเป็นอิสระ ย่อมทำให้กระบวนการต่อต้านการทุจริตขาดประสิทธิภาพและอาจเปิดช่องให้ผู้กระทำผิดหลีกเลี่ยงการตรวจสอบได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีความเป็นอิสระเพียงพอที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาการทุจริตโดยปราศจากการแทรกแซง ขณะเดียวกันต้องสามารถทำงานร่วมกัน เชื่อมโยงข้อมูลและทรัพยากร และส่งต่อภารกิจระหว่างหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ระบบกำกับดูแลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

ความพร้อมด้านข้อมูลและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล จากรูปแบบการทุจริตในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น มีการใช้ธุรกรรมทางการเงิน และเทคโนโลยีดิจิทัลที่ซับซ้อนทำให้การตรวจสอบโดยอาศัยเอกสารหรือข้อมูลจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ดังนั้น การมีข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องเป็นปัจจุบัน เชื่อมโยงกัน และสามารถนำไปวิเคราะห์ได้เป็นพื้นฐานสำคัญของการตรวจจับและป้องกันการทุจริต ความพร้อมด้านข้อมูลและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลมิได้หมายถึงเพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่หมายถึงการสร้าง “ระบบนิเวศข้อมูลเพื่อการต่อต้านการทุจริต” ที่ข้อมูลจากหลายหน่วยงานสามารถเชื่อมโยง วิเคราะห์ และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ จะสามารถยกระดับประสิทธิภาพการต่อต้านการทุจริตได้มากขึ้น หากสามารถเปลี่ยนจากการทำงานที่อาศัยข้อมูลแยกส่วนและการตรวจสอบภายหลัง ไปสู่ระบบที่เชื่อมโยงข้อมูลจากหลายหน่วยงาน ใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์และตรวจจับความเสี่ยงตั้งแต่ระยะเริ่มต้น พร้อมเปิดเผยข้อมูลที่ประชาชนสามารถนำไปตรวจสอบได้ และมีระบบรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลอย่างเหมาะสม

การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของภาคประชาสังคม ภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจและการใช้ทรัพยากรของรัฐได้อย่างทั่วถึง ภาคประชาสังคมจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้เฝ้าระวังจากภายนอกที่ช่วยติดตาม ตรวจสอบ ตั้งคำถาม และสะท้อนปัญหาที่อาจไม่ถูกตรวจพบจากกลไกภายในของรัฐ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการต่อต้านการทุจริต เพราะสามารถช่วยเพิ่มการตรวจสอบจากภายนอก ทำให้เกิดการเฝ้าระวังในระดับพื้นที่ เพิ่มโอกาสในการตรวจพบและแจ้งเบาะแสการทุจริต ตลอดจนสร้างแรงกดดันให้ภาครัฐต้องดำเนินงานอย่างโปร่งใสและรับผิดชอบ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล มีช่องทางการมีส่วนร่วมที่สะดวก ได้รับการคุ้มครองเมื่อแจ้งเบาะแส และเห็นว่าข้อมูลหรือข้อเสนอของตนได้รับการนำไปดำเนินการอย่างจริงจัง

การขาดปัจจัยเหล่านี้แม้เพียงบางส่วนอาจทำให้มาตรการที่ดีในทางทฤษฎีไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงคะแนนได้จริง ดังที่เห็นจากประสบการณ์ของประเทศไทยที่คะแนนบางแหล่งทรงตัว โดยยังไม่เกิดพัฒนาการเชิงบวกที่ชัดเจนเพียงพอ อาจมีผลมาจากความเสี่ยงหลายประการที่ต้องบริหารจัดการดังนี้

ประการแรก คือ ความเสี่ยงด้านความต่อเนื่องเชิงนโยบายเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งอาจกระทบต่อการขับเคลื่อนในระยะยาว ความต่อเนื่องเชิงนโยบายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เจตจำนงทางการเมืองสามารถเปลี่ยนเป็นผลลัพธ์ที่ยั่งยืนได้ หากนโยบายต่อต้านการทุจริตเปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ย่อมทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง การลงทุนด้านบุคลากรและระบบดิจิทัลไม่เกิดประโยชน์เต็มที่ หน่วยงานขาดความมั่นคงในการปฏิบัติหน้าที่ และประชาชนเกิดความไม่เชื่อมั่นต่อความจริงจังของภาครัฐ ดังนั้น การสร้างกลไกที่ทำให้นโยบายต่อต้านการทุจริตมีความต่อเนื่องเหนือวาระทางการเมือง จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและการยกระดับความเชื่อมั่นต่อระบบการต่อต้านการทุจริตของประเทศ

ประการที่สอง คือ ความเสี่ยงด้านคุณภาพและความพร้อมของข้อมูลที่จำเป็นต่อการทำงานของระบบวิเคราะห์เชิงรุก ข้อมูลเป็นพื้นฐานของการระบุและประเมินความเสี่ยง หากข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นปัจจุบัน หรือไม่สามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานได้ ระบบอาจไม่สามารถตรวจจับความผิดปกติได้อย่างแม่นยำ ส่งผลให้รัฐพลาดโอกาสในการป้องกันการทุจริตตั้งแต่ระยะเริ่มต้น และยังคงพึ่งพาการตรวจสอบภายหลังเป็นหลัก ดังนั้น การยกระดับคุณภาพข้อมูลและสร้างระบบเชื่อมโยงข้อมูลที่มีมาตรฐานและปลอดภัย จึงเป็นรากฐานสำคัญของการเปลี่ยนผ่านจากการต่อต้านการทุจริตแบบแก้ไขหลังเกิดการทุจริตไปสู่การป้องกันและตรวจจับการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิผล”

ประการที่สาม คือ ความเสี่ยงด้านการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงจากผู้ที่ได้ประโยชน์จากสถานะเดิม แม้ภาครัฐจะมีกฎหมาย นโยบาย และเทคโนโลยีที่เหมาะสม แต่ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากระบบเดิมอาจมีแรงจูงใจในการชะลอ บิดเบือน หรือหลีกเลี่ยงการนำมาตรการใหม่มาใช้ ส่งผลให้ช่องโหว่เดิมยังคงอยู่และการปฏิรูปไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างได้ ดังนั้น ความสำเร็จของการต่อต้านการทุจริตจึงต้องอาศัยเจตจำนงทางการเมืองที่เข้มแข็ง ความต่อเนื่องของนโยบาย ความโปร่งใส และกลไกตรวจสอบจากภายนอก เพื่อให้การปฏิรูปสามารถดำเนินต่อได้แม้ต้องเผชิญกับแรงต้านจากผู้ที่ได้รับประโยชน์จากระบบเดิม

ประการที่สี่ คือ ความเสี่ยงจากการรับรู้ของผู้ประเมินระหว่างประเทศอาจปรับตัวช้ากว่าการเปลี่ยนแปลงจริง ความล่าช้าของการรับรู้ของผู้ประเมินระหว่างประเทศเป็นความเสี่ยงที่อาจทำให้ผลของการปฏิรูปด้านการต่อต้านการทุจริตไม่ปรากฏในตัวชี้วัดระหว่างประเทศในทันที แม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบแล้วก็ตาม หากภาครัฐประเมินความสำเร็จจากคะแนนระหว่างประเทศเพียงอย่างเดียว อาจนำไปสู่การประเมินผลที่คลาดเคลื่อนและการให้ความสำคัญกับมาตรการระยะสั้นมากกว่าการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง ดังนั้น การขับเคลื่อนการต่อต้านการทุจริตควรมีเป้าหมายระยะยาวและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง พร้อมใช้ตัวชี้วัดหลายระดับเพื่อสะท้อนความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นก่อนที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะปรากฏในระดับการรับรู้ระหว่างประเทศ

เนื่องจากคะแนน CPI สะท้อนการรับรู้ที่ต้องอาศัยเวลาในการสั่งสมความเชื่อมั่น โดยหน่วยงานต้องนำระบบบริหารความเสี่ยงไปใช้ในหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสื่อสารผลการดำเนินงาน การตรวจสอบคดีการทุจริตที่ประสบความสำเร็จอย่างสม่ำเสมอ ควบคู่ไปกับการวางกลไกการติดตามตรวจสอบและประเมินผลในทุกหน่วยงานอย่างพร้อมเพรียงกัน

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ
(สำนักงาน ป.ป.ท.)

99 หมู่ 4 อาคารซอฟต์แวร์ ปาร์ค ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลคลองเกลือ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120
โทร 02 502 6670-80 ต่อ 1512 E-MAIL : innovation@pacc.go.th